

Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova
Academia „Ștefan cel Mare”

Cu titlu de manuscris
CZU: 343.13/.14:343.54 (043.3)

OSTAVCIUC DINU

**ASPECTE PROCESUAL-PENALE ȘI TACTICI
CRIMINALISTICE PRIVIND CERCETAREA
TRAFICULUI DE COPII**

Specialitatea 554.04 Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative

Teză de doctor în drept

Conducător științific:

ODAGIU Iurie,
doctor în drept,
conferențiar universitar

Autor:

OSTAVCIUC Dinu

Chișinău • 2015

© OSTAVCIUC Dinu, 2015

CUPRINS

ADNOTARE (în limbile: română, rusă și engleză).....	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL URMĂRIIRII PENALE A TRAFICULUI DE COPII	17
1.1. Analiza materialelor științifice internaționale în domeniul organizării și efectuării urmăririi penale în cazurile traficului de copii.....	17
1.2. Analiza comparativă a materialelor științifice publicate în Republica Moldova referitoare la particularitățile urmăririi penale în cazuri de trafic de copii.....	28
1.3. Organizarea sistemului organelor de urmărire penală în Republica Moldova (cu referire la traficul de copii).....	35
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	40
2. ASPECTE ȘI INDICI CRIMINALISTICI AI TRAFICULUI DE COPII	42
2.1. Caracteristica criminalistică a traficului de copii.....	42
2.2. Circumstanțele ce urmează a fi stabilite și probate în cazul traficului de copii.....	75
2.3. Conclizii la capitolul 2.....	87
3. ASPECTE METODICE DE DEPISTARE ȘI DE URMĂRIRE PENALĂ A TRAFICULUI DE COPII	89
3.1. Particularitățile depistării semnelor de infracțiune și pornirea urmăririi penale în cazul traficului de copii.....	89
3.2. Aspecte ale investigării traficului de copii.....	106
3.3. Situațiile de urmărire penală și particularitățile efectuării urmăririi la etapele inițială și ulterioară în cazurile traficului de copii.....	117
3.4. Interacțiunea organului de urmărire penală cu alte organe de drept ale Republicii Moldova și ale altor state în cadrul organizării și efectuării urmăririi penale a traficului de copii.....	129
3.5. Concluzii la capitolul 3.....	137
4. TACTICI DE EFECTUARE A UNOR ACȚIUNI DE URMĂRIRE PENALĂ ÎN CAZUL TRAFICULUI DE COPII	139
4.1. Particularități ale efectuării audierilor în cazul traficului de copii.....	139
4.2. Cercetarea la fața locului în cazul traficului de copii.....	155
4.3. Efectuarea percheziției și ridicării în cazul traficului de copii.....	160
4.4. Examinarea corporală a copilului traficat și a altor persoane.....	165
4.5. Tactica prezentării spre recunoaștere în cazul traficului de copii.....	167

4.6. Dispunerea expertizelor judiciare la cercetarea traficului de copii.....	169
4.7. Concluzii la capitolul 4.....	177
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	178
BIBLIOGRAFIE.....	181
ANEXE.....	202
DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	214
CV AL AUTORULUI.....	215

ADNOTARE

Ostavciuc Dinu „Aspecte procesual-penale și tactici criminalistice privind cercetarea traficului de copii”, Teză de doctor în drept la specialitatea 554.03 – Drept procesual-penal, 554.04 – Criminalistică, Chișinău, 2015.

Teza cuprinde introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 384 numiri, 216 pagini, 10 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 10 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: trafic, copil, aspecte procesuale, circumstanțe ce necesită a fi dovedite și probate, caracteristica criminalistică, situații tipice, interacțiune, investigații.

Domeniul de studiu. Lucrarea științifică este consacrată studierii infracțiunii de trafic de copii prin prisma dreptului procesual-penal și a criminalisticii.

Scopul tezei de doctorat: examinarea teoretico-practică a infracțiunii de trafic de copii, caracterizată din punct de vedere procesual-penal și tactic, bazată pe rigorile legale și necesitatea practică actuală. *Obiectivele:* analiza elementelor caracteristicii criminalistice; relevarea circumstanțelor ce urmează a fi stabilite și probate; evidențierea particularităților depistării semnelor de infracțiune; determinarea situațiilor de urmărire penală și a particularităților efectuării urmăririi penale la etapele inițială și ulterioară; stabilirea mecanismului de conlucrare; evidențierea regulilor metodice de efectuare a acțiunilor de urmărire penale.

Problema științifică importantă rezolvată constă în fundamentarea științifică a metodologiei de investigare și urmărire penală a cazurilor de traficare a copiilor, eliminarea deficiențelor unor norme juridice contradictorii, care constituie impedimente la descoperirea, cercetarea și prevenirea traficului de copii, aspecte care au condus la implementarea acestei metodologii sistemice, în vederea aplicării ei uniformizate de către organele de urmărire penală pe teritoriul întregii țări. *Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute.* Rezultatele inovaționale, obținute în ipoteza studiului științific efectuat, constituie finalitatea unei cercetări interdisciplinare, care reprezintă o noutate pentru Republica Moldova.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Sub aspect teoretic, teza de doctorat constituie o abordare a opiniilor și propunerilor controversate expuse în literatura de specialitate, cu referire specială la infracțiunea de trafic de copii. Prin prisma laturii teoretice se dozează posibilitatea elaborării strategiei adecvate de luptă contra infracțiunii de trafic de copii. Importanța aplicativă rezidă în redarea unor concepte, soluții, propuneri atât sub aspect penal, cât și procesual-penal și criminalistic al problematicii supuse analizei.

Implementarea rezultatelor științifice. Cercetarea are o orientare didactico-practică din care considerent poate fi studiată atât de către studenți, cât și de către practicieni. Lucrarea respectivă poate avea un caracter de recomandare pentru organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

РЕЗЮМЕ

Оставчук Дину « Уголовно процессуальные аспекты и криминалистические методы в исследовании торговли детьми». Докторская диссертация по специальности – уголовное право, криминалистика, Кишинэу, 2015

Диссертация состоит из введения, 4 глав, выводов и рекомендаций, библиографии из 384 назначений, 216 страниц, 10 приложений к нему. Результаты исследования опубликованы в 10 научных работах. *Ключевые слова:* трафик, ребенок, процедурные вопросы, обстоятельства, которые должны быть доказаны, типичные ситуации, исследования, взаимодействия. *Область исследования.* Научная работа посвящена научному исследованию преступлений торговли детьми через уголовное права и криминалистики.

Цель работы: теоретическое и практическое изучение преступления торговли детьми с уголовно-процессуальной и тактической точки зрения, на основе требований действующего законодательства и практической необходимости. *Задачи:* анализ криминалистической характеристики, обстоятельства подлежащие доказыванию и установлению, выявление признаков преступлений, особенности расследования и особенности расследования торговли детьми на первоначальном и последующем этапах, установления механизма сотрудничества.

Важно решенная научная проблема состоит в научном обосновании методологии расследования и уголовного преследования случаев торговли детьми, устранение недостатков в противоречивых правовых нормах, которые препятствуют раскрытию, расследованию и предупреждению торговли детьми, факторы которые привели к внедрению данной систематической методологии, с целью ее единообразного применения органами уголовного преследования по всей территории страны.

Новизна и научная оригинальность полученных результатов. Инновационные результаты, полученные в процессе проведенного исследования, являются итогом междисциплинарного исследования, что само по себе является новым для Молдовы.

Теоретическая значимость и ценность работы. Теоретический тезис представляет подход к противоречивые мнения и предложения, представленные в литературе, с особым упором на преступления торговли детьми. В результате возможна разработка стратегии по борьбе с преступлениями торговле детьми. Прикладная важность выражается в изложении некоторых концепций, решений, предложений как в уголовном аспекте, так и в уголовно-процессуальном и криминалистических аспектах рассмотренных проблем.

Внедрение научных результатов. Исследование имеет научно-практическую направленность, в связи с чем может быть изучено как студентами, так и практическими работниками. Данная работа может носить рекомендательный характер для органов уголовного преследования и судебных инстанций.

SUMMARY

Ostavciuc Dinu „Procedural aspects of criminal and forensic tactics on child trafficking research” doctoral dissertation in law, to specialty 554.03 - Criminal Law, 554.04 - Criminology, Chisinau, 2015.

The thesis contains introduction, four chapters, conclusions and recommendations, bibliography appointment of 384, 216 pages of basic text, 10 annexes. The results are published in 10 scientific papers.

Keywords: traffic, child, procedural issues, circumstances that need to be proven and possibly the forensic typical situations, interaction, investigation.

Field of study. Scientific work is devoted to studying the crime of trafficking in children through the criminal law and criminology.

The purpose and objectives of the thesis. The purpose of this paper is to examine the theoretical and practical crime of trafficking in children, characterized in terms of criminal and tactical rigor based on current legal and practical necessity.

Objectives: characteristic elements forensic analysis, revealing circumstances to be established and tested, highlighting features for signs of crime, determining whether the prosecution and the peculiarities of prosecution at the initial and subsequent stages, establishing cooperation mechanism, highlighting methodological rules conducting criminal prosecution actions.

Important scientific problem solved involves the removal of deficiencies characterizing the regulations relating to the offense provided by art. 206 of the Criminal Code and rules and procedural criminal law field, deficiencies that do not allow effective prevention and combating child trafficking in Moldova.

Novelty and scientific originality of the results. Innovation results obtained assuming scientific study conducted, is an interdisciplinary research purpose, which in itself is new for Moldova.

The theoretical importance and value of the work. The theoretical thesis is an approach to opinions and controversial proposals presented in the literature, with special reference to trafficking in children and generally human trafficking offenses. Through the theoretical side dispense possibility of developing appropriate strategies to combat the crime of trafficking in children. Practical importance is signified by playing concepts, solutions, proposals both in terms of penal, criminal and forensic procedural, the issue under review.

Implementation of scientific results. The research-oriented teaching practice in which consideration can be studied both by students and by practitioners. In reference work can be of a recommendation for prosecution and courts.

LISTA ABREVIERILOR

RM – Republica Moldova

CSI – Comunitatea Statelor Independente

CPP – Codul de procedură penală

HP – Hotărârea Plenului

CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CSJ – Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

CCTP – Centrul pentru combaterea traficului de persoane al Ministerului Afacerilor Interne

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

OIM – Organizația Internațională pentru Migrație

ONU – Organizația Națiunilor Unite

CRM – Constituția Republicii Moldova

CP – Cod penal

CA – Curtea de Apel

CE – Consiliul Europei

HG – Hotărârea Guvernului

art. – articol

art. art. – articole

alin. – alineat

alin. alin. – alineate

lit. – literă

lit. lit. – litere

pct. – punct

pct. pct. – puncte

p. – pagină

n.a. – nota autorului

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate

Una din direcțiile de bază ale activității statului este apărarea drepturilor și intereselor legale ale personalității, în special ale copilului, care, având în vedere imaturitatea sa fizică și mentală, necesită o grijă deosebită din partea statului și a societății. Or, potrivit art. 50 din Constituție, copiii au dreptul la ajutor și ocrotire specială, bucurându-se de un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor, pe când exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise.

Trecerea Republicii Moldova în anii 1990 la economia de piață, însoțită de o criză economică profundă, s-a răsfrânt negativ asupra sferelor tradiționale ale structurii sociale: munca, familia, educația. Ca rezultat, Republica Moldova s-a transformat într-o țară exportatoare de persoane, în general, și de copii, în special. Așadar, în perioada anilor 2003-2014, în Republica Moldova au fost înregistrate 372 de infracțiuni de trafic de copii, comise în diverse scopuri, cele mai frecvente fiind exploatarea sexuală comercială, în prostituție și în industria pornografică, exploatare prin muncă și practicarea cerșetoriei.

În timpul de față, se observă tendințe noi de comitere a traficului de copii. Astfel, persoanele care anterior au devenit victime ale traficului de ființe umane și ulterior revenind în țară, cunoscând specificul traficului, făcându-și unele relații infracționale, știind veniturile de pe urma traficului, recurg și ele la astfel de fapte infracționale, traficând la rândul lor și copii; traficare copiii de către părinți, rude, persoane care dețin controlul asupra copilului; folosirea dependenței materiale sau financiare față de copil; organizarea așa-zisului „sex-turist” (o modalitate recent întâlnită în RM); recrutarea victimelor prin rețelele electronice; traficare copiii în țări ce nu sunt considerate țări de destinație pentru victimele din Republica Moldova; traficare copiii în țările unde RM nu are misiuni diplomatice și, respectiv, cooperarea în această direcție este una inefectivă sau chiar redusă la zero etc.

Cele indicate mai sus dictează imperativ necesitatea elaborării unei metodici complexe cu privire la elucidarea și cercetarea traficului de copii. Mai mult ca atât, în RM nu există o metodică privitoare la aspectele procesual-penale și tactici criminalistice de cercetarea acestui gen de infracțiune, sub gama respectivă de cercetare.

Scopul și obiectivele tezei

Scopul cercetării lucrării este elaborarea metodicii criminalistice și a recomandărilor practice privind investigarea traficului de copii, precum și identificarea lacunelor în legislația de profil și înaintarea propunerilor de rigoare.

Scopul cercetării a condus la abordarea și hotărârea următoarelor probleme: elaborarea caracteristicii criminalistice a traficului de copii, în baza studierii și analizei cauzelor penale pornite pe genul dat de infracțiune; determinarea circumstanțelor ce urmează a fi stabilite și probate; stabilirea particularităților depistării semnelor de infracțiune și pornirea urmăririi penale în cazul traficului de copii; elaborarea algoritmilor investigării infracțiunii în cauză; determinarea situațiilor de urmărire penală și a particularităților efectuării urmăririi penale la etapele inițială și ulterioară; identificarea mecanismului de interacțiune a organului de urmărire penală cu alte organe de drept ale RM și altor state în cadrul organizării și efectuării urmăririi penale în cazul infracțiunii vizate; elucidarea specificului de efectuare a unor acțiuni de urmărire penală în cazul investigării traficului de copii.

Cercetările efectuate se întemeiază pe studierea doctrinei, legislației și practicii judiciare existente în domeniul dat.

La înfăptuirea studiului vizat a servit legislația procesual-penală a RM și a altor state (România, Federația Rusă, Ucraina, Bielorus, Letonia, Austria, Elveția, Germania, Franța etc.).

Baza teoretică a investigației o constituie lucrările recunoscuților autori în domeniu: V. Dongoros, V. Bercheșan, I. Doltu, N. Volonciu, I. Neagu, A. V. Dulov, A. Larin, L. Vidonov, S. Abramova, R. Belkin, I. Gherasimov, V. Ermolovici, N. Soloviov, N. Iablokov, V. Burdanova, L. Canevski, O. Baev, S. Lavruhin, N. Selivanov, I. Panteleev, A. Kolesnicenko, V. Konovalova, V. Klocikov, I. Klîkov, G. Gustov, I. Artamonov, A. Filipov, A. Șatalov, I. Vozgrin, A. Eisman, S. Nazarov, N. Matushkina etc. Dintre autorii autohtoni, lucrările cărora au stat la baza elaborării tezei, pot fi menționați: Ig. Dolea, Iu. Odagiu, M. Gheorghică, V. Cușnir, V. Berliba, S. Brânză, S. Doraș etc.

Obiectele cercetării sunt activitățile infracționale în cadrul traficului de copii și aspectele practice ale activității organelor de urmărire penală pentru descoperirea și cercetarea infracțiunilor respective.

Subiectele cercetării sunt elucidarea regularităților inerente activității infracționale ale traficului de copii și regularităților inerente activității infracționale privind elucidarea, descoperirea și cercetarea infracțiunilor indicate.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute

Caracterul novator al rezultatelor obținute este determinat de faptul că lucrarea respectivă este în premieră pentru Republica Moldova, care presupune o primă încercare de a efectua o investigație temeinică sub aspectul procesual-penal și criminalistic al infracțiunii prevăzute de art. 206 CP al RM. În cele din urmă, au fost expuse concluzii și recomandări în vederea modificării și completării unor norme procesual-penale, a Legii nr. 241 din 20.10.2005, precum

și alte recomandări de perfecționare a legislației de profil și de investigare eficientă a categoriei date de infracțiuni.

Cercetarea științifică rezidă în analiza sub toate aspectele a conceptelor și definițiilor expuse în literatura de specialitate autohtonă și străină, trecute prin filtrul unei analize proprii, precum și înaintarea unor soluții, idei și concepte noi, care, în viziunea autorului, sunt imperativ necesare pentru realizarea justiției penale în acest sens.

Rezultatele inovatoare, obținute în ipoteza studiului științific realizat, constau în următoarele recomandări *de lege ferenda*: completarea alin. (1) al art. 206 CP cu lit. i); modificarea și completarea pct. 1) alin. (8) și alin. (11) ale art. 58 CPP; completarea art. 58 CPP cu alin. (5²); completarea art. 60 CPP cu alin. (1²); modificarea alin. (5) al art. 60 CPP; completarea art. 111 CPP cu alin. (4) și alin. (5); modificarea alin. (4) al art. 125 CPP; modificarea alin. (1) al art. 128 CPP; completarea art. 142 CPP cu alin. (5); modificarea alin. (1) al art. 253 CPP și completarea lui cu alin. (1¹); modificarea art. 266 CPP; completarea CPP cu art. 266¹; modificarea alin. (1) al art. 279 CPP; modificarea alin. (2) al art. 301 CPP; completarea art. 2 al Legii nr. 241-XVI din 20.10.2005 cu pct. 15); în denumire și în tot cuprinsul Legii nr. 241-XVI din 20.10.2005 sintagma „trafic de ființe umane” de substituit cu sintagma „trafic de persoane”; modificarea alin. (1) al art. 4 și alin. (1) al art. 6 din Legea nr. 333 din 10.11.2006.

Totodată, aportul nostru la ridicarea gradului de investigare a infracțiunilor de trafic de copii a constat în elaborarea caracteristicilor criminalistice ale traficului de copii; întrebuințarea largă a datelor caracteristicilor criminalistice ale infracțiunilor analizate în legătură strânsă cu circumstanțele care urmează a fi stabilite și probate; elaborarea programelor algoritmice de cercetare a cauzelor penale privind traficul de copii în situațiile tipice de urmărire penală; elaborarea unui complex de recomandări tactice cu privire la efectuarea acțiunilor de urmărire penală în legătură cu cercetarea infracțiunilor vizate.

Problema științifică importantă rezolvată constă în fundamentarea științifică a metodologiei de investigare și urmărire penală a cazurilor de traficare a copiilor, eliminarea deficiențelor unor norme juridice contradictorii, care constituie impedimente la descoperirea, cercetarea și prevenirea traficului de copii, aspecte care au condus la implementarea acestei metodologii sistematice, în vederea aplicării ei uniformizate de către organele de urmărire penală pe teritoriul întregii țări.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării

Din punct de vedere teoretic, lucrarea dată constituie o relatare și abordare a părerilor, problemelor și căilor de soluționare a acestora, cu referire specială la infracțiunea de trafic de copii. Datorită abordărilor efectuate se poate elabora o Strategie efectivă de prevenire și combatere a traficului de persoane. Din acest considerent, importanța teoretică constă în faptul că

lucrarea prezintă un studiu bine sistematizat și documentat prin soluții practice și poate fi luată în vedere în cadrul studiilor universitare și postuniversitare, precum și de lucrătorii practici, ultimilor fiindu-le o recomandare metodică la cercetarea infracțiunilor respective.

Valoarea teoretico-aplicativă se confirmă și prin multitudinea abordărilor și soluțiilor redată de autor. Astfel, anumite teze și idei novatorii pot fi preluate în vederea unor eventuale modificări de legislație, asigurându-se astfel eficientizarea luptei împotriva infracțiunilor de trafic de persoane.

Importanța aplicativă rezidă în redarea unor concepte, soluții și propuneri vizavi de aspectul procesual-penal și criminalistic al problematicei supuse studiului. Toate acestea, însoțite de o gamă amplă de spețe din practica judiciară a Republicii Moldova și a altor state, pot fi luate în vedere de către ofițerii de urmărire penală, procurori și judecători în cadrul activității zilnice de combatere a criminalității, inclusiv a celei de trafic de copii.

Aprobarea rezultatelor lucrării

Prevederile teoretice de bază și recomandările practice propuse sunt expuse în multiple articole, publicate în culegerile științifice atât din țară, cât în străinătate. Unele prevederi, concluzii și recomandări din teză au fost discutate la diverse conferințe științifice organizate atât în RM, cât și în alte țări, cum ar fi conferința internațională „Combaterea și prevenirea traficului de femei” (12.04.2012, Donețk, Ucraina), „Jurisprudența CEDO împotriva Moldovei” (19.02.2010, Chișinău), „Tactici de audiere a minorului” (15-19.03.2010, Chișinău), „Consolidarea colaborării între organele de drept cu abilități în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane” (20.05.2009, Academia MAI „Ștefan cel Mare”). În același timp, autorul a participat la elaborarea unor proiecte de lege, cum ar fi „proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală”, „proiectul de lege privind statutul ofițerului de urmărire penală”, „proiectul de lege privind modificarea și completarea Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală”. Totodată, autorul a participat la avizarea mai multor acte legislative din domeniu, precum și a unor proiecte ale HPCSJ. Tezele principale ale lucrării au fost examinate și discutate în cadrul seminarelor metodice organizate în cadrul Academiei MAI „Ștefan cel Mare”.

Sumarul compartimentelor tezei

În Capitolul 1 „Analiza situației în domeniul urmăririi penale a traficului de copii” este efectuată examinarea materialelor științifice internaționale și a materialelor științifice publicate în RM asupra domeniului organizării și efectuării urmăririi penale în cazurile traficului de copii. O atenție deosebită se acordă publicațiilor științifice din ultimii ani. Au fost analizate lucrările următorilor autori: Alexis Aronowitz, Gerda Toiermann și Elena Tiuriucanova (Austria), Marische N. I. van der Linden, Serjio Ricca, Lars Tomann (Elveția), Laura Lebedeva,

Laura Carnite, Sandra Zaltmane, DaŃe Maulinea (Letonia), Gheorghită MateuŃ, Violeta Elena Petrescu, Nicoleta Ńtefăroi, Elena Onu, Aurel Dublea, Sofia Luca, Daniela Iovu, Radu Dimitrie Tărniceriu, Georgeta-Lăcrămioara Gafta, Cătălin Luca, Raluca Alexandra Prună, Popescu Ada-Iuliana, Dan Chirca, Flavius Vasile Onofrei, Gheorghe Popa și Liliana Focșa (România), S. V. Abramova, V. I. Kovalenko, A. Ig. Kolesov, R. R. Fahrutdinov, O. P. Levcenko, S. Iu. Juravliov, S. K. Krepășeva, T. G. Pogodina, M. A. Poleakova, A. I. Kolesov, A. I. Olimpiev, O. Pristanskaia, S. Vinokurov, G. Smirnov, T. Varciuk (Federația Rusă). Un spațiu aparte se referă la materialele științifice publicate de autorii autohtoni: Igor Dolea, Iurie Odagiu, Gheorghe Gladchi, Valeriu Cușnir, Valeriu Bujor etc.

În concluzie la analiza efectuată, se afirmă că problema ce ține de investigarea traficului de copii nu este îndeajuns cercetată în știința dreptului procesual-penal și nici în știința criminalistică, nefiind elaborate pe deplin metodici eficiente de cercetare, iar organizarea sistemului de urmărire penală în acest domeniu este unul imperfect.

Capitolul 2 „Aspecte și indici criminalistici ai traficului de copii” este dedicat caracteristicii criminalistice și a circumstanțelor ce urmează a fi stabilite și probate în cazul traficului de copii. În partea dată a lucrării s-a motivat necesitatea întrebuițării largi a datelor caracteristicilor criminalistice a infracțiunilor analizate în legătură strânsă cu circumstanțele care urmează a fi stabilite și probate. Faptului că aceste categorii sunt elemente ale diferitor sisteme, dar după cum arată analiza efectuată, se ajunge la concluzia că un astfel de produs permite ridicarea impunătoare a nivelului investigării acestor infracțiuni.

În același timp, luând în vedere obiectul abstract al probatoriului fixat în art. 96 CPP, se evidențiază faptul că elementul probatoriului, specific traficului de copii, trebuie să identifice unele împrejurări specifice, necesare cunoașterii tuturor aspectelor unui caz particular.

Capitolul 3 „Aspecte metodice de depistare și de urmărire penală a traficului de copii” este dedicat particularităților de depistare a semnelor de infracțiune și pornirii urmăririi penale în cazul traficului de copii, aspectelor de investigare a acestui gen de infracțiune, a situațiilor de urmărire penală și a particularităților efectuării urmăririi penale la etapele inițială și ulterioară, precum și a interacțiunii organului de urmărire penală cu alte organe de drept.

În partea respectivă a tezei s-a constatat faptul că organul de constatare, organul de urmărire penală și procurorul desfășoară unele activități extraprocesuale până la începerea urmăririi penale (*de ex. primirea explicațiilor*). Conform prevederilor art. art. 93, 96, 109 CPP, „nici o acțiune de investigații nu poate fi efectuată în privința unei pretinse infracțiuni săvârșite ... decât dacă urmărirea penală a fost pornită oficial”. Prin urmare, pentru ca investigarea să fie considerată ca efectivă trebuie pornit anume de la actele primare ce dau naștere temeiului de începere a procesului penal și urmăririi penale. Astfel, se ajunge la concluzia că activitățile extra-

procesuale (*primirea explicațiilor, întocmirea unor acte de ridicare ș.a.*) nu au valoare probantă și, respectiv, nu pot fi puse la baza deciziilor procesuale, în special la pornirea urmăririi penale, or, ele sunt inefficiente și încalcă dreptul la un proces echitabil.

În urma analizei efectuate s-a scos în evidență și că în practică există probleme referitoare la modul și la calitatea actului de sesizare întocmit de către organele de constatare, de aceea s-a demonstrat științific că organele de constatare sunt obligate să sesizeze organul de urmărire penală sau procurorul, întocmind în acest sens un proces-verbal. Doar astfel acțiunile premergătoare începerii procesului penal propriu-zis îmbracă haina legii.

Analiza efectuată denotă și faptul că depistarea elementelor infracțiunii de trafic de copii, pornirea imediată a urmăririi penale în asemenea cazuri și depistarea infracțiunii în flagrant delict sunt cheia succesului cercetării ulterioare în vederea constatării tuturor circumstanțelor, ca în final să se decidă dacă este cazul sau nu să fie trimisă în judecată cauza penală.

Studiul efectuat ne arată că pentru o investigare eficientă este necesară existența a celor patru etape de cercetare, și anume: prealabilă, inițială, ulterioară și finală. Or, până la efectuarea acțiunilor de urmărire penală se pot întreprinde unele măsuri speciale de investigații și acte de constatare, care ulterior sunt expediate organului de urmărire penală sau procurorului pentru a decide începerea urmăririi penale. Aceste activități sunt desfășurate până la etapa inițială de cercetare, adică la o etapă preventivă sau premergătoare urmăririi penale, și respectiv o considerăm importantă și necesară. Concomitent, menționăm că divizarea procesului de cercetare a infracțiunilor în prealabilă, inițială, ulterioară și finală trebuie să se efectueze în baza principiului informativ, datorită căruia strategia ulterioară de cercetare va depinde de informația obținută la etapa anterioară, iar aceasta din urmă trebuie să fie una calitativă și efectivă.

În urma analizei efectuate s-au desprins mai multe situații de urmărire penală, datorită cărora se pot pregăti și organiza operațiuni tactice în vederea realizării mai multor măsuri speciale de investigații și acțiuni de urmărire penală care, în ansamblu, vor deveni probatoriul necesar în vederea dovedirii vinovăției ori nevinovăției făptașilor.

Totodată, analiza denotă faptul că, pentru investigarea eficientă a traficului de copii și pentru a obține un rezultat pozitiv este necesară o permanentă cooperare și interacțiune între organele de drept, iar în final se ajunge la concluzia că fără o astfel de conlucrare, investigarea infracțiunilor în referință practic este dificilă, or, cooperarea mai multor organe și instituții presupune un mecanism, piesele căruia trebuie să lucreze consecvent, uniform și strâns legate între ele, iar fără una din aceste piese mecanismul devine nefuncțional.

Capitolul 4 „Tactici de efectuare a unor acțiuni de urmărire penală în cazurile traficului de copii” este consacrat nemijlocit acțiunilor de urmărire penală, iar tactica de efectuare a acestora capătă un specific aparte la investigarea acestui flagel criminogen, luându-se

în calcul victima minoră a infracțiunii. Concomitent, în urma studiului s-au constatat unele lacune, divergențe și colizii ale unor norme procesual-procesuale și ale altor legi de profil, care necesită a fi revizuite, modificate și completate.

În concluzie, se propune completarea art. 206 CP, modificarea și completarea unor norme procesul-penale și din Legile nr. 241-XVI din 20.10.2005 și, respectiv, nr. 333 din 10.11.2006.

Astfel, se propune completarea alin. (1) al art. 206 CP cu lit. i), care va pedepsi traficul de copii comis în scopul reproducerii sau utilizării copiilor în calitate de mame-surogat (*a se vedea pct.1), Art. I, anexa nr. 10*).

Se propune modificarea art. art. 58 și 60 ale CPP, astfel încât victimei și părții vătămate ale traficului de persoane să li se garanteze drepturile specifice acestor categorii, în special de a fi audiate în condițiile art. 110¹ CPP (*a se vedea pct.1) și pct.2), Art. II, anexa nr. 10*).

Propunem completarea art. 111 CPP cu alin. (4), astfel încât, în anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, să i se interzică inculpatului învinuit de comiterea traficului de persoane, însoțit de abuz și/sau violență sexuală și/sau exploatare sexuală, în prostituție sau în industria pornografică, și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului în care instanța acordă această permisiune (*a se vedea pct.3), Art. II, anexa nr. 10*).

La fel, propunem completarea art. 111 CPP cu alin. (5), care va conține aspecte privitoare la termenul de reflecție de 30 zile până la audierea victimei traficului de persoane, termen acordat prin Legea nr. 241-XVI din 20.10.2005 (*a se vedea pct.3), Art. II, anexa nr. 10*).

Recomandăm modificarea alin. (4) al art. 125 CPP și alin. (2) al art. 301 CPP, astfel încât să i se permită și organului de urmărire penală emiterea ordonanței cu privire la efectuarea percheziției în cazurile de delict flagrant sau care nu suferă amânare (*a se vedea pct.4), Art. II, anexa nr. 10, și respectiv pct.11), Art. II, anexa nr. 10*).

Propunem modificarea alin. (1) al art. 128 CPP, deoarece acesta vine în contradicție cu alin. (4) al art. 125 CPP, care permite efectuarea percheziției atât în cazul flagrantului delict, cât și în cazul ce nu suferă amânare (*a se vedea pct.5), Art. II, anexa nr. 10*).

Recomandăm completarea art. 142 CPP cu alin. (5), astfel încât dispunerea expertizelor să fie posibilă până la începerea urmăririi penale (*a se vedea pct.6), Art. II, anexa nr. 10*).

Ar fi binevenită modificarea alin. (1) al art. 253 CPP, completarea acestei norme cu alin. (1¹), modificarea art. 266 CPP și completarea CPP cu art. 266¹, astfel încât normele respective să prevadă clar competența materială a organului de urmărire penală instituit în cadrul Inspectoratului General al Poliției și cel din cadrul Departamentului Poliției de Frontieră, precum și constituirea legală a acestora (*a se vedea pct.7), 8) și 9) Art. II, anexa nr. 10*).

Propunem modificarea alin. (1) al art. 279 CPP, astfel încât să se interzică audierea bănuitului până la începerea urmăririi penale (*a se vedea pct.10*), *Art. II, anexa nr. 10*).

Simultan, se propune completarea art. 2 din Legea nr. 241-XVI din 20.10.2005 cu pct. 15), astfel încât să se menționeze clar că prin noțiunea de „trafic de persoane” se subînțelege traficul de ființe umane și cel de copii (*a se vedea pct.1*), *Art. III, anexa nr. 10*).

Totodată, se propune modificarea denumirii Legii nr. 241-XVI din 20.10.2005 și înlocuirea sintagmei „ființe umane” din întreg textul legii cu sintagma „persoane”, astfel încât să fie comună ambelor infracțiuni (*a se vedea pct.2*), *Art. III, anexa nr. 10*).

Susținem necesitatea modificării alin. (1) al art. 4 și alin. (1) al art. 6 din Legea nr. 333 din 10.11.2006, deoarece după reformarea Ministerului Afacerilor Interne organul de urmărire penală din cadrul acestuia a fost lichidat și formate două organe de urmărire penală, unul în cadrul Inspectoratului General al Poliției, și altul în cadrul Departamentului Poliției de Frontieră, or, în baza alin. (1) art. 253 CPP organele respective se constituie conform legii și nu a unor Hotărâri de Guvern (*a se vedea pct. 1*) și *pct.2*), *Art. IV, anexa nr. 10*).

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL URMĂRIRII PENALE A TRAFICULUI DE COPII.

1.1. Analiza materialelor științifice internaționale în domeniul organizării și efectuării urmăririi penale în cazul traficului de copii

Pedeapsa pentru traficul de copii a apărut în legislația internațională abia în secolul al XX-lea, însă considerăm că acest flagel criminogen a apărut cu mult timp înainte. Spre exemplu, în Codul lui Hammurabi, cea mai veche culegere de legi din timpul regelui babilonian Hammurabi, scrisă probabil în jurul anului 1760 î.Hr., se menționa că „*dacă cineva fură pe fiul altcuiva, va fi omorât*”. O creștere a vânzării oamenilor a avut loc după 21 decembrie 1018, unde după războiul dintre arabi și indieni, rromii (bărbați, femei și copii) erau vânduți în Imperiul Persan, la curtea regelui, ca muzicieni, dansatoare, muncitori, etc. Existau situații când un rrom vindea, la rândul lui, femeia sau copiii unui alt rrom, căruia îi era dator și nu-i putea plăti datoria. După secolul al XVII-lea, prețul robilor a crescut de 4 ori. Este de menționat că existența robilor rromi în Valahia și Moldova a generat cea mai spectaculoasă schimbare în situația financiară a stăpânilor lor. A vinde robi era mijlocul cel mai comod de a plăti o datorie sau de a scăpa de condiția de rob la turci sau la tătari. Robii erau buni la orice, aveau valoare de marfă și, prin urmare, erau vânduți, oferiți ca dar de nuntă sau ca zestre, dăruți unei mănăstiri pentru ca numele stăpânului să fie menționat în timpul slujbei și schimbați pe animale sau pe pantaloni de pânză. În 1646, primul cod legislativ intitulat „Carte românească de învățătură” fixează un număr anume de puncte de reper privind drepturile și obligațiile robilor rromi din Moldova. De exemplu, orice rob cumpărat are obligația de a-și ajuta stăpânul și un rob convins că a acționat prost trebuie să suporte o pedeapsă „rezonabilă”, administrată cu ajutorul unei „vergele sau al unui bici” și nu poate protesta decât dacă stăpânul folosește arme „brutale”, caz în care persoana în discuție riscă moartea. De fapt, stăpânii de robi puteau face tot ce voiau cu robii lor, în afară de faptul de a-i omorî.

Toate aceste mențiuni ne demonstrează că traficul de persoane a existat dintotdeauna, însă în unele cazuri existau prevederi legale în acest sens, alte prevederi erau limitate în funcție de drepturile asupra robilor etc., iar actualmente, există și pedeapsa penală pentru aceste fapte amorale și ilegale, însă sub o altă formulă.

De aceea este foarte important a studia fenomenul respectiv și a elabora diverse recomandări în vederea combaterii acestor fapte care limitează în mod arbitrar drepturile și libertățile omului. Însă pentru elaborarea unei lucrări științifice, unor recomandări practice în acest domeniu este necesar a fi studiate o serie de acte legislative, materiale științifice deja publicate, precum și alte idei expuse pe marginea subiectului abordat.

În continuare o să supunem analizei unele lucrări științifice internaționale dedicate, în special, tratării problematicii abordate de autor în conținutul tezei elaborate.

Așadar, o serie de autori români, cum ar fi Gheorghită Mateuț, Violeta Elena Petrescu, Nicoleta Ștefăroi, Elena Onu, Aurel Dublea, Sofia Luca, Daniela Iovu, Radu Dimitrie Tărniceriu, Georgeta-Lăcrămioara Gafta, Cătălin Luca și Raluca Alexandra Prună în lucrarea „Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune” [144], evidențiază o serie de probleme axate pe prevenirea și combaterea traficului de persoane. Autorii, în materialul științific menționat, privesc traficul de ființe umane din punct de vedere criminologic, juridico-penal, procesual, criminalistic și psihologic. Astfel, lucrarea conține prevederi ale fenomenului traficului de ființe umane, analiza juridico-penală a acestuia și a infracțiunilor conexe traficului, aspecte privind protecția victimelor infracțiunilor respective, aspecte de psihologie a victimei traficului de ființe umane, aspecte privind instrumentarea infracțiunilor vizate, reguli derogatorii de audiere și de protecție a victimelor-martor angajate în lupta contra traficului de persoane, aspecte controversate privind traficul de persoane în raport cu alte infracțiuni, cooperarea în prevenirea și combaterea acestui flagel, politica europeană privind prevenirea și combaterea infracțiunilor de acest gen, precum și aspecte de drept comparat.

Un alt autor român, ale cărui lucrări științifice au ca obiect de studiu infracțiunea traficului de persoane este Popescu Ada-Iuliana, care, în lucrarea sa „Implicații juridico-penale ale traficului de persoane” [172], efectuează un studiu care are ca scop analiza evaluativă și comparativă a normelor penale speciale antitrafic, mergând pe o tripartiție logică, de la general la particular: internațional-european-național (al României). În această lucrare autoarea a fost interesată în primul rând în ce măsură interacționează normele penale create la aceste nivele pentru prevenirea și combaterea traficului transfrontalier și, în al doilea rând, dacă norma penală română le-a receptat corect și se adaptează în continuare la reglementările internaționale și regionale. Ținând cont de doctrina juridică și de soluțiile jurisprudențiale, autorul respectiv a încercat să contureze o imagine actuală a eficienței juridicului în abordarea și rezolvarea gravei probleme a traficului de ființe umane. Totodată, este de menționat faptul că lucrarea vizată, luând în calcul că traficul de persoane este o problemă complexă, conține analize și aspecte specifice legate de protecția și asistența victimelor traficului, de structurile colaborative internaționale și regionale care asigură infrastructura necesară aplicării normelor coercitive penale.

Unii autori români, cum ar fi Aurel Dublea, Nicoleta Ștefăroi, Sofia Luca, Georgeta-Lăcrămioara Gafta, Radu Moisescu, Lucian Mursa, Cătălin Luca, Călin Scripcaru, Dumitru Pușcașu și Mirela Vlad în „Ghidul de practici instituționale în instrumentarea cauzelor cu minorii” [72], descriu mai multe aspecte teoretico-practice ce țin de cercetarea infracțiunilor cu concursul minorilor. Deși această lucrare nu ține în mod direct de traficul de persoane autorii

atrag o deosebită atenție aspectelor privind psihologia și tactica de audiere a minorilor indiferent de calitatea lor procesuală, principalele instrumente ale justiției juvenile, rolul victimei minore în declanșarea procesului penal, instrumentarea cauzelor cu victime minore în cursul cercetării judecătorești, măsurile de protecție, perspectiva psihologică asupra copilului și alte aspecte care în viziunea noastră se referă și la cercetarea traficului de copii. O importanță aparte autorii (în special C.Luca) o acordă psihologiei victimei minore a abuzului și neglijării, îndeosebi abuzul fizic și cel sexual, care în mod direct se referă și la instrumentarea cazurilor de trafic de copii.

O altă lucrare este „Traficul de persoane. Practici și resurse pentru combatere și colaborare” [142], în care autorii Cătălin Luca, Dan Chirca, Flavius Vasile Onofrei, Gheorghe Popa și Liliana Focșa, pe lângă aspectele referitoare la migrațiune și azil, abordează, deși sub aspect mai puțin procesual-penal, unele elemente specifice traficului de persoane, procedura efectuării audierii victimelor traficului de persoane sub aspect psihologic, evidențiază sistemul de referire la nivel național în România și Republica Moldova, atribuțiile instituțiilor în domeniul prevenirii și combaterii traficului de persoane, și nu în ultimul rând menționează parteneriatul – colaborarea eficientă interinstituțională.

Alți autori, deși nu se referă concret la instrumentarea infracțiunilor de trafic de copii, în lucrările lor se referă la tactica de efectuare a unor acțiuni de urmărire penală, atât din punct de vedere procesual și criminalistic, cât și din punct de vedere psihologic, care de fapt pot fi utilizate la cercetarea diferitor genuri de infracțiuni, inclusiv la cea de trafic de copii. Astfel, autorii din România Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca, Sofia Luca, Mariana Haralambe, Claudia-Antoanela Susanu, Daniel-Constantin Horodniceanu în „Ghidul de audiere a copilului în proceduri judiciare” [141] acordă o atenție sporită etapelor de audiere a copiilor, principiilor generale de audierea a acestora, audierii copilului-victimă în procedurile judiciare penale etc. Această lucrare reprezintă în general o aplicație practică a unui complex interdisciplinar de concepte și practici psihologice și de reguli juridice, toate având ca finalitate valorizarea și respectarea drepturilor copilului în raport cu ipostazele juridice în care acesta se află. Totodată, ghidul urmărește orientarea magistratului în abordarea optimă a cazurilor în care este implicat, în scopul netraumatizării suplimentare a copilului, consecință a demersului judiciar. Lucrarea include o abordare psihologică de natură a reflecta caracteristicile esențiale de vârstă ale copilului care interesează procesul judiciar și care reclamă un tratament adecvat, necesar în operațiunea de audiere a copilului. Sub acest aspect, prezintă relevanță procedeul tehnic al audierii al cărui scop este de a facilita comunicarea între copil și magistrat în vederea decelării realității celor afirmate, distingând între fabulație/minciună-adevăr, întrebări/atitudini care facilitează dialogul și cele care închid, blochează ori deviază răspunsurile ce pot fi date de copil. De asemenea, autorii structurează încrederea pe care trebuie să se fundamenteze relația dintre

magistrat și copil, tehnica audierii urmărind în mod esențial respectarea principiilor generale ale protecției și promovării drepturilor copilului în strânsă legătură cu principiul aflării adevărului de către magistrat.

O serie de autori, și anume Olteanu Gabriel Ion, Voicu Costica, Păun Costica, Pletea Constantin și Lazăr Elena în manualul „Ascultarea persoanelor în cadrul anchetei judiciare” [171], se axează în principal pe tactica de obținere a depozițiilor de la participanții procesului penal, începând cu psihologia formării declarațiilor, pregătirea în vederea desfășurării audierii persoanelor în cadrul anchetei judiciare, desfășurarea ascultării respective și finalizând cu consemnarea, verificarea și aprecierea declarațiilor persoanelor audiate. În manualul menționat autorii relevă o gamă largă de tactici de audiere, astfel încât acestea, în final, să poată stabili adevărul în cauza penală. Un aspect important pe care îl găsim în lucrarea respectivă este tactica ascultării bazată pe analiza manifestărilor comportamentale, în special a erorilor în evaluarea poziției și veridicității declarațiilor date de persoanele ascultate pe baza analizei manifestărilor comportamentale, a limbajului non-verbal; erorilor comune în evaluarea bunei-credințe a persoanei ascultate pe baza analizei manifestărilor comportamentale; rolului mecanismelor de apărare în identificarea minciunilor; folosirii „trucurilor” pe timpul ascultării etc.

Olteanu Gabriel Ion în manualul său „Considerații cu privire la tactica efectuării cercetării la fața locului” [170] menționează importanța cercetării la fața locului ca acțiuni de urmărire penală și de tactică criminalistică, precum și modul și tehnicile de relevare, depistare, fixare și ridicare a diferitor urme ale infracțiunii. De fapt, tactica efectuării acestei acțiuni de urmărire penală și tactica efectuării ei pot fi folosite pe larg la cercetarea traficului de copii.

Autorii menționați, deși nu s-au referit nemijlocit la tactica și metodică de cercetare a traficului de copii, în lucrările lor se bazează fie pe tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală concrete (după cum au fost autorii de mai sus), fie pe metodică de cercetare a unor genuri de infracțiuni și au atins unele aspecte de tactică și metodică de cercetare în vederea dovedirii unor acțiuni specifice traficului de copii sau a unor infracțiuni conexe acestora.

Totodată, din grupul respectiv de autori mai fac parte celebrii cercetători români Vasile Bercheșan „Cercetarea penală (Criminalistica – teorie și practică)-îndrumar complet de cercetare penală” [8], Emilian Stancu „Tratat de Criminalistică” [198; 199], Constantin Aionițoaie „Tratat de tactică criminalistică” [1; 2], Ion Neagu „Tratat de procedură penală. Partea generală” [149] și „Trata de procedură penală. Partea specială” [150], Vintilă Dongoros „Explicații teoretice ale Codului de procedură penală” [68; 69], Alexandru Boroș „Drept penal și drept procesual-penal” [11], Andriana Iuliana Tudorache „Criminalistica” [207], Marin Ruiu „Tactică criminalistică” [10], Ion Mircea „Criminalistica. Ediția a II-a” [146], Nicolae Volonciu „Drept procesual-penal” [209; 210], Grigore Gr. Theodoru, Lucia Moldovan „Drept procesual-penal” [203], Matei

Basarab „Drept procesual-penal, vol. I, ed. a II-a, revăzută și adăugită” [6], R. Conescu (Stănoiu) „Obiectul probațiunii judiciare în procesul penal” [36] etc.

Dacă în literatura de specialitate a României găsim puține lucrări dedicate tacticii și metodicii de cercetare a traficului de persoane, în general, sau a traficului de copii, în special, atunci savanții ruși au abordat aceste aspecte mai larg.

Astfel, o atenție specială a fost acordată de către noi lucrării „Методика расследования торговли несовершеннолетними, подмены ребенка и незаконного усыновления” [214], în care Abramova Svetlana Ramilievna, cercetând aspectele respective, atrage o deosebită atenție tacticii și metodicii de cercetare a traficului de copii nou-născuți, comis prin metoda substituirii copilului și adopția lui ilegală. S. Abramova, analizând aspectele respective, menționează în lucrarea sa că, în ultimii ani a avut loc o schimbare de la aprecierea pozitivă a categoriei caracteristicii criminalistice la o critică bruscă a ei. Astfel, analiza ei ne spune că R. S. Belkin, care anterior considera caracteristica criminalistică un element important al criminalisticii, și-a schimbat părerea în privința ei și a recunoscut-o drept categorie care nu a justificat speranța savanților și practicilor, la fel a evidențiat că din realitatea obiectivă, prin care ea se prezenta toți acești ani, s-a transformat în iluzie, într-o fantomă criminalistică. Viziunea respectivă a fost discutată de mulți criminaliști, în cadrul unor cercuri științifice, care au ajuns la concluzia că caracteristica criminalistică este un element al criminalisticii, analiza căreia trebuie prelungită și folosită la investigarea infracțiunilor.

În același timp, S. Abramova menționează că mulți savanți criminaliști sunt de părerea de a renunța în genere la noțiunea de „caracteristică criminalistică a infracțiunilor”, înlocuind-o cu alte noțiuni pregnante, ca de exemplu „obiectul probării în cauza penală”, „mecanismul infracțiunii” sau „modelul tipic al activității infracționale”. În urma studiului efectuat autoarea se aliază la părerile majorității savanților criminaliști care consideră că această opinie este prea categorică, subliniind că dezvoltarea în perspectivă a metodicii de cercetare a infracțiunilor nu trebuie să presupună renunțarea la categoria științifică respectivă.

Concomitent, autorul a atras o atenție specială particularităților de investigare a traficului de copii, substituirii pruncului și adopției ilegale, menționând, în acest sens, specificul depistării elementelor infracțiunii și pornirea cauzei penale, specificul cercetării infracțiunii în cauză la etapa inițială și a celor ulterioare, precum și conlucrarea organelor de anchetă cu alte organe de drept din Federația Rusă.

La fel, S. Abramova în lucrarea respectivă s-a referit la specificul efectuării unor acțiuni de urmărire penală în aceste cazuri. În special, aceasta s-a referit la tactica audierii, a percheziției, la prezentarea spre recunoaștere, la ridicarea de obiecte și documente, la

confruntare, la cercetarea la fața locului, precum și la dispunerea unor tipuri de expertize în cazurile de trafic de copii, la substituirea pruncului și adopției sale ilegale.

O altă lucrare este „Проблемы первоначального этапа расследования торговли людьми, использование рабского труда и связанных с ними преступлений” [280] în care autorul rus Kolesov Andrei Igorevici caracterizează pe larg mecanismul traficului de persoane, folosirea în sclavie și infracțiunile conexe acestuia. În lucrare autorul menționează aspectele ce țin de metodica depistării și fixării indicilor infracțiunii de trafic de persoane, face o analiză detaliată a informației despre faptele de trafic de persoane în aspect criminalistic și nu în ultimul rând arată unele aspecte de tactică de efectuare a unor acțiuni de urmărire penală specifice traficului de persoane, care în final servesc ca probe materiale pentru aflarea adevărului în cauză. Primordial, autorul își axează cercetarea pe sublinierea problemelor apărute la etapa inițială de cercetare a traficului de persoane și pe căile de soluționare a acestor probleme.

În timp ce Kolesov A. s-a referit la etapa inițială de cercetare, Fahrutdinov Rafael Ruzalinovici în lucrarea sa „Методика расследования торговли людьми” [353] vorbește în general despre tactica și metodica de cercetare a traficului de persoane, începând cu circumstanțele ce necesită a fi dovedite și terminând cu cooperarea organului de urmărire penală cu cel ce întreprinde măsurile speciale de investigație, activitate efectuată la etapele inițială și ulterioară de cercetare. Autor acordă o atenție sporită acestor etape de cercetare, deoarece, după el, fiecărei din aceste etape îi sunt specifice acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigație, iar cunoscând ordinea în care ele se pot efectua, procesul de administrare a probelor într-un dosar penal devine unul efectiv. Din aceste considerente, autorul dezvăluie metoda de cercetare a traficului de ființe umane și consideră că practicienii, bazându-se pe aceasta și pe tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală, pot obține rezultate pozitive în acest domeniu.

Autorul rus Levchenko Oleg Pavlovici în lucrarea sa „Торговля людьми: выявление, раскрытие, расследование” [305] a atras o atenție deosebită normelor juridice privind contracaraarea traficului de persoane în plan mondial și pe teritoriul Federației Ruse, analizând actele rusești și cele internaționale ce reglementează aspectul vizat, astfel încât să scoată în evidență problemele apărute și căile lor de soluționare. Totodată, lucrarea dată conține elemente importante de tactică criminalistică, aspecte de procedură penală și drept penal, care în comun servesc la depistarea, descoperirea și investigarea traficului de persoane, ținându-se cont de specificul comiterii acestor infracțiuni pe teritoriul Federației Ruse. În același timp, autorul, în manualul menționat, pune accentul de bază pe tactica efectuării măsurilor speciale de investigație de către lucrătorii subdiviziunilor operative și pe tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală. Autorul descrie o gamă largă de acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigație, care pot fi efectuate la etapele de identificare, descoperire și investigare a traficului de ființe

umane. În același timp, lucrarea respectivă, pe lângă aspectele teoretice, cuprinde și aspecte practice ale organelor de anchetă și ale instanțelor judecătorești. Analizând aceste aspecte, autorul propune o serie de recomandări care pot fi utilizate în lupta traficului de ființe umane pe teritoriul Federației Ruse, luând în considerație specificul teritoriului, aspectele legale etc.

Tot Levcenko Oleg Pavlovici, într-o altă lucrare denumită „Торговля людьми и легализация преступных доходов” [306], pe lângă aspectele procesual-penale și de tactică criminalistică privind cercetarea infracțiunii de trafic de ființe umane, acordă o atenție sporită aspectului de cercetare a legalizării veniturilor obținute din activitatea criminală legată de traficul de persoane. Aici, autorul menționează tactica specială de efectuare a unor acțiuni de urmărire penală în scopul depistării veniturilor ilegale obținute de pe urma traficului de oameni, sechestrării conturilor bancare și averii bănușilor, evaluării pagubei pricinuite, dispunerii expertizelor contabile și financiare, ridicării actelor fiscale și contabile etc. Autorul menționează că lupta împotriva traficului de ființe umane este una ineficientă atunci când organele de drept se limitează doar la cercetarea infracțiunii din prisma tragerii la răspundere penală a celor ce se fac vinovați de comiterea infracțiunii respective, deoarece infractorii de pe urma activităților lor criminale pot obține venituri impunătoare, care ulterior pot fi legalizate și utilizate în continuare, fie în activități deja legale, fie în continuare a activităților criminale. Aceste fapte trebuie investigate paralel cu cercetarea infracțiunii în cauză. În acest caz, organele de drept trebuie să activeze în regim operativ și să verifice conturile bancare ale persoanelor suspecte, veniturile acestora, proprietățile lor, averea rudelor apropiate, tranzacțiile financiare pe care acestea le-au efectuat, declarațiile pe venit (a bănușilor și rudelor apropiate) etc., ca ulterior să fie efectuate măsuri în vederea sechestrării bunurilor. Aceste activități pot să stopeze semnificativ faptele de trafic de ființe umane, atât din punct de vedere profilactic, cât și financiar.

Un șir de autori ruși, cum ar fi S.Iu. Juravliov, S.K. Krepășeva, T.G. Pogodina, M.A. Poleakova, A.I. Kolesov în lucrarea „Расследование торговли людьми: методика, тактика, специальные познания” [257], în redacția lui S.Iu. Juravliov, și-au bazat cercetările pe aspectul tactic și metodic de investigare a traficului de persoane. În lucrarea dată, autorii s-au referit la o gamă de probleme și controverse întâlnite la cercetarea cazurilor de trafic de oameni de către organele de drept din Federația Rusă. Astfel, lucrarea cuprinde caracteristica mecanismului de comitere a acestei infracțiuni, depistarea și fixarea indicilor infracțiunii respective, înaintarea versiunilor criminalistice, specificul planificării acțiunilor de urmărire penală, dispunerea unor tipuri de expertiză necesare în cazul traficului de ființe umane, colaborarea organelor de drept cu organizațiile nonguvernamentale în lupta contra traficului de persoane, tactica și metodica algoritmică de cercetare la etapa de până la pornirea urmăririi penale și după aceasta.

Olimpiev Anatoli Iurievici în lucrarea sa „Противодействие торговле людьми. Методика расследования уголовных дел и способы проведения оперативно-розыскных мероприятий” [325] menționează faptul că deși traficul de persoane, ca infracțiune latentă, de cele mai dese ori se comite de către un grup criminal organizat, în Federația Rusă, până în 2011 nu s-a înregistrat nici un caz de comitere a faptei respective prin forma dată de participație. În acest sens, autorul, pe lângă cooperarea internațională în domeniul respectiv și analiza juridico-penală a infracțiunii de trafic de persoane, acordă o atenție sporită tacticii de efectuare a măsurilor speciale de investigație. După părerea autorului, doar o colaborare sănătoasă și o tactică corectă de înfăptuire a acestor măsuri și tactica de efectuare a acțiunilor de urmărire penală pot demonstra că infracțiunea a fost comisă de către un grup criminal organizat sau de o organizație criminală. De altfel, menționează autorul, pe parcursul cercetărilor poate fi dovedită, în cel mai bun caz, o participație simplă.

De asemenea, A. Iu. Olimpiev, într-o altă lucrare, intitulată „Международное сотрудничество в противодействии торговле людьми” [326], și-a dedicat cercetările unei laturi înguste, și anume cea de cooperare internațională în combaterea traficului de persoane, cercetând-o sub un aspect multilateral și complet. Lucrarea vizată cuprinde analiza actelor normative internaționale și cele ale statelor CSI, care stau la baza cooperării între state și organele de drept în ceea ce privește combaterea infracțiunii respective. Totodată, lucrarea conține și întrebări de coordonare în combaterea crimei organizate, inclusiv a traficului de persoane. În același timp, autorul s-a axat pe metodica de cercetare a traficului de persoane în limitele cooperării internaționale și măsurile ce necesită a fi luate pe plan mondial în lupta contra acestui flagel criminogen.

O altă lucrare dedicată prevenirii și combaterii traficului de ființe umane este „Сборник методических и аналитических материалов по вопросам противодействия торговле людьми в России” [337], în care colectivul de autori O. Pristanskaia, S. Vinokurov și alții și-au dedicat cercetările mecanismului național și internațional de combatere a traficului de persoane, complexului de măsuri efectuate de către instituțiile corespunzătoare pe teritoriul Federației Ruse în acest sens, rolului organizațiilor neguvernamentale în combaterea acestui flagel criminogen și nu în ultimul rând, aspectului procesual-penal (de urmărire penală) în investigarea infracțiunii respective. Sub raport procesual, autorii au abordat unele aspecte în ceea ce privește specificul identificării faptelor de trafic de persoane, specificul investigării acestei infracțiuni comise în scopul exploatării, precum și metodica efectuării interviului cu victimele infracțiunii respective. Totodată, autorii au abordat unele momente ce țin de tehnologiile de cooperare dintre persoana ce efectuează ancheta cu copilul traficat, traumele pe care le pot avea copiii de pe urma traficului, în special atunci când a avut loc exploatarea minorului. La baza lucrării puse în

discuție a stat analiza activității de urmărire penală și practicii judiciare din Federația Rusă și din străinătate, ca în final autorii să propună recomandări practice în vederea prevenirii și combaterii traficului de ființe umane pe teritoriul Federației Ruse, precum și cele ce țin de identificarea victimelor infracțiunii respective, acordarea asistenței necesare acestor victime, și nu în ultimul rând, reabilitarea lor socială.

Autorii G. Smirnov, T. Varcuș și alții, în lucrarea „Типологический подход при производстве по уголовным делам о торговле людьми” [345], își bazează cercetările pe caracterul tipologic al mecanismului de comitere a traficului de persoane (direcția în care se trafică persoanele, modul și etapele de comitere a infracțiunii, tipologia victimelor), caracteristica juridico-penală a traficului de ființe umane (libertatea persoanei ca obiect al infracțiunii, caracteristica laturii obiective și subiective, aspecte de calificare) și caracteristica tipologică a procesului de investigare a traficului de persoane (etapa inițială și ulterioară de cercetare, cooperarea între organul de urmărire penală și lucrătorii operativi, tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, colaborarea cu victima infracțiunii). Autorii dau preferință caracterului tipologic al mecanismului de savârșire a traficului de persoane, deoarece aceștia sunt de părerea că practicienii care investighează infracțiunea dată și judecătorii, cunoscând aceste elemente, vor pătrunde mai bine în esența cercetărilor și, respectiv, vor planifica și organiza mai efectiv procesul de depistare, descoperire și investigare a respectivului flagel criminogen. În lucrarea respectivă se dau unele recomandări practice, care în final pot fi folosite de către practicieni în direcția prevenirii și combaterii traficului de ființe umane.

Bineînțeles, publicațiile periodice enunțate mai sus nu sunt singurele care analizează problematica infracțiunii de trafic de copii, ele fiind prezentate pentru că au ca obiect de studiu principal faptele ce atentează la cinstea, demnitatea și libertatea persoanei, pe de o parte, și a minorilor, pe de altă parte. O importanță pentru studiul de investigare judiciară a traficului de copii o prezintă și alte articole, care, deși au ca obiect de analiză alte probleme ce privesc aplicarea normelor de drept penal, procesual-penal și criminalistic, conțin unele referințe la aplicarea celei ce prevede infracțiunea de trafic de persoane, în general, și a traficului de copii, în special: A.N. Colesnicenko „Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений” [279], A.M. Larin „Криминалистика и паракриминалистика: научно-практическое и учебное пособие” [304], I.F. Gherasimov „Методика расследования преступлений: Общие положения // Криминалистическая характеристика преступлений в методике расследования” [241], I.F. Gherasimov „Криминалистика” [243], I.F. Gherasimov „Некоторые проблемы раскрытия преступлений” [242], I.F. Gherasimov „Криминалистическая характеристика преступлений в структуре частных методик // Криминалистическая характеристика преступлений в методике расследования

преступлений” [245], I.F. Gherasimov „Взаимодействие органов предварительного следствия и дознания при расследовании особо опасных преступлений” [246], N.A. Soloviov „Методика расследования, Учебное пособие” [339], N.P. Iablokov „Криминалистика: Учебник 2-е изд” [372], T.V. Averianova, R.S. Belkin, Iu.G. Koruhov, E.R. Rossinskaia, „Криминалистика” [215], V.F. Ermolovici „Криминалистическая характеристика преступлений” [255], A.S. Şatalov „Актуальные проблемы криминалистической методики: история и перспективы их решения // Государство и право” [364], I.A. Vozgrin „Криминалистическая методика расследования преступлений” [238], V.S. Burdanova „Обстоятельства подлежащие доказыванию по уголовному делу в структуре частной криминалистической методики” [229], A.M. Kustov „Теоретические основы криминалистического учения о механизме преступления” [294], O.V. Celăşeva „Механизм преступления и криминалистическая характеристика//Вестник криминалистики” [362], L.D. Samâghin „Расследование преступлений как система деятельности” [333], R.S. Belkin „Курс советской криминалистики” [227] etc.

Autorii austrieci Alexis Aronowitz, Gerda Toiermann şi Elena Tiuriucanova în lucrarea sa „Analysing the Business Model of Trafficking in Human to Better Prevent the Crime” (Analiza traficului de fiinţe umane în calitate de bussines-modele: calea cea mai efektivă de combatere a crimei respective) [380], în calitate lor de experţi internaţionali ai OSCE, fiind asistaţi de persoane cu funcţii de răspundere din Austria, Țările de Jos, Federaţia Fusă, Regatul Unit, Belgia şi Tadjikistan, şi-au dedicat cercetările fenomenului traficului de persoane sub aspectul ce ţine de protejarea drepturilor victimelor acestei infracţiuni, reabilitarea socială a acestora şi integrarea lor ulterioară în societate. Cu toate acestea, autorii austrieci nu au putut trece cu vederea şi unele aspecte privind cercetarea grupărilor criminale, metoda comiterii infracţiunii, toate acestea fiind analizate prin prisma studierii practicii judiciare a diferitor ţări (spre exemplu, SUA, Peru, Federaţia Rusă, Germania, Marea Britanie, Armenia, Azerbaidjan, Gruzia, Uzbekistan, Kârgîştan, Letonia, Lituania, Nigeria, Serbia, Muntenegru, Macedonia, Moldova etc.). În urma studiului efectuat, experţii au înaintat o serie de recomandări privind eficacitatea luptei împotriva infracţiunii de trafic de persoane sub aspectul internaţional. Pe lângă acestea, autorii şi-au axat cercetările pe personalitatea infractorilor, metodele pe comitere de către ei a infracţiunilor respective, căile pe care aceştia le folosesc, metodele de recrutare, transportare, exploatare, ţările de destinaţie a victimelor, starea lor financiară, poziţia socială etc. Autorii au examinat practica judiciară din diferite ţări, de la comiterea traficului de fiinţe umane prin participare simplă până la săvârşirea infracţiunilor sus-numite de către grupări criminale. Cercetările efectuate au scos în evidenţă problematicile investigării infracţiunii date atât la nivel transfrontalier, cât şi la nivel intern. Autorii menţionează faptul că organele de drept din diferite

țări acordă o atenție sporită traficului internațional și mai puțin celui intern, care prezintă o problemă destul de importantă. Aceasta se datorează faptului că, la nivel internațional, pe lângă organele de drept, activează mai multe organizații internaționale, care acordă un suport impunător la identificarea, prevenirea și combaterea acestui flagel criminogen, iar în interiorul țării multe organizații nonstatale acordă acestui fapt o atenție mai slabă. Din analiza efectuată, autorii deduc faptul că piețele de desfacere în cazul traficului de ființe umane diferă de la un stat la altul și de la o regiune la alta, de aceea este necesar ca forțele de ordine să analizeze cu atenție starea lucrurilor și să intervină, ținând cont de specificul comiterii infracțiunii.

O serie de autori din Elveția cum ar fi Marische N.I. van der Linden, Serjio Ricca, Lars Tomann, în cercetarea lor „Human Trafficking and Forced Labour Exploitation – Guidance for Legislation and Low Enforcement (Traficul de persoane în scopul exploatării prin muncă. Aranjarea în câmpul muncii a lucrătorilor migranți)” [384], au efectuat analiza cazurilor de trafic de persoane, având ca bază fapte concrete comise în diverse țări, în urma căruia au înaintat unele propuneri la nivel politic, instituțional și legislativ în scopul prevenirii și combaterii traficului de persoane săvârșit în scopul exploatării prin muncă. În lucrarea respectivă autorii atât din punct de vedere teoretic, cât și practic au menționat asupra a ce anume este necesar de îndreptat atenția atunci când se cercetează un caz de trafic comis în acest scop, care este rolul inspectorilor muncii și al organelor de drept, au făcut o analiză a acțiunilor infracționale respective și au analizat, la nivel internațional, actele legislative ce reglementează problema în chestiune. Autorii menționează că actualmente persoanele sunt des traficate în scopul exploatării prin muncă, victimele sunt impuse să lucreze forțat în scopul achitării datoriilor sau supra-normă etc. Cel mai des de aceste victime profită persoanele bogate, care folosesc victimele în calitate de slugi, muncă în teren, restaurante, hoteluri. De aceea este foarte important ca activitatea organelor de drept să fie îndreptată și în această direcție, în special a inspectorilor muncii. Autorii consideră că în majoritatea țărilor activitatea inspectorilor muncii nu este îndreptată anume în această direcție (verificarea hotelurilor, actelor și contractelor de muncă între angajator și angajat etc.).

Colectivul de autori din Republica Letonia, Laura Lebedeva, Laura Karnite, Sandra Zaltmane, Dațe Maulinea și alții, în lucrarea lor „Cooperarea în scopul combaterii traficului de persoane. Analizarea situației și modelul optim național de cooperare” [125], au efectuat o analiză a traficului de persoane comis pe teritoriul Republicii Letonia, au cercetat actele normative internaționale și cele naționale în ceea ce privește prevenirea și combaterea traficului de persoane, au descris cadrul juridic penal și procesual-penal din Letonia privind cercetarea cazurilor de trafic de persoane. Autorii constată în final că lupta împotriva traficului de ființe umane în Letonia, deși este una bună, totuși sunt necesare încă un șir de activități legislative și

instituționale pentru ca această luptă să devină mult mai eficientă, propunând în acest sens recomandări concrete.

În plan general, prin conținutul lucrărilor elaborate este acordat un spațiu comparativ redus aspectelor procesual-penale și tacticilor criminalistice de investigare a traficului de copii. Mai mult ca atât, deși autorii au abordat subiecte importante de cercetare, acestea nu pot fi folosite în contextul Republicii Moldova.

Autorii citați, analizând tactica și metodică de cercetare a infracțiunilor de trafic de copii, fac o prezentare doar a unor aspecte care în viziunea lor ar putea fi importante, fie se limitează doar la unele domenii înguste, fără a cerceta multilateral subiectul în discuție.

Cât privește cercetările deja efectuate, fiecare autor prezintă în mod preponderent propria opinie, argumentând corectitudinea acesteia, fără a acorda un spațiu mai larg opiniei altor autori.

În comparație cu publicațiile periodice ce au un obiect de studiu mai îngust, acordându-se o mai mare atenție controverselor, contradicțiilor ori inconsecvențelor, în manuale este alocat un spațiu mai restrâns acestora, fapt datorat scopurilor acestor lucrări: primele analizând unele probleme controversate în practică și doctrină, iar ultimele constituind un material didactic pentru instruirea studenților.

Oricum, nu putem neglija importanța manualelor la efectuarea unui studiu amplu asupra aspectelor procesual-penale și de tactică criminalistică privind cercetarea infracțiunilor de trafic de copii, ele reprezentând o importantă sursă de informație în vederea realizării unei lucrări științifice detaliate în materie teoretico-științifică și aplicativă.

1.2. Analiza comparativă a materialelor științifice publicate în Republica Moldova referitoare la particularitățile urmăririi penale în cazuri de trafic de copii

Cât privește materialele științifice publicate în Republica Moldova referitoare la particularitățile urmăririi penale în cazurile de trafic de persoane, putem menționa că în general a fost supus cercetării traficul de copii mai mult sub aspectul criminologic, social și mai puțin sub aspectul criminalistic și procesual-penal.

Totuși, unii autori autohtoni au cercetat anumite aspecte ce țin de tactica și metodică de cercetării infracțiunilor de trafic de persoane, precum și aspectele juridico-penale și criminologice, printre ei fiind Igor Dolea, Gheorghe Gladchii, Valeriu Cușnir, Mihaela Vidaicu Gheorghe Butnaru, Valeriu Bujor, Octavian Bejan etc.

Alți autori, deși nu și-au axat cercetările concret pe aspectele procesual-penale și de tactică criminalistică în ceea ce privește investigarea traficului de copii, cercetând metodică de investigării altor genuri de infracțiuni ori tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală concrete au abordat și unele particularități specifice traficului de copii, și respectiv materialele

științifice elaborate de ei au fost supuse analizei și în teza respectivă. Printre aceștia se enumeră: Igor Dolea, Mihai Gheorghiță, Gheorghe Gulubenco, Iurie Odagiu, Tudor Osoianu, Victor Orîndaș etc.

În continuare vom menționa unele particularități care au fost supuse cercetărilor de către autorii din Republica Moldova.

Astfel, autorii Igor Dolea și Mihaela Vidaicu în lucrarea „Combaterea traficului de ființe umane (Drept material și Drept procesual)” [65], în general, au analizat subiectul respectiv din punct de vedere juridico-penal, criminologic și procesual-penal. În special, au analizat conceptul de trafic de ființe umane, particularitățile infracțiunii date, făcându-se referire la încadrarea juridică a acesteia, la cauzele care generează acest ilicit, dar și la ansamblul de măsuri necesare pentru prevenirea și combaterea acestui tip de criminalitate destul de răspândit în Republica Moldova. Totodată, autorii sus-menționați au abordat aspecte privind investigarea și judecarea cauzelor de trafic de ființe umane, probatoriul în cauzele penale privind traficul de ființe umane, protecția și asistența victimelor și martorilor, precum și aspecte ce vizează cooperarea internațională în investigarea și combaterea acestui flagel.

În această lucrare ne-a interesat mult două aspecte, care în viziunea noastră sunt importante pentru cercetarea cazurilor de trafic de persoane, și anume: aspectele procesuale în depistarea traficului de ființe umane și probatoriul în cauzele penale pornite pe astfel de fapte.

Cât privește aspectele procesuale în depistarea traficului de ființe umane, autorii au avut ca obiective de referință următoarele: definirea sarcinilor investigării infracțiunilor de trafic de ființe umane; identificarea trăsăturilor specifice ale obligațiilor pozitive ale statului în domeniul combaterii traficului de ființe umane; relatarea despre importanța metodelor de investigare a cazurilor de trafic de ființe umane; diferențierea metodelor proactive și reactive de investigare a cazurilor respective; relatarea importanței planificării activității procesuale; cunoașterea competențelor subiecților procesuali și extra-procesuali în domeniul combaterii traficului de ființe umane; compararea legislației naționale și internaționale în domeniul combaterii traficului de ființe umane; identificarea sarcinilor urmăririi penale în infracțiunile vizate; planificarea acțiunilor procesuale ce urmează a fi efectuate în urmărirea infracțiunilor respective; estimarea posibilității aplicării directe a unor standarde internaționale în combaterea flagelului dat; diferențierea rolului procurorului, al ofițerului de urmărire penală și al ofițerilor operativi în investigarea cazurilor de trafic de ființe umane; specificarea particularităților judecării cauzelor penale de trafic de ființe umane; planificarea acțiunilor procesuale într-un eventual dosar penal.

Ce ține de probatoriul în cauzele penale pornite pe fapte de trafic de ființe umane, autorii s-au referit la următoarele obiective de referință: definirea noțiunii de probatoriu în cauzele privind traficul de ființe umane; identificarea trăsăturilor specifice ale probatoriului în cauzele

privind traficul de ființe umane; deducerea importanței audierii victimei traficului de ființe umane; diferențierea probelor obținute în cadrul acțiunilor procesuale și activității speciale de investigație; relatarea despre utilitatea probelor administrate în cadrul probatoriului; compararea metodelor de audiere a victimei și a martorului; specificarea atribuțiilor subiecților procesuali în cadrul probatoriului; planificarea procedurii de audiere a victimei traficului de ființe umane; estimarea posibilităților utilizării rezultatelor activității speciale de investigații în probatoriu.

O altă lucrare este „Cercetarea infracțiunilor de trafic de ființe umane de către organele afacerilor interne” [73], elaborată de către Gheorghe Gladchi, Valeriu Cușnir, Alic Clefos, Anatolie Andronachi, Alexandru Spoială și Ruslan Condrat, în care autorii cercetează sub aspectul teoretic și practic subiectul dat, pentru ca în final, monografia respectivă să fie un suport pentru lucrătorii practici din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. În lucrarea vizată, autorii fac referire la calificarea juridică a infracțiunilor de trafic de ființe umane, la unele particularități de colectare a informației operative privind infracțiunile de acest gen, la particularitățile pornirii urmăririi penale și circumstanțele ce necesită a fi dovedite, la tactica de audiere a victimei, martorilor și bănușilor, cercetării la fața locului, percheziției, ridicării și sechestrării de obiecte și documente, la constatarea medico-legală și la ordonarea expertizelor judiciare.

Dacă e să ne referim la subiectele abordate în lucrarea respectivă, în general sunt descrise particularități procesuale și de tactică criminalistică privind cercetarea acestui flagel criminogen. Totodată, putem menționa că această lucrare are mai mult un aspect practic, de orientare a colaboratorilor organelor afacerilor interne în direcția combaterii infracțiunii respective.

Un alt manual este „Caracterizare criminologică și juridico-penală a traficului de ființe umane” [12], elaborat de Gheorghe Botnaru, Valeriu Bujor și Octavian Bejan, unde autorii au avut ca scop realizarea unei abordări a fenomenului traficului de ființe umane sub aspectul criminologico-juridic. Autorii au încercat să creioneze contextul în care a apărut fenomenul traficului de ființe umane în Republica Moldova, să realizeze o caracterizare criminologică a acestui fenomen și să formuleze definiția criminologică a conceptului de trafic de ființe umane. De asemenea, s-a încercat a stabili legătura dintre criminalitatea organizată și traficul de ființe umane, a estima nivelul și tendințele traficului de ființe umane în Republica Moldova și, tangențial, la nivel global. În vizorul autorilor, în afara problemicii pur criminologice, ce ține de elucidarea factorilor favorizanți ai fenomenului, analiza mecanismului și aspectelor victimologice ale traficului de ființe umane, a fost efectuată o analiză juridico-penală a normelor privitoare la traficul de ființe umane. Au fost identificate o serie de probleme din practica judiciară ce vizează calificarea infracțiunilor referitoare la traficul de ființe umane și aplicarea actului de justiție în cauzele penale din această categorie. Autorii au abordat și analizat următoarele probleme: traficul de ființe umane ca obiect de cercetare în criminologie și drept

penal, analiza statistico-criminologică, tendințele mondiale și naționale ale traficului, analiza juridico-penală, cauzele și condițiile favorizante ale traficului de ființe umane, formele de organizare, mecanismul și obiectul de activitate ale traficului, aspecte victimologice, și nu în ultimul rând, aspecte ce țin de prevenirea și contracararea traficului de ființe umane.

O altă lucrare este „Contracararea traficului cu ființe umane” [37], care a fost elaborată de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”. La elaborarea acestei ediții s-a ținut cont de necesitățile informaționale ale grupurilor profesionale preocupate de această problemă, suportul informațional incluzând diverse modalități de abordare și tratând complexitatea problemei traficului cu ființe umane, mecanismul traficului, aspecte legislative internaționale și naționale, drepturile persoanelor traficate, precum și unele aspecte generale ce țin de asistența persoanelor traficate, unele considerente majore privind necesitatea creării unui mecanism național pentru identificarea, protecția și asistența victimelor. Informația inclusă în acest suport are drept scop familiarizarea grupurilor profesionale cu reperele cele mai importante în ce privește problema în general, precum și unele aspecte referitoare la acțiunile întreprinse și cele care mai sunt necesare pentru contracararea acestei infracțiuni.

Organizația nonguvernamentală menționată mai sus, cu susținerea Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Elene / HELLENIC AID, Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei, Ambasadei Canadei din Republica Elenă a publicat manualul „Traficul de ființe umane în Sud-Estul și Estul Europei. Probleme și perspective”. În manual sunt descrise situațiile traficului de ființe umane în 13 țări (Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Macedonia, Grecia, Muntenegru, Serbia, Kosovo, Turcia, Ucraina, România și Moldova), începând cu cadrul legal pentru prevenirea și combaterea traficului de persoane și finalizând cu acțiunile concrete efectuate de către organele statale. Totodată, în lucrarea dată este făcută o analiză a datelor statistice pe fiecare stat aparte, precum și este analizat mecanismul protecției victimelor infracțiunii respective.

O altă sursă analizată este „Audierea copiilor victime-martori ai exploatării sexuale comerciale” [15], în care autorii Alina Budeci, Svetlana Chintea și Daniella Misail-Nichitin acordă un spațiu larg tacticii de efectuare a audierilor, atât din perspectiva psihologică și juridică, cât și din cea logistică. Astfel, autorii descriu exact cum trebuie să arate o odaie de audiere a minorilor, care este rolul psihologului, tipurile de întrebări necesare a fi adresate copilului, modul în care acestea se adresează, audierea din perspectiva particularităților de vârstă etc. În același timp, manualul cuprinde noțiuni privind exploatarea sexuală a copiilor, cadrul legislativ național, precum și unele instrucțiuni internaționale din domeniu. Lucrarea reprezintă un îndrumar practic pentru ofițerii de urmărire penală, procurori și judecători, care cuprinde următoarele tematici: exploatarea sexuală comercială a copiilor (exploatarea sexuală comercială

a copiilor, latența fenomenului), cadrul legislativ (instrumente internaționale, cadrul legislativ național, drepturile copilului), audierea copilului (considerente generale, planificarea audierii, conducerea, finalizarea și evaluarea audierii).

Daniela Sîmboteanu în manualul „Audierea legală a copiilor victime/martori ai abuzului și neglijării” [197] face referire la aspectele legale ce țin de efectuarea audierii, tactica de efectuare a acestei acțiuni din perspectiva psihologică, rolul pedagogului și psihologului la audiere. Lucrarea este un ghid pentru profesioniști, în care autoarea menționează că scopul general în combaterea abuzurilor față de copii trebuie să urmărească prevenirea acestor acțiuni și este esențial de asigurat ca fiecare copil, care a fost deja victimă a infracțiunilor de acest gen, să beneficieze de cel mai bun suport posibil, protecție și asistență. În ghidul respectiv se vorbește despre faptul că interviuarea copilului în cadrul anchetei și al procesului judiciar este una din procedurile care completează imaginea generală a crimei produse împotriva copilului, alături de mărturiile și dovezile acumulate în procesul de efectuare a anchetei. La această etapă este foarte important să fie întreprinse toate măsurile pentru a proteja copiii împotriva riscului unei traumatizări ulterioare. Lucrarea în referință a fost elaborată în baza practicii acumulate de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii și întrunește practicile internaționale și naționale în domeniul acordării asistenței copiilor-victime ale abuzurilor. Publicația este adresată profesioniștilor, chemați să intervină în cazurile abuzului față de copii, în special la etapa de realizare a interviurilor investigative și a audierilor în timpul proceselor judiciare.

Unii autori autohtoni, deși nu și-au axat cercetările concret pe investigarea traficului de persoane, în general, și a traficului de copii, în special, totuși prin studiul efectuat de ei au atins unele particularități ce pot fi direct aplicabile și la investigarea acestor infracțiuni.

Prin urmare, Igor Dolea și Victor Zaharia în manualul „Jurisprudența CtEDO și interesele copilului” [66], s-au referit la supremația respectării drepturilor copilului în raport cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Publicația vizată cuprinde extrase din hotărâri în domeniul drepturilor copilului și în funcție de articolul Convenției Europene a Drepturilor Omului s-a făcut divizarea respectivă. În asemenea situație au fost puse în discuție următoarele drepturi: dreptul de a se naște, obligații pozitive de a proteja viața, obligații pozitive de a investiga decesul persoanei, victime indirecte ale încălcării dreptului la viață, examenele medicale prenatale, tortura, obligații pozitive în materia art. 3, pedepsele corporale, violența sexuală, tratamentul în timpul detenției, izolarea socială, munca forțată, interogarea, procesul echitabil, paternitatea, adopția și altele.

O atenție specială s-a acordat aspectelor ce țin de scavie, munca forțată, traficul de ființe umane, interogării, asigurării unui proces echitabil, încredințării copilului și adopției.

Mihai Gheorghiță în manualele sale „Criminalistica” [74] și „Tezele generale ale tacticii criminalistice”, autorul face referire la aspectele ce țin de rolul și importanța criminalisticii, situațiile de urmărire penală, versiunile criminalistice, organizarea urmăririi penale, planificarea acesteia, interacțiunea în procesul urmăririi penale, tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală etc. Aceste particularități au fost analizate de noi, or, doar analizând și cunoscând în detalii bazele criminalisticii putem elabora noi teorii, procedee, mijloace și metodici adecvate combaterii fenomenului infracțional.

Un alt cercetător moldav, Gheorghe Golubenco, în manualul său „Criminalistica” [78], a analizat într-o formă sintetică, în mod cronologic, constituirea teoriei privind obiectul de studiu al științei criminalistice, modelele conceptuale de criminalistică pe plan mondial, sarcinile și metodele criminalisticii, caracterul criminalisticii moderne și locul ei în sistemul științelor. Or, anume aceste cercetări contribuie în mod substanțial la înțelegerea corectă a noțiunilor și a rolului criminalisticii în prevenirea și combaterea fenomenului infracțional, în general, și a traficului de copii, în special.

O altă lucrare este „Urmărirea penală” [162], elaborată de către Tudor Osoianu, Anatol Andronache și Victor Orîndaș, în care autorii menționează mai multe aspecte privind efectuarea urmăririi penale. În lucrarea respectivă autorii dezvoltă probleme actuale ce țin de noțiunea urmăririi penale, organele de urmărire penală și competența acestora, trăsăturile caracteristice urmăririi penale, particularitățile începerii urmăririi penale, aplicarea măsurilor procesuale de constrângere, tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală etc. Lucrarea respectivă a fost analizată de noi, fiindcă anume la această etapă a procesului penal sunt administrate probele asupra vinovăției sau dezvinovățesc persoana.

Autorul autohton Simion Gh. Doraș în lucrarea „Criminalistica. Vol. I. Tehnica criminalistică” [71] a cercetat multiple probleme ce vizează tehnica criminalistică în teoria și practica de cercetare, de la aplicarea mijloacelor tehnico-științifice la efectuarea actelor de urmărire penală, la utilizarea acestora în practică. În altă lucrare „Criminalistica. Vol. II. Elemente de tactică” [70], autorul analizează metodele tactice de organizare a urmăririi penale, de pregătire și desfășurare a activităților de urmărire penală, sunt aprofundate problemele ce vizează tactica cercetării la fața locului, percheziției, ascultării persoanelor în procesul penal, efectuării expertizelor judiciare ș.a.

Autorii Iurie Odagiu și Anatolie Andronache în lucrarea „Particularitățile audierii subiecților procesului penal” [151] au redat mai multe aspecte de audiere a participanților procesului penal, implicit a victimelor și martorilor minori, întrebări ce pot fi soluționate într-o cauză penală concretă pornită pe un gen de infracțiune anume etc.

Într-o altă lucrare denumită „Urmele materiale și corpurile delictelor în activitatea de urmărire penală (Ghid pentru ofițerul de urmărire penală)” [153], autorii autohtoni Iurie Odagiu, Sergiu Nestor, Anatolie Andronache, Natalia Popușoi și Lilian Luchin au examinat un spectru atât teoretic, cât și practic al urmelor infracțiunii, modul de efectuare a cercetării criminalistice a diferitor urme (lăsate de transport, microureme, urme de dinți, mâini, picioare etc.). Lucrarea respectivă prezintă un ghid practic pentru ofițerii de urmărire penală, în care autorii o divizează în două compartimente, primul dedicat urmelor infracțiunii, iar al doilea aspectelor procesual-penale privind corpurile delictelor, alte obiecte și bunuri. În primul capitol al lucrării se face o clasificare a urmelor infracțiunii, urmată de cercetarea criminalistică a diferitor urme (de mâini, de picioare, a mijloacelor de transport, de dinți, microureme etc.). În al doilea capitol autorii vorbesc despre caracteristica corpurilor delictelor, păstrarea, evidența, transmiterea și hotărârea cu privire la acestea. Deși aceste subiecte nu vorbesc în mod direct despre aspectele procesual-penale și tactici criminalistice privind cercetarea traficului de copii, totuși aceste recomandări pot fi folosite cu succes și la cercetarea infracțiunii respective.

Autorii Iurie Odagiu și Sergiu Nestor în lucrarea „Criminalistica” [156] s-au referit la cercetarea criminalistică a diferitor urme ale infracțiunii, au acordat o atenție sporită tacticii efectuării unor acțiuni de urmărire penală și metodicii de cercetare a unor tipuri de infracțiuni. O atenție deosebită s-a acordat subiectelor ce vizează tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală (cercetarea la fața locului, prezentarea spre recunoaștere, percheziția, ridicarea, audierea, dispunerea expertizelor) și cele ce vizează metodică cercetării unor tipuri de infracțiuni (în special a violului, infracțiunile comise de minori și a celor săvârșite de grupuri criminale organizate). Autorii în lucrarea referitoare nu și-au axat cercetările concret asupra investigării traficului de persoane, însă în studiul lor ei au abordat unele particularități ce pot fi direct aplicabile și la investigarea acestor infracțiuni.

O altă lucrare este „Metodica investigării unor genuri de infracțiuni” [157], în care autorii Iurie Odagiu, Sergiu Nestor și Iurie Bulai au descris atât din punctul de vedere teoretic, cât și din punct de vedere practic metodică de cercetare a unor tipuri de infracțiuni. În lucrarea respectivă s-a acordat o atenție mai sporită metodicii cercetării traficului de ființe umane și a infracțiunilor comise de către grupări criminale. În partea vizată autorii au descris caracteristica criminalistică a infracțiunilor de trafic de ființe umane, pornirea urmăririi penale, circumstanțele care necesită a fi stabilite la cercetarea traficului de ființe umane, situațiile tipice de urmărire penală și particularitățile efectuării acțiunilor de urmărire penală. Considerăm că deși autorii au abordat probleme importante în ce privește investigarea traficului de ființe umane, totuși aceștia nu s-au axat pe descrierea și altor chestiuni ce necesită a fi soluționate în cadrul cercetării infracțiunii sus-menționate. Ne-a interesat și aspectele în ceea ce privește metodică cercetării infracțiunilor

comise de structuri criminale organizate, fiindcă traficul de persoane poate fi comis și prin astfel de participație, de aceea este necesar a cunoaște și aspectele în cauză.

În manualul „Drept procesual-penal. Partea generală” [155], autorii Iurie Odagiu, Tudor Osoianu, Anatol Andronache, Corneliu Burbulea și Ion Caminschi și-au axat cercetările pe următoarele subiecte: considerații generale privind procesul penal și dreptul procesual-penal, principiile generale ale procesului penal, participanții la procesul penal, probatoriul în cauzele penale, măsurile procesuale de constrângere și chestiuni patrimoniale în procesul penal. O atenție deosebită s-a acordat la capitolele ce se referă la probe, mijloacele materiale și procedeele probatorii, în care autorii tratează importanța probelor în procesul penal, legalitatea administrării acestora. Subiectele respective ne-au interesat și pe noi, astfel încât, deși ele se referă la general, pot fi utilizate și în cadrul cercetării traficului de copii.

Luându-se în calcul analiza materialelor științifice publicate în Republica Moldova, în special cele la care ne-am referit mai sus, putem concluziona că deși savanții, autorii și cercetătorii moldavi au studiat în lucrările lor mai multe aspecte procesuale și de tactică criminalistică, nu au cercetat sub toate aceste investigarea traficului de copii. Și în general, în Republica Moldova sunt publicate puține materiale în domeniul procesului penal și criminalistic pe această temă, fapt care ne-a inspirat să-l cercetăm noi.

1.3. Organizarea sistemului organelor de urmărire penală în Republica Moldova (cu referire la traficul de copii)

Referindu-ne în general la organizarea sistemului organelor de urmărire penală în Republica Moldova [167, p.129-135], menționăm că acesta este direct prevăzut de lege. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 253 Cod procedură penală și alin. (1) al art. 4 al Legii nr. 333 din 10.11.2006 privind statutul ofițerului de urmărire penală, urmărirea penală se efectuează de către procuror și de către organele de urmărire penală constituite conform legii în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal și Centrului Național Anticorupție.

În conformitate cu prevederile alin. (2) al art. 4 din Legea cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală, sistemul organelor de urmărire penală include, după caz, departamente, direcții generale, direcții, secții, servicii sau birouri de urmărire penală constituite în cadrul instituțiilor menționate *supra* și al subdiviziunilor teritoriale ale acestora.

În același timp, potrivit alin. (3) al aceleiași norme, constituirea, reorganizarea și lichidarea organelor de urmărire penală de toate nivelurile se efectuează, în condițiile legii, de către conducătorii instituțiilor în cadrul cărora sunt create organele de urmărire penală.

Totodată, conform art. 266 Cod procedură penală, organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne efectuează urmărirea penală pentru orice infracțiune care nu este

dată prin lege în competența altor organe de urmărire penală sau este dată în competența lui prin ordonanța procurorului. Respectiv, organului de urmărire penală al MAI îi revine competența de a cerceta aproximativ 90% din toate infracțiunile comise pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv traficul de ființe umane și traficul de copii. Din aceste motive ne vom referi la organizarea sistemului de urmărire penală din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

În ultima perioadă de timp sistemul de urmărire penală din Republica Moldova în urma reorganizării unor instituții a suferit mai multe schimbări.

Așadar, prin Hotărârea Guvernului nr. 778 din 27.11.2009 a fost aprobat Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne, structurii și efectivului-limită al aparatului central al acestuia, unde conform anexei nr. 3 în cadrul MAI a fost constituit Departamentul urmărire penală, ca subdiviziune subordonată instituției respective. Subdiviziunea dată nu a fost creată pentru prima dată în 2009, aceasta a existat de la proclamarea independenței Republicii Moldova, purtând diferite denumiri, precum Departamentul anchetă penală, Direcția generală anchetă penală, Direcția anchetă penală, Direcția generală urmărire penală și Departamentul urmărire penală. Însă grație prevederilor art. 4 din Legea nr. 333 din 10.11.2006, era necesară aprobarea unei Hotărâri de Guvern care să pună în aplicare aceste prevederi legale.

Conform actelor normative interne ale MAI [158; 159], Departamentul urmărire penală și subdiviziunile sale subordonate (teritoriale și specializate) constituiau în ansamblu organul de urmărire penală al MAI, care reprezenta o unitate autonomă față de celelalte subdiviziuni ale MAI. Departamentul respectiv era organul de urmărire penală ierarhic superior în cadrul MAI, care avea ca obiectiv principal asigurarea realizării scopului și funcțiilor procesului penal, în cadrul organelor afacerilor interne, prin prisma respectării principiilor procesului penal, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Actualmente, în urma reorganizării Ministerului Afacerilor Interne, Departamentul urmărire penală a fost lichidat și au fost create două organe de urmărire penală, primul în cadrul Departamentului Poliției de Frontieră și al doilea în cadrul Inspectoratului General al Poliției.

Crearea organelor de urmărire penală respective a avut loc la 19 decembrie 2012 grație adoptării de către Guvernul Republicii Moldova a Hotărârii *cu privire la structura și efectivul-limită al Inspectoratului General al Poliției și cu privire la modificarea și completarea unor hotărâri ale Guvernului, ce țin de structura subdiviziunilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne*, și respectiv la 19.06.2012 a celei *cu privire la poliția de frontieră*.

În executarea atribuțiilor și sarcinilor ce îi revin organelor de urmărire penală ele sunt independente, nu pot fi influențate de alte subdiviziuni sau conducători ai organelor afacerilor interne, iar amestecul, sub orice formă, în activitatea procesuală a acestora sau a organelor subordonate, atrag, după sine, răspunderea prevăzută de lege. Organele de urmărire penală își

desfășoară activitatea procesuală în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și Codului de procedură penală.

Organizarea activității propriu-zise a organelor de urmărire penală este reglementată de Legea cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală, de Hotărârile Parlamentului, Guvernului, de Regulamentul Ministerului Afacerilor Interne, de Regulamentul Inspectoratului General al Poliției, de Regulamentul Poliției de Frontieră, de propriile regulamente, precum și de alte acte normative departamentale sau interdepartamentale. Organele de urmărire penală își bazează activitatea pe principiile unanim recunoscute ale legalității procesului penal, umanismului, prezumției nevinovăției, egalității în fața legii, respectării drepturilor, libertăților și demnității umane, inviolabilității persoanei, domiciliului și proprietății, respectării secretului corespondenței, desfășurării procesului penal în limba de stat, asigurării dreptului la apărare și interpret, accesului liber la justiție, respectării libertății de mărturisire împotriva sa, al dreptului de a nu fi urmărit de mai multe ori pentru aceeași faptă, asigurării drepturilor victimei, contradictorialității procesului penal, liberei aprecieri a probelor și al oficialității procesului penal. La baza activității organelor de urmărire penală stau și alte principii, cum ar fi: interacțiunea cu subdiviziunile poliției, poliției de frontieră și cu alte subdiviziuni ale MAI, cu organele procuraturii și cu alte organe de drept, cu cetățenii și cu colectivele de muncă, operativității, transparenței, păstrării confidențialității în procesul penal, secretului de stat, comercial și a altor secrete ocrotite de lege. Activitatea organelor de urmărire penală este axată și pe principiile planificării, colegialității la luarea deciziilor și responsabilității personale a fiecărui angajat pentru starea de lucruri în domeniul încredințat.

Cât privește organizarea sistemului de urmărire penală privind investigarea cazurilor de trafic de copii, în fiecare subdiviziune teritorială subordonată Direcției generale urmărire penală a Inspectoratului General al Poliției, cât și în cadrul Direcției urmărire penală a Departamentului Poliției de Frontieră, sunt specializați ofițeri de urmărire penală în acest sens.

În scopul eficientizării acțiunilor de combatere a traficului de ființe umane și a traficului de copii, la 6 septembrie 2005, ca rezultat al semnării între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul SUA a Amendamentului III la Scrisoarea de acord [3], a fost creat Centrul pentru combaterea traficului de persoane (actualmente, în urma reorganizării MAI, Centrul este o componentă a Inspectoratului General al Poliției), în componența căruia fiind incluși specialiști din cadrul Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului Vamal, Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și Serviciului Grăniceri (din 01.07.2012 – poliția de frontieră). În cadrul subdiviziunii respective a fost creată și o secție de urmărire penală, specializată în cercetarea infracțiunilor respective.

În urma formării structurii sus-numite, în formula redată, Centrul pentru combaterea traficului de persoane a devenit o subdiviziune specializată și multidisciplinară, cu statut de direcție, care are competență de investigație și urmărire penală a infracțiunilor de trafic de persoane și a celor similare, misiunea căruia este de a investiga, reține și urmări penal persoanele și organizațiile implicate în traficul de persoane în Republica Moldova.

În același timp, organul de urmărire penală din cadrul Departamentului Poliției de Frontieră are competența de a cerceta infracțiunile tranfrontaliere, implicit migrația ilegală, traficul de ființe umane și traficul de copii. Cu alte cuvinte, în urma reorganizării MAI se prezumă că CCTP-ul investighează traficul intern de persoane, iar Departamentul Poliției de Frontieră, traficul extern, din care considerent este necesar a modifica legislația, ca să se facă o claritate în acest sens.

Este imperativ necesar a ține cont de faptul că, conform standardelor CEDO, se prezumă că nu este imparțială persoana care cercetează cazul dacă are o dependență instituțională de persoana implicată în proces, inclusiv de cel care a identificat cazul și care, de fapt, este un martor. În mai multe spețe Curtea Europeană a Drepturilor Omului a specificat că în scopul asigurării obligației pozitive a statului, ce rezultă din prevederile articolelor 1, 2 și 13 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, de a „*asigura tuturor celor aflați sub jurisdicția lor, drepturile și libertățile definite în ... Convenție*”, impune o investigație oficială eficientă. Această investigație ar trebui să fie capabilă de a-i identifica și pedepsi pe cei responsabili [92]. Pentru ca o investigație să fie efectivă, în general se consideră ca fiind necesar ca persoanele care o efectuează să fie independente de cele implicate în evenimente [93]. Aceasta înseamnă nu numai lipsa unei legături ierarhice sau instituționale dar și o independență reală [94].

Deci independența ierarhică și instituțională este o prezumție a independenței reale, iar criteriul de delimitare a competențelor și excluderea conflictelor de interese este temelia creării organelor, atât de formă, cât și conținut. Or, când determinăm o funcție sau alta, fie un organ sau altul, trebui să ne subordonăm și acestor valori, pentru că balanța și echilibrul, sau sistemul de „*противовесов и удержек*”, trebuie să fie călăuza oricăror încercări de reformare. Astfel încât nici să nu fie contradicții în interesele de serviciu, dar să nu fie nici limitarea mijloacelor, decât în cazul în care este strict necesar într-o societate democratică.

Specifice sunt sistemele din Portugalia, Danemarca și Norvegia, unde subdiviziunile poliției, care au atribuții doar de cercetare a infracțiunilor, adică funcții judiciare, instituțional sunt în cadrul Ministerului Justiției.

Astfel, în Portugalia, poliția judiciară are competența de a depista și investiga infracțiunile cele mai grave, în special contra persoanei, omorurile, violurile, traficul de

persoane, droguri și arme, falsul în acte publice și monedă, criminalitatea organizată. Această poliție nu are obligația de a menține ordinea publică, sau de a patrula și astfel apare sistemul separat al organelor, care au atribuții de investigare a infracțiunilor, de cel de asigurare a ordinii publice și există o delimitare strictă a competențelor. Pe de altă parte, pentru a asigura independența reală și excluderea conflictului de interese între cei ce mențin ordinea publică și constată infracțiunile și cei ce le investighează, la nivel național, sunt separate funcțiile de menținere a ordinii publice de cea de investigare a infracțiunilor, implicit și instituțional și funcțional. Astfel, poliția ordine publică și cea teritorială sau locală și cea națională - Garda Națională - se subordonează Ministerului de Interne. Poliția judiciară, care are în exclusivitate obligația de investigare a infracțiunilor, neavând atribuții de urmărire penală, se subordonează în genere Ministerului Justiției, cu statut autonom.

Tot Ministerului Justiției este subordonată și Poliția Științifică, care este un institut de expertiză judiciară, analogic Centrului Tehnico-Criminalistic și Expertize Judiciare a Inspectoratului General al Poliției, în acest fel, se asigură independența reală și imparțialitatea procesuală, atât a experților, cât și a investigatorilor de infracțiuni.

Luând în calcul aspectele invocate *supra*, considerăm că deși organele de urmărire penală ale Ministerului Afacerilor Interne sunt create în cadrul poliției (adică în cadrul Inspectoratului General al Poliției și, respectiv, în cadrul Departamentului Poliției de Frontieră), acestea corespund ingerințelor legale. Or, în cadrul acestor subdiviziuni ale MAI sunt create organe de constatare a infracțiunilor, de menținere a ordinii publice și subdiviziuni ce exercită măsurile speciale de investigație, care sunt delimitate de organul de urmărire penală, fiindcă acestea din urmă au menirea expresă de a investiga infracțiunile, iar celelalte doar de a le constata. Respectiv, organul de urmărire penală nu are o dependență instituțională de persoana implicată în proces, inclusiv de cel care a identificat cazul.

În general, trebuie luat în calcul că Curtea Europeană a Drepturilor Omului și nici alte structuri internaționale nu urmăresc scopul de a prescrie o anumită formă procesului penal sau o anumită organizație a autorităților justiției penale. În nici un caz nu se poate spune că există doar un model al justiției penale spre care tinde Convenția. Ea nu încearcă să stabilească un „paradis al procedurii” [96]. Convenția și Curtea nu acordă preferință nici unuia dintre sisteme și insistă ca orice sistem național, într-un mod propriu sau specific, să ajungă la rezultat, care poate fi descris doar în cei mai generali termeni ai procesului echitabil ca un „standard european general” [92].

Totuși, în opinia noastră, considerăm că prin reforma Ministerului Afacerilor Interne, ultimul, în mod arbitral, a fost lipsit de organul de urmărire penală, fapt ce contravine Codului de procedură penală. Astfel, propunem ca în cadrul Ministerului Afacerilor Interne să fie restabilit

organul de urmărire penală, care va deveni organul ierarhic superior celorlaltor două organe (al Inspectoratului General al Poliției și al Departamentului Poliției de Frontieră), fiind făcută delimitarea competenței materiale a acestora. Or, actualmente ambele organe sunt competente de a investiga infracțiunile de trafic de ființe umane și trafic de copii.

În acest sens, propunem a modifica art. 253 și 266 ale Codului de procedură penală, pentru ca, în primul rând să fie stipulat ca urmărirea penală să se efectueze de către organele constituite conform legii în cadrul Inspectoratului General al Poliției și Departamentului Poliției de Frontieră ale Ministerului Afacerilor Interne, iar în al doilea rând, să fie clar declinată competența materială a acestor două organe.

1.4. Concluzii la capitolul 1

În ultimul timp, se observă o preocupare esențială pentru teoreticieni și practicieni legată de cercetarea traficului de persoane, în general, și a traficului de copii, în special. Aceasta se datorează faptului că infracțiunea respectivă este una nouă, comparativ cu alte fapte criminale și are o tendință sporită atât pe plan mondial, cât și local. Mai mult ca atât, traficul de persoane este cea mai gravă infracțiune contra libertății, demnității și cinstei persoanei.

În urma acestui studiu putem să concluzionăm că infracțiunea de trafic de copii, deși este o infracțiune recent oglindită în legea penală, a reușit să preocupe și să pună în gardă întreaga societate, or, anume ea afectează grav drepturile, libertățile, cinstea și demnitatea copilului, interesele acestuia, psihologia lui etc.

Din aceste motive, ne-am propus ca scop să analizăm, în primul rând, materialele științifice internaționale și naționale al căror obiect de cercetare se referă în mod direct sau tangențial la obiectul de studiu al lucrării date, iar în al doilea rând, în urma cercetărilor efectuate de noi, să propunem îmbunătățirea cadrului legal existent și să identificăm noi particularități tactice de investigare a infracțiunii respective.

Astfel, au fost supuse analizei lucrările autorilor autohtoni și ale celor străini, printre care menționăm: V. Dongoros, V. Bercheșan, I. Doltu, N. Volonciu, I. Neagu, A. V. Dulov, A. Larin, L. Vidonov, S. Abramova, R. Belkin, I. Gherasimov, V. Ermolovici, N. Soloviov, N. Iablokov, V. Burdanova, L. Kanevski, O. Baev, S. Lavruhin, N. Selivanov, I. Panteleev, A. Kolesnicenko, V. Konovalova, V. Klocicov, I. Klâkov, G. Gustov, I. Artamonov, A. Filipov, A. Șatalov, I. Vozgrin, A. Eisman, S. Nazarov, N. Matushkina etc. Dintre autorii autohtoni, lucrările cărora au stat la baza elaborării tezei pot fi menționați: Ig. Dolea, Iu. Odagiu, M. Gheorghită, V. Cușnir, V. Berliba, S. Brânză, S. Doraș etc.

Lucrare a fost dedicată studiului principalelor direcții de cercetare. Aceste direcții sunt formulate în conformitate cu principalele obiective din cadrul Acordului de parteneriat între

Guvern și Academia de Științe a Moldovei pentru anii 2009-2012, al Strategiei de reformare a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, aprobată prin Legea nr. 231 din 25.11.2011.

Scopul imediat al prezentei lucrări îl constituie examinarea teoretico-practică a elementelor preexistente și constitutive care caracterizează din punct de vedere normativ infracțiunea de trafic de copii, în vederea evidențierii procedeele de investigare judiciară a infracțiunii analizate, prin punerea în evidență a modelului tactico-metodic ce urmează a fi aplicat de către organele judiciare la cercetarea faptei de trafic de copii. În calitate de scop mediat al tezei figurează relevarea imperfecțiunilor textului de lege dedicate incriminării infracțiunii de trafic de copii, a unor norme procesul-penale ce se referă la aspectul respectiv, precum și a unor legi speciale, iar ca urmare, reliefarea unor propuneri de *lege ferenda* întru lichidarea acestora. De fapt, aceste scopuri au drept finalitate edificarea statului de drept în contextul integrării europene a Republicii Moldova.

Întru realizarea acestor obiective în cadrul lucrării au fost trasate următoarele sarcini:

- înaintarea propunerilor concrete de completare și modificare a unor norme legislative, și anume: art. 206 Cod penal (*în ceea ce privește pedepsirea traficului de copii comis în scopul reproducerii sau utilizării copiilor în calitate de mame-surogat*), art. 58, 60, 111 din Codul de procedură penală (*în ceea ce privește respectarea drepturilor specifice victimei traficului de copii*), revizuirea Legii nr. 241-XVI din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (*legea trebuie să prevadă măsuri nu doar pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, ci și a traficului de copii*) și alte norme (*a se vedea anexa nr. 10*);
- analiza conținutului caracteristicii criminalistice a traficului de copii;
- stabilirea circumstanțelor ce urmează a fi stabilite și probate în cazul traficului de copii;
- relevarea particularităților depistării semnelor de infracțiune și pornirea urmăririi penale în cazul traficului de copii;
- caracterizarea aspectelor specifice ale investigării traficului de copii;
- determinarea situațiilor de urmărire penală și a particularităților efectuării urmăririi la etapele inițială și ulterioară în cazurile traficului de copii;
- stabilirea interacțiunii organului de urmărire penală cu alte organe de drept ale Republicii Moldova și alte state în cadrul organizării și efectuării urmăririi penale a traficului de copii;
- evidențierea regulilor metodice de efectuare a acțiunilor de urmărire penale aplicabile la investigarea traficului de copii.

2. ASPECTE ȘI INDICI CRIMINALISTICI AI TRAFICULUI DE COPII.

2.1. Caracteristica criminalistică a traficului de copii

Deocamdată, cercetătorii științifici nu au o viziune clară asupra caracteristicii criminalistice. Din care considerent aceasta, ca noțiune, categorie și unul din elementele științei criminalistice, este supusă dezbaterilor de teoreticienii autohtoni și străini.

Astfel, o bună parte din autorii autohtoni și cei din Federația Rusă consideră că caracteristica criminalistică este unul din elementele importante ale metodei de descoperire a infracțiunilor, iar aceasta, la rândul ei, este o parte componentă a științei criminalistice.

Totuși, din momentul când a fost folosit pentru prima dată termenul respectiv [334, p.4-5; 279, p.10] și până în zilele noastre, nici savanții care consideră că caracteristica criminalistică este parte componentă a metodicii de cercetare a infracțiunilor, nu au ajuns la un consens în ceea ce privește noțiunea acesteia, precum și categoria din care face ea parte (cu toate că au o viziune unică asupra faptului că aceasta constituie un sistem de informații cu privire la indicii infracțiunii). Cu alte cuvinte, nu a fost dată o definiție cuprinzătoare și clară a termenului dat.

În pofida faptului, că savanții nu au ajuns la o părere comună în ceea ce privește noțiunea de caracteristică criminalistică, structura ei, în raport cu obiectul probatoriu în cauza penală, locul în metodica examinării și în știința criminalistice, pe parcursul ultimilor ani ai secolului trecut, ea a devenit nu doar o parte a cunoștințelor criminalistice privind infracțiunile, dar și o importantă categorie științifică. Importanța ei pentru teorie în general și pentru cercetările criminalistice aplicate în perioada dată, practic nu a fost supusă îndoielii. Cu toate acestea, unii autori au rezerve vizavi de această părere.

Spre exemplu, A.V. Dulov [254, p.73] consideră că, caracteristicile criminalistice a infracțiunilor nu sunt în măsură să acopere studiul criminalistic complet al infracțiunilor. A.M. Larin [304, p.124-125], analizând cercetările efectuate de L.G. Vidonov, și-a expus ideea că caracteristica criminalistică nu întruchipează în totalitate acel instrument eficient pentru a investiga infracțiunile.

S. Abramova [214, p.13], analizând aspectele respective, menționează că în ultimii ani a avut loc o schimbare de la aprecierea pozitivă a categoriei caracteristicii criminalistice la o critică bruscă a ei. R.S. Belkin, care anterior considera caracteristica criminalistică un element important al criminalisticii, și-a schimbat părerea sa în privința ei și a recunoscut-o drept o categorie care nu a justificat speranța savanților și practicienilor. De asemenea, el a evidențiat că din realitatea obiectivă, prin care ea se prezenta toți acești ani, s-a transformat în iluzie, într-o fantomă criminalistică. Viziunea respectivă a fost discutată de mulți criminaliști, în cadrul unor cercuri științifice, care au ajuns la concluzia că caracteristica criminalistică este un element al criminalisticii, a cărei analiză trebuie prelungită și folosită la investigarea infracțiunilor.

În același timp, S. Abramova menționează că mulți savanți criminaliști sunt de părerea că trebuie renunțat în genere de noțiunea de „caracteristică criminalistică a infracțiunilor”, înlocuind-o cu alte noțiuni, ca de exemplu „obiectul probării în cauza penală”, „mecanismul infracțiunii” sau „modelul tipic al activității infracționale”. Majoritatea savanților consideră că această părere este prea categorică, subliniind că dezvoltarea în perspectivă a metodicii de cercetare a infracțiunilor nu trebuie să presupună renunțarea la categoria științifică respectivă.

În continuarea ideilor, este cazul de a analiza opiniile mai multor cercetători științifici privitoare la noțiunea de „caracteristică criminalistică” și la esența acesteia.

Autorul rus Gherasimov I. consideră că caracteristica criminalistică este un element al structurii metodicii de cercetare a infracțiunilor și o definește ca fiind totalitatea cunoștințelor ce caracterizează semnele, împrejurările și trăsăturile specifice unui anumit grup de fapte infracționale, care au importanță organizatorică și tactică pentru descoperirea acestora [241, p.101], esența ei rămânând a fi totalitatea de informații și cunoștințe, care pot fi folosite atât pentru crearea recomandărilor metodice, cât și pentru activitatea practică a organelor de cercetare [242, p.144], iar elementele care o alcătuiesc sunt: timpul, locul, metoda și trăsăturile referitoare la subiectul activ al infracțiunii [243, p.530].

V. Ermolovici consideră că conținutul caracteristicii criminalistice este format doar din elementele care vizează descoperirea faptei infracționale, fiind excluse elementele cu relevanță juridico-penală, care formează conținutul juridic al infracțiunii [255, p.127].

N. Soloviov consideră că caracteristica criminalistică este baza teoretică și informațională primară care determină recomandări metodice particulare de investigare a unui anumit grup de infracțiuni [339, p.142].

În opinia lui N. Iablokov [371, p.718], caracteristica criminalistică a infracțiunii este determinată de studiul aprofundat și analiza tuturor particularităților referitoare la personalitatea făptuitorului și a victimei, existența sau lipsa unor relații dintre aceștia, care au precedat momentul comiterii infracțiunii, metoda, precum și împrejurările în care a fost comisă fapta.

Savantul autohton Mihai Gheorghită [74, p.72], studiind în ansamblu acest aspect, menționează că unii savanți pledează ca termenul „caracteristică criminalistică” să fie referit la sistemul de informații despre indicii infracțiunii concrete (N. Selivanov, N. Iablokov, I. Panteleev, V. Klocikov, I. Klâkov, G. Gustov ș.a.), la sistemul de informații despre indicii criminalistici ai categoriilor și genurilor de infracțiuni (N. Selivanov, N. Iablokov, I. Panteleev, A. Kolesnicenko, V. Konovalova, V. Klocikov, I. Klâkov, G. Gustov, I. Artamonov ș.a.), precum și la sistemul de informații despre indicii infracțiunii în general (I. Klâkov, G. Gustov).

În viziunea lui M. Gheorghită, o astfel de tratare nu poate fi acceptată, în caz contrar, dispar hotarele de delimitare a acestei categorii, iar în final aceasta capătă un caracter universal și

nedeslușit, din care motiv el definește caracteristica criminalistică a infracțiunii ca fiind o categorie științifică ce rezidă în descrierea amănunțită și aprecierea urmelor descoperite, însușirilor și intermediarilor infracțiunii concrete la o anumită etapă a cercetării [74, p.75].

De altă părere sunt T.V. Averianova, R.S. Belkin, Iu.G. Koruhov, E.R. Rossinskaia, care consideră caracteristica criminalistică ca ceva tipic, care nu poate să se refere la informațiile despre indicii unei infracțiuni, deoarece caracteristica unei infracțiuni poate fi efectuată doar după încheierea cercetărilor, adică după stabilirea tuturor elementelor infracțiunii, iar aceasta nu se referă la scopul pe care îl are caracteristica criminalistică, și respectiv în acest caz nu putem vorbi despre o caracteristică, ci doar despre descrierea unei infracțiuni concrete [215, p.692-693].

Totodată, menționăm faptul că criminaliștii nu au o părere unică nici asupra raportului dintre noțiunea de caracteristică criminalistică a infracțiunii și circumstanțele ce necesită a fi dovedite, precum și includerea ultimelor ca element al structurii metodicii specifice de cercetare.

Astfel, S. Abramova menționează că, A.G. Filipov arată necesitatea introducerii circumstanțelor, care urmează a fi stabilite, în metoda specială de cercetare a infracțiunilor, deoarece ele servesc la stabilirea circumstanțelor ce formează obiectul probant în cauza penală.

A.S. Șatalov, dimpotrivă, consideră că nu este necesar includerea circumstanțelor, care urmează a fi stabilite, în metoda criminalistică specială, întrucât ele dublează prevederile legislației penale și procesual-penală și au un caracter individual, dar nu tipic [364, p.57].

I.A. Vozgrin [238, p.209], A.A. Eisman [370, p.99], propun a examina circumstanțele care urmează a fi stabilite, în calitate de element component al caracteristicii criminalistice.

Bunăoară, V.S. Burdanova, V.F. Ermolovici, L.L. Canevski, O.Ia. Baev, S.V. Lavruhin susțin că caracteristica criminalistică și circumstanțele ce necesită a fi dovedite sunt noțiuni absolut diferite, în ciuda coincidenței lor exterioare și interacțiunii pe care o au. După ei, circumstanțele care urmează a fi dovedite în cauza penală sunt prevăzute direct în lege, de aceea au o importanță primară pentru metodica specială de cercetare a infracțiunilor.

De aceeași părere este și S. Abramova, care menționează că caracteristica criminalistică și circumstanțele ce necesită a fi dovedite sunt două noțiuni diferite, ultimele constituind acele sarcini care sunt necesare a fi rezolvate în cadrul examinării prejudiciare și în procesul examinării cauzei penale în instanța de judecată [214, p.15].

Ne raliem și noi la această părere, deoarece caracteristica criminalistică a infracțiunii constituie descrierea amănunțită și aprecierea urmelor descoperite, însușirilor și intermediarilor infracțiunii concrete la o anumită etapă a cercetării, iar obiectul probatoriu consistă în circumstanțe, prevăzute de legea procesual-penală, care trebuie dovedite în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale, indiferent de specificul și genul infracțiunii săvârșite.

Argumente destul de credibile, în acest sens, sunt prezentate de o serie de savanți [228, p.65; 254, p.252; 276, p.24-31], care menționează că obiectul probatoriu este parte componentă nu a infracțiunii, ci a întregului sistem de cercetare.

În literatura criminalistică apare și un șir de întrebări vizavi de caracteristica criminalistică și mecanismul infracțiunii.

Astfel, A.A. Șnaider [368, p.102] încă 20 de ani în urmă a atras atenția asupra faptului că conținutul caracteristicii criminalistice nu trebuie să iasă din limitele obiectului criminalistic, adică trebuie să corespundă descrierii regularității mecanismului infracțiunii.

S.A. Nazarov [316, p.19], bazându-se pe cercetările lui M.A. Kustov [294], a ajuns la concluzia că caracteristica criminalistică a infracțiunii nu poate fi unică pentru diferite mecanisme tipice, chiar și pentru elementele constitutive ale uneia și aceleași infracțiuni, de aceea este necesar ca pentru fiecare gen de infracțiune să fie relevate mecanisme tipice și caracteristica criminalistică proprie.

A.F. Lubin a ajuns la concluzia că regularitățile mecanismul activității infracționale formează în ansamblu caracteristica criminalistică a activității infracționale. Fiind de acord cu o astfel de abordare, O.V. Celâșeva concretizează că nu regularitatea mecanismului infracțiunii, ci descrierea sau datele despre regularitatea mecanismului infracțiunii constituie caracteristica lui criminalistică [362, p.13], și consideră neîntemeiată introducerea în caracteristica criminalistică a mecanismului infracțiunii. Proprietatea elementelor infracțiunii trebuie descrise nu paralel cu mecanismul infracțiunii, dar „în interiorul” mecanismului infracțiunii ca ansamblu de legături între elemente [362, p.16].

De aceeași părere este și S.N. Ciurilov, care consideră că „nu trebuie incluse datele privind mecanismul infracțiunii în caracteristica criminalistică în calitate de element structural și o semnificație de sine stătătoare a acestora”, „noțiunea obiectului criminalisticii este elaborarea caracteristicilor criminalistice, care exprimă regularitatea mecanismelor infracțiunilor”. În legătură cu faptul dat, S.N. Ciurilov consideră inacceptabilă „existența în limbajul științei criminalistice a caracteristicii criminalistice a infracțiunii ca noțiune științifică” [363, p.44].

Apărând poziția caracteristicii criminalistice, A.G. Filipov a ajuns la concluzia că caracteristica tipică a criminalității și mecanismul tipic al infracțiunii este practic una și aceeași, de aceea nu are rost să fie înlocuită noțiunea stabilită de „caracteristica criminalistică a infracțiunii” printr-o noțiune analogică [354, p.53].

De altă părere, în vederea rezolvării „crizei” caracteristicii criminalistice, sunt N.V. Matușkina, L.D. Samâghin [313, p.95-96; 333, p.21] și alții, care consideră că, este necesar înlocuirea noțiunii de „caracteristică criminalistică” cu „informația tipică a modelului activității infracționale”. Este necesar de a evidenția, că în literatura criminalistică a fost ridicată întrebarea

privind delimitarea noțiunilor de caracteristică criminalistică și modelul criminalistic al infracțiunii. N.P. Iablokov a remarcat că „uneori caracteristica criminalistică a infracțiunii este numită model informațional al infracțiunii și nu schimbă esența noțiunii date” [375, p.60].

Însă autorii noii noțiuni introduc în problema dată nu caracterul terminologic dar cel conceptual și metodic, considerând modelul tipic al activității infracționale ca o noțiune nouă, diferită de noțiunea de caracteristica criminalistică. În același timp, unii adepți ai modelului informațional examinează caracteristica criminalistică ca pe un simplu model statistic al evenimentului infracțional, care elucidează doar fragmentar părțile activității infracționale și se realizează prin metoda descrierii. Cu această părere nu putem fi de acord, deoarece, după cum arată cercetările efectuate de către criminaliștii ruși, între elementele caracteristicii criminalistice ale infracțiunii există legături, care apar mai des nu între două elemente separate ale caracteristicii criminalistice, ci între legăturile lor legate. Aici este necesar a menționa faptul că cele mai bune caracteristici criminalistice tipice (de exemplu, lucrările lui L.G. Vidonova, V.A. Jbankova) au fost recunoscute de către adepții modelului informațional primele modele tipice.

Părerii convingătoare în ceea ce privește înlocuirea caracteristicii criminalistice cu modelul activității infracționale a expus G.C. Zaharov [258, p.39-42], care a concluzionat că aceste două noțiuni de fapt coincid și „este evident că nu trebuie introdus în știință altă noțiune – pur și simplu, aceasta nu este necesar”.

După M. Gheorghiță, noțiunea de „caracteristică criminalistică a infracțiunii” este diferită de noțiunea de „model criminalistic”. Astfel, el menționează că totalitatea de informații despre indicii substanțiali și constanți ai unei infracțiuni de anumită categorie, și nu ale acțiunii criminale concrete care condiționează legitățile de bază ale descoperirii și cercetării ei, sunt necesare a fi incluse în noțiunea de „model criminalistic”, care se elaborează pe baza analizei și generalizării totalității de caracteristici criminalistice ale acțiunilor ilicite și consecințelor similare, iar informațiile utilizate în acest sens pot fi obținute în urma activității operative de investigație sau pe altă cale non procesuală [74, p.76-77].

Astfel, el consideră că modelul crimei înseamnă sistemul fundamentat științific de date (probe), legate și condiționate reciproc între ele, despre cele mai tipice urme, însușiri, indicii și intermediari ale infracțiunii și infractorului, care se manifestă în legitățile pregătirii, săvârșirii și tănuirii actului ilicit și care permite a trage concluzii referitoare la căile de descoperire și cercetare. Mai mult ca atât, autorul autohton ne vorbește despre modelul criminalistic ca element ce poate fi utilizat nu numai pentru algoritmul procesului de cercetare a categoriilor de infracțiuni, ci și pentru a determina caracteristicile proprii ale infracțiunilor concrete. Caracteristica criminalistică, la rândul ei, servește pentru construirea, precizarea și completarea modelului criminalistic al unei anumite categorii de infracțiuni [74, p.78].

În această ordine de idei, împărțim opinia savanților-criminaliști care consideră că conceptul caracteristicii criminalistice nu a epuizat posibilitățile sale și necesită o cercetare mai profundă, astfel încât să se delimiteze clar scopul acesteia, rolul și locul ei în știința criminalistică, pentru ca într-un final ea să răspundă obiectiv și real la unele întrebări și probleme apărute în activitatea practică, precum și să asigure o activitate mai productivă, obiectivă și completă a organului de urmărire penală și procurorilor.

Desigur, vorbind despre importanța practică a caracteristicii criminalistice, este dificil de a nu fi de acord cu faptul că ea este supraevaluată [220, p.56-58], dacă examinăm caracteristica criminalistică ca un șablon deja pregătit pentru examinarea și descoperirea unei infracțiuni concrete. Orice infracțiune din punctul de vedere al cercetării sale criminalistice are propriile calificative inerente. A.G. Filipov afirmă că caracteristicile criminalistice tipice trebuie să fie concrete referitor la loc și timp [354, p.51], adică trebuie să fie luate în considerație deosebirile specifice ale unei regiuni concrete, destul de restrânse, apariția unor noi modalități de săvârșire și tănuire a infracțiunilor, schimbarea contingentului infractorilor, victimelor infracțiunii și altele.

Cele menționate nu arată imposibilitatea creării caracteristicii criminalistice a infracțiunii ca un sistem unic, care va fi utilă pentru efectuarea urmăririi penale în cauzele penale. Astfel, S. Abramova menționează că, după părerea unui șir de savanți-criminaliști, un neajuns al caracteristicii criminalistice a infracțiunilor, ca un sistem determinat, este lipsa dependenței corelative între elementele ei: problematica descrierii interdependenței corelative exclude formarea unui sistem unic al obiectului cercetat [214, p.19].

Noi ne raliem la opinia Svetlanei Abramova, și considerăm că problemele de acest gen apar în acele cazuri în care la formarea caracteristicii criminalistice tipice a infracțiunilor se încearcă a se stabili dependențe corelative stricte ale tuturor detaliilor infracțiunii. Cercetarea amănunțită a infracțiunii o face tot mai individuală și conduce la dificultăți mari în vederea introducerii în întregul sistem al infracțiunilor de genul acesta, unde este posibil de a găsi legături corelative generale reciproce și sistematizarea acestora [357, p.118]. Însă nu putem vorbi despre imposibilitatea formării unui sistem general de elemente corelate cu un grup de infracțiuni cu diferite situații a activității criminale [237, p.61].

În pofida existenței diferitor păreri legate de înțelesul esenței și conținutul caracteristicii criminalistice, noi nu ne punem drept scop de a cerceta în detaliu problema dată, dar ne vom atera la una mai accesibilă din punctul nostru de vedere.

Datorită faptului că orice infracțiune își are specificul ei de săvârșire, aceasta o individualizează, manifestându-se prin modul de comitere a ei și la mecanismul faptei infracționale, împrejurările săvârșirii crimei, personalității subiectului și altor circumstanțe [232, p.16].

Structura caracteristicii criminalistice este dificilă și nu tot timpul este asemănătoare pentru o infracțiune separată sau un gen de infracțiuni. Luând în considerație necesitatea elementelor caracteristicii criminalistice, acestea pot întruchipa obiectul și subiectul infracțiunii, specificul personalității subiectului infracțiunii și a părții vătămate, grupul criminal organizat și organizația criminală, specificul mecanismului formării urmelor etc. [227, p.190; 334, p.131; 348, p.182; 318, p.35, p.54]. Totodată, este necesar de a evidenția faptul că în funcție de tipul infracțiunilor și forma de vinovăție, unele și aceleași elemente pot avea o însemnătate diferită, iar la rândul lor pot fi majore, nesemnificative, primare sau derivate.

Deoarece obiectul cercetării noastre este traficul de copii, calificat drept infracțiune contra familiei și minorilor, considerăm că unul din principalele elemente ale caracteristicii criminalistice ale infracțiunii respective este personalitatea victimei (sau părții vătămate) minore. Importanța acestui element al caracteristicii criminalistice pentru acest gen de infracțiuni se explică prin aceea că anume cercetarea victimei minore permite de a determina existența și caracterul legăturilor și relațiilor între ea și infractor (de regulă, acestea sunt legături de rudenie sau altă dependență), care influențează considerabil asupra scopului, modului, modalității, împrejurărilor și circumstanțelor săvârșirii infracțiunii respective.

În urma analizei efectuate, am constatat că în Republica Moldova, cea mai mare parte a infracțiunilor din grupa indicată se săvârșesc prin participatie simplă sau complexă. Astfel, menționăm că pe parcursul a peste 20 de ani de independență a RM, deși au fost pornite 4 cauze penale pe trafic de copii săvârșit de către un grup criminal organizat, instanța de judecată a condamnat inculpații, ultimii fiind găsiți vinovați de comiterea acestei infracțiuni fie prin participatie simplă, fie complexă. Astfel, putem aduce drept exemplu Decizia CSJRM în Dosarul nr.1r - 5/10 din 15 iulie 2010, pe fapta criminală comisă de C.A., cu pseudonimul „Șalun”, care a organizat un grup criminal pentru traficul ființelor umane (inclusiv traficul de minori) și prostituție, din care făceau parte în jur de 10 persoane (din Kazahstan, Moldova, România). Acest grup criminal a activat în perioada anilor 2001-2006, atunci când a fost depistat de organele de drept. În perioada respectivă acest grup criminal organizat a recrutat și transportat un șir de victime (din care 5 minore în vârstă de 14-17 ani), în scopul exploatării sexuale pe teritoriul Republicii Moldova și în România. Judecata l-a găsit vinovat pe el și pe unii din membrii grupării criminale de comiterea unui șir de infracțiuni, inclusiv art. 206 alin. (3) lit. a), b) și c) Cod penal. Cu alte cuvinte, instanța a considerat că infracțiunile comise au fost săvârșite prin participatie simplă și complexă, și nicidecum ca grup criminal organizat [55].

Este de menționat că, deși în RM nu au fost condamnări ale grupărilor criminale organizate, aceasta nu presupune că în viitor astfel de cazuri nu pot să existe, cu toate că traficul de ființe umane din an în an este în descreștere, pe când cel a copiilor, începând cu 2009 este în

creștere (a se vedea anexa nr. 1). În același context, menționăm că peste hotare această formă de participare există. Drept exemplu servesc țările CSI, în special Federația Rusă, din care considerent suntem de părerea că este necesar a privi grupurile criminale organizate ca unul din elementele caracteristicii criminalistice.

Reieșind din cele expuse mai sus, după părerea noastră, structura caracteristicii criminalistice a grupei de infracțiuni indicate include următoarele elemente:

- 1) Datele privind personalitatea victimei sau a părții vătămate;
- 2) Datele privind personalitatea infractorului;
- 3) Datele privind modalitatea săvârșirii infracțiunii;
- 4) Datele privind împrejurările săvârșirii infracțiunii;
- 5) Datele privind motivele și scopurile infracțiunii;
- 6) Datele privind specificul grupelor criminale organizate, care săvârșesc traficul de minori;
- 7) Datele privind legăturile grupei de infracțiuni cercetate cu alte tipuri de infracțiuni.

Datele privind personalitatea victimei. Informația privind profilul victimei traficului de ființe umane, raportată la media statistică, se formează prin generalizarea și analiza datelor personale ale victimei, cum sunt sexul, vârsta, situația familială, proveniența socială, nivelul educației și al veniturilor și altor date personale la momentul implicării în situația de trafic [120, p.19]. Aceste date fac posibilă constituirea profilului persoanelor mai vulnerabile la fenomenul traficului de ființe umane, raportat la media statistică. Informația respectivă este utilizată de specialiști la identificarea victimelor ca un indiciu indirect al traficului de persoane [124, p.46]. În plus, asemenea informație este absolut necesară atât pentru planificarea și realizarea activităților de prevenire a fenomenului, dat fiind că ea permite a stabili grupul-țintă al acestor acțiuni, astfel sporind eficiența lor, cât și pentru activitatea de investigare a faptei criminale respective.

Mai mult ca atât, este cazul a menționa că, conform unei analize, dacă în anii 1999-2000 cota copiilor din numărul total al victimelor traficului de persoane constituia 10%, iar în 2001-2004 – 15% [199, p.19], apoi în anii 2005-2009 ea a crescut până la 20% [199, p.22]. Cifrele respective nu pun la îndoială și personalitatea victimei.

Analizând punctele de vedere existente privind structura și conținutul personalității victimei, ca element al caracteristicii criminalistice [221, p.179; 244, p.332-333; 335, p.56; 340, p.27-30; 67, p.59-60; 360, p.59-60; 378, p.117-118] și bazându-ne pe rezultatele cercetărilor efectuate de unele ONG-uri din RM, precum și ale cercetărilor și analizei efectuate de noi asupra cauzelor penale pornite pe traficul de copii, am ajuns la concluzia că pentru a studia personalitatea victimei minore a traficului de copii, este necesar de a acumula următoarele date: starea socială (*sexul, vârsta, situația familială, proveniența socială, naționalitatea, studiile, statutul social, nivelul educației și al veniturilor, locul de trai*); calitățile morale (*interese,*

necesități, valori, deprinderi etc); proprietățile psihologice (*nivelul dezvoltării mentale, intelectuale, emoționale, calităților volitive, temperamentul*); modul de viață și relațiile victimei cu părinții, prietenii, cunoscuții, persoane străine etc.; posibila victimizare (*comportament amoral, riscant, neatenția și altele*). Structura informațională propusă de noi se poate schimba în funcție de vârstă, deoarece odată cu schimbarea vârstei se schimbă viziunile asupra vieții, cerințele, preocupările, necesitățile și alte aspecte vitale sau de altă natură.

Examinând specificul caracteristicii profilului victimei minore în funcție de scopul comiterii traficului de copii, putem menționa că elementele de bază ale caracteristicii criminalistice sunt anume vârsta, genul, starea sănătății, poziția și starea socială.

Așadar, în cazul în care se trafică minorii în scopul exploatarei sexuale [190], comerciale sau necomerciale [187; 188], atunci sunt preferabili de regulă minori între vârsta de 13-17 ani, din familii vulnerabile, părinții acestora de obicei sunt șomeri sau au un câștig lunar foarte mizer, ori sunt alcoolici sau narcomani. Cei implicați în prostituție sau în industria pornografică sunt minori între vârsta de 14-17 ani, din familii vulnerabile, care au fost supuși violenței în familie, sau cei care au mai practicat prostituția în interiorul țării [58; 59; 192; 193]. Cazuri de trafic cu copii de până la 14 ani au fost înregistrate până în anul 2005. Acest lucru se explică prin faptul că la sfârșitul anului 2005 a fost înăsprit controlul frontalier asupra trecerii hotarelor de către minori, în special copii mici, ceea ce fără îndoială a devenit o stavilă serioasă pentru infractori.

Aproximativ aceleași rezultate au fost obținute în urma analizei privind vârsta copiilor la momentul recrutării, efectuată de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”. Conform aceleiași analize, s-a constatat că 80% dintre minorii care au suferit din cauza traficului de persoane sunt fete, și numai 20% băieți. În ultimii ani a crescut cota băieților în numărul total de victime.

Analizând informația oferită de OIM privind victimele identificate și asistate [123], se observă că acest fenomen se schimbă de la an la an. În anul 2000, au fost identificate și asistate 31 victime minore, în 2001 – 11, în 2002 – 22, în 2003 – 21, în 2004 – 24, în 2005 – 16, în 2006 – 31, în 2007 – 32, în 2008 – 36, în 2009 – 7, în 2010 – 12, iar în 2011 au fost identificate 9 victime. Totuși analiza respectivă ne arată o diminuare a flagelului traficului de copii.

Traficarea copilului cu scopul exploatarei prin muncă sau servicii forțate [189] determină cererea de copii cu vârsta între 13 și 17 ani. De regulă, aceștia sunt copiii șomerilor, din familii cu un singur părinte sau cu mulți copii, copii părăsiți, din familii vulnerabile. Sărăcia îi impune pe mulți tineri, inclusiv invalizi, să lase școala și să-și câștige singuri nu numai bani de buzunar, dar și pentru întreaga familie. De obicei, ei sunt traficați pentru lucrări agricole și de construcții. Astfel, din materialele dosarului penal nr. 2012515080, pornit la 05.03.2011, în baza art. 206 alin. (2) și art. 165 alin. (2) CP, s-a constatat că în perioada februarie 2011 - februarie 2012, un

grup de persoane, acționând împreună și de comun acord, urmărind scopul exploatării prin muncă și servicii forțate, folosindu-se de poziția de vulnerabilitate a victimelor, manifestată prin situația precară din punctul de vedere al supraviețuirii sociale, prin înșelăciune au recrutat și transportat în satul Tavria raionul Skadovsk, regiunea Herson, Ucraina, un grup 57 persoane, inclusiv și minore pentru munca în agricultură [28].

Un alt exemplu poate servi analiza efectuată din materialele dosarului penal nr. 1 ra – 698/2005 din 29.11.2005, unde prin Decizia CSJ, cet. G.U. a fost condamnat la 20 de ani și 6 luni, pentru faptul traficului de persoane. Din numărul total de victime, 5 erau minore, pe care le-a recrutat și transportat în Federația Rusă pentru efectuarea diferitor lucrări agricole [60].

Pentru ocupația cu cerșitul, practica ne arată că infractorii preferă copii invalizi de orice vârstă. Astfel, din materialele dosarului penal nr. 2003168025, pornit la 19.09.2006 aflăm că cet. C.G. prin înșelăciune a primit de la mama unei minore autorizație de a o scoate pe fiica sa din țară, iar ca urmare aceasta a fost traficăta în scopul cerșitului în Federația Rusă [17]. Un exemplu analogic îl prezintă materialele dosarului penal nr. 2003017041, pornit la 09.12.2004, unde s-a constatat că în luna noiembrie 2002 o minoră de 15 ani a fost racolată, prin abuz de încredere și înșelăciune, și silită a practica cerșitul [18].

Cel mai des minorii sunt traficați din rândul orfanilor, din familii de alcoolici și narcomani sau vulnerabile [191]. Pentru exploatarea în sclavie sau în condiții similare sclaviei sunt traficați mai des minorii între vârstele de 13-16 ani din familii vulnerabile, care nu au venit pentru existență. Dacă copiii sunt traficați pentru implicarea lor în activități criminale, atunci traficanții preferă minori, care nu au atins vârsta de la care ei pot fi trași la răspundere penală, fie au avut antecedente penale, agresivi, cei ce stau la evidența poliției sau cei care au înclinație pentru a comite fapte antisociale. Recrutarea copilului în scopul prelevării organelor sau țesuturilor umane se efectuează asupra minorilor a căror stare a sănătății este foarte bună. De asemenea, contează și sexul minorului. În cazul în care se traficează un copil în scopul vânzării (spre exemplu, unei familii care nu are și nu poate avea copii, sau are numai fete și doresc băieți etc.), atunci acesta trebuie să aibă un fizic adecvat, gene bune, să fie sănătos. După statutul social părțile vătămate, de regulă, sunt orfani sau copii, de la care au renunțat părinții (de regulă, încă din maternitate), copiii ai căror părinți au încă un număr mare de copii și nu pot să-i întrețină pe toți, cu alte cuvinte, copii din familii vulnerabile.

Un element esențial care caracterizează profilul victimei este mediul de habitat. Conform analizei rapoartelor OIM, este greu să găsești în RM un raion care să nu fie afectat de problema traficului de copii [383, p.6]. Acest lucru a fost confirmat și de datele Centrului Internațional „La Strada”, precum și de alte organizații nonguvernamentale.

Așadar, mai mult de jumătate dintre victimele minore provin din localități rurale (52%),

în capitală și în suburbii la momentul recrutării locuiau 18% din victime, celelalte 30% de copii erau locuitori ai unor orașele. Asemenea date au fost obținute și de către Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” în Studiul fenomenului trafic de copii în Republica Moldova în 2010.

O analiză comparativă a perioadelor 1999-2004 și 2005-2010 arată că în cea de-a doua perioadă cota victimelor care la momentul recrutării locuiau în mediul rural a crescut cu 18%, odată cu scăderea cu 13% a cotei celor care, la momentul recrutării, locuiau în municipiul Chișinău (de la 22% până la 9%) și cu 5% a celor ce locuiau în orașele (de la 30% până la 25%). Șomajul și nivelul scăzut de informare a locuitorilor de la sate îi fac pe aceștia mai vulnerabili la fenomenul traficului de persoane în comparație cu orașenii. Și recrutorii preferă mediul rural, întrucât locuitorii de aici sunt mai puțin inițiați despre regimul de angajare în câmpul muncii peste hotare și riscurile asociate. La analiza repartizării teritorial-administrative a localităților de unde provin victimele traficului de persoane, tabloul ne arată că, la momentul recrutării, acestea locuiau în toate raioanele țării [208, 24, 25]. Aproximativ aceleași date statistice ne vorbesc și despre mediul de habitat a victimelor traficului de copii, analizate de noi.

Un alt aspect important pentru a caracteriza personalitatea victimei este nivelul de educație a victimelor. Analiza nivelului de studii al minorilor, victime ale traficului de copii, în perioada anilor 2000-2009, ne arată că la momentul recrutării numai 4% din victime au izbutit să absolvască 9 clase (obținerea studiilor generale obligatorii) și au urmat o instruire profesională, 42% din ei au absolvit gimnaziul, 19% au absolvit școala primară, 26% nu au frecventat niciodată școala, 4% nu au absolvit gimnaziul, iar 5% sunt copii de vârstă preșcolară.

Analiza comparativă a perioadelor 1999-2004 și 2005-2010 arată că în ultima a crescut de patru ori (de la 2% la 8%) cota absolvenților școlilor speciale și internatelor ce au suferit de pe urma traficului de persoane [208, p.27]. Acest fapt a fost confirmat și de colaboratorii Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane. Această categorie de persoane, din motive lesne de înțeles, este extrem de vulnerabilă în fața traficului de persoane. Absolventele școlilor-internat sunt adesea antrenate în rețelele de exploatare sexuală.

Totodată, s-a mai constatat că numărul cazurilor de exploatare a persoanelor cu retard mintal a crescut în perioada anilor 2005-2009 aproape de trei ori comparativ cu perioada precedentă (dacă în perioada 2000-2004 numai 2% din victimele minore erau discipoli sau au absolvit o instituție didactică specială pentru copii cu retard mintal, fizic și alte deficiențe, apoi în anii 2005-2009 procentul acestora a crescut și constituia deja 6%). Cele mai vulnerabile sunt persoanele cu retard mintal, care până la vârsta majoratului se aflau în custodia unor structuri de stat (adică nu aveau rude care ar fi fost de acord să le îngrijească). Din cauza unor situații fără

nici o ieșire, chiar și atunci când sunt eliberate din situația de trafic și readuse în RM, ele nimeresc adesea repetat în aceeași situație. Mai mult ca atât, acești copii au o reușită slabă la învățătură și ei abandonează cu ușurință studiile, sunt afectați adesea de forme ușoare ale retardului mintal, ajungând lesne în consecință victime ale traficului de copii.

Cât privește calitățile morale (interese, necesități, valori, deprinderi etc.), putem menționa faptul că victimele în marea lor majoritate provin din mediul rural, respectiv familiile lor sunt social vulnerabile, nivelul de educație este jos, la fel și conceptul de viață este unul mai diferit. Multe din ele nu au beneficiat de profesionalizare, respectiv nefiind angajate în câmpul muncii, acceptau orice oferte de muncă, neavând capacitatea de a autoevalua riscurile, sunt credule.

Dacă vorbim de necesități, situația este, de asemenea, una critică, neavând un loc de muncă stabil, dar având necesitatea de a supraviețui se aventurează și acceptă ofertele de plecare peste hotare. Știind că metodele de recrutare și exploatare s-au schimbat, putem menționa că recrutorii și traficanții s-au adaptat la condițiile noi ale vieții și legislației, deja nu le forțează să meargă la muncă, ci le recrutează manipulând cu ele și cu vulnerabilitatea lor.

Când vorbim de vulnerabilitate, în cazul respectiv ne referim la statutul lor social, dar ele sunt și vulnerabile din punctul de vedere al experienței de viață și al abilităților sociale. Dacă înainte nu le plăteau bani, acum din 100% le dau 20%, astfel creându-le iluzia ca sunt plătite. Ba mai mult, victimele au senzația ca totul e bine, deoarece le recrutează oferindu-le tot felul de contracte legale, spre exemplu, de dansatoare în Cipru sau în altă țară.

Vorbind de valorile victimelor minore ale traficului de persoane, menționăm că la majoritatea din ele aceste valori lipsesc sau sunt reduse la zero, fiindcă persoana care până a fi recrutată a trăit, de exemplu, în familie unde se făcea abuz de alcool, respectiv nu a înșușit din familie anumite valori fundamentale. Bunăoară, din cauza modalităților noi de recrutare și exploatare modernă, acestea își fac iluzii, precum că este liberă în circulație, nu este depozată de pașaport etc., dar în final nu poate să circule, deoarece este pusă să activeze într-un bordel situat în pustiu, ceea ce rezultă că nu poate să circule.

Un alt moment important este faptul că unele victime sunt gata să rabde orice, deoarece întorcându-se acasă revin la coșmarul violenței în familie, șomajului etc.

Deprinderile de viață în unele cazuri sunt minime, iarăși ținând de cei „7 ani de acasă”, inadaptarea socială, traiul sub pragul sărăciei, șomaj, violență, respectiv sunt gata să deprindă orice meserie în trafic numai ca sa-și asigure existența. Aici e vorba și de aspectul moral, care în unele cazuri este foarte jos, deoarece necesitățile primare predomină, mai ales dacă acasă sunt membri de familie care trebuie întreținuți.

Cât privește proprietățile psihologice (nivelul dezvoltării mentale, intelectuale, emoționale, calitățile volitive, temperamentul), aici vorbim despre stările de neliniște, dificultăți

de concentrare, flashback-uri, reamintirea diferitor scene de violență, exploatare etc. Acestea țin de stuporul persoanei victime când își aduce aminte prin ce a trecut și are de povestit specialiștilor, iritabilitate, dificultăți de concentrare, dificultăți de gândire, anxietate, dificultăți în luarea deciziilor, respect redus față de sine, sentiment de vinovăție sau dezavantajare, impulsivitate, probleme de atenție, stigmatizare, grad sporit de neliniște.

În majoritatea cazurilor dezvoltarea mentală corespunde vârstei și normei. În unele cazuri lasă de dorit capacitățile intelectuale. Capacitățile cognitive în marea lor majoritate sunt în normă, doar că pot stagna în momentul când persoana este în stres sau în șoc.

Datele referitoare la modul de viață și relațiile victimei cu părinții, prietenii, cunoscuții, persoane străine etc. au o importanță practică enormă la identificarea personalității infractorului, locului de aflare a copilului, modului săvârșirii infracțiunii și altele. Anume aceste elemente dau posibilitate organului de urmărire penală să identifice bănuitul, fiindcă identificând cercul de prieteni sau stabilind relațiile dintre victimă și rude, putem planifica activitatea, precum și a înainta versiunile corecte în vederea identificării infractorului sau infractorilor. Totodată, dacă rudele apropiate (fie părinți sau alt grad de rudenie) sunt infractori și au comis trafic de persoane, atunci putem stabili cercul de persoane care putea să recruteze victima, fie prin înțelegere prealabilă cu părinții, fie prin înșelăciune sau prin altă modalitate.

O analiză elocventă la acest capitol a fost efectuată în 2010 de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, studiind în acest sens fenomenul traficului de copii în Republica Moldova. Această analiză ne arată că în majoritatea cazurilor (71%) minorii, victime ale traficului de copii, provin din familii incomplete, părinții lor au divorțat sau locuiesc separat, iar fiecare al treilea are un părinte decedat sau chiar ambii. Analizând în detaliu acest aspect din perioada anului 2001-2009, obținem următoarele date: 29% din copii-victime ale traficului erau din familii complete, 21% aveau un părinte decedat, 9% din au devenit orfani, în 21% părinții locuiau separat și în 20% părinții erau divorțați.

De remarcat că aceeași analiză ne arată că 78% din victimele minore ale traficului de copii locuiau în familii, 9% cu rudele, 8% cu prietenul sau prietena, 3% erau de la internat și 2% locuiau de sine stătător. Copii-victime ale traficului proveneau din familii dificile, trăiau în sărăcie sau dincolo de limita sărăciei, aveau în familii probleme economice mari. De regulă, acești copii nu aveau lucrurile elementare, ceea ce le complica grav viața și afecta relațiile reciproce cu semenii lor – ei deveneau adesea obiectul ironizărilor în școală.

Analiza situației ocupaționale a părinților la momentul recrutării odraslelor acestora, în perioada 2001-2009, demonstrează că doar în 4% ambii părinți erau angajați în câmpul muncii, în 23% doar un părinte, iar în 61% părinții nu erau angajați în câmpul muncii.

Având un nivel scăzut de venituri, familiile victimelor sunt adesea cu mulți copii – 56%

din copii-victime proveneau din familii cu 3 și mai mulți copii, și majoritatea din localități rurale. Aproape toți copiii care au nimerit în situație de exploatare provin din familii în care există probleme de violență și alcoolism.

În 41% relațiile dintre părinți și minori erau complicate, în 22% aceste relații se califică ca rele, 17% normale, 13% de copii nu au spus despre aceste relații, iar în 7% dintre copii au caracterizat relațiile lor cu părinții ca fiind bune.

Aceeași analiză efectuată de CI „La Strada” a arătat că majoritatea minorilor au menționat că în perioada premergătoare recrutării sufereau de diverse tipuri de violență în familie: fizică și psihologică – 78%, psihologică – 13%, iar unii din ei au fost chiar victime ale violenței sexuale în familie (incest) – 5%. Analiza respectivă ne mai vorbește despre faptul că toate cazurile de incest care au avut loc până la antrenarea minorilor în situația de trafic de copii au fost identificate numai în categoria ce a suferit de exploatare sexuală (56 din 105 de cazuri de trafic de copii în eșantionul cercetat). Din aceste motive mulți copii victime ale traficului nu doresc să se întoarcă în familiile lor natale. În plus, 16 copii (29%) din aceeași categorie, până a fi antrenați în situația de trafic cu copii, au fost victime ale violenței sexuale în afara familiei.

Nu în ultimul rând, ne interesează datele cu privire la posibila victimizare a minorilor. Astfel, cei mai victimizați sunt copiii orfani, copiii fără ocupație, care au abandonat școala, ori părinții lor sunt alcoolici, narcomani, abuzatori, cei care duc un mod de viață anormal. În aceste cazuri este necesar de a vorbi despre comportamentul victimei părinților, care nu arată necesitatea de a avea grijă de copiii lor sau îi lăasă fără supraveghere, indiferența totală a părinților privind preocuparea minorului, iar ca urmare acești copii pot deveni victime.

Tot aici este de specificat că copiii, la momentul recrutării, nu știau nimic despre vârsta minimă de la care se permite activitatea de muncă, despre documentele necesare ieșirii din țară, nu cunoșteau nimic despre oportunitățile legale de angajare a tinerilor în câmpul muncii peste hotare etc. Toate cunoștințele lor despre domeniul dat se limitau, de regulă, la câteva exemple pozitive de migrațiune a brațelor de muncă de la consătenii lor cunoscuți, ceea ce îi făceau și mai vulnerabili la recrutare.

Aproximativ aceleași date despre victimele traficului de copii au fost obținute de noi în urma studierii circa a 40 de cauze penale pornite pe acest gen de infracțiune, din perioada anilor 2003-2012.

Datele privind personalitatea infractorului. Personalitatea infractorului, sau personalitatea subiectului infracțiunii, este un obiect-cheie al studierii de către așa științe cum sunt dreptul penal, procesul-penal, criminalistica, criminologia. Este dificil de a evalua importanța studierii personalității infractorului și de către știința criminalistică. Cercetarea specificului criminalistic al unor categorii de infractori va ușura simțitor procesul de identificare și căutare a făptuitorilor,

or, după cum menționa F.V. Glazârin, studierea învinuitului ajută în mod imperativ la alegerea tacticii efective și metodicii de cercetare, constatarea cauzelor și condițiilor, care au contribuit la săvârșirea infracțiunii [214, p.26].

M. Gheorghită, subliniază că aspectul criminalistic de studiere a personalității infractorului presupune constatarea informațiilor despre el, care ar avea importanță pentru selectarea și utilizarea celor mai efective procedee tactice de soluționare a sarcinilor urmăririi penale și, în special, pentru efectuarea unor acțiuni de urmărire penală ca reținerea, audierea, percheziția, verificarea și precizarea depozițiilor la fața locului, experimentul etc. [74, p.83].

Este cunoscut faptul că persoanele care comit infracțiuni se deosebesc una de alta prin particularități individuale. Așadar, și în cazul nostru, persoanele care comit infracțiunea de trafic de copii au unele particularități individuale, care îi deosebesc de alți infractori care comit alte genuri de infracțiuni.

În literatura criminalistică există diferite păreri în ceea ce privește structura și conținutul personalității infractorului, ca element al caracteristicii criminalistice. În baza analizei părerilor existente în acest sens [247; 234; 283; 323; 232], precum și a analizei efectuate de cercetătoarea rusă S. Abramova [214, p.26], se consideră că structura caracteristicii criminalistice a personalității infractorului ce a comis trafic de copii poate fi constituită din următoarele elemente: anumite componente ale calificativelor și proprietăților socio-demografice, de drept și psihologico-morale; legăturile cu alte tipuri de personalități ale caracteristicii criminalistice a infracțiunii. Ne raliem și noi la această părere, și constatăm că cel mai recomandabil este de a clasifica la indicatorii caracterului socio-demografic: genul, vârsta, studiile, profesia sau ocupația, starea familială, locul de trai, proveniența socială, rolul în viața social-politică, sfera relațiilor civile, sfera familială.

La indicatorii caracterului psihologico-moral, corespunzător, se referă proprietățile psihologice și specificul (nivelul dezvoltării mintale și intelectuale, capacitățile, calificarea, emoționalitatea, temperamentul, calitățile volitive) și calitățile morale (interesele și necesitățile, valorile orientării, atitudinea față de diferite valori sociale și morale, înclinațiile și obiceiurile).

Prin datele care caracterizează infractorul vizavi de atitudinea sa față de justiție, înțelegem comportamentul său antisocial și ilegal (a comis în trecut contravenții administrative, rețineri și aduceri silite, antecedente penale etc.) [235, p.127]. În baza acestor date, putem determina personalitatea infractorului în ceea ce privește participația la comiterea infracțiunii, motivul comiterii infracțiunii, scopul săvârșirii acesteia, comportamentul său etc.

În urma analizei efectuate de Centrul Internațional „La Strada”, în perioada anilor 2001-2009, s-a constatat că în calitate de recrutori ai copiilor de cele mai multe ori sunt persoane fizice adulte. În 50% din toate cazurile de trafic cu copii recrutorii sunt bărbați, în 40% de cazuri –

femei și în 10% din cazuri – în participație femei și bărbați.

Vorbind de naționalitatea și apartenența etnică a infractorului, vom preciza că de fapt copiii cel mai des erau recrutați de conaționali, de altfel, fiecare al treilea copil a fost recrutat de romi pentru exploatare în cerșit ori în agricultură.

Infractorii, de regulă, posedă capacități comunicative bune, ei cunosc necazurile potențialelor victime și cum le pot ademeni, care propuneri pot fi atrăgătoare pentru copii etc.

Analizând cazurile de trafic de copii, putem menționa că 48% din ei au fost recrutați de cunoscuți, 27% de persoane necunoscute de ei la acel moment, 12% de rude, 10% de prieteni, 3% de vecini. Astfel, concluzionăm că în majoritatea absolută a cazurilor (73%) copiii au fost recrutați de persoane bine cunoscute lor, în care aveau încredere. În 48% din cazuri recrutor era un cunoscut pur și simplu, iar în 25% din cazuri recrutor era chiar o rudă, un prieten sau vecin al copilului. Cazurile când copiii nu îi cunoșteau pe recrutori, nu împiedicau traficul, fiindcă ultimii reușeau să stabilească ușor relații de încredere, aveau capacități de comunicare și nu în ultimul rând, profitarea de starea de vulnerabilitate a minorilor.

În ultimul timp s-a constatat că unii recrutori anterior au fost victime ale infracțiunilor de trafic de ființe umane. Drept exemplu poate servi analiza materialelor cauzei penale nr. 2011515048, pornită la 16.02.2011, unde bănuitul M.B., fiind anterior victimă a traficului de ființe umane, a recrutat un minor în scopul exploatarei sexuale [20].

În urma analizei efectuate de noi, având ca bază studierea cauzelor penale aflate în gestiunea organului de urmărire penală al MAI pornite pe traficul de copii, precum și a sentințelor instanțelor de judecată în acest sens, am studiat personalitatea infractorilor în funcție de sex, vârstă, ocupație, starea familială, dacă aveau la întreținere copii minori, dacă au mai fost condamnați, studii și naționalitatea.

Date despre femei. Astfel, am constatat că femeile care au comis trafic de copii aveau vârsta cuprinsă între 17-50 ani, iar vârsta medie era de 27-28 ani. Din numărul total de femei care au comis infracțiuni de trafic de copii doar 4% erau angajate în câmpul muncii, iar 96% nu aveau ocupație. Referitor la studii, putem menționa că nici una din ele nu avea studii superioare sau medii speciale, pe când 3% erau în genere fără studii, 41% aveau studii medii și 56% studii medii incomplete (de la 3 la 9 clase). Privitor la starea familială a femeilor infractoare la momentul comiterii traficului de copii, specificăm că 7% din ele erau văduve, 24% divorțate, 27% căsătorite și 42% necăsătorite. La momentul comiterii crimei, 62% din femei aveau în întreținere copii minori și 38% nu aveau copii. La fel, 28% din ele aveau un copil minor, 56% aveau câte doi copii minori la întreținere, 11% câte trei copii și 5% aveau la întreținere mai mult de trei copii minori. Analiza respectivă ne arată că 79% din femei erau moldovence, iar 21% de altă naționalitate (rusoaice, ȕigănci etc.). 23% din femei la momentul comiterii crimei erau

anterior judecate și respectiv 77% nu au fost trase anterior la răspundere penală.

Date despre bărbați. Așadar, bărbații infractori, la momentul comiterii traficului de copii, aveau vârsta cuprinsă între 21-49 ani, vârsta medie constituind 32-33 ani. Din ei, 8% erau angajați în câmpul muncii, iar 92% erau fără ocupație. Din numărul bărbaților care au comis trafic de copii, 38% aveau studii medii, 31%-medii speciale, 15%-medii incomplete, 8%-studii superioare și 8% nu aveau în genere studii. La fel, 46% din ei la momentul comiterii infracțiunii erau căsătoriți, 46% necăsătoriți (celibatari) și 8% divorțați. 23% aveau la întreținere copii minori și 77% nu aveau copii. 84% din ei erau de naționalitate moldovenească, iar 16% de altă naționalitate (turci, arabi, tătari etc.). Totodată, 77% din bărbații infractori la momentul comiterii traficului de copii nu aveau antecedente penale, 15% din ei erau anterior judecați, iar 8%-anterior judecați pe aceleași infracțiuni. Este de menționat faptul că în cazul traficului de copii, sunt antrenați cel puțin doi subiecți, adică persoana care recrutează copilul și persoana care primește copilul pentru a-l trafica în continuare sau persoana care beneficiază de obiectul infracțiunii.

Astfel, în urma analizei efectuate de noi, putem delimita următoarele categorii de potențiali infractori care recrutează copii pentru a-i trafica:

- a) foste victime ale traficului de ființe umane;
- b) persoane în gestiunea cărora se află copilul (părinți, rude);
- c) persoane din anturajul de încredere (buni cunoscuți, prieteni, vecini, amanți);
- d) persoane care dețin dependența financiară față de copil;
- e) persoane care anterior au mai comis trafic de persoane;
- f) persoane necunoscute;
- g) persoane care se ocupă cu organizarea „sex-turismului”.

Prima categorie de infractori sunt cei care anterior au devenit victime ale traficului de ființe umane. Ulterior, revenind în țară, cunoscând specificul traficului, făcându-și unele legături infracționale, știind veniturile de pe urma traficului, recrutează la rândul lor copii, cel mai des în scopul exploatării sexuale fie comerciale, fie necomerciale. Drept exemplu poate servi datele din materialele cauzei penale nr. 2011515048, pornită la 28.02.2011 în baza art. 206, alin. (3), lit. a) și b), pe faptul că cet. B.M., fiind anterior de trei ori (de la vârsta de 11 ani) victimă a infracțiunii de trafic de persoane, în luna iunie 2010 a recrutat minori, în scopul exploatării sexuale [20].

A doua categorie de vânzători sunt cei în gestiunea cărora se află copilul, adică părinți sau rude. Acestea, de regulă, sunt persoane care nu au o sursă stabilă de venit pentru existență, care sunt antrenați în munca ieftină. Aceste persoane pot fi părinții cu mulți copii, care nu au bani, mamele singure, fără un venit material necesar, femeile divorțate sau cele văduve etc. De cele mai dese ori sunt traficați copii împreună cu părinții, în scop de exploatare prin muncă, însă s-au înregistrat și cazuri când părinții au transportat copiii lor, în scopul exploatării sexuale

comerciale [196]. Drept exemplu poate servi cazul traficării grupului de 57 de persoane în satul Tavria raionul Skadovsk, regiunea Herson, Ucraina, unde minorii erau însoțiți de părinți.

A treia categorie de potențiali infractori sunt persoane din anturajul de încredere, adică cunoscuți, prieteni, vecini, amanți, colegi de clasă sau foști colegi etc. Din această categorie, de regulă, fac parte persoanele care au legătură cu spectrul infracțional. Profitând de vulnerabilitatea victimei și având scopul de a se îmbogăți, acestea recrutează minori în scopul exploatării sexuale, prin muncă sau cerșit. În rândul lor sunt găsite persoane care au în întreținere copii minori, nu au surse necesare de existență. Sunt convingători și apți de a duce tratative. Ca pildă servește cazul cet. M.F., care a fost condamnat la 15 ani privațiune de libertate pentru că a racolat o minoră, cu care se afla în relații de prietenie, și profitând de starea vulnerabilă a acesteia, prin înșelăciune și fals în acte a transportat-o în Ucraina, pentru a cerși forțat [194].

A patra categorie de infractori sunt cei care dețin dependența materială sau financiară față de copil. De regulă, acești infractori au surse de venit esențiale și recrutează minori în scopul exploatării lor sexuale necomerciale, adică pentru satisfacerea poftelor sexuale personale. Drept exemplu poate servi cazul când cet. B.M., în luna iunie 2010, a recrutat un minor în vârstă de 12 ani, pe care l-a adăpostit într-un apartament pe care îl închiria, ajutându-l pe minor din punct de vedere material și financiar, întreținerea cu el relații homosexuale [20].

A cincea categorie de infractori sunt cei care anterior au comis infracțiuni trafic de ființe umane sau de trafic de copii. Acești infractori cunosc bine persoanele care se ocupă cu traficul, cunosc modalitatea de recrutare, transportare, transfer, adăpostire a minorului, căile de destinație, cumpărătorii etc. Acești infractori sunt greu de identificat, fiindcă ei cunosc deja specificul și se străduie să nu fie depistați de organele de forță. De obicei, aceștia urmăresc scopul de a se îmbogăți [195].

A șasea categorie de infractori sunt cei necunoscuți victimei minore. Aceștia fac cunoștință cu victimele, de obicei, în baruri, discoteci, în afara locului de naștere, adică în alte localități. Ulterior, aceștia invită victimele la cină într-un restaurant, fac cunoștință mai aproape, în scopul de a seduce victima, fac cadouri. De regulă, ei au la sine mijloace financiare esențiale, automobil, adică par a fi persoane avute. Apoi, prin înșelăciune, recrutează victima minoră, cel mai des, în scopul exploatării sexuale comerciale.

Ultima grupă de infractori sunt cei care se ocupă cu organizarea așa-zisului „sex-turism”, care ne-a impresionat mult, fiindcă aceasta este o modalitate nouă a traficului de copii în RM. Acești infractori sunt foarte comunicativi, cunosc limbi străine, au capacități de a duce tratative, cunosc tehnica electronică, în special IT-tehnologiilor etc. În asemenea cazuri, infractorii respectivi recrutează minori din diferite păături sociale, adică chiar și minori din familii bune, normale, care au un venit stabil etc. Drept exemplu poate servi cauza penală nr. 2011515042,

pornită la 16.02.2011 în baza art. 206, alin. (2), lit. b) Cod penal, în care, efectuându-se investigațiile corespunzătoare, a fost anihilat un grup de cetățeni străini din Italia, Norvegia, Grecia etc. care, acționând în comun cu cetățeni ai RM, recrutau, prin înșelăciune, copii de sex masculin de diferite vârste (de la 13 până la 17 ani), în scopul exploatarei sexuale în prostituție și pornografie infantilă. Totodată, a fost constatat faptul că unul din organizatorii comiterii infracțiunilor a creat o pagină „web”, pe care a plasat profilurile unui grup de băieți minori, cetățeni ai RM, prin intermediul cărora ademenea pedofili din străinătate. El oferea cetățenilor străini un șir de servicii: întâlnirea la aeroport, închirierea apartamentelor, precum și înlesnirea intrării în contact sexual cu minorul ales prin Internet.

Beneficiari ai serviciilor respective erau cetățeni ai mai multor state, cum ar fi: Germania, Suedia, SUA, Danemarca, Thailanda, Australia ș.a. În cadrul investigațiilor au fost identificați și 4 pedofili din RM, cu vârstele cuprinse între 24-50 ani. În cadrul cercetărilor au fost documentați și reținuți 9 pedofili. Au fost depistate și asistate 9 victime, inclusiv 7 copii, cu vârsta între 13-17 ani. De remarcat că toate victimele acestei infracțiuni erau de gen masculin. Cauză penală a fost expediată în instanța de judecată a sectorului Centru, mun. Chișinău, care prin sentința din 28.05.2012, emisă în Dosarul penal nr. 1-523/11, cetățeanul Norvegiei O. Sevitski și cetățeanul Italiei A. Pasquini au fost condamnați la câte 21 ani de închisoare, cetățeanul minor al RM M. Bedeag a fost condamnat la 12 ani de închisoare și cetățeanul RM N. Cănațuie a fost condamnat la 10 ani închisoare. În privința unui grec cauza penală s-a transferat la autoritățile competente ale Greciei, iar în privința unui italian și a unui american, cauza a fost disjunsă într-o procedură aparte, în scopul anunțării învinuitorilor în căutare.

Referindu-ne la persoanele care primesc copilul pentru a-l trafica în continuare sau persoana care beneficiază de obiectul infracțiunii, menționăm că în urma analizei efectuate de noi, aceștia pot fi și ei divizați, în funcție de scopul comiterii traficului de copii, în câteva grupe:

- 1) Persoane care cumpără copii cu scopul exploatarei lor și primirii unui venit material:
 - a) persoane care se ocupă de vagabondaj, cerșetorie;
 - b) persoane care se ocupă cu organizarea prostituției cu copii (proxeneți);
 - d) persoane care se ocupă de producerea pornografiei cu copii.

Primele două subcategorii sunt persoane cu studii medii sau medii incomplete, care nu au un venit stabil, au la întreținere copii minori. Însă persistă cazuri când aceste persoane sunt îndestulate, au un serviciu plătit, iar în scopul de a se îmbogăți recurg la cumpărarea minorilor, în scopul exploatarei sexuale sau prin cerșit. De obicei, aceștia cunosc anturajul criminal, atât din țară, cât și de peste hotare, știu căile și modalitățile de traficare.

Persoanele care se ocupă de producerea pornografiei, pot fi, de regulă, fotografi profesioniști, regizori, operatori și așa mai departe, care au un loc de muncă stabil sau studioul lor.

În practică s-au înregistrat cazuri când persoanele de acest gen au recrutat minorii, le-au închiriat apartamente luxoase, îi îndestulau din punct de vedere material și financiar, intrau cu ei în contact sexual, abuzul respectiv era filmat și comercializat în țările din Uniunea Europeană. Astfel, un exemplu elocvent este cazul când o persoană, prin constrângere psihică, a recrutat minori, despre care știa cu certitudine că nu au atins vârsta de 14 ani, profitând de imposibilitatea acestora de a se apăra sau de a-și exprima voința, având scopul exploatării sexuale în industria pornografică, prin intermediul programului specializat „GigaTribe”, folosind numele utilizatorului „Cpll721” și banda de acces al SA „Moldtelecom” IP-ul 188.237.161.17, a exportat materialele cu pornografia infantilă confecționate în condiții menționate mai sus în rețeaua globală Internet [29].

Cel mai des aceste cazuri sunt legate de scenele cu pedofili [24], dar sunt înregistrate și cazuri cu copile minore. Astfel, Judecătoria sectorului Centru, mun. Chișinău, a emis la 28.05.2012 în dosarul penal nr. 1-523/11 sentința de condamnare pentru scenele cu pedofilii, vinovații fiind condamnați la închisoare pe un termen de la 10 la 21 ani. Scene cu copile minore au fost constatate în anul 2011. În cadrul investigațiilor s-a stabilit că cet. B.S., în scopul exploatării sexuale în industria pornografică, a recrutat minora de 14 ani, pe care prin constrângere psihică, profitând de imposibilitatea ei de a se apăra sau de a-și exprima voința, având scopul satisfacerii instinctului sexual prin acte contra naturii, fiind în stare să înțeleagă că acestea pot duce la deformarea personalității, având intenția directă de a efectua acțiuni perverse, a întreținut cu ea raporturi sexuale în forme perverse. Acțiunile cu caracter sexual au fost înregistrate cu camera de luat vederi, precum și fotografiate, fiind plasate în rețea globală Internet [24].

2) Persoane care cumpără copii pentru exploatare în interesele lor personale sau persoane care beneficiază de serviciile minorilor:

- a) pentru satisfacerea necesităților lor sexuale;
- b) cu scopul de a avea în casă servitoare sau o altă forță de muncă.

Aceste persoane sunt pozitive, au succes, unele își ascund orientarea morală și sexuală, au venituri stabile și doresc să-și satisfacă poftele și capriciile.

3) Persoane care cumpără copii cu scopul de a preleva de la ei organe pentru transplant. Aceștia pot fi bolnavii care necesită transplantul de organe (de regulă, oamenii bogați), medicii care efectuează operațiile de transplant al organelor, sau intermediarii între vânzătorii de minori și persoanele care necesită transplantul de organe.

Totodată, este de menționat faptul că în urma analizei efectuate de noi am scos în evidență unele aspecte pe care le considerăm importante și specifice acestui gen de infracțiune.

De regulă, traficul de copii se săvârșește de o persoană sau un grup de persoane care au un nivel mare de organizare. Grupurile de persoane formate în acest sens sunt create pe baza contactelor personale în componența cărora pot fi incluși atât cetățeni ai Republicii Moldova, cât

și cetățeni străini. La fel de specific pentru această categorie de crime este nu numai înalta organizare de comitere a infracțiunii, dar și personalitatea infractorilor, precum și alți factori. Aici este cazul de menționat că organizatorul traficului de copii poate să fie o personalitate puternică și autoritară, care poate să gestioneze și să țină sub control activitatea respectivă.

În cazul traficului de copii, comis de către un grup criminal organizat sau de un grup de persoane prin înțelegere prealabilă, aceștia își împărtășesc rolurile, și respectiv fiecare din ei, la o anumită etapă infracțională, săvârșesc acțiunile ilegale. Un astfel de exemplu este atunci când minorul este traficat în scopul exploatarei sexuale, în prostituție sau în pornografia infantilă. În acest caz, infractorii își delimitează rolurile astfel încât avem următoarea schemă: organizatorul, dispeceratul, proxenetul („peștele”), șoferul, administratorul speluncii, paznicii.

Un specific aparte al traficului de persoane este unificarea câtorva grupări, astfel încât, devenind mai puternici, pot ține sub control toată piața nelegală de acordare a serviciilor sexuale contra plată, ori dirija mai ușor această activitate pe un anumit teritoriu deservit.

În unele cazuri, organizatorul poate juca câteva roluri, adică cel de organizator și cel de proxenet, ori administrator al speluncii. În astfel de cazuri, organizatorul poate ține sub control orice situație, cu alte cuvinte, întreaga activitate a pieței ilegale.

O categorie aparte de infractori sunt cei care comit infracțiunea de unii singuri, în special când minorul este traficat în interiorul țării. În cazul respectiv specificul activității infracționale ține în mod individual de calitățile personale ale traficantului.

Dacă ne referim la subiecții activi ai traficului de copii, ținând cont de acțiunile criminale săvârșite, aceștia pot fi calificați în câteva categorii:

a) *Organizatorii*. Printre ei se pot număra persoane cu antecedente penale sau persoane care au practicat anterior prostituția, de regulă, acestea sunt femeile;

b) *Recrutorii*. Sunt persoane care caută victimele, le identifică, le înșală etc. Aceștia au o puternică convingere asupra minorilor;

c) *Consultanții și specialiștii*. Aceste persoane nu comit în mod direct activități infracționale de trafic de copii, dar sunt cele care au influență într-o anumită sferă de activitate, au legături cu consulatele, ambasadele, ori cu persoanele care activează în instituțiile abilitate de pregătirea și eliberarea documentelor. Tot din această categorie pot fi persoanele care împiedică cercetarea cazului, fiindcă au legături cu persoane cu funcții de răspundere (ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători) și pot comite trafic de influență. La fel, în această categorie pot fi incluși medici care acordă asistență medicală neoficială victimelor traficate, persoane care au cunoștințe în domeniul tehnologiilor informaționale etc.

d) *Transportatorii*. Această categorie de infractori, de regulă, pot să nu facă parte din activitatea unui grup organizat. Ei primesc bani sau alte bunuri materiale doar pentru faptul

transportării victimei. Categoria respectivă poate avea legături la hotare, vămi etc.

e) *Persoane care ascund urmele infracțiunii, o tănuiesc.* Aceștia pot fi membri ai grupului criminal, care prin diferite metode ascund urmele infracțiunii, influențează victimele astfel încât chiar în cazul în care vor fi identificate ele să nu dea declarații despre infractori etc.

f) *Administratorul spelunii.* Această categorie de infractori, de regulă, sunt cei care închiriază apartamente, vile, alte locuri unde minorii pot fi exploatați sexual. Ei întrețin spelunca din toate punctele de vedere, începând cu lenjerie, apă, hrană, obiecte etc.

g) *Dispeceratul.* În această categorie de infractori pot fi incluse persoanele care stau la legătura telefonică sau la un site web și coordonează activitatea de exploatare a minorilor, prin atragerea beneficiarilor la aceste servicii.

h) *Beneficiarii.* Sunt acea categorie care beneficiază de serviciile acordate de minori. Aceștia pot fi pedofili sau altă categorie de persoane care doresc să-și satisfacă pofta sexuală.

Modalitatea săvârșirii infracțiunilor de trafic de copii. Modalitatea săvârșirii acestor infracțiuni, după cum este cunoscut, este unul din cele mai importante elemente ale caracteristicii criminalistice, deoarece anume ea conține cea mai mare parte a informației despre infracțiune. În primul rând, alegerea de către infractor a modalității săvârșirii infracțiunii depinde de scopurile sale, obiectul atentatului criminal, spre care este îndreptată intenția criminală, condițiile și împrejurările în care se realizează această intenție și, în sfârșit, de personalitatea infractorului – calitățile lui civice, psihologice și morale. În al doilea rând, modalitatea săvârșirii infracțiunii se reflectă în diferite urme și servește drept izvor important de informație pentru o caracteristică calitativă a comportamentului infracțional [221; 302; 307; 245, p.69; 377]. Astfel, putem ajunge la concluzia că modalitatea săvârșirii infracțiunii conține informații importante care se referă la multe componente ale caracteristicii criminalistice.

Studierea modalității săvârșirii infracțiunilor permite a clarifica operativ și cu mare precizie situația concretă, a depista toate detaliile criminalistice în scopul descoperirii rapide și complete a cazului, identificării vinovaților și stabilirii circumstanțelor primordiale, cum ar fi caracterul concret al infracțiunii comise, procedeul săvârșirii infracțiunii, care probe mărturisesc despre aceasta, ce nu este clar în cazul concret, ce probe sunt necesare pentru a obține suplimentar datele despre probele apărute etc. [74, p.79].

Modalitatea comiterii infracțiunilor, ca element al caracteristicii criminalistice, în cazul traficului de copii joacă un rol foarte important. Datele cercetării efectuate atestă că printre factorii care influențează alegerea de infractor a modalității săvârșirii infracțiunii, se atrage atenție în primul rând asupra specificului personalității infractorului, specificului personalității victimei (părții vătămate) și specificului împrejurărilor create la momentul săvârșirii infracțiunii.

Așadar, dacă ne referim la modalitatea comiterii infracțiunii de trafic de copii, putem

menționa că în urma studiului efectuat s-a constatat că aceste infracțiuni, fiind săvârșite cu intenție, pot fi comise prin diferite metode, care diferă unele de altele, prin specificul acestora. Infractorii pot comite infracțiuni de trafic de copii atât prin modalități foarte simple, cât și prin modalități complexe sau complicate, astfel încât să nu poată fi depistați de organele de drept.

Totodată, este de menționat faptul că odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale, dezvoltarea societății în general, și nu în ultimul rând în funcție de schimbările social-politice și legislative ale unei sau altei țări ori regiuni, infractorii își schimbă tactica de recrutare a minorilor și în genere traficarea acestora. Modalitățile respective se pot schimba și în funcție de loc, timp, precum și de alți factori.

Este știut că infractorii descoperă multiple căi de comitere a infracțiunilor, pe care organele de drept nici nu le pot cunoaște, de aceea toate cercetările se efectuează doar după săvârșirea faptei criminale, totuși este necesar a presupune unele modalități pe care pot să și le aleagă traficanții și a preveni infracțiunea. Datele sau informațiile despre modalitatea comiterii infracțiunii pot fi obținute de organul de urmărire penală prin cercetarea personalității victimei, infractorului și a circumstanțelor în care a fost săvârșită crima.

Până a trece nemijlocit la particularitățile specifice ale modalității de comitere a traficului de copii, considerăm că este necesar a atrage atenția la unele particularități ce țin de locurile recrutării, procedeele de recrutare, procedeele de trecere a hotarelor, tipurile de transport utilizate, transferul-primirea și adăpostirea copilului, mijloace de influențare utilizate în exploatare, toate acestea, în viziunea noastră, sunt strâns legate de modalitatea comiterii acestui flagel criminogen.

O analiză în acest sens a fost efectuată de CI „La Strada”, iar analiza cauzelor penale și a sentințelor de judecată efectuată de noi a identificat aproximativ aceleași particularități.

Locurile recrutării. Astfel, referindu-ne la locurile recrutării, putem menționa că cel mai des copii erau recrutați la locul lor permanent de trai, o parte din ei erau recrutați în mun. Chișinău unde au venit să-și găsească un loc de muncă sau au venit la învățătură, iar un procent foarte mic erau recrutați în alte localități. Băieții supuși exploatării prin muncă în agricultură, construcții sau în cerșit erau recrutați direct din câmp, unde efectuau lucrări agricole. Cei traficați în scopul de a fi vânduți în robie sexuală în interiorul țării erau recrutați în stradă, în cafenele, baruri, discoteci etc. Recrutarea fetelor minore pentru industria sexului peste hotare avea loc de asemenea, la discotecă, în baruri sau cluburi de noapte. În urma analizei efectuate în acest sens, s-a stabilit că în unele cazuri fetele minore erau recrutate prin rețele de socializare, care navigând pe Internet doreau să facă cunoștință cu cetățeni străini, în speranța unei căsătorii de succes și ameliorării situației lor materiale.

Procedee de recrutare. Unul dintre cele mai răspândite procedee de recrutare este

înșelăciunea. Promisiunile unor salarii fabuloase și condițiile de lucru minunate sunt folosite de recrutori cu succes de-a lungul ultimului deceniu. Potrivit analizei efectuate, recrutorii le propuneau adolescenților care doreau să meargă pentru câștig peste hotare diverse tipuri de activitate: băieților – lucru în construcții sau agricultură, comerț cu diverse mărfuri în transportul public, iar fetelor – de lucru în calitate de chelneriță, dansatoare și dădacă. În unele cazuri, infractorii nu recurgeau la înșelăciune referitor la sfera de activitate propusă, ci le spuneau copiilor la modul direct să practice prostituția sau cerșitul peste hotare, promițându-le salarii mari. Fetele care, fiind minore, până la plecarea peste hotare erau exploatate în prostituție în RM, adesea știau despre caracterul viitoareii lor munci în țările de destinație, înșelăciunea viza mai degrabă condițiile de muncă și salariul. O influență nu mai puțin importantă asupra deciziei copiilor era că recrutorul, străduindu-se să câștige încrederea lor, le acorda atenție, cheltuia cu ei anumite sume de bani, procurându-le alimente, haine, cosmetică. În același timp, făptuitorii, cunoscând prevederile legale de scoatere a copiilor din țară [140, p.1], înșelau părinții pentru obținerea acordului respectiv și semnarea actelor corespunzătoare.

Procedeele de trecere a hotarului. Traversarea hotarului țării se efectua atât în mod legal, cât și ilegal. Referitor la trecerea legală a frontierei putem menționa că în cazul respectiv, infractorii obțineau toate actele necesare pentru a scoate minorul din țară. Actele de identitate a minorilor erau întocmite conform procedurii legale [137], astfel încât nu puteau fi depistate aceste cazuri la frontieră de către autoritățile naționale. De remarcat că, la finele anului 2005, regimul trecerii hotarului Republicii Moldova a fost înăsprit. Dacă până la finele acestei perioade pentru ca un copil să iasă din țară avea nevoie doar de certificatul de naștere, atunci după 2005 este nevoie de pașaport cu fotografie, cu date biometrice, copilul este necesar a fi însoțit de un reprezentant legal sau însoțitor care dispune de toate actele necesare, iar în cazul în care țara de destinație necesită o viză, este obligatorie aceasta și pentru minor. Datorită acestui fapt, minorii erau traficați în țările unde nu era necesară viza (Ucraina, Rusia) sau în țara unde eliberarea vizelor este facilitată (Turcia). Infractorii cunoșteau bine traseele pe care trebuia să le treacă, unde este controlul sau punctul de control frontalier, intervalul de timp când frontiera este patrulată, precum și alte detalii. Privitor la trecerea ilegală a frontierei, putem evidenția faptul că, deseori, infractorii neputând să obțină actele necesare legale pentru a scoate copilul racolat din țară, elucidau controalele vamale, transportau copii prin păduri, dealuri, munți, fie pe jos sau cu un mijloc de transport. În cele mai dese cazuri trecerea ilegală peste hotarele țării era efectuată prin Transnistria în Ucraina, iar apoi în țara de destinație. Totodată, infractorii, pentru a-și tăinui activitatea ilegală, falsificau actele de identitate ale minorilor (*anul nașterii*) și ascundeau vârsta legală a minorilor, fie în genere pașapoartele erau întocmite folosind un alt nume, alte date etc. Un alt procedeu de trecere a frontierei era efectuat chiar de unul din părinți, care de fapt era și el

înșelat de traficanți. În acest caz, infractorii își ascundeau activitatea criminală sub pretextul că nu ei au scos copilul din țară, nu ei l-au traficant și în genere nu știu nimic despre situația respectivă.

Tipurile de transport utilizate. Pentru transportarea victimelor traficului de copii sunt utilizate diferite tipuri ale mijloacelor de transport. Transportul auto este folosit pentru deplasarea victimelor în interiorul țării, când acestea sunt aduse într-o localitate din vecinătatea frontierei, după care sunt transmise intermediarilor care știu cum să treacă hotarul, ocolind punctele de control frontalier. Infractorii recurg la mijloacele proprii de transport, precum și la autobuzele de rută sau la maxi-taxi ale companiilor private de transport pentru transportarea victimelor peste hotare. Pentru scoaterea victimelor din țară sunt folosite, de asemenea, trenurile, în special de pe rutele Rusia-Moldova-Ucraina. În ultima perioadă de timp s-au înregistrat cazuri de folosire a transportului aviat, în special pentru transportarea victimei în Turcia. Însă, datorită controlului înăsprit la Aeroportul din Chișinău, victimele inițial sunt transportate, pe diferite căi, la Aeroportul din Odessa sau Kiev, iar ulterior în țara de destinație.

Transferul-primirea și adăpostirea. Referitor la adăpostirea minorului pe teritoriul RM, se recurge la închirierea de către traficanți a apartamentelor, unde victimele locuiesc o perioadă anumită de timp, până când infractorii nu primesc „undă verde” de traficare (timpul, momentul, locul etc.). Cheltuielile pentru transport sunt, de regulă, suportate de recrutori, fiindcă majoritatea victimelor provin din familii vulnerabile, însă sunt înregistrate și cazuri când aceste cheltuieli erau suportate de victime sau de către părinții acestora. Victimele erau însoțite de recrutori, iar ajungând în țara de destinație, erau predate unei alte persoane. În unele cazuri copiii erau însoțiți de o persoană terță pe care anterior ei nu o cunoșteau, acest procedeu se efectua de către infractori pentru a nu fi depistați de organele de drept. Totuși, sunt înregistrate și cazuri când copilul traversa de sine stătător hotarul și în țara de destinație era întâlnit fie de persoana care l-a recrutat și l-a învățat cum să treacă frontiera țării, fie de o altă persoană recomandată de recrutor. Acest procedeu este unul foarte efektiv în sensul că infractorii sunt identificați cu mare greu, de aceea o parte din ei recurg la această cale, fiindcă chipurile ei nu au nimic cu traficul de copii (nu ei l-au scos din țară, nu ei l-au recrutat, nu cu ajutorul lor a avut loc traversarea etc.).

Mijloace de influențare, utilizate în exploatare. În conformitate cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind acțiunea împotriva traficului de persoane [122], mijloacele de influențare, utilizate în exploatare nu sunt luate în considerație la calificarea infracțiunii de trafic de copii. Însă în pofida acestui fapt, noi considerăm că aceste mijloace de influențare joacă un rol nu mai puțin important pentru analiza modalității de comitere a infracțiunilor de acest gen, or, cunoscându-le, am putea observa diverse mijloace de influențare la toate etapele comiterii acestei infracțiuni, începând cu recrutarea și terminând cu exploatarea propriu-zisă. Astfel, violența

fizică și psihică, ținerea în sclavie sau în condiții similare sclaviei, lipsa de hrană, comportamentul indecent etc. sunt mijloace de influențare utilizate de infractorii preocupați de organizarea cerșitului forțat. Infractorii influențau copiii prin aceste metode, insuflându-le cum să vorbească în timpul cerșitului, cum să se comporte, ce taxă pe zi trebuie să aducă și altele. Aceleași procedee erau folosite și asupra copiilor traficați în scopul exploatării prin muncă (agricultură, construcții), infractorii manipulându-i, nu le achitau, se limitau la faptul că copiii trebuie să le mulțumească pentru faptul că i-a angajat pentru a obține o experiență în muncă și pentru că în viitor minorul va obține o profesie plătită. În alte cazuri, mai ales cele în care au fost traficați părinții împreună cu minorii în scopul cerșitului, infractorii recurgeau la procedeele de manipulare, precum că copiii dacă nu o să facă ceea ce li se spune, n-o să vadă niciodată părinții, fiindcă în țara de destinație, de regulă, părinții erau despărțiți de copii. Un alt procedeu de manipulare este convingerea, prin care infractorii influențau psihologic minorii, oferindu-le diferite iluzii pe viitor. Față de minorii care erau exploatați sexual erau folosite procedee severe de influență, infractorii încercau a-i convinge că ceea ce fac este ceva normal și profitabil, mai ales în situația lor vulnerabilă. Tot aici putem menționa că infractorii, știind vârsta adolescentelor, apetitul sexual al acestora potrivit vârstei, simțul slab al autocontrolului, recurgeau la influență psihologică, precum că asta este o experiență de viață. Alt procedeu de manipulare este datoria, ceea ce presupune faptul că copii erau traficați din contul recrutorilor, și respectiv minorii trebuiau să întoarcă cheltuielile suportate (drum, hotel, hrană etc.). Drept exemplu pot servi datele din materialele cauzei penale nr. 2012515041, în care s-a constatat că, în perioada de timp a lunii martie 2011 G.D., de comun acord și prin înțelegere prealabilă cu C.O., D.O. și cu cetățeanul Italiei C.F., în scopul exploatării sexuale comerciale, au recrutat, transportat și adăpostit mai multe persoane, inclusiv minori, în orașul Torino, Italia, unde, fiind privați de libertate, prin amenințarea cu aplicarea violenței și aplicarea violenței fizice și psihice ne periculoase pentru viață și sănătate, în scopul întoarcerii unei datorii în sumă de 6600 (șase mii șase sute) euro, au fost supuși exploatării sexuale comerciale, fiind impuși să întrețină relații sexuale contra plată cu diferiți bărbați. Uneori traficanții de copii silesc victimele să consume alcool, precum și substanțe psihotrope sau narcotice ca să-i facă dependenți de acestea și astfel să și le supună. Acest procedeu de influențare se aplica nu numai la exploatarea sexuală, dar și în cerșitul forțat.

În continuare, vom trece nemijlocit la caracteristica modalității specifice de săvârșire a traficului de minori. Modalitatea săvârșirii acestor infracțiuni urmează a fi examinată ca un complex din trei etape ale activității infracționale [261, p.16; 377, p.120; 373, p.46-47; 352, p.14-15; 292, p. 60-69]. Astfel, prin modalitatea săvârșirii infracțiunii, legate de traficul de copii trebuie să înțelegem un sistem de acțiuni ale factorilor obiectivi și subiectivi, care sunt îndreptați

către atingerea rezultatului infracțional sau renunțarea la el, sau cumulul unora cu altele, care se arată în general în urme ideale (intelectuale).

În funcție de scopurile concrete, care sunt urmărite de traficanții de copii, putem evidenția forme ale traficului de minori ca: traficul de copii cu scopul exploatarei sexuale – *pentru satisfacerea necesităților sexuale*, organizarea prostituției de copii (*inclusiv turismul-sexual de copii, masaj erotic*), producerea pornografiei; traficul de copii cu scopul exploatarei prin muncă sau servicii forțate – *munca copiilor în sfera agriculturii și construcțiilor, munca copiilor în mariaj*; traficul de copii cu scopul cerșetoriei – *folosirea copiilor în calitate de cerșetori*; traficul de copii în scopul exploatarei în sclavie sau în condiții similare sclaviei, inclusiv în cazul adopției ilegale; traficul de copii în scopul vânzării sau cumpărării.

Formele enumerate pot fi realizate prin diferite modalități, ultimele depinzând de faptul dacă tranzacția copilului are loc între vânzător și cumpărător, de o grupă de persoane prin înțelegere prealabilă, grupă criminală organizată sau organizație criminală.

Referindu-ne la prima categorie, adică traficul de copii cu scopul exploatarei sexuale, constatăm că această formă pentru RM este cea mai răspândită. De obicei, tranzacția în privința minorului se efectuează între vânzător și cumpărător, de un grup de persoane prin înțelegere prealabilă, dar și poate fi comisă de o grupare criminală sau de o organizație criminală. Această modalitate se comite cu scopul de a se îmbogăți sau cu scopul de a-și satisface propriile necesități sexuale. Din start recrutorii studiază personalitatea potențialei victime, locul unde ea domiciliază, starea familială, vulnerabilitatea, apoi procedează la influența victimei prin diferite metode. După care ea devine victimă a infracțiunii și este supusă la exploatarea sexuală.

Vorbind despre „sex-turism”, este cazul de remarcat că această modalitate este nou apărută în RM, însă fiind cunoscută și dezvoltată în unele țări cum ar fi: Brazilia, Ecuador, Thailanda, Vietnam, Indonezia etc. Este cazul de a preciza că prin turismul sexual cu copii se înțelege exploatarea comercială sexuală a copiilor de către persoanele care se deplasează dintr-un loc în altul, pentru a întreține relații sexuale cu aceștia. Deseori, infractorii călătoresc din țările mai bogate în mai puțin dezvoltate. Cu alte cuvinte, turismul sexual de copii presupune transmiterea minorului pentru bani în folosință temporară persoanelor care au inclinații de pedofilie, pentru săvârșirea călătoriilor turistice din țările străine cu o legislație penală strictă, în afara apărării integrității sexuale a minorilor, în țările cu legi mai blânde.

După cum am menționat, până nu demult Republica Moldova nu era afectată de această modalitate de comitere a traficului de copii, însă începând cu anul 2011, s-au înregistrat câteva cazuri. Astfel, putem exemplifica cazul când a fost anihilat un grup de cetățeni străini din Italia, Norvegia, Grecia etc., care acționând în comun cu cetățeni ai RM, recrutau, prin înșelăciune, copii de sex masculin de diferite vârste (de la 13 până la 17 ani), cu scopul exploatarei sexuale în

prostituție și pornografie infantilă. Beneficiari ai serviciilor respective erau cetățeni ai mai multor state, cum ar fi: Germania, Suedia, SUA, Danemarca, Thailanda, Australia ș.a., care veneau în RM pentru a-și satisface pofta sexuală [186].

În asemenea cazuri, infractorii recrutează copii în scopul exploatării sexuale în prostituție și pornografie infantilă, creând în acest sens diferite pagini „web”, pe care plasează profilurile minorilor, prin intermediul cărora se ademenesc pedofili din străinătate. Totodată, recrutorii oferă cetățenilor străini un șir de servicii cum ar fi: întâlnirea la aeroport, închirierea apartamentelor, precum și înlesnirea intrării în contact sexual cu minorul ales prin Internet.

Alt exemplu este cazul minorei de 17 ani care fiind convinsă că va fi bine plătită, a fost recrutată de cet. P.E., în perioada verii 2010 și impusă să practice prostituția [66].

O altă modalitate este traficul de copii în scopul exploatării sexuale, manifestate prin sesiuni foto în deferite poze cu caracter lasciv și obscen. Un exemplu de genul dat este cazul mai multor minore din Moldova, adăpostite în apartamente din timp închiriate de infractori în mun. Chișinău și orașul Odessa (Ucraina), în care erau silite să pozeze în diferite scene obscente [26].

Ca pregătire pentru traficul de copii pentru formarea pornografiei urmează a fi considerată plasarea anunțurilor corespunzătoare în presă, formarea agențiilor de modeling dubioase pentru copii etc.

O modalitate recent descoperită este folosirea minorilor în scopul exploatării sexuale, prin acordarea serviciilor de masaj așa-numit erotic. Un exemplu este cazul a două minore în vârstă de 17 ani, care fiind racolate, în perioada lunilor septembrie-noiembrie 2011, fiind adăpostite într-un apartament din mun. Chișinău, au fost exploatate sexual prin acordarea contra plată a unor servicii sexuale în forme perverse, prin efectuarea manipulărilor fizice cu zonele exogene și organele genitale ale altor persoane, în vederea satisfacerii poftelor sexuale a clienților [31]. În aceste cazuri, infractorii recrutează minore în vârstă de aproximativ 17 ani, bine făcute, le închiriază apartamente (locul de muncă), unde ele prestează chipurile numai servicii de masaj, iar ulterior, sunt influențate să acorde servicii sexuale persoanelor cărora le fac masaj. De obicei, atragerea clienților se efectuează prin cunoscuți, astfel încât să nu fie depistați, iar uneori chiar și prin rețele de socializare, reclame în ziare, mai cu seamă în „Makler”, unde și astăzi la rubrica „masaj” putem observa acordarea serviciilor de masaj erotic.

Referindu-ne la traficul de copii săvârșit în scopul cerșitului, practica a demonstrat că acești copii sunt recrutați indiferent de vârsta lor, prioritate având cei cu deficiențe fizice sau psihice, din familii vulnerabile sau cu mulți copii, ai căror părinți nu lucrează, sunt alcoolici sau narcomani etc. Sunt cazuri când copii sunt recrutați împreună cu părinții și, ajungând în țara de destinație, sunt izolați de părinți și impuși să cerșească. Minorii sunt instruiți de infractori cum să se comporte, cum să cerșească etc., adică sunt învățați la „școala cerșitului”. Pregătirea către

traficul de copii în scopul cerșitului constă în acțiunile de căutare a potențialilor cumpărători. În cele mai dese cazuri copiii sunt forțați să cerșească atât în țară, cât și peste hotare, mai cu seamă în Ucraina sau Rusia. Modalitatea de recrutare este diferită, de la cea mai simplă la cea mai complexă. Astfel, s-au înregistrat cazuri când minorii erau recrutați și înșelați, precum că în țara de destinație se vor căsători și vor avea succese, iar ajungând acolo erau forțați să cerșească. Un exemplu este cazul minorei de 17 ani din Orhei care, la 11.03.2011, prin înșelăciune și abuz de poziție de vulnerabilitate, a fost racolată, sub pretextul căsătoriei ulterioare și angajării la un serviciu bine plătit în Federația Rusă. Însă ajungând acolo a fost impusă să practice cerșitul, fiindu-i aplicată violența fizică (*informația din materialele cauzei penale nr. 2011515173*).

Cât privește traficul de copii în scopul exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, putem menționa că practica a demonstrat cazuri când copiii sunt recrutați, ținuti în sclavie pentru efectuarea diferitor lucrări prin casă, gospodărie, atât în interiorul țării, cât și în afara acesteia. Referitor la adopție, în Republica Moldova nu au fost înregistrate astfel de cazuri, însă practica altor țări ne arată că acest fenomen este răspândit. Astfel, adopția este un proces destul de îndelungat, în care sunt implicate multe persoane cu funcție de răspundere și care este legat de întocmirea unui șir de diferite documente. De aceea infracțiunea este săvârșită, de regulă, prin falsificarea documentelor. Modalitățile săvârșirii adopției ilegale sunt direct legate de cercul de persoane care le-a realizat. Aici menționăm și luarea de către judecători a hotărârilor ilegale privind adopția și nerespectarea de către organele de tutelă și curatelă a condițiilor impuse de lege privind transmiterea copilului în familie și alte feluri de abuz de serviciu.

Traficul în scopul exploatării presupune acțiuni de pregătire pentru alegerea copiilor din familiile vulnerabile, cu mulți copii, a migraților ilegali, refugiați, care sunt obligați să furnizeze copiii lor pentru exploatare. Foarte des cumpărarea copilului în scopul exploatării la lucrările gospodărești (de exemplu în calitate de servitoare) este ascunsă de actul de adopție a minorului.

Privitor la traficul de copii în scopul vânzării-cumpărării, putem înțelege transmiterea minorului vânzătorului de către alte persoane pentru bani. Prin această modalitate poate fi efectuată sub orice formă a traficului de copii. Totodată, dacă cumpărătorul planifică să prezinte copilul cumpărat ca al său, atunci, de regulă, se efectuează o pregătire către apariția copilului: simularea gravidității, plecarea de la locul de trai pe timpul sarcinii, procurarea hainelor pentru copil, pregătirea documentelor copilului. La pregătirea actului de vânzare-cumpărare a minorilor infractorii săvârșesc deseori un șir de alte infracțiuni, de exemplu substituirea copilului în maternitate, darea de mită personalului medical, lucrătorilor organelor municipale ale învățământului public, administrației raionale, falsificarea documentelor etc.

În procesul pregătirii infracțiunii, prevăzute de art. 206 CP al RM, de obicei se planifică posibilitățile tănuirii ei. O modalitate de a tănui traficul de copii este plecarea infractorului cu

copilul procurat în altă localitate (sat, oraș, republică, stat), distrugerea obligațiilor de garanție, dacă afacerea a fost încheiată în formă scrisă, înaintarea de către persoana care a vândut copilul, a unei cereri false privind furtul copilului sau decesul. Cea mai răspândită modalitate de tănuire a infracțiunii este adoptarea copilului de către cumpărător. Aceasta conduce la săvârșirea unui șir de alte infracțiuni, ca darea de mită persoanelor cu funcție de răspundere, falsificarea de documente, adopția ilegală.

Luând în calcul cele expuse, precum și în baza analizei efectuate de noi, putem concluziona că modalitatea comiterii infracțiunii de trafic de copii cuprinde următoarele etape:

a) recrutarea minorului în scopul exploatării sexuale, în prostituție, în industria pornografică, exploatării prin muncă sau servicii forțate, practicării cerșitului sau în alte scopuri josnice, exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, inclusiv cazul adopției ilegale, folosirii în conflicte armate, în activitate criminală, cu scopul prelevării organelor sau țesuturilor umane, abandonării în străinătate, vânzării sau cumpărării copilului;

b) privarea copilului de libertate, adăpostirea lui, limitarea acestuia de societate, tănuirea lui într-o anumită localitate, încăperea etc.;

c) transportarea sau transferul minorilor recrutați prin diferite modalități;

d) darea și primirea copilului.

Totodată, menționăm că în cazul în care traficul de copii este comis prin participare simplă, atunci este ușor de a documenta tot spectrul infracțional, ceea ce nu putem afirma despre comiterea acestei infracțiuni de mai multe persoane, schema de săvârșire este destul de complicată, de aceea este mai greu de documentat și firește poate să nu fie identificate toate persoanele implicate în trafic.

În final, dacă toate acțiunile ilegale sunt organizate și săvârșite de două sau mai multe persoane, atunci infractorilor trebuie să li se demonstreze fiecare acțiune în parte, spre exemplu:

- recrutarea, transportarea și exploatarea;
- recrutarea, transportarea și vinderea copilului;
- primirea, adăpostirea și exploatarea, etc. [280, p.72].

Analiza efectuată denotă o tendință de depistare a mai multor cazuri de trafic de persoane în mun. Chișinău, în comparație cu alte localități, și considerăm că aceasta se datorează în mare parte concentrării activității social-economice, care are tangență directă sau indirectă cu cazurile de trafic (activitatea agențiilor turistice și transport, amplasarea reprezentanțelor consulare etc.).

Astfel, se recomandă ca forțele să fie concentrate mai mult în această localitate, de altfel, dacă din start nu se vor lua măsurile necesare, riscăm a pierde situația de sub control, sau prin inacțiunile actorilor respectivi, forțele criminale vor deveni mai organizate, iar în consecință vor fi greu de dispersat, cu alte cuvinte „*Divide et impera*” (dezbină și cucerește).

Urmare analizei efectuate, am relevat ca problemă în activitatea de investigare a traficului de persoane cooperarea slabă dintre autoritățile RM cu Cipru (regiunea de nord) și Emiratele Arabe Unite, care de fapt sunt considerate țări de destinație pentru victimele traficului.

S-a evidențiat o tendință de transportare a victimelor, în scopul exploatării sexuale, în Asia de Sud-Est (Indonezia, Malaysia, Filipine, Thailanda etc.). Această tendință trebuie să ne pună în gardă, deoarece în țările de risc menționate lipsesc misiunile diplomatice ale RM și respectiv cooperarea în această direcție este una inefficientă sau chiar redusă la zero, ceea ce impune inițierea negocierilor cu țările vizate pentru încheierea acordurilor bilaterale și de stabilit o colaborare cu ele, or, numai cu forțe comune vom reduce numărul acestor fapte criminale.

Datele privind împrejurările săvârșirii infracțiunilor analizate. Un element important al caracteristicii criminalistice este împrejurarea în care s-a comis infracțiunea, elucidarea căreia permite a înțelege motivul, modalitatea și mecanismul infracțiunii.

În literatura criminalistică nu există o părere unică privitoare la împrejurările săvârșirii infracțiunii [222, p.139-140; 322, p.94; 348, p.100; 217, p.6; 282, p.16; 293, p.80; 379, p.75].

Împrejurarea săvârșirii infracțiunii poate fi determinată ca „un sistem al diferitor obiecte care interacționează între ele, fenomene și procese care caracterizează condițiile locului și timpului, climaterico-naturale, cotidiene și alte condiții ale mediului înconjurător, specificul comportamentului participanților indirecti la procesul ilegal, legăturile psihologice între ei și alte împrejurări ale realității obiective, care s-au format la momentul infracțiunii și influențează modalitatea și mecanismul de comitere a acesteia, care apar în diferite urme și care permit de a judeca despre specificul sistemului și conținutului infracțiunii” [373, p.62].

În conformitate cu acestea, toate elementele care caracterizează mediul exterior al infracțiunii și alți factori ai realității subiective și obiective noi le împărțim în următoarele grupuri: real; constructiv-spațial; climaterico-natural; fizico-chimic; temporal; industrial și de uz casnic; psihologico-comportamental. Desigur că această listă de factori se întâlnește nu în toate infracțiunile. Fiecare faptă criminală concretă este individuală și în împrejurarea săvârșirii ei se includ numai acei factori care au servit ca influență asupra mersului evenimentului și a detaliilor acestuia. În unele cazuri vor domina unii factori, în altele-alții etc. [373, p.62].

După cum arată datele cercetării efectuate, pentru infracțiunile legate de traficul de copii sunt caracteristice următoarele grupuri de factori ale împrejurărilor săvârșirii infracțiunii: industriali și de uz casnic; psihologico-comportamentali; constructiv-spațiali; temporali și reali.

Primii, după importanță, pentru această grupă de infracțiuni, în opinia noastră, sunt factorii industriali și de uz casnic. La grupa factorilor industriali se atribuie caracteristicile sferei de activitate industrială (profesională), care săvârșesc infracțiunea. Aceste caracteristici caracterizează, de regulă, condițiile activității profesionale ale subiecților infracțiunii, starea

controlului asupra activității și altele. La grupa de factori de uz casnic se atribuie condițiile vieții minorului și familiei acestuia: nivelul de bunăstare, elementele și statutul social (familie întreagă sau neîntreagă, prosperă sau neprospă) etc. Specificul indicat (condițiile) al grupei de factori industriali și de uz casnic influențează simțitor asupra modalității săvârșirii infracțiunii, motivelor și scopului faptei infracționale (de exemplu, părinții cu mulți copii, care sunt plătiți rău, își vând copilul pentru a avea posibilitatea de a-i întreține pe ceilalți copii ai lor, iar părinții narcomani-pentru a cumpăra droguri). Factorul calității psihologico-comportamental nu este altceva decât specificul comportamentului la locul infracțiunii, participanților indirecti la evenimentul ilegal, la fel unele calități ale sferei psihologice în care este săvârșită infracțiunea. Factorii psihologici se manifestă cel mai des în împrejurările infracțiunilor, care sunt săvârșite la domiciliu și la locul de muncă [373, p.61-62]. Ele sunt caracteristice pentru împrejurările săvârșirii traficului de copii. Categoriei constructiv-spațiale se atribuie parametrii localității în care este săvârșită infracțiunea. Factorii de timp caracterizează anotimpurile, lunile, săptămânile, zilele, ciclul temporal al vieții la oraș, sat etc. La factorii reali se atribuie toate obiectele lumii materiale și urmele lor, care au legătură cu mediul înconjurător al evenimentului infracțional.

Datele privind împrejurările săvârșirii traficului de copii. Specificul acestei infracțiuni constă în aceea că ambele părți ale tranzacției – vânzătorul și cumpărătorul – sunt interesați în nedivulgarea faptei de vânzare-cumpărare, iar victima – copilul – ca urmare a dezvoltării sale fizice și mentale nu este în stare să înțeleagă însemnătatea acțiunilor întreprinse împotriva lui. Afacerea ocupă o perioadă de timp mică, se încheie fără martori și, de regulă, nu lasă urme materiale. Toate acestea îngreunează desigur stabilirea faptei de vânzare-cumpărare.

În același timp, acțiunile privind pregătirea și tănuirea infracțiunii pot condiționa identificarea infractorilor. Posibilitatea realizării tranzacției în privința minorului poate fi influențată de unii factori industriali și de uz casnic: dispariția copilului într-o familie săracă sau nefavorabilă (în același timp lipsa copilului poate fi explicată prin boala lui, plecarea în sat și altele), apariția prosperității materiale, drogurilor sau alcoolului etc.

Un element de bază al împrejurărilor comiterii infracțiunii de trafic de copii este locul săvârșirii crimei. Practica a demonstrat că locul comiterii acestui gen de infracțiune este diferit (stradă, discotecă, baruri, cluburi de noapte, apartamente, vile, automobile etc.). De menționat că la locul săvârșirii infracțiunii pot rămâne urme atât ale infractorului, cât și ale minorului. Infractorul poate lăsa urme de picioare, de mâini, urme de păr, unghii etc., în special atunci când copilul era adăpostit într-un apartament, casă sau alt domiciliu. La fel, urme în aceste încăperi sunt lăsate și de victime. Aceleași urme pot fi lăsate de victimă și în transportul personal al infractorului. În cazul exploatării sexuale a copiilor, în special în interiorul țării, aceștia lasă diferite urme la locul unde sunt exploatați, fie urme biologice, fie alte urme materiale.

Un alt element semnificativ este timpul comiterii acestei infracțiuni. Este de menționat că timpul săvârșirii traficului de copii este și el diferit, cu alte cuvinte infracțiunea se poate comite atât în timpul zilei, cât și în timpul nopții. Totuși, dacă ne referim la timpul racolării copilului în scopul exploatării prin muncă, cerșit, atunci acești minori erau racolați în timpul zilei și transportați în țara de destinație în timpul nopții, mai cu seamă când nu erau pregătire actele necesare, adică prin trecere ilegală a hotarului. Cât privește racolarea minorilor pentru exploatarea sexuală, atunci, de regulă, ei erau racolați pe timp de noapte direct din cluburi, discoteci. Referitor la timpul transportării sau scoaterii de peste hotarele țării, putem menționa că acesta era diferit și depindea de graficul transportului auto, aerian sau feroviar.

Realizarea modalității de bază a săvârșirii infracțiunii sus-numite, prin falsificarea de documente, lasă urme corespunzătoare cu caracter material și intelectual.

Datele privind motivele și scopurile infracțiunilor examinate. Motivul infracțiunii este motivația, de care se conduce persoana la săvârșirea faptei criminale. Scopul execută funcția previziunii, programului, reglării, conducerii, corectării conduitei criminale [319, p.46]. Dacă scopul determină direcția acțiunilor, atunci motivul descoperă sensul lor social. Scopul și motivul infracțiunii urmează a fi explicate în toate cauzele penale, deoarece ele în mod imperativ condiționează descoperirea rapidă a infracțiunii. Cunoașterea motivului condiționează elucidarea circumstanțelor, stabilirea personalității infractorului, soluționarea altor chestiuni de procedură.

Traficanții de copii pot urmări diferite scopuri. O parte din ei comit această infracțiune în scopul implicării minorilor în săvârșirea altor infracțiuni sau în alte acțiuni antisociale. În unele cazuri, copilul poate fi traficat pentru formarea unei familii complete și educare a copilului ca al său. Aceste acțiuni urmăresc scopuri nobile. În astfel de situații legea pedepsește doar pentru modalitatea introducerii copilului în familie – prin vânzare-cumpărare. Motivele cumpărătorilor în toate cazurile, în afară de cumpărarea copilului pentru formarea unei familii complete, sunt meschine (de a îmbunătăți sănătatea sa sau a unui apropiat prin transplantul organelor, primirea unui profit material din folosirea minorului în cerșit, exploatare sexuală etc.). La săvârșirea tranzacției în privința minorului, vânzătorii mereu sunt conduși de motive meschine.

Specific pentru Republica Moldova este comiterea infracțiunilor de trafic de copii din două motive: pentru a avea un profit material (*folosirei copilului în prostituție, pornografie infantilă, cerșit*) și pentru satisfacerea nevoilor persoane (*exploatare sexuală, prin muncă*) (a se vedea anexa 4).

2.2. Circumstanțele care urmează a fi stabilite și probate în cazul traficului de copii

În literatura de specialitate există diferite opinii [168, p.84-96] în ceea ce privește conținutul și structura circumstanțelor ce urmează a fi stabilite și probate în cauza penală (*pot fi denumite și ca obiect al probațiunii ori obiect al probațiunii*).

V. Dongoros [68, p.175] spune că obiectul probațiunii (*factum probandum*) indică ce anume trebuie dovedit pentru a putea fi soluționată o anumită cauză penală.

V. Bercheșan [9, p.104] menționează că probațiunea are ca obiect toate acele realități care sunt necesare pentru cunoașterea adevărului în cauza ce formează obiectul procesului penal.

E. Stancu [200, p.551] concretizează că pentru cercetarea unei fapte, indiferent de natura ei, organele de drept trebuie să-și orienteze activitățile potrivit formulei „celor 7 întrebări”: ce faptă s-a comis și care este natura ei? unde s-a comis fapta? când a fost săvârșită? cine este autorul? cum și în ce mod a săvârșit-o? cu ajutorul cui? în ce scop? La aceste întrebări se mai adaugă încă una foarte importantă: cine este victima? Tot el menționează că numai pe baza răspunsului la aceste întrebări este posibil să se alcătuiască un probatoriu de natură să reflecte realitatea și, astfel, să permită stabilirea adevărului.

I. Doltu menționează că prin obiect al probațiunii se înțelege ansamblul faptelor sau împrejurărilor de fapt ce trebuie dovedite în vederea soluționării cauzei penale [67, p.97-105].

În această ordine de idei, este evident faptul că în obiectul probațiunii se includ numai faptele și împrejurările de fapt. Reiese că existența normelor juridice nu trebuie dovedită, prezumându-se că ele sunt deja cunoscute [202, p.65].

I. Neagu consideră că totuși de la regula că normele juridice nu trebuie dovedite sunt anumite excepții în ceea ce privește aplicarea unor norme de drept străin (de exemplu, în cazul dublei încriminări, în cazul procedurii recunoașterii și executării hotărârilor penale și a celor judiciare străine, dovada că hotărârea a fost pronunțată de o instanță competentă) [149, p.440].

N. Volonciu susține că sunt anumite categorii de împrejurări ce trebuie dovedite în orice cauză penală, ele alcătuind obiectul generic al probațiunii, iar altele trebuie dovedite numai în anumite cauze, acestea formând obiectul concret al probațiunii [209, p.158-159].

În această ordine de idei, unii autori [204, p.117] concretizează că din obiectul generic al probațiunii fac parte doar faptele care privesc învinuirea, împrejurările referitoare la agravarea sau atenuarea răspunderii penale, aspectele privind urmările infracțiunii.

Este bine cunoscut faptul că în cadrul obiectului probațiunii se cuprind faptele sau împrejurările care au relevanță asupra fondului cauzei și fapte sau împrejurări care privesc normala desfășurare a procesului penal, dar în literatura de specialitate [149, p.442-443] se întâlnesc anumite categorii de fapte, și anume similare, auxiliare și negative, care, deși nu sunt legate în mod direct de faptul principal, pot totuși să furnizeze informații care să ajute la aflarea

adevărului într-o cauză penală. Și aici, părerile cercetătorilor nu coincid, unii consideră că aceste fapte pot fi incluse în obiectul probațiunii [209, p.159-160; 6, p.208-209; 36, p.485; 149, p.443; 11, p.456-457], alții nu [202, p.68-69].

În același timp trebuie menționat, că în literatura criminalistică obiectul probațiunii este tratat nu numai ca „circumstanțe ce necesită a fi dovedite”. În lucrările savantului rus, P.P. Mihaev, se folosește noțiunea de „stabilirea faptei infracționale” și se menționează că pentru a descoperi infracțiunea trebuie reprodus mecanismul comiterii ei, adică portretul real al faptei infracționale, pentru ca ulterior să se răspundă la întrebarea: a fost comisă fapta, și dacă da, a fost oare aceasta o infracțiune, o simulare, un incident sau un caz întâmplător [315, p.38-39].

A.I. Vinberg și B.M. Șaver au propus ca elementul respectiv al metodei de cercetare criminalistică a infracțiunilor să fie denumit ca „întrebările de bază care trebuie stabilite și cercetate” [236, p.22]. În cărțile de criminalistică, începând cu anul 1952, ca element al metodei de cercetare a infracțiunilor este folosită noțiunea de „circumstanțe ce necesită a fi stabilite și cercetate”. Mai târziu însă, cercetătorul rus, I.F. Panteleev a propus ca elementul respectiv să fie denumit „circumstanțe legale ce necesită a fi stabilite” [327, p.3]. Cam în aceeași perioadă de timp, I.M. Luzghin, a introdus în structura metodei de cercetare criminalistică a infracțiunilor elementul denumit „circumstanțele ce necesită a fi dovedite”. Astăzi, această noțiune este prevăzută și de legislația procesual-penală a Republicii Moldova.

Bunăoară, aspectul ce ține de structura metodei criminalistice și elementele acesteia până în prezent rămâne unul discutabil. Așadar, A.G. Filipov susține că circumstanțele ce necesită a fi dovedite nu sunt pur și simplu o combinație între mecanismul elementelor obiectului probatoriu și dispoziția respectivă a unei norme din Codul penal. Categoriile respective țin de știința procesului penal și a dreptului penal, iar în știința criminalistică acestea se unifică, se completează reciproc și datorită acestora rezultatul întruchipează o nouă calitate [288, p.332]. În susținerea părerii respective, vom aduce ideea lui V.G. Tanasevici, care încă în anul 1976 scria că „partea teoretică a metodei de cercetare trebuie să reiasă din dispozițiile principiale de probare a infracțiunii, acestea fiind formulate de dreptul penal și de procedură penală” [349, p.91-92].

N.P. Iablokov și Z.G. Samoșina propun a include în structura metodei de cercetare elementul „circumstanțe ce necesită a fi stabilite în mod primar și ulterior” [376, p.546].

Încă o întrebare discutabilă, foarte importantă în teoria procesului penal și a criminalisticii, este aflarea adevărului, care în mod direct ține de cercetarea infracțiunilor. Astfel, scopul cercetării infracțiunilor este anume aflarea adevărului, însă în legislația procesual-penală acest lucru nu este prevăzut. Încă în anul 1955, V.I. Terebilov menționa că scopul cercetării oricărei cauze penale, în primul rând, este de a stabili circumstanțele de fapt ale infracțiunii, adică trebuie stabilit ce fel de infracțiune a fost comisă, când, de către cine, prin ce metodă, cu ce

mijloace, etc., iar stabilindu-le putem afla adevărul [350, p.105].

Axându-ne pe cele expuse, conchidem că cercetătorii nu au ajuns la un consens privind noțiunea și structura obiectului probatoriu, fapt care rămâne a fi discutat și în continuare.

Noi însă suntem de părerea că în procesul penal urmează să fie dovedite doar acele circumstanțe care sunt prevăzute de legea procesual-penală, or, această situație este o cerință imperativă a legii care nu poate fi încălcată sau ocolită.

Convingător ni s-a părut viziunea cercetătorului rus, V.S. Burdanova, care a menționat că cel mai mic gol în dovedirea acestor circumstanțe nu dă posibilitatea de a finisa cercetările [230, p.41], fie ele la orice etapă de examinare (la faza urmăririi penale sau la faza judecării cauzei) și a savantului R.S. Belkin, care a menționat în lucrările sale [222, p.8-27] că stabilirea adevărului la faza cercetărilor și în faza de examinare a cauzei penale în instanțe de judecată se înfăptuiește pe calea dovedirii circumstanțelor legale, care formează obiectul probațiunii în cauza respectivă.

N.P. Iablokov menționează că pentru soluționarea tuturor întrebărilor ce apar în cadrul cercetărilor este suficient de a stabili toate elementele obiectului probatoriu [375, p.30].

Așadar, reieșind din prevederile alin. (1) al art. 96 CPP al RM [52], în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale trebuie să se dovedească: faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei; circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului; datele personale care caracterizează inculpatul și victima; caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune; existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise; toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei. Conform aceleiași norme, prin prisma alin. (2), concomitent cu circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal, trebuie să fie descoperite cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

Conform acestor prevederi, putem concluziona că aceste circumstanțe sunt necesare în mod imperativ a fi dovedite în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale, indiferent de ce infracțiune din partea specială a Codului penal [127] a fost comisă, și deci respectiv și în cazul cercetării infracțiunilor de trafic de copii.

Este firesc de a menționa că, deși aceste circumstanțe sunt obligatorii și unice pentru toate tipurile de infracțiuni, ele se deosebesc de la o infracțiune la alta, chiar în cazul unor infracțiuni identice, datorită cărui fapt aceste circumstanțe obțin un specific aparte.

Astfel, în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale pe trafic de copii urmează să fie dovedite următoarele circumstanțele.

1). Faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii prevăzute de art. 206 Cod penal, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei respective. Cu alte cuvinte,

trebuie răspuns la întrebarea dacă a avut loc săvârșirea infracțiunii de trafic de copii, sau dacă fapta comisă conține sau nu cauze care înlătură caracterul penal al faptei. Este de menționat că conform prevederilor internaționale despre trafic, elementele infracțiunii de trafic de persoane (adulți și minori) sunt: acțiunea, mijloacele și scopul. Așadar, prin trafic de copii se înțelege comerțul, negoțul cu copii în scopul de a obține profit. Reieșind din art. 9) al Convenției cu privire la drepturile copilului [40], statele-părți asigură ca minorii să nu fie despărțiți de părinți contrar voinței lor, iar conform art. 35) din aceeași Convenție, ele vor lua toate măsurile pentru a împiedica răpirea, vânzarea și traficul de copii în orice scop și în orice formă.

Obiectul juridic al infracțiunii traficului de copii [173, p.3] îl constituie relațiile ce vizează dezvoltarea normală fizică, psihică, spirituală și intelectuală a copilului [40, p.1], libertatea lui individuală [40, p.35], interesele și suferințele părinților și ale celor afiliați.

Latura obiectivă a infracțiunii este complexă și are următoarele părți componente: elementul material sub formă de acțiune-inacțiune (faptă), urmarea periculoasă sau urmările prejudiciabile, legătura de cauzalitate și unele condiții de loc, timp, mod și împrejurări [11, p.27].

Alin. (1) al art. 206 Cod penal prevede următoarele modalități de realizare a laturii obiective a infracțiunii: recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului în scopurile indicate în dispoziția legii. Toate metodele de trafic enumerate se reduc la transmiterea copilului unei alte persoane, pentru o anumită recompensă. În atare situație, organul de urmărire penală, având obligația să ia toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei pentru stabilirea adevărului, în mod imperativ trebuie să dovedească faptul recrutării, transportării, transferului, adăpostirii, primirii minorului, precum și faptul dării sau primirii unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului. Organul de urmărire penală, pentru a dovedi faptele respective, trebuie să cunoască esența acestora și modul de realizare a lor.

Așadar, vom încerca să dezvăluim fiecare acțiune specifică traficului de copii, care trebuie dovedită în cadrul urmăririi penale într-o cauză penală concretă. *Recrutarea* este o activitate îndreptată spre căutarea, invitarea și alegerea minorilor pentru vânzarea sau pentru exploatarea muncii acestora. *Transportarea* constituie acțiunea de transferare a copilului-indiferent de mijloacele de transport și de locul de aflare a lor-în interiorul RM sau peste hotarele ei. *Transferul* copilului presupune transmiterea lui la dispoziția și în posesia altei persoane pentru un timp sau pentru totdeauna, în schimbul unei recompense. *Adăpostirea* este ascunderea copilului oferindu-i-se locuință, schimbându-i exteriorul, înzestrarea lui cu documente falsificate, în scop de trafic. *Primirea* unui copil are loc în cazul cumpărării-vânzării, adică obținerea

acestui pentru posesie permanentă. *Darea sau primirea de plăți și beneficii* este o înțelegere între două persoane vinovate, interesate în obținerea acordului referitor la transmutarea copilului și la folosirea lui în scopurile enumerate în norma dată.

Infrațiunea de trafic de copii are o componentă formală și se consideră consumată la momentul săvârșirii unei acțiuni. La cercetarea traficului de copii este necesar a se stabili dacă a avut loc cel puțin o acțiune infracțională și cel puțin unul din scopurile specifice traficului.

Legiuitorul prevede răspunderea penală pentru acțiunile enumerate dacă ele se săvârșesc în scopul:

a) *exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, în prostituție sau în industria pornografică.* În cazul respectiv, organul de urmărire penală trebuie să dovedească dacă acțiunile făptuitorilor au fost comise în scopul *exploatării sexuale*, adică în scopul de tragere sau nu de foloase de pe urma impunerii abuzive a copilului la raporturi sexuale. Totodată, organul de urmărire penală trebuie să dovedească dacă scopul traficării a fost îndreptat spre folosirea abuzivă, degradantă, nedemnă a copiilor în raporturile sexuale și în opere care au caracter obscen, indecent, imoral, licențios;

b) *exploatării prin muncă sau prin servicii forțate.* În acest caz, organul de urmărire penală trebuie să dovedească dacă scopul făptuitorului a urmărit întreținerea victimelor în condițiile unei munci forțate plătite sau neplătite pentru a atrage sau obține diverse foloase (*exploatare prin muncă*), fie la obligarea copiilor de a efectua lucrări prestate în folosul sau în interesul vinovatului (*servicii forțate*);

c) *practicării cerșitului sau în alte scopuri josnice.* Organul de urmărire penală este obligat să stabilească, în acest caz, să dovedească dacă scopul traficului a tins spre obligarea minorului de a apela în mod sistematic la mila publicului, cerând ajutor material [51, p.425], la trezirea interesului sau convingerii minorului de a se ocupa cu cerșitul [49, p.637-638], fie atragerea, angajarea și îndemnul copiilor de a practica cerșitul;

d) *exploatării în sclavie.* Aici, organul de urmărire penală, trebuie să stabilească dacă scopul comiterii traficului de copii a tins spre tragerea de foloase de pe urma muncii minorilor, în condițiile de stare de totală dependență economică în care aceștia sunt ținuti;

e) *folosirii în conflicte armate.* Potrivit art. 26 al Legii privind drepturile copiilor [139], se interzice antrenarea copiilor în acțiuni militare și propagarea războiului și a violenței în rândurile copiilor. În acest caz, organul de urmărire penală este obligat să stabilească dacă acțiunile criminale au fost determinate de influența psihică îndreptată nemijlocit asupra voinței minorului sau asupra grupului de persoane cărora li se trezește dorința de a participa la acțiunile date, fie răspândirea printre minori a ideilor și a imaginilor direcționate la ducerea războiului între state sau influența activă asupra conștiinței și voinței minorului în scopul de a trezi interesul

de rezolvare a problemelor interstatale prin forță armată [49, p.430-431];

f) *folosirii în activitate criminală*. Pentru dovedirea acestui scop, organul de urmărire penală trebuie să stabilească dacă acțiunile criminale au fost îndreptate spre a-i provoca minorului dorința de a participa la săvârșirea uneia sau câtorva infracțiuni, însoțite de aplicarea constrângerii fizice sau psihice, loviturilor, asigurărilor de nepedepsire, măgurilor, amenințărilor, intimidărilor, înșelăciunii, provocarea sentimentului de răzbunare, invidie și alte îndemnuri josnice, dării de sfaturi despre locul și modul de săvârșire a infracțiunii, promisiunii de a-i acorda minorului ajutor în recăpătarea obiectelor sustrase etc. [91, p.16];

g) *prelevării organelor sau țesuturilor pentru transplantare*. În cazul vizat, organul de urmărire penală trebuie să dovedească dacă minorul a fost constrâns la prelevarea organelor sau țesuturilor pentru transplantare sau în alte scopuri, săvârșită cu aplicarea violenței ori cu amenințarea aplicării ei. Reglementările sunt prevăzute de Legea privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane [130], de Hotărârea Guvernului privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei independente de avizare de pe lângă Ministerul Sănătății și a criteriilor de autorizare pentru desfășurarea activităților de prelevare și transplant [83] și de Ordinul Ministerului Sănătății nr. 297 din 16.12.1999 despre aplicarea Legii privind transplantul de organe și țesuturi umane în Republica Moldova (Monitorul Oficial nr. 29-30/99 din 16.03.2000). La fel, organul de urmărire penală în acest caz trebuie să stabilească și starea de neputință a minorului, cu alte cuvinte, cauza unei stări fizice sau psihice ori a altor împrejurări a minorului, care se află într-o infirmitate fizică sau psihică, vârsta fragedă etc. În cazul respectiv, scopul poate fi stabilit și datorită dependenței materiale sau altei dependențe. Așadar, prin dependență materială se înțelege că victima a fost întreținută material de vinovat sau că ajutorul lui material a constituit una din principalele surse de existență ale victimei. Drept altă dependență trebuie înțeleasă dependența de locul domiciliului etc. [49, p.317].

h) *abandonării în străinătate*. În acest caz, organul de urmărire penală trebuie să stabilească dacă traficanțul a avut drept scop părăsirea minorului într-o altă țară, împotriva regulilor morale, a copilului care a fost scos din țara sa în mod legal [49, p.426].

Alin. (2) al art. 206 CP prevede răspunderea agravată pentru aceleași acțiuni însoțite:

a) *de aplicarea violenței fizice sau psihice*. Pentru încadrarea acțiunilor făptuitorului în baza acestei agravante, organul de urmărire penală trebuie să dovedească uzul forței fizice asupra victimei minore prin aplicarea loviturilor sau a altor acte de violență care provoacă o daună sănătății victimei, fie amenințarea victimei minore cu astfel de cuvinte sau acțiuni din care se vede intenția făptuitorului de a aplica imediat violența fizică față de victimă.

b) *de abuz și violență sexuală*. În acest caz, organul de urmărire penală trebuie să dovedească dacă infractorul a folosit abuziv, degradant și nedemn copilul în raporturile sexuale

și în opere care au caracter obscen, indecent, imoral, licențios;

c) *de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului, de amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei copilului sau altor persoane.* Organul de urmărire penală este obligat în acest caz să stabilească utilizarea de către vinovat în mod exagerat a împuternicirilor sale, autorității sale față de copil, fie acțiunile întreprinse de traficant, folosindu-se de calitățile slabe sau negative ale victimei: emotivitatea excesivă, încrederea, naivitatea, neinformarea, intoleranța etc. La fel, este necesar a dovedi abuzul de poziție de vulnerabilitate, care constă în utilizarea de către traficant a stării deosebite în care se găsește victima datorită situației precare din punctul de vedere al supraviețuirii sociale, situației create de o sarcină, boală, infirmitate, deficiență fizică sau mintală, situației precare și ilegale legate de intrarea sau șederea în țară, de tranzit sau destinație. *Starea de vulnerabilitate* poate fi condiționată de diferiți factori: izolarea victimei, situația ei economică grea, psihică, afectarea familială, lipsa de resurse sociale și altele [51, p.322].

d) *de prelevare a organelor sau țesuturilor umane.* În această situație, organul de urmărire penală, trebuie să dovedească prelevarea și rezultatul ei, adică dacă a fost luat, detașat, extras o parte dintr-un tot, dintr-un ansamblu, acesta devenind un procedeu prin care organele, țesuturile sau celulele donate devin utile pentru transplant. Prin *organ*, în sensul Legii privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane din 06.03.2008, se înțelege o parte vitală diferențiată a corpului uman, formată din diferite țesuturi care îi mențin structura, vascularizarea și îi dezvoltă funcțiile fiziologice cu un important nivel de autonomie. Lexemul *țesuturi* semnifică ansamblul de celule umane care au aceeași structură și aceeași funcție în organism. Lexemul *transplant* comportă sensul de organ sau parte dintr-un organ, țesut etc., care este transplantat printr-o intervenție chirurgicală cu scopul de reconstituire a funcției organismului. Transplantul poate fi de la o persoană la alta (alogenic) sau de la sine (autolog) [51, p.309-310]. Condițiile de prelevare de organe și țesuturi ori celule sunt clar prevăzute de lege [130].

Alin. (3) al art. 206 CP prevede răspunderea pentru anumite semne deosebit de agravante prevăzute de alin. (1) sau (2), dacă ele au fost săvârșite:

a) *de o persoană care anterior a săvârșit aceleași acțiuni.* Pentru acest calificativ, organul de urmărire penală trebuie să dovedească faptul că persoana care a comis traficul de copii a săvârșit anterior aceleași acțiuni prevăzute la alin. (1) sau (2) ale art. 206 Cod penal, cu condiția ca făptuitorul să nu fi fost condamnat pentru acest fapt și să nu fi expirat termenul de prescripție [51, p.422];

b) *asupra a doi sau mai multor copii.* Fapta se va califica în baza acestor prevederi dacă acțiunile vinovatului au fost cuprinse prin unitatea intenției și au fost săvârșite, de regulă, concomitent asupra a doi sau mai multor minori, fapt ce necesită a fi probat de organul de

urmărire penală;

c) *de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu funcție de demnitate publică.* În acest caz organul de urmărire penală trebuie să stabilească dacă infractorului, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i s-a acordat, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice. La fel, trebuie stabilit dacă infracțiunea a fost comisă de o persoană publică, adică de un funcționar public, inclusiv funcționar public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajat al autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public. Totodată, este necesar a dovedi dacă infractorul nu este persoană cu funcție de demnitate publică, adică persoană al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, în condițiile legii; consilierul local; deputatul în Adunarea Populară a Găgăuziei; persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale;

d) *de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.* În acest caz, organul de urmărire penală trebuie să stabilească dacă infracțiunea nu a fost comisă de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală. Cu alte cuvinte, trebuie să stabilească dacă infractorii au creat o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni, fie s-a creat o reuniune de grupuri criminale organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziunea, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice. Infracțiunea se consideră săvârșită de o organizație criminală dacă a fost comisă de un membru al acesteia în interesul ei sau de o persoană care nu este membru al organizației respective, la însărcinarea acesteia. *Organizator sau conducător al organizației criminale* se consideră persoana care a creat organizația criminală sau o dirijează. *Organizatorul și conducătorul organizației criminale* poartă răspundere pentru toate infracțiunile săvârșite de această organizație. *Membrul organizației criminale poartă răspundere penală*

numai pentru infracțiunile la a căror pregătire sau săvârșire a participat. *Membrul organizației criminale poate fi liberat de răspundere penală* în cazul în care a declarat benevol despre existența organizației criminale și a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de ea ori a contribuit la descoperirea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizației respective. Dacă infracțiunea a fost comisă de către un grup criminal organizat, atunci organul de urmărire penală trebuie să stabilească care a fost rolul bănuितului sau învinuitului, care acțiuni concrete au fost comise de el.

e) *soldate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau cu o boală psihică a copilului, cu decesul sau sinuciderea acestuia.* Se va califica fapta infracțională în baza agravantei respective, dacă organul de urmărire penală va dovedi că în urma traficului de copii, minorului, după caz, minorilor li s-au cauzat vătămări grave integrității corporale, indiferent de localizarea, mecanismul și timpul comiterii acestora, fie victima s-a îmbolnăvit de o boală psihică, a decedat sau acțiunile respective au dus la sinuciderea minorului;

f) *săvârșite asupra copilului care se află în îngrijirea, sub ocrotirea, sub protecția, la educarea sau la tratamentul făptuitorului.* În atare caz, potrivit prevederilor Convenției Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și abuzului sexual [132], persoanele care au comis trafic de copii, în situația în care copilul era în îngrijirea, sub ocrotirea, la educarea sau la tratamentul făptuitorilor, vor fi trași la răspundere penală din cauza acestor circumstanțe agravante. În acest caz, este necesar a se stabili și dovedi că infractorul a avut la îngrijire, sub protecție, la educarea sa sau tratamentul său copilul;

g) *săvârșite asupra unui copil în vârstă de până la 14 ani.* În cazul respectiv, traficantul va fi tras la răspunderea penală dacă la momentul comiterii faptei criminale a știut despre vârsta copilului sau a admis că săvârșește fapta asupra copilului de până la 14 ani. Organul de urmărire penală este obligat să dovedească că infractorul știa cu certitudine despre faptul că minorul nu a atins vârsta de 14 ani.

Este de menționat faptul că, în conformitate cu prevederile lit. b) art. 3 al Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transfrontaliere organizate [174], acordul victimei este irelevant atunci când sunt folosite mijloacele de constrângere sau înșelare. Totodată, potrivit prevederilor alin. (3) și (4) al art. 2 din Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, consimțământul victimei nu este niciodată luat în considerare [133].

Un element important pentru dovedirea laturii obiective a infracțiunii de trafic de copii se prezintă a fi timpul, locul, modul, instrumentele și împrejurările în care a fost comisă infracțiunea [155, p.33-34]. Cu alte cuvinte, organul de urmărire penală trebuie să dovedească

când, unde, cum și în ce circumstanțe a avut loc traficul, adică recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea, primirea, precum și darea sau primirea unor plăți sau beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului.

Este necesar a stabili locul, timpul, modul, circumstanțele vizavi de: tranzacția împotriva minorului; recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea, primirea minorului; transmiterea și primirea plăților sau beneficiilor pentru minorul traficat; transmiterea mijloacelor financiare, fie de altă natură pentru realizarea recrutării, transportării, transmiterii, adăpostirii și primirii copilului; darea sau primirea plăților sau beneficiilor pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului; trecerea peste frontiera Republicii Moldova.

Pentru stabilirea mecanismului săvârșirii infracțiunii este necesar a evidenția următoarele etape infracționale: alegerea minorului sau a persoanei sub a cărei supraveghere se află minorul, acumularea informațiilor despre acestea, inclusiv starea socială, materială etc.; planificarea activității infracționale, împărțirea funcțiilor între participanții grupei criminale, alegerea mijloacelor și instrumentelor pentru comiterea infracțiunii, inclusiv suport tehnic, electronic etc.; recrutarea minorului sau a persoanei sub supravegherea căreia se află el; transportarea, transferul, adăpostirea minorului; primirea și exploatarea minorului; primirea plăților sau beneficiilor pentru minorul traficat; măsurile luate privind ascunderea urmelor infracționale.

De menționat că, la examinarea traficului de copii, cel mai complicat este probarea sau dovedirea faptului transferelor mijloacelor financiare, atunci când infracțiunea a fost comisă prin mai multe acțiuni infracționale și de către mai multe persoane, stabilirea datoriilor victimelor către bănuți etc.

În același timp, organul de urmărire penală este obligat să stabilească și să dovedească dacă infracțiunea de trafic de copii a fost săvârșită prin amenințare, violență, înșelăciune, poziția de vulnerabilitate a victimei și a familiei acesteia, cu folosirea documentelor false, obținerea unor acte care pot sta la baza eliberării vizelor sau întocmirii unor alte documente etc.

Totodată, obligația organului de urmărire penală presupune dovedirea legăturii cauzale între acțiune și consecințele prejudiciabile. Spre exemplu în cazul în care minorul a fost racolat cu scopul exploatarei sexuale, ulterior fiind transportat și exploatat sexual, atunci organul de urmărire penală trebuie să dovedească faptul exploatarei, precum și legătura dintre racolare și exploatarea minorului.

Pentru stabilirea și dovedirea urmărilor prejudiciabile, organul de urmărire penală trebuie să probeze dacă acțiunile specifice traficului de copii au fost însoțite de violență fizică sau psihică, de aplicare a armei de foc sau de amenințare cu aplicarea acesteia, de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului, de amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei copilului sau altor persoane, de prelevare a organelor sau

țesuturilor umane. Ca consecințe prejudiciabile, organul de urmărire penală trebuie să mai stabilească dacă urmare a traficării copilul a fost maltratat, gradul vătămarilor corporale, mecanismul și locul producerii vătămarilor, s-a îmbolnăvit de o boală psihică, a decedat sau s-a sinucis. Dovedirea acestor urmări prejudiciabile va juca un rol semnificativ la calificarea corectă a faptei și la individualizarea pedepsei făptuitorului.

Latura subiectivă a infracțiunii de trafic de copii se caracterizează prin intenție directă. Specificul motivelor este determinat de profit sau de dorința făptuitorului de a scăpa de cheltuielile materiale ce apar la întreținerea copilului [49], fie dorința făptuitorului de a-și satisface pofta sexuală etc. Este de menționat că latura subiectivă a oricărei infracțiuni este compusă nu numai din vinovăție, ci și din scop și motiv [11, p.33-34], acestea fiind semne facultative, totuși pentru traficul de copii ele au o însemnătate aparte.

Așadar, vorbind despre dovedirea scopului săvârșirii infracțiunii de trafic de copii, menționăm că acesta este prevăzut direct în legea penală, și anume: exploatarea sexuală, comercială și necomercială, în prostituție sau în industria pornografică, exploatare prin muncă sau servicii forțate, practicarea cerșitului sau în alte scopuri josnice, exploatarea în sclavie etc.

Reieșind din cele menționate, constatăm că organul de urmărire penală este obligat să dovedească cel puțin un scop din cele enumerate la art. 206 alin. (1) Cod penal, de altfel, lipsa scopurilor respective nu va califica fapta ca trafic de copii.

Motivele infracțiunii de trafic de copii pot fi diferite. De cele mai dese ori acestea sunt meschine, adică dobândirea valorilor materiale din urma traficului. La fel, ca motiv în comiterea acestei infracțiuni poate fi răzbunarea. Stabilirea motivului infracțiunii are o mare importanță la stabilirea pedepsei de către instanța de judecată.

2). *Circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului.* Circumstanțele atenuante și agravante au o însemnătate mare la stabilirea pedepsei făptuitorului, de aceea organul de urmărire penală este obligat a le stabili și dovedi. Circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală sunt prevăzute la art. 76 și respectiv, la art. 77 ale Codului penal al Republicii Moldova.

3). *Datele personale care caracterizează inculpatul și victima.* Pentru dovedirea acestei circumstanțe, organul de urmărire penală este obligat să stabilească identitatea făptuitorului (numele, prenumele, patronimicul), vârsta acestuia (subiect al infracțiunii este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii traficului de copii a atins vârsta de 16 ani), studiile, naționalitatea, cetățenia, proveniența socială, profesia, locul de muncă, funcția ocupată, starea familială, prezența copiilor minori, predispoziția față de droguri și alcool, existența antecedentelor penale, rolul în viața socio-politică, sfera relațiilor, comportamentul făptuitorului după comiterea infracțiunii.

Cât privește victima infracțiunii de trafic de copii, organul de urmărire penală trebuie să dovedească: identitatea acesteia, vârsta (o importanță deosebită pentru calificarea infracțiunii o are vârsta de până la 14 ani), genul, naționalitatea, proveniența socială, starea socială (în mod special profitul, starea de vulnerabilitate etc.), cetățenia, statutul social, locul de trai, starea sănătății, calitățile și particularitățile psihologice (calități volitive, nivelul dezvoltării mintale, intelectul etc.), date despre modul de viață, legăturile (de rudenie, personale etc.).

4). *Caracterul și mărimea daunei cauza prin infracțiune.* În cazul infracțiunilor de trafic de copii prejudiciul poate fi legat de sănătate, proprietate, suferințele morale și fizice, de proprietate (materiale) [310, 19]. Caracterul și mărimea prejudiciului pricinuit victimelor minore în urma traficării poate influența asupra aprecierii generale a evenimentului și asupra vinovatului. În cazurile respective stările de stres, șoc psihologic, teamă etc., victimei îi poate fi aduse prejudicii care nu pot fi reparate, ca de exemplu din cauza șocului psihologic de pe urma traficării, minorul s-a îmbolnăvit de o boală psihică ce nu poate fi tratată, ori în urma violenței acesta a devenit invalid, sau i s-a cauzat alte urmări grave. În marea majoritate a infracțiunilor din categoria respectivă victimelor li se aduce un prejudiciu moral semnificativ. La fel, prejudiciul victimei minore poate fi fizic, fiindcă în multe cazuri traficanții aplică violența, minorii sunt exploatați, abuzați, maltratați etc. Un procent mic este cauzarea prejudiciului material, atunci când copilul a fost traficât din mijloacele lui financiare sau ale familiei acestuia.

5). *Existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise.* Organul de urmărire penală, în cazul investigării infracțiunii de trafic de copii, trebuie să stabilească care bunuri au fost destinate pentru comiterea infracțiunii, mijloacele, inclusiv materiale, care au fost obținute în urma traficului ș.a. La bunurile materiale destinate sau utilizate pentru săvârșirea traficului de copii pot fi referite mijloacele de transport, locuințele, documentele, implicarea altor persoane la comiterea infracțiunii etc.

6). *Toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei.* În acest caz, organul de urmărire penală este obligat să dovedească și alte circumstanțe în funcție de modalitatea comiterii infracțiunii și circumstanțele acesteia, care în viziunea lui ar putea influența stabilirea pedepsei.

Totodată, este de menționat faptul că în conformitate cu prevederile art. 96 alin. (2) CPP, concomitent cu circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal, trebuie să fie descoperite cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii. Această prevedere legală are drept scop stabilirea cu exactitate a celor cauze și condiții care au favorizat comiterea traficului de copii, pentru a preîntâmpina săvârșirea unor noi infracțiuni de acest gen.

2.3. Concluzii la capitolul 2

În urma analizei efectuate privitoare la păreri savanților și autorilor în domeniu, în raport cu studiul personal, în capitolul respectiv științific s-a motivat necesitatea întrebuințării largi a datelor caracteristicilor criminalistice ale infracțiunilor analizate în legătură strânsă cu circumstanțele care urmează a fi stabilite și probate.

Deși aceste categorii sunt elemente a diferitor sisteme (sistemul activității infracționale și sistemul cercetării), dar după cum arată analiza efectuată, un astfel de produs permite ridicarea impunătoare a nivelului investigării acestor infracțiuni. Caracteristica criminalistică a infracțiunii constituie descrierea amănunțită și aprecierea urmelor descoperite, însușirilor și intermediilor infracțiunii concrete la o anumită etapă a cercetării, iar obiectul probatoriu consistă în circumstanțe, prevăzute de lege, care trebuie să se dovedească în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale, indiferent de specificul și de genul infracțiunii săvârșite.

Astfel, caracteristica criminalistică a infracțiunii de trafic de copii cuprinde, prin conținutul său, următoarele elemente: date despre personalitatea victimei sau a părții vătămate (ori profilul victimei), date despre personalitatea infractorului, date despre modalitatea săvârșirii infracțiunii, date despre împrejurările săvârșirii infracțiunii, date despre motivele și scopurile infracțiunii, date despre specificul grupelor criminale organizate care săvârșesc traficul de minori, date privind legăturile grupei de infracțiuni cercetate între ele și alte tipuri de infracțiuni.

Totodată, luând în vedere obiectul abstract al probatoriului fixat în art. 96 Cod procedură penală, se consideră că elementul probatoriului, specific traficului de copii, trebuie să identifice unele împrejurări specifice, necesare cunoașterii tuturor aspectelor unui caz particular anume: existența racolării, transportării, transferului, adăpostirii sau primirii unui copil; existența dării sau primirii unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului; existența violenței fizice sau psihice; existența abuzului ori violenței sexuale; existența faptului de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului; vârsta persoanei vătămate, precum și raporturile care au existat între victimă și făptuitor; participanții și contribuția lor la săvârșirea infracțiunii; consecințele infracțiunii; caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune; intenția, motivele și scopurile comiterii infracțiunii; cauzele și condițiile care au determinat săvârșirea infracțiunii; datele personale care caracterizează inculpatul și victima; existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise; existența condițiilor care pot agrava ori atenua răspunderea penală a făptuitorului/făptuitorilor; stabilirea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

În același timp, analiza efectuată denotă o tendință de depistare a mai multor cazuri de trafic de persoane în mun. Chișinău, în comparație cu alte localități, și considerăm că aceasta se

datorează în mare parte concentrării activității social-economice, care are tangență directă sau indirectă cu cazurile de trafic (activitatea agențiilor turistice și transport, amplasarea reprezentanțelor consulare etc.) (a se vedea anexa 3).

Astfel, se recomandă ca forțele să fie concentrate mai mult în această localitate, de altfel, dacă din start nu se vor lua măsurile necesare, riscăm a pierde situația de sub control, sau prin inacțiunile actorilor respectivi, forțele criminale vor deveni mai organizate, iar în consecință vor fi greu de dispersat, cu alte cuvinte „*Divide et impera*” (dezbină și cucerește).

Urmare analizei efectuate, am relevat ca problemă în activitatea de investigare a traficului de persoane cooperarea slabă dintre autoritățile RM cu Cipru (regiunea de nord) și Emiratele Arabe Unite, care de fapt sunt considerate țări de destinație pentru victimele traficului.

S-a evidențiat o tendință de transportare a victimelor, în scopul exploatării sexuale, în Asia de Sud-Est (Indonezia, Malaysia, Filipine, Thailanda etc.). Această tendință trebuie să ne pună în gardă, deoarece în țările de risc menționate lipsesc misiunile diplomatice ale RM și respectiv cooperarea în această direcție este una inefficientă sau chiar redusă la zero, ceea ce impune inițierea negocierilor cu țările vizate pentru încheierea acordurilor bilaterale și de stabilit o colaborare cu ele, or, numai cu forțe comune vom reduce numărul acestor fapte criminale.

3. ASPECTE METODICE DE DEPISTARE ȘI DE URMĂRIRE PENALĂ A TRAFICULUI DE COPII.

3.1. Particularitățile depistării semnelor de infracțiune și pornirea urmăririi penale în cazul traficului de copii

De la început am dori să menționăm câteva aspecte, care în viziunea noastră au o importanță deosebită, în special asupra particularităților depistării semnelor de infracțiune și deciziei de pornire a cauzei penale. Așadar, procesul de stabilire a semnelor infracțiunii este unul de bază, care dă posibilitatea de a decide la faza sau la etapa premergătoare urmăririi penale, dacă este cazul a fi începută sau nu urmărirea penală.

Este de remarcat că, până la pornirea cauzei penale, legislația procesual-penală de până la 2003 prevedea o fază de examinare și verificare a declarațiilor și sesizărilor cu privire la infracțiuni, în care procurorul, anchetatorul penal, organul de cercetare putea să primească, după depunerea declarației sau sesizării respective, explicații, să întocmească acte de ridicare, să ceară diverse materiale, precum și alte acțiuni premergătoare fazei de pornire a cauzei penale.

Până la 27 octombrie 2012, legislația procesual-penală nu prevedea o astfel de fază, cu toate că în practică se întâlneau des astfel de cazuri. Cu alte cuvinte, deși legea nu prevedea așa zisa „examinare prealabilă”, organul de constatare, uneori chiar și organul de urmărire penală, la examinarea sesizării sau a altor informații cu privire la infracțiuni, primeau de la persoanele care au sesizat explicații, solicitau diferite materiale, întocmeau acte de ridicare etc.

Menționăm însă că primirea explicațiilor de la persoane este o activitate extra-procesuală, neprevăzută de lege, care nu are valoare probantă, și respectiv nu poate fi pusă la baza deciziilor procesuale, în special la pornirea urmăririi penale. Acest aspect a fost recunoscut și de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza Mătășaru și Savițchi contra Moldovei [97], unde, reieșind din prevederile acesteia, examinarea sesizării cu privire la infracțiuni în ordinea art. 274 Cod procedură penală, etapă în care se primesc explicații sau alte materiale, ultimele sunt ineficiente, iar în final se încalcă dreptul la un proces echitabil.

Mai mult ca atât, Curtea în cazul respectiv a condamnat RM pentru faptul că s-a refuzat de 4 ori inițierea urmăririi penale peste mai mult de 2 ani de la sesizare, ceea ce este incompatibil cu obligațiile procedurale ce derivă din art. 3 CEDO. Curtea a menționat că probele din dosar nu puteau fi utilizate, deoarece au fost obținute în afara unei urmăriri penale propriu-zise. Curtea a constatat că aceste activități s-au efectuat în pofida faptului că, „în conformitate cu articolele 93, 96 și 109 ale Codului de procedură penală, nici o acțiune de investigații nu poate fi efectuată în privința unei preținse infracțiuni săvârșite... decât dacă urmărirea penală a fost oficial pornită”. Ca rezultat, prin refuzul de a porni urmărirea penală în patru rânduri, procurorii au împiedicat în mod conștient utilizarea în instanța de judecată a probelor obținute. Rezultă că investigarea nu

putea fi considerată ca efectivă [98]. Totodată, este de menționat că Curtea obligă orice stat membru să întreprindă toți pașii rezonabili și disponibili pentru a asigura probe cu privire la incident, inclusiv *inter alia* declarații ale martorilor oculari, probe medico-legale, etc. [99], probe care se obțin doar în cadrul urmăririi penale sau cel puțin prin acte de constatare întocmite în baza art. 273 Cod procedură penală, care în decurs de cel mult 24 ore trebuie remise organului de urmărire penală ori procurorului pentru a decide pornirea urmăririi penale.

Din motivele menționate, prin Legea nr. 66 din 05.04.2012, Codul de procedură penală a fost modificat și completat, și ca rezultat grație modificării și completării art. art. 1 și 279, procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, din care moment se pot efectua toate acțiunile de urmărire penală, cu excepția celor ce necesită autorizarea judecătorului de instrucție și măsurile procesuale de constrângere. Datorită modificărilor survenite faza de până la pornirea urmăririi penale a fost legalizată și, respectiv, probațiunea capătă un caracter legal.

Codul de procedură penală, prin prisma alin. (1) al art. 274, stipulează că organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art. 262 și 273 CPP dispune în termen de 30 zile, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informând despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv.

În această ordine de idei, menționăm că cele 30 de zile acordă posibilitate organului de urmărire penală și procurorului de a strânge probe cu privire la două aspecte, una pentru a se constata bănuiala rezonabilă cu privire la infracțiune, iar a doua pentru constatarea lipsei vreuneia din circumstanțele ce exclud urmărirea penală. Adică, în cazul în care din sesizare rezultă bănuiala rezonabilă cu privire la săvârșirea infracțiunii și nu există vreuna din circumstanțele ce exclud urmărirea penală, organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să înceapă urmărirea penală fără a cerceta în termen de 30 de zile circumstanțele faptei respective, ori să pornească urmărirea penală imediat din momentul constatării bănuielii rezonabile și lipsei circumstanței care exclude urmărirea penală.

La fel, legea procesual-penală prevede două modalități care servesc drept temei pentru începerea urmăririi penale, adică este necesară sesizarea în ordinea art. 262 Cod procedură penală și cea în ordinea art. 273 Cod procedură penală.

Cât privește sesizarea organului de urmărire penală, în ordinea prevăzută de art. 262 Cod procedură penală, aceasta presupune una din următoarele modalități: plângere, denunț, autodenunț și depistarea nemijlocită a infracțiunii de către lucrătorul organului de urmărire penală, iar descrierea lor este stipulată direct în lege, și anume la art. 262-264 CPP.

Cât privește sesizarea organului de urmărire penală, în ordinea prevăzută de art. 273 Cod de procedură penală, este de menționat că organele de constatare au dreptul, în condițiile legii procesual-penale, să rețină făptuitorul, să ridice corpurile delictelor, să solicite informațiile și documentele necesare pentru constatarea infracțiunii, să citeze persoane și să obțină de la ele declarații, să procedeze la evaluarea pagubei și să efectueze orice alte acțiuni care nu suferă amânare, cu întocmirea proceselor-verbale în care se vor consemna acțiunile efectuate și circumstanțele constatate. Actele de constatare întocmite, împreună cu mijloacele materiale de probă, se predau, în termen de 24 ore, de către organele de constatare din cadrul poliției, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Vamal - organelor de urmărire penală corespunzătoare constituite conform legii în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Vamal, iar de către celelalte organe de constatare - procurorului, pentru începerea urmăririi penale. În cazul reținerii persoanei de către organele de constatare, cu excepția comandanților de nave și aeronave, actele de constatare, mijloacele materiale de probă și persoana reținută se predau organului de urmărire penală sau procurorului imediat, dar nu mai târziu de 3 ore de la momentul reținerii de facto a acesteia. Comandanții de nave și aeronave transmit procurorului procesele-verbale privind acțiunile efectuate, mijloacele materiale de probă și, după caz, persoana reținută imediat după ancorarea navei ori aterizarea aeronavei pe teritoriul Republicii Moldova. În cazul în care escortarea în Republica Moldova a persoanei reținute prezintă pericol pentru securitatea navei, aeronavei, echipajului sau pasagerilor acestora, comandanții lor sunt în drept, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, să predea această persoană autorităților competente ale statului pe al căror teritoriu nava a ancorat sau aeronava a aterizat.

De remarcat că în practică se întâlnesc diferite modalități de sesizare a organului de urmărire penală de către organele de constatare, adică nu există o practică uniformă în acest sens. De regulă, organele de constatare, după întocmirea actelor corespunzătoare, depun un raport cu privire la faptele constatate pentru ca în final acesta, împreună cu materialele anexate la raport, sunt expediate pentru a fi examinate în ordinea art. 274 Cod procedură penală. Totuși art. 262 Cod procedură penală nu prevede o astfel de modalitate de sesizare a organului de urmărire penală și, respectiv, raportul dat nu poate fi înregistrat în ordinea stabilită. Cu alte cuvinte, orice sesizare cu privire la infracțiuni, întocmită în forma prevăzută de art. 262-264 CPP, se înregistrează în Registrul de evidență a infracțiunilor (REI-1) în conformitate cu prevederile Ordinului privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni [160]. De aceea considerăm că urmare a actelor de constatare sau a măsurilor speciale de investigație efectuate de persoanele abilitate în acest sens, la stabilirea bănuielii rezonabile că a fost comisă fapta infracțională, lucrătorul organului de constatare sau cel care a

înfăptuit măsurile speciale de investigație trebuie să depună o sesizare organului de urmărire penală, la care se vor anexa toate actele constatate de el. Această modalitate de sesizare s-a încercat a fi unificată în practică, prin Ordinul MAI nr. 367 din 10.11.2010 „Privind aprobarea instrucțiunilor referitoare la organizarea activității de urmărire penală în cadrul Ministerului Afacerilor Interne”, unde în Capitolul I al Instrucțiunii respective găsim noțiunea de „raport denunț”, ceea ce reprezintă un act întocmit de către lucrătorul organului de constatare prin care se constată și se aduce la cunoștința organului de urmărire penală informația care conține o bănuială rezonabilă cu privire la infracțiunea depistată de către acesta.

Considerăm totuși că cea mai legală formulă în acest sens a fost elaborată de către organul de urmărire penală instituit în cadrul Departamentului Poliției de Frontieră, unde organele de constatare sesizează organul de urmărire penală printr-un proces-verbal. Or, alin. (1) al art. 274 din legea procesul-penală stipulează că „organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art. 262 și 273 ale Codului de procedură penală...”. În această ordine de idei, legislatorul face excepție de la norma generală, adică de la prevederile art. 262 din Codul de procedură penală, și menționează că organul de urmărire penală poate fi sesizat și în ordinea art. 273 Cod procedură penală. În același timp, art. 273 Cod procedură penală nu stipulează în mod direct modul de sesizare a organului de urmărire penală, însă aceasta se prezumă, datorită faptului că organele de constatare au dreptul să efectueze acțiuni care se vor consemna doar în procese-verbale, și nu rapoarte, rapoarte-denunțuri etc.

Este cazul de a menționa că depistarea elementelor infracțiunii de trafic de copii, pornirea imediată a urmăririi penale în asemenea cazuri și depistarea infracțiunii în flagrant delict, sunt cheia succesului cercetării ulterioare în vederea constatării tuturor circumstanțelor, ca în final să se decidă dacă este cazul sau nu să fie trimisă în judecată cauza penală.

În același timp, în literatura criminalistică activitatea depistării elementelor infracțiunii este privită ca o etapă a examinării infracțiunii [308, p.86-91; 295, p.16], ca o etapă a descoperirii infracțiunii [242, p.49-50; 320, p.48-53] și ca o etapă de sine stătătoare premergătoare cercetării infracțiunii [369, p.368; 342, p.18; 329, p.18-22].

Ne raliem la părerile savanților care consideră că etapa depistării elementelor infracțiunii este o etapă de sine stătătoare [214, p.86]. Depistarea și fixarea semnelor infracțiunii de trafic de copii se înfăptuiește pe calea efectuării acțiunilor de constatare de la parvenirea sesizării, precum și în limitele activității speciale de investigație inițiate din oficiu, urmate de sesizarea ofițerului de investigații care a înfăptuit aceste măsuri sau a organului de constatare. Toate acestea se efectuează în scopul dobândirii informațiilor necesare, precum și verificarea informațiilor parvenite anterior de la izvoarele confidentiale [281, p.16-36].

Este de menționat că dacă, potrivit Legii Republicii Moldova nr. 45 din 12.04.1994 privind activitatea operativă de investigație, măsurile operative de investigație puteau fi efectuate atât în cadrul urmăririi penale, cât și până la pornirea cauzei penale, atunci conform prevederilor Legii Republicii Moldova nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații, măsurile speciale de investigație se efectuează numai în cadrul unui proces penal, conform Codului de procedură penală, cu excepția cazurilor prevăzute la alin. (1) pct.2) al art. 18 al Legii nr. 59 din 29.03.2012 [134], care fiind autorizate de procuror se pot efectua atât în cadrul procesului penal, cât și în afara acestuia, precum și măsurile prevăzute la alin. (1) pct.3) al aceleiași norme, care fiind autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate se efectuează în afara procesului penal. Cu alte cuvinte, măsurile speciale de investigații sunt divizate în trei categorii, adică cele care se autorizează de judecătorul de instrucție la demersul procurorului și care sunt efectuate doar în cadrul urmăririi penale, cele care se autorizează de procuror și pot fi efectuate atât în cadrul urmăririi penale, cât și în afara acesteia și măsuri care se autorizează de conducătorul subdiviziunii specializate, care se efectuează în afara procesului penal.

Bunăoară, o atenție sporită vom acorda măsurilor speciale de investigații sau acelor investigativ-operative (*vom folosi uneori și noțiunea de măsuri investigativ-operative, deoarece o parte din analiză a fost efectuată în timpul când era în vigoare Legea nr. 45 din 12.04.1994 privind activitatea operativă de investigații, și respectiv toate măsurile investigativ operative au fost efectuate în baza legii respective*) [135] care se pot efectua până la pornirea cauzei penale, or, acestea pot servi ca informații cu privire la depistarea semnelor infracțiunii de trafic de copii și nu în ultimul rând ca temei pentru pornirea urmăririi penale ulterioare.

Activitatea specială de investigație în cazurile de trafic de copii trebuie privită sub două aspecte. Susținem opinia cercetătorului rus Andrei Kolesov, care specifică faptul că toate activitățile legate de trafic de persoane se divizează în două direcții de sine stătătoare: o parte a activității infracționale și întreaga activitate infracțională. În primul caz, accentul se pune pe constatarea activității legale, de exemplu, a celei de angajare în câmpul muncii, și stabilirea elementelor racolării persoanelor, pentru exploatarea lor ulterioară, prin înșelăciune în ce privește condițiile de muncă ulterioare. În al doilea caz, scopul măsurilor speciale de investigație este identificarea persoanelor care racolează, transportă, cumpără și a celor care folosesc sclavia persoanelor în scopuri de exploatare sexuală, în prostituție, cerșit, transplant de organe etc. [280, p.86-87].

Analiza efectuată și practica ne demonstrează că organele de drept în cazurile de trafic de copii folosesc cel mai des următoarele activități speciale de investigații, cum ar fi: chestionarea; culegerea de informații despre persoane și fapte; identificarea persoanei; identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de

acces la un sistem informatic; urmărirea vizuală; investigația sub acoperire; cercetarea obiectelor și documentelor; culegerea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice.

Practica denotă că cel mai efectiv instrument de cercetare a traficului de minori este culegerea informației despre persoane și fapte, fiindcă, în primul rând, sunt dese cazurile când victimele infracțiunii nu doresc să colaboreze cu organele de drept și respectiv nu sesizează organul de urmărire penală sau dacă sesizează pot să ascundă mai multe aspecte, fie să nu cunoască unele circumstanțe importante ale faptului infracțiunii, fie le este frică sau rușine, iar în al doilea rând, organul de constatare sau cel care înfăptuiește activitatea operativă și organul de urmărire penală au o funcție activă în vederea constatării indicilor infracțiunii și cercetării ulterioare a acesteia complet, obiectiv și sub toate aspectele.

Identificarea faptelor infracționale la inițiativa ofițerilor de investigație presupune efectuarea de către aceștia a măsurilor speciale de investigație bine stabilite și bine planificate. Astfel, pentru preîntâmpinarea problemei de neplanificare corectă a activității și întreprinderea măsurilor corespunzătoare nu se limitează doar la cunoașterea faptului respectiv, dar și la corectitudinea efectuării acestor măsuri, ținându-se cont de tactica înfăptuirii lor, și nu în ultimul rând de aspecte legale ce permit efectuarea acestor măsuri. Cu alte cuvinte, măsurile speciale de investigații trebuie efectuate cu respectarea strictă a legii și cu mare prudență, or, orice informație, orice probă care a fost acumulată cu încălcarea drepturilor și libertăților omului sunt nule și se consideră inexistente.

Chestionarea, culegerea de informații despre persoane și fapte și cercetarea obiectelor și documentelor sunt măsuri speciale de investigație care se efectuează pe orice caz de trafic de copii, și în urma acestora se obțin informații importante, care servesc ca temei de a presupune bănuiala rezonabilă că a fost comisă infracțiunea respectivă în scopul începerii urmăririi penale, iar ulterior servește pentru identificarea și citarea părților pentru darea de depoziții în cadrul urmăririi penale, la examinarea obiectelor și documentelor, care ulterior sunt recunoscute în calitate de corpuri delictive în cauza penală, la identificarea victimelor și a infractorilor, la faptul traversării frontierei de stat, procurării biletelor, primirii documentelor, informații cu privire la obținerea vizelor etc.

Chestionarea constă în comunicarea nemijlocită a ofițerului de investigații și a altor persoane împuternicite de către acesta cu persoanele care posedă sau care dispun de informații despre fapte, evenimente, circumstanțe sau persoane care prezintă interes în cazul traficului de copii. Astfel, chestionarea persoanelor care au sesizat sau care posedă informații referitoare la traficul de copii, se prezintă a fi o măsură specială importantă, deoarece prin intermediul acesteia se pot acumula informații cu privire la recrutare, transportare, transfer, adăpostire, primire a copilului. În timpul chestionării este necesar a utiliza metoda „cronologiei inverse” [280, p.98],

adică se va stabili locul unde a fost exploatată victima, timpul și locul adăpostirii ei, timpul și locul transferului, transportării, cu ce mijloace de transport și în ce formă, iar în final metoda, timpul și locul recrutării și persoanele implicate în traficul de copii. În cazul în care se chestionează rudele apropiate, prietenii sau vecinii se va încerca a se stabili data dispariției sau plecării minorului. Totodată, se va încerca a se stabili cu exactitate toate evenimentele care au avut loc în ziua dispariției sau plecării copilului. Cu ajutorul chestionării se pot obține date referitoare la cercurile de prieteni ai victimei, relațiile acestora cu rudele și vecinii, informația cu privire la potențialii infractori, date despre circumstanțele comiterii infracțiunii etc.

Culegerea de informații despre persoane și fapte constă în dobândirea informației despre persoane fizice și juridice, despre faptele, evenimentele, circumstanțele care prezintă interes prin studierea nemijlocită a documentelor, a materialelor, a bazelor de date, prin întocmirea de solicitări adresate persoanelor fizice și juridice care posedă sau care dispun de informația nominalizată. Așadar, folosirea măsurii respective în cazul traficului de copii are o însemnătate specifică, deoarece prin intermediul acestora pot fi obținute date referitoare la traversarea frontierei Republicii Moldova, cu ce mijloace de transport a fost minorul transportat, în ce condiții. Tot la acestea, se referă informația cu privire la persoanele care au însoțit minorul la primirea pașaportului, la primirea vizei, informații cu privire la biletele cumpărate de la companiile aeriene și cele feroviare. Această măsură se efectuează și cu scopul aflării informației cu privire la persoanele implicate (pot fi persoanele care eliberează pașapoartele, lucrătorii ambasadelor, consulatelor, vameșii, polițiștii de frontieră etc.).

Cercetarea obiectelor și documentelor constă în aprecierea acestora, din punct de vedere științific, pentru a depista semnele activității criminale, în studierea conținutului, în contrapunerea cu alte obiecte și acte necesare pentru determinarea realității obiective. În cazul traficului de copii, aceasta presupune examinarea propriu-zisă a documentelor în baza cărora s-a eliberat viza minorului, fie în baza cărora i s-a eliberat pașaportul, eliberarea procurilor, acordul părinților sau persoanei la îngrijirea căruia se află copilul, examinarea informațiilor din bazele de date, a înregistrărilor din agende etc.

A doua după periodicitatea folosirii măsurilor speciale de investigații în cazul traficului de copii este urmărirea vizuală, care reprezintă relevarea și fixarea acțiunilor persoanei, a unor imobile, a mijloacelor de transport și a altor obiecte. Această măsură permite a stabili legăturile infractorilor, locurile de întâlnire, mijloacele de transport utilizate. Una din sarcinile primordiale ale urmăririi vizuale este identificarea locurilor de deținere sau adăpostire a minorilor recrutați ori exploatați, precum și existența pazei locurilor respective. Rezultatele urmăririi vizuale stau la baza planificării reținerii infractorilor, examinării și perchezițiilor ce urmează a fi efectuate în încăperile respective.

Un exemplu este cazul minorului recrutat în luna noiembrie 2010 de doi cetățeni și impus să presteze servicii sexuale într-un apartament din sectorul Botanica al mun. Chișinău, care a fost închiriat din timp. Un alt exemplu este cazul minorului care a fost recrutat în luna iunie 2010 și impus să presteze servicii sexuale în formă perversă într-un apartament din sectorul Rîșcani al mun. Chișinău [20]. În aceste cazuri, datorită urmăririi vizuale au fost acumulate informații semnificative, care au servit la depistarea și identificarea infractorilor, a minorului, a locului de exploatare a minorului, iar aceste informații au servit drept temei pentru pornirea cauzei penale, precum și pentru acumularea unor probe materiale utile în procesul urmăririi penale.

Investigația sub acoperire este o măsură specială foarte eficientă, în urma căreia se obțin informații veridice despre persoanele implicate, identitatea acestora, faptele comise, mecanismul săvârșirii acțiunilor criminale, locul comiterii crimei, traseul parcurs de infractori etc. În partea respectivă a lucrării ne-am referit la această măsură specială, deoarece până la 27.10.2012 ofițerii de investigație o puteau efectua și până la pornirea urmăririi penale. Un exemplu în acest sens poate servi datele din cauza penală nr. 2011515042, pornită la 16.02.2011, în baza lit. b) a alin. (2) al art. 206 Cod penal, pe faptul recrutării mai multor minori, în scopul prestării serviciilor homosexuale. Datorită informațiilor operative, a fost infiltrată o persoană cu legenda precum că ea este potențialul beneficiar de servicii, în urma cărui fapt au fost reținuți infractorii, inclusiv cetățeni străini, identificate victimele infracțiunii, stabilit locul și timpul recrutării minorilor, locul exploatării lor sexuale, mecanismul comiterii infracțiunii, fapte ce au servit atât temei pentru începerea urmăririi penale, cât și ca probe materiale în cursul urmăririi penale. Toate persoanele vinovate au fost condamnate [186].

În urma analizei efectuate de noi, s-a constatat că pentru stabilirea semnelor infracțiunii de trafic de copii, precum și acumularea materialelor necesare pornirii urmăririi penale, se efectuau des culegeri de informații de la instituțiile de telecomunicații, ca măsură investigativ-operativă (pentru moment această măsură specială poate fi efectuată doar în cadrul urmăririi penale). Dacă în multe cazuri informațiile obținute în urma acestei măsuri investigativ-operative erau folosite ca probe suplimentare informațiilor deja obținute prin alte măsuri speciale de investigații, atunci în unele cazuri aceste informații serveau ca bază pentru pornirea cauzei penale și ulterior ca probe de bază. Un exemplu elocvent este cazul unui minor de 14 ani, care fiind recrutat, prin constrângere psihică și profitându-se de imposibilitatea acestuia de a se apăra sau de a-și exprima voința, a fost exploatat sexual în industria pornografică. Persoana vinovată, prin intermediul programului specializat „GigaTribe”, a exportat materialele cu pornografie infantilă confecționate în condiții menționate mai sus în rețeaua globală Internet. Grație folosirii culegerii de informații de la instituțiile de telecomunicații, a fost posibil de a stabili IP-ul, utilizatorul, iar ulterior locul exploatării sexuale, au fost identificați infractorii, care s-au dovedit

a fi și cetățeni ai Italiei, modalitatea de comercializare a pornografiei infantile, precum și alte aspect importante atât pentru pornirea cauzei penale, cât și pentru ulterioara dovedire a vinovăției făptuitorilor [29].

Actualmente, toate măsurile speciale de investigații care lezează drepturile și libertățile omului se efectuează doar după pornirea urmăririi penale, asta după ce în Codul de procedură penală a fost introdus o nouă secțiune, și anume cea a activității speciale de investigații.

Este de menționat că cele mai importante direcții de stabilire a elementelor infracțiunii de trafic de copii sunt următoarele:

- a) reacționarea promptă la sesizările depuse de victimele infracțiunii, rudele lor apropiate, prieteni, organizații nestatale (nonguvernamentale), instituții de stat din Republica Moldova sau a instituțiilor altor state;
- b) analizarea informațiilor din ziare, web site-uri, în special cele de reclamă, prin care se urmărește, de fapt, recrutarea copiilor, prin activități ilegale, în diferite scopuri;
- c) analiza informațiilor operative pe alte genuri de infracțiuni, grație cărora se pot stabili elementele infracțiunii de trafic de copii;
- d) analiza materialelor cauzelor penale, din care, datorită tacticii efectuării unor acțiuni de urmărire penală, pot fi stabilite elementele infracțiunii de trafic de copii;
- e) identificarea elementelor infracțiunii de trafic de copii prin măsuri speciale de investigație (din oficiu).

Practica denotă că în cazul sesizărilor depuse de victimele infracțiunilor de trafic de copii, organele de constatare efectuează în termene cât mai restrânse acțiunile de constatare necesare, ulterior fiind expediate organului de urmărire penală pentru a decide în ordinea art. 274 Cod procedură penală. În toate cazurile când din actul de sesizare sau actele de constatare rezultă o bănuială rezonabilă că a fost comisă infracțiunea de trafic de copii și nu există circumstanțe care exclud urmărirea penală, organul de urmărire penală începe imediat urmărirea penală, pe parcursul căreia sunt efectuate acțiuni ce nu suferă amânare. O astfel de practică este foarte efectivă, or, aceasta permite în termene foarte rapide să fie identificați și reținuți traficanții, fiind acumulate probe concludente, pertinente și utile, care dovedesc vinovăția acestora.

În cazul în care organele competente reacționează prompt la sesizarea depusă de rudele apropiate ale victimei, rezultatul este unul pozitiv și eficient. Drept exemplu servesc datele din cauza penală nr. 2012515108, pornită la 01.04.2012, pe faptul că în perioada lunii noiembrie 2011, persoane neidentificate de organul de urmărire penală, aflându-se în raionul Rezina, satul Ignăței, acționând cu intenție directă și urmărind scopul exploatării prin muncă a cetățeanului F.R., făcând abuz de poziția de vulnerabilitate, manifestată prin faptul că ultimul suferă de retard mintal moderat și este invalid de gradul II, l-au transportat cu o unitate de transport în Federația

Rusă, unde l-au exploatat prin muncă. Sesizarea a fost făcută de către mama victimei. În urma reacționării prompte a fost identificată victima și persoanele trase la răspundere penală.

Un alt exemplu îl prezintă datele din materialele cauzei penale nr. 2012515024, pornite la 24.01.2012, pe faptul că în perioada lunii august 2011, persoane neidentificate de organul de urmărire penală, aflându-se în regiunea Moscova, Federația Rusă, acționând cu intenție directă și urmărind scopul exploatării prin muncă a cetățeanul P.V., l-au transportat fără consimțământul acestuia cu o unitate de transport în Republica Daghestan, unde prin abuz de poziție de vulnerabilitate, manifestată prin aflarea într-o țară străină fără acte de identitate și sursă de existență, l-au exploatat prin muncă la o mină de piatră până în luna decembrie 2011. Sesizarea a fost făcută de tatăl victimei, care s-a adresat cu denunț că fiul său se află în sclavie.

Referitor la reacționarea promptă la sesizările depuse de prietenii victimelor, putem menționa că practica a înregistrat astfel de cazuri și în urma denunțului făcut a fost posibilă identificarea victimei și luarea măsurilor necesare în vederea repatrierii acesteia în Republica Moldova, iar ulterior au fost efectuate acțiunile de urmărire penală necesare în vederea stabilirii faptului traficului și vinovăției făptuitorilor. O pildă în acest sens este cazul cet. E.S., care în perioada lunilor octombrie-noiembrie 2011 a fost recrutată de câteva persoane care acționau prin înțelegere prealabilă și în scopul exploatării sexuale comerciale. Ulterior, la 21.11.2011 victima a fost transportată în orașul Dubai, EAU, sub pretextul angajării acesteia la un loc de muncă bine plătit într-un hotel în calitate de servitoare. Ajungând în țara de destinație, victima a fost impusă să presteze servicii sexuale contra plată mai multor clienți. După o perioadă de timp, victima a reușit să o telefoneze pe o prietenă a sa din Republica Moldova și a solicitat ajutorul acesteia, deoarece se află în robie sexuală. Deja prietena a sesizat CCTP, care în comun cu organizația neguvernamentală OIM, victima a fost localizată în țara de destinație și repatriată în RM, unde a depus mărturiile necesare și ulterior au fost acumulate probe concludente pentru a dovedi vinovăția infractorilor [25].

În practică au fost înregistrate de asemenea cazuri când grație sesizării făcute de organizațiile nonguvernamentale, care a servit temei pentru începerea urmăririi penale, a fost posibilă efectuarea acțiunilor de urmărire penală necesare, stabilirea circumstanțelor săvârșirii infracțiunii și acumularea probelor ce dovedesc vinovăția traficantilor. Drept pilde concludente servesc datele din materialele cauzei penale nr. 2012515039, pornită la 06.02.2012, pe faptul că în perioada lunilor octombrie 2011 - februarie 2012 cet. U.V., împreună și prin înțelegere prealabilă cu alte persoane, aflându-se în mun. Chișinău, urmărind scopul exploatării sexuale comerciale, folosindu-se de starea de vulnerabilitate a cet. P.G., i-au trezit interesul să acorde servicii sexuale contra plată într-o casă de toleranță din Moscova, Federația Rusă, prin faptul că va avea un salariu lunar de 1000 dolari SUA. Întru realizarea intențiilor sale infracționale, cet.

U.V., împreună și prin înțelegere prealabilă cu alte persoane, în scopul organizării transportării cet. P.G. în orașul Moscova, Federația Rusă i-au achitat perfectarea pașaportului de plecare în străinătate și i-au procurat bilet la tren cu ruta Chișinău-Moscova. Ajungând în țara de destinație, cet. P.G. a fost adăpostită într-un apartament, de unde ulterior era sistematic transportată la locul special preconizat, situat pe un traseu din regiunea Moscovei, pentru prestarea serviciilor sexuale contra plată. Astfel, P.G. a prestat servicii sexuale până la 04.02.2012, până când a reușit să fugă de la traficanți. Faptul respectiv a fost cunoscut datorită sesizării făcute de CI „La Strada”, care a sesizat despre identificarea victimei traficului de persoane pe teritoriul orașului Moscova. Ulterior, în comun cu organizația OIM, victima a fost identificată și repatriată în RM.

Un alt exemplu edificator este sesizarea depusă la 27.09.2011 de Organizația Internațională „La Strada” Centrului de combatere a traficului de persoane, potrivit căreia un cetățean al Italiei, prin înțelegere prealabilă și de comun acord cu alte persoane, aflându-se în mun. Chișinău, sub pretextul că a venit în Republica Moldova cu misiunea de a selecta copii din mediul social vulnerabil pentru a-i ajuta pe aceștia să-și facă o carieră de fotbaliști, a recrutat un minor de 11 ani, în scop de exploatare sexuală. Grație sesizării depuse, s-au efectuat măsurile speciale de investigație și acțiunile de urmărire penală necesare, în urma cărora infractorul a fost reținut în flagrant delict [19].

De menționat că de combaterea acestui flagel criminogen sunt preocupate toate țările lumii, care au misiunea de a descoperi aceste activități ilegale și a întreprinde măsuri în vederea tragerii la răspundere penală a traficantilor de carne vie. Un exemplu concludent este sesizarea făcută de Serviciul Federal de Securitate al Federației Ruse, care a denunțat racolarea persoanelor din Federația Rusă, prin intermediul rețelelor electronice de socializare, în scopul exploatării sexuale. Datorită denunțului respectiv, s-au efectuat măsuri speciale de investigație, în urma cărora s-au obținut probe în vederea începerii urmăririi penale și reținerii în flagrant a infractorilor. În cursul cercetărilor s-a constatat că la 16 iulie 2011, cet. H.I., în scopul atingerii intențiilor sale infracționale, prin intermediul rețelei de socializare „love.rambler.ru”, a făcut cunoștință cu cetățeană Federației Ruse R.A., pe care prin înșelăciune, sub pretextul oferirii unei recompense materiale în sumă de 10 000 euro pentru petrecerea timpului în comun timp de trei zile, a convins-o să se deplaseze din Moscova, Federația Rusă în mun. Chișinău, Republica Moldova. Astfel, R.A., ajungând la 18.07.11 în Aeroportul Internațional Chișinău, a fost întâlnită de către H.I. care a transportat-o într-un apartament închiriat de ultimul, unde dânsul împreună cu cet. P.V., care prezentându-se drept colaborator de poliție, prin abuz de poziție de vulnerabilitate, amenințând-o cu aplicarea violenței fizice nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei, tragerea la răspundere pentru practicarea prostituției, precum și extorcând de la ea

suma de bani în mărime de 100 000 ruble rusești, au impus-o să întrețină cu ei relații sexuale, în urma cărui fapt cet. R.A. a fost exploatată sexual până la 19.07.2011 [22].

În scopul depistării elementelor infracțiunii de trafic de copii este necesar a analiza informațiile din ziare, web site-uri, în special cele de reclamă, prin care de fapt se urmărește chipurile prin activități legale, recrutarea copiilor în diferite scopuri (de exemplu, exploatare prin muncă, sexuală, cerșit, industrie pornografică, prostituție etc.). Aceste informații pot servi ca bază la pornirea dosarelor speciale și inițierea măsurilor speciale de investigație, care ulterior servesc la sesizarea organului de urmărire penală și temei pentru începerea urmăririi penale.

Astfel, analizând informația redată de „tnua.info” cu referire la publicația oficială a Radei Supreme „Vocea Ucrainei”, urmată de informația prezentată de sursa națională „UNIMEDIA” [112], și ulterior efectuând măsuri speciale de investigație, care au servit temei pentru începerea urmăririi penale, s-a constatat că în perioada lunilor februarie 2011 - februarie 2012, un grup de persoane, urmărind scopul exploatării prin muncă și servicii forțate, folosindu-se de poziția de vulnerabilitate a victimelor, manifestată prin situația precară din punctul de vedere al supraviețuirii sociale, prin înșelăciune, sub pretextul angajării la un loc de muncă bine plătit au recrutat și au transportat în satul Tavria raionul Skadovsk regiunea Herson, Ucraina, un grup de 57 persoane din RM, inclusiv minori. Ajungând în locul menționat, traficanții au luat de la victime toate actele pe care le posedau, inclusiv pașapoartele lor naționale, și folosindu-se de poziția lor de vulnerabilitate manifestată prin faptul aflării pe teritoriul altui stat, în lipsa de acte și mijloace necesare pentru existență, i-au adăpostit și prin amenințări cu aplicarea violenței fizice și psihice au fost impuși forțat contrar voinței lor de a presta diferite lucrări agricole, în special la plantațiile de tutun, neachitându-le salariile promise. Ulterior, cu ajutorul organizației OIM din Ucraina și Republica Moldova cele 57 de victime au fost repatriate [28].

Potrivit prevederilor alin. (1) al art. 254 Cod procedură penală, organul de urmărire penală este obligat să ia toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei pentru stabilirea adevărului. În același timp, conform dispoziției alin. (3) al art. 262 Cod procedură penală, în cazul depistării infracțiunii nemijlocit de către lucrătorul organului de urmărire penală, acesta întocmește un raport în care expune circumstanțele depistate și dispune înregistrarea infracțiunii. La fel, potrivit cerințelor alin. (2) al art. 274 al aceleiași legi, în cazul în care organul de urmărire penală se autosesizează în privința începerii urmăririi penale, el întocmește un proces-verbal în care consemnează cele constatate privitor la infracțiunea depistată, apoi, prin ordonanță, dispune începerea urmăririi penale.

Cele descrise obligă ofițerul de urmărire penală și procurorul, ori de câte ori aceștia depistează nemijlocit elementele infracțiunii de trafic de copii, să se autosesizeze și să înceapă urmărirea penală. Astfel, modalitatea respectivă de sesizare și este temei de începere a urmăririi

penale. Practica denotă că această obligațiune este respectată de către organul de urmărire penală. Așadar, un exemplu vădit este cazul când ofițerul de urmărire penală, cercetând un caz de trafic de ființe umane, în urma acțiunilor de urmărire penală efectuate, în special în urma audierii părților vătămate și a martorilor, a constatat că în perioada de timp iunie 2011-ianuarie 2012, cet. A.D., acționând de comun acord și prin înțelegere prealabilă cu alte persoane, urmărind scopul exploatarei sexuale comerciale, împărțind între ei rolurile, au recrutat-o pe B.D. pentru practicarea prostituției în Cipru (regiunea de nord). Ulterior, cet. A.D., acționând împreună cu alte persoane, prin înșelăciune și abuz de poziție de vulnerabilitate a B.D. au organizat transportarea ultimei, în perioada lunii iulie 2011, în Cipru (regiunea de nord), unde victima a fost exploatată sexual până în luna ianuarie 2012 [33].

Există cazuri când ofițerii de investigație efectuând măsuri speciale de investigație pe alte cauze penale sau pe dosarele speciale pornite pe alte genuri de infracțiuni, fie chiar și pe cele de trafic de persoane, depistează elementele unei noi infracțiuni, ceea ce este specific și pentru traficul de copii. În urma analizei efectuate de noi, am stabilit că efectuându-se interceptarea convorbirilor telefonice ale unei persoane din penitenciar, s-au obținut date despre comiterea unei infracțiuni de trafic, iar ulterior efectuând și alte măsuri, informația s-a adeverit și ca urmare s-a constatat că în luna iulie 2010, cet. J.V., împreună și prin înțelegere prealabilă cu cetățeanul Albaniei E.N. și alte persoane neidentificate, intenționat, din interes material, sub pretextul angajării la un lucru bine plătit în orașul Barcelona, Spania au recrutat-o pe E.R., ulterior prin acordarea sumei de 3000 euro i-au organizat transportarea în orașul menționat. Ajungând la Barcelona, Spania, cet. E.R. a fost adăpostită într-un apartament, unde i-a fost confiscat pașaportul și în scopul întoarcerii unei datorii în sumă de 8000 de euro, a fost impusă să presteze servicii sexuale contra plată sub patronajul lui J.V., E.N. și al altor persoane neidentificate. Pe cazul dat a fost pornită o altă cauză penală, în care au fost acumulate probe concludente, utile și pertinente pentru dovedirea vinovăției făptuitorilor [21].

Cât privește stabilirea elementelor infracțiunii de trafic de copii, cea mai efectivă metodă este obținerea informațiilor în urma măsurilor speciale de investigație. După cum am relatat anterior, anume aceste informații servesc ca temei pentru pornirea urmăririi penale, fiind stabilită bănuiala rezonabilă că a fost comisă această infracțiune, ele servesc ulterior ca probe pentru dovedirea vinovăției infractorilor, uneori chiar fiind probe de bază în dosar.

În practică cel mai des elementele infracțiunii de trafic de copii sunt stabilite anume prin înfăptuirea măsurilor speciale de investigație, fără a avea sesizări în această privință de la victime, rude, prieteni, organizații nonguvernamentale etc. Drept exemplu poate servi cazul când datorită informațiilor operative și măsurilor speciale de investigație efectuate în dosarele speciale, s-a constatat că un grup criminal organizat format din cetățeni ai Republicii Moldova și

ai Italiei traficează minori în scopul exploatarei sexuale comerciale. Astfel, în urma informațiilor operative și a probelor acumulate, a fost sesizat organul de urmărire penală instituit în cadrul Centrului pentru combaterea traficului de persoane, care având temei legal a început urmărirea penală pe faptul respectiv, iar pe parcursul urmăririi penale materialele operative au avut o valoare probantă de bază și faptele de trafic de copii s-au adeverit. Deci s-a constatat că în perioada anului 2011, un grup de cetățeni ai Republicii Moldova, împreună cu un cetățean al Italiei, în cadrul unui grup criminal organizat, creat în prealabil pentru organizarea traficului de copii, fiind repartizate rolurile între membrii reuniunii respective, acționând pe întreg teritoriul R. Moldova, urmărind scopul obținerii unui folos financiar, în scopul exploatarei sexuale comerciale, au recrutat mai multe persoane, inclusiv copii, și i-au transportat, prin tranzitarea teritoriului Ucrainei, în orașul Torino, Italia, unde, fiind private victimele de libertate, prin amenințarea cu aplicarea violenței și aplicarea violenței fizice și psihice nepericuloase pentru viață și sănătate, în scopul întoarcerii unei datorii în sumă de 6600 (șase mii șase sute) euro fiecare, a cărei mărime nu a fost stabilită în mod rezonabil, au fost supuse exploatarei sexuale comerciale, fiind impuse să întrețină relații sexuale contra plată cu diferiți bărbați [27].

De menționat că drept temei de pornire a urmăririi penale, după cum am relatat mai sus, a servit în exclusivitate doar informațiile obținute pe cale operativă și denunțul organului operativ. Victimele în momentul întreprinderii măsurilor speciale de investigație și pornirii urmăririi penale ulterioare se aflau în Italia și, respectiv, nu au depus la acel moment plângeri.

Așadar, putem ajunge la concluzia că izvorul informațiilor care pot să se refere la traficul de copii și care de fapt pot servi ca bază la stabilirea elementelor infracțiunii respective, cât și ca temei pentru pornirea cauzei penale, pot surveni din:

- a) anunțurile de reclamă, prin care se propune muncă avantajoasă peste hotarele țării;
- b) reclama referitoare la acordarea unor servicii dubioase în timpul petrecerii în saune, saloane de masaj, cluburi de noapte etc.;
- c) bazele de date, registre, carnete ș.a. ale secțiilor de vize ale ambasadelor și consulatelor, precum și ale firmelor care se ocupă cu serviciile turistice, angajării în muncă peste hotare, precum și angajații acestor firme, ai consulatelor ș.a.;
- d) angajații saunelor, saloanelor de masaj, hoteluri, barurilor, cluburilor de noapte, agențiilor de reclamă, persoane care dau în chirie apartamente, lucrătorii birourilor de documentare a populației, cei ai aeroportului, căii ferate etc.;
- e) lucrătorii organizațiilor nonguvernamentale, la care s-au adresat victimele sau rudele acestora sau alte persoane cărora le-a fost cunoscut un caz de trafic de copii;
- f) alte persoane care, grație activității lor sau întâmplător, au obținut informația referitoare la faptele de trafic de copii [280, p.96-97].

Descoperirea faptei infracționale poate fi la inițiativa victimelor sau a rudelor acestora, persoanelor terțe sau a colaboratorilor organelor de drept.

Plângerea victimei poate parveni în cazul evadării persoanei racolate sau răpite de la locul deținerii sau exploatării. În urma studierii materialelor cauzei penale nr. 2012515093, pornită la 21.03.2012, pe faptul că în perioada lunii octombrie 2011 mai multe persoane, prin înțelegere prealabilă, urmărind scopul exploatării prin muncă și servicii forțate, folosindu-se de poziția de vulnerabilitate a victimelor, manifestată prin situația precară din punctul de vedere al supraviețuirii sociale, prin înșelăciune, sub pretextul angajării la un loc de muncă bine plătit, au recrutat și au transportat mai multe persoane. Ulterior, după ce victimele au ajuns la locul de destinație, infractorii, folosindu-se de poziția de vulnerabilitate a victimelor manifestată prin faptul aflării pe teritoriul altui stat, prin lipsa de mijloace necesare pentru existență, le-au adăpostit în incinta unei fabrici ușa căreia a fost blocată, și în condiții similare sclaviei le-au impus, contrar voinței lor, să presteze lucrări de cusătorie, neachitându-le salariile promise. Una din victime a reușit să fugă de la traficanți și, întorcându-se în Republica Moldova a depus plângere, care a servit drept temei pentru pornirea cauzei penale [30].

În cazul parvenirii plângerii, victima urmează a fi chestionată detaliat cu stabilirea tuturor circumstanțelor răpirii sau racolării, transportării, vânzării-cumpărării și exploatării prin muncă, fie sclaviei a acesteia. La fel, este necesar a fi efectuată constatarea medico-legală pentru stabilirea vătămărilor corporale etc. După aceasta, este necesar a lua măsuri în vederea asigurării protecției victimei, precum și a rudelor acesteia, de altfel sunt condiții legale ce rezidă din prevederile Legii nr. 241 din 20.10.2005. După cum ne arată practica, subiecții activității infracționale și persoanele ce au legătură cu aceștia se străduiesc să influențeze victima traficului de persoane precum și rudele acesteia. Neluarea măsurilor de protecție a victimelor și martorilor duce la contactul lor cu infractorii, iar aceasta, la rândul său, condiționează schimbarea declarațiilor anterioare ale victimelor sau martorilor. În cazul în care măsurile de protecție a victimelor sau martorilor nu sunt luate la timp apar circumstanțe dificile la pornirea cauzei penale [280, p.83-84].

Destul de specifică este cercetarea, în special la etapa inițială, în situația când despre săvârșirea acestei infracțiuni sesizează rudele victimelor, mai cu seamă în țara de origine a victimei. Problemele de bază la etapa cercetării inițiale sunt în dovedirea următoarelor aspecte:

- faptul contactului victimei cu presupusul infractor;
- dacă este posibil, scopul traficării;
- faptul traversării de către victimă a frontierei Republicii Moldova, punctele prin care a ieșit din țară, cu ce persoane, cu ce transport;

- faptul obținerii vizei, documentele care au stat la baza eliberării acestei vize, fie faptul procurării biletelor de avion, tren etc.;
- faptul transportării victimei peste hotarele țării;
- faptul sosirii victimei în țara de destinație;
- faptul exploatării victimei în țara de destinație etc.

În cazul parvenirii sesizării de la rude trebuie de stabilit exact unde se află persoana traficată, de efectuat un șir de măsuri speciale de investigație, de obținut mărturii despre existența traficului și exploatării, de folosit acestea drept temei pentru începerea urmăririi penale.

Nu se exclude situația în care în urma sesizării de către rude privind dispariția fără urmă a persoanei, se va fi pornită cauza penală în baza elementelor altor infracțiuni, cum ar fi de exemplu pe omor, și toate măsurile investigativ-operative să capete un caracter de urmărire a potențialilor ucigași, dar nu a traficanților [280, p.84].

În practică pot fi întâlnite situații când despre comiterea infracțiunii de trafic de persoane poate sesiza o organizație nonguvernamentală, care a identificat victima, fie la care victima s-a adresat. Aportul angajaților organizației nonguvernamentale în această situație este unul prielnic, fiindcă aceștia pot stabili raportul de încredere între victimă și organul de urmărire penală.

Analiza practicii în domeniul combaterii traficului de copii a identificat următoarele activități care sunt întreprinse la faza premergătoare urmăririi penale, întru stabilirea elementelor infracțiunii, și ulterioara sesizare a organului de urmărire penală pentru a începe urmărirea penală. Astfel, la obținerea informațiilor operative despre pregătirea, fapta în curs de săvârșire, sau comiterea traficului de copii, lucrătorii operativi înregistrează informația în Registrul nr. 2, adică Registrul de evidență a altor informații cu privire la infracțiune și incidente.

Ulterior, organul operativ sau cel de constatare se deplasează la domiciliul presupusei victime, în mod operativ se stabilesc rudele, prietenii, vecinii, persoanele din anturajul victimei, în special cei cu care victima se presupune că s-a aflat împreună în ziua sau aproximativ în perioada recrutării minorului. Nu în ultimul rând, se acumulează informații necesare în vederea caracteristicilor și caracterizării personalității victimei, informația despre istoria vieții acesteia, precum și alte informații utile.

Concomitent cu aceasta, se verifică traversarea frontierei de stat, în scopul de a se obține informații referitoare la faptul dacă victima a ieșit din Republica Moldova, în ce direcție, cu cine și cu ce transport.

Prin Misiunea EUBAM se verifică informația dacă victima nu a părăsit țara prin segmentul regiunii transnistrene, care de fapt este un segment necontrolat de autoritățile Republicii Moldova. Totuși lucrătorii organelor autoproclamatei republici nistrene colaborează în multe cazuri cu colaboratorii organelor de drept din Moldova.

În același timp, sunt interpellate companiile aeriene și cele feroviare, pentru stabilirea modului de procurare a biletelor. În urma acestei activități se pot obține date referitoare la faptul dacă biletul a fost procurat de către traficanți din țările de destinație sau nemijlocit de către presupusa victimă, la fel și informații cu privire la direcțiile de deplasare, chiar până în punctul final de destinație a victimei.

Prin intermediul Interpol sau după caz, SELEC, sunt verificate țările de destinație de bază ale traficului de persoane (cum sunt de exemplu Turcia, EAU, regiunea de nord a Ciprului etc.). În acest caz, putem obține informații cu privire la intrarea victimelor pe teritoriul acestor țări.

Prin intermediul OIM se verifică dacă din momentul plecării din țară, victima presupusă nu a fost identificată de către organizații internaționale ca victimă a traficului de ființe umane în țările de destinație. Astfel de acțiuni sunt des utilizate în practica moldovenească și dau un produs sporadic. Drept exemplu în acest sens poate servi informația din materialele cauzei penale nr. 2011515203, unde prin intermediul OIM s-au verificat țările de destinație a victimelor de trafic de ființe umane, ca rezultat a fost identificată victima, localizată și repatriată în RM.

Totodată, se interpelează consulatele, ambasadele și se verifică în baza căror documente a fost eliberată viza, pe ce perioadă și în ce țară, cu cine a venit minorul să primească pașaportul cu viza, precum și alte informații în acest sens.

În același timp, se interpelează Ministerul Dezvoltării Informaționale referitor la eliberarea pașaportului, ce acte au stat la baza perfectării documentelor, cine a venit cu minorul să se fotografieze, să-și depună actele și în final cine a însoțit copilul la eliberarea pașaportului.

Prin intermediul bazelor de date se ridică fișa personală a victimei, a presupusului infractor, informația cu privire la traversarea frontierei de stat de către ultimul, informația cu privire la transportul pe care îl deține și dacă a traversat frontiera cu mijlocul său de transport.

Paralel cu acestea, se efectuează un șir de măsuri speciale de investigații, pe care le-am enumerat mai sus, precum și efectuarea diverselor acțiuni (analiza comunicatelor de presă, a ziarelor, verificarea cluburilor de noapte, a personalului saunelor, agențiilor turistice, saloanelor de masaj etc.) și în urma informațiilor acumulate, acestea sunt analizate prin prisma stabilirii elementelor traficului de copii și ulterior este sesizat organul de urmărire penală.

Acesta, la rândul său, conform prevederilor alin. (1) al art. 274 Cod de procedură penală, în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă că a fost comisă infracțiunea de trafic de copii și nu există circumstanțe care exclud urmărirea penală, organul de urmărire penală este obligat să înceapă urmărirea penală imediat.

3.2. Aspecte ale investigării traficului de copii

La formarea și elaborarea metodicii cercetării oricărei infracțiuni este necesar să fie luate în considerație două aspecte: ce acțiuni de urmărire penală necesită a fi efectuate și în ce ordine logică trebuie efectuate acestea pentru a obține un rezultat eficient, luând în calcul situația de urmărire penală existentă la o anumită etapă de cercetare [353, p.101].

În literatura criminalistică conceptul de „etapă de cercetare” include un sistem de acțiuni interdependente, având același scop, condiții de cercetare și tehnici specifice [308, p.86].

În același timp, savanții criminaliști nu au ajuns la o părere unanimă asupra numărului și duratei etapelor de cercetare. Problemele periodizării etapelor de cercetare a infracțiunilor au fost studiate de mai mulți cercetători criminaliști. Suntem de acord cu părerea savanților Iu.P. Garmaev și A.F. Lubin, care în legătură cu aceasta menționează că marea majoritate a criminaliștilor se limitează la o interpretare abstractă asupra conceptului de etape a metodelor de cercetare a infracțiunilor [240, p.61].

La rândul lor, alți autori și-au expus părerea privind existența a două etape de cercetare – inițială și ulterioară, deși conținutul acestor etape nu de fiecare dată erau interpretate la fel [284, p.330; 308, p.86; 374, p.20; 296, p.35; 288, p.337-338].

Încă în anii 1970, I.A. Vozgrin a menționat faptul că existența celor două etape de cercetare a infracțiunilor este incompletă, evidențiind a treia etapă – etapa finală de cercetare [239, p.274-275]. Cu părerea respectivă au fost de acord majoritatea savanților criminaliști, precum R.S. Belkin, V.C. Gavlo, I.F. Gherasimov, L.Ia. Drapkin și alții [224, p.783-787; 250, p.87; 251, p.8-11; 221, p.235-250; 214, p.393; 277, p.100].

Mai târziu însă, I.A. Vozgrin, și-a revizuit părerile și în loc de cele trei etape propuse anterior a înaintat patru etape de cercetare a infracțiunilor, și anume: etapa prealabilă, etapa inițială, etapa cercetării ulterioare și etapa finală de cercetare [239, p.274-275].

Divizarea procesului de cercetare a infracțiunilor în inițială, ulterioară și finală se efectuează în baza principiului informativ, datorită căruia strategia ulterioară de cercetare depinde de informația obținută din etapa anterioară [216].

Reieșind din aceasta, considerăm că o problemă esențială pentru alegerea strategiei de cercetare ulterioară va apărea atunci când la etapa inițială informația obținută se va constata că este incertă, or, susținând remarcile făcute de L.I. Drapkin și V.N. Karagodin, problematica de planificare strategică a cercetării ulterioare nu depinde atât de mult de existența sau de conținutul informațiilor ulterioare, cât de incertitudinea sau lipsa informației la etapa inițială [252, p.351].

În această ordine de idei, R. Fahrutdinov specifică faptul că la etapa inițială informația este atât de incertă încât pentru a-și organiza activitatea, organul de cercetare este nevoit să

opereze cu caracteristicile criminalistice ale infracțiunii, suplinind-o astfel cu informațiile necesare [353, p.103].

La rândul său, I.Ia. Foințki a remarcat că fiecare cauză penală are momentul începerii și încetării, perioadă în care sunt poziționate un șir de stări procesuale temporare. Anume aceste stări procesuale sunt etapele cercetării infracțiunilor [356, p.352].

Examinând în ansamblu procesul de cercetare a infracțiunilor, sub aspectul direcției efectuării acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație, unii autori susțin că clasificarea criminalistică a etapelor de cercetare a infracțiunilor trebuie orientată, în primul rând, spre identificarea informațiilor cognitive ale procesului [298, p.5-6], care pot fi divizate condiționat în patru etape: etapa verificării prealabile, etapa inițială, etapa ulterioară și cea finală de cercetare [353, p.103].

Cercetătorul rus Rafael Fahrutdinov [353, p.102], considerând inițial că existența a patru etape de cercetare a infracțiunilor este una artificială, susținând poziția de aplicare a trei etape de cercetare, ulterior și-a schimbat părerea asupra ultimei poziții.

Noi însă susținem părerea celor savanți criminaliști care consideră necesară existența a celor patru etape de cercetare, și anume: prealabilă, inițială, ulterioară și finală. Or, până la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, se pot îndeplini măsuri speciale de investigații în vederea descoperirii infracțiunii, și potrivit art. 273 Cod procedură penală, la rândul său, organul de constatare poate să efectueze un șir de acte de constatare și ulterior împreună cu denunțul său să le expedieze organului de urmărire penală pentru a decide începerea urmăririi penale, aceste activități sunt premergătoare, care stau la baza începerii urmăririi penale, iar probele acumulate la această fază pot servi ca probe materiale în cadrul urmăririi penale, uneori și decisive. Astfel, aceste activități sunt efectuate până la etapa inițială de cercetare, adică la o etapă preventivă sau premergătoare urmăririi penale, și respectiv o considerăm importantă și necesară.

În continuare am dori să ne oprim la etapa inițială de cercetare, deoarece, după cum ne-am pronunțat, este o etapă de bază, datorită căreia, conform principiului informativ, depinde strategia ulterioară de cercetare.

Așadar, etapa inițială de cercetare este baza descoperirii adevărului pe cauzele penale [276, 8], care determină succesul examinării în întregime. De aceea nu este întâmplător faptul că în literatura criminalistică etapa inițială a examinării este recunoscută ca decisivă pentru descoperirea infracțiunii și identificarea infractorului.

Cu toate acestea, noțiunea etapei inițiale de cercetare în literatură rămâne a fi neexaminată în deplină măsură, astfel existând aspecte discutabile la problema dată, la care vom aduce câteva precizări.

I.A. Vozgrin, determinând etapa inițială de cercetare, arată faptul că acesta este un sistem de acțiuni de urmărire penală, care se caracterizează prin efectuarea lor urgentă, fără amânare, neîntreruptă și în timp scurt, cu scopul soluționării sarcinilor comune și specifice pentru această perioadă [238, p.154].

Un șir de savanți, încercând să dea o noțiune etapei inițiale de cercetare, au arătat că acesta este un întreg sistem, un sistem complex, care este compus din acțiunile inițiale de urmărire penală și din măsurile operative de investigație. În același timp, P. A. Oleinik vorbește despre o consecutivitate bine determinată de desfășurare a măsurilor operative de investigație și a acțiunilor de urmărire penală, determinând începutul etapei inițiale de cercetare și scopul ei: imediat după primirea sesizării cu privire la infracțiuni în scopul descoperirii acestora într-un termen foarte scurt (cât mai restrâns) [324, p.51-52].

E.P. Ișenko descoperă etapa inițială de cercetare, luând în considerație situația de urmărire penală și caracteristica criminalistică și indică la locul acestora în procesul cercetării – perioada începerii cercetărilor în cauza penală, directiva căreia depinde de situația de urmărire penală și de caracteristica criminalistică a infracțiunii și care este necesară pentru stabilirea circumstanțelor infracțiunii și a persoanei care a săvârșit-o [276, p.51-52].

Începutul etapei de cercetare inițială, după părerea majorității autorilor, este emiterea ordonanței de începere a urmăririi penale [276, p.9-10], iar în unele cazuri, „etapa inițială de cercetare poate surveni din momentul cercetării la fața locului, acțiune care se efectuează până la pornirea cauzei penale” [308, p.89].

Noi considerăm că etapa de cercetare inițială începe cu sesizarea organului de urmărire penală, deoarece, conform prevederilor alin. (1) al art. 279 Cod procedură penală, acțiunile procesuale se efectuează după înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune, cu excepția celor ce necesită a fi autorizate de judecătorul de instrucție sau aplicarea măsurilor procesuale de constrângere, care pot fi efectuate doar după pornirea urmăririi penale. Mai mult ca atât, potrivit alin. (1) al art. 1 din aceeași lege, procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea infracțiunii.

Cercetarea infracțiunilor are loc în condiții concrete de timp, loc, mediu, în interacțiunea cu alte procese obiective, comportamentul persoanelor în cadrul procedurilor penale și sub influența altor factori, care pot fi necunoscuți organului de urmărire penală. Acest sistem controversat de interacțiuni, după părerea lui R.S. Belkin, formează într-un final acel mediu, în care acționează organul de urmărire penală și alți subiecți care participă la probatoriu și în care decurge nemijlocit cercetarea. Acestui mediu i s-a dat în literatura criminalistică denumirea de „situație de urmărire penală” [225, p.448].

Totuși și aici părerile criminaliștilor nu coincid, astfel termenul „situație de urmărire penală” în literatura de specialitate [226, p.204; 278, p.4; 249, p.28-29; 297, p.64; 299, p.6; 318, p.60; 260, p.103; 365, p.90] este tratat și interpretat diferit.

În această situație, nu vom expune părerile criminaliștilor vizavi de acest subiect, însă vom împărtăși viziunea savantului rus N.P. Iablokov, care consideră că situația de urmărire penală este poziția care se formează, într-o situație care îl interesează pe reprezentantul organului de urmărire penală în timpul activităților desfășurate în legătură cu investigarea infracțiunii, care se caracterizează prin identitatea de informații tactice, strategice sau tactico-strategice estimată la un anumit moment de urmărire penală [285, p.48].

Totodată, este de remarcat că în literatura de specialitate, situațiile de urmărire penală sunt clasificate în mod diferit [221, p.96-98; 242, p.174; 319, p.60-67].

Pentru formarea metodelor criminalistice particulare de cercetare a infracțiunilor sunt folosite în primul rând situațiile de urmărire penală, care sunt scoase în evidență în urma generalizării științifice a practicii de urmărire penală. În funcție de gradul de generalizare, situațiile de urmărire penală se împart în tipice și concrete (generice și specifice). Cele concrete, la rândul lor, în funcție de prevalența în acestea a calificativelor tipice sau netipice, pot fi tipice sau atipice [287, p.51].

După cum am remarcat, situațiile tipice se evidențiază în urma generalizării științifice a practicii de urmărire penală. De aceea în structura situației tipice domină trăsături comune, care se repetă. La etapa inițială de cercetare, baza informațională a situațiilor tipice, după cum a menționat R.S. Belkin, este limitată și în mare parte se reduce doar la descrierea caracterului și plenitudinii datelor de referință. Cu toate acestea, însemnătatea situațiilor tipice de urmărire penală pentru elaborarea unui șir de recomandări, pentru determinarea direcțiilor de cercetare la faza incipientă a fost subliniată nu o singură dată în literatura criminalistică. Determinarea cu ajutorul situațiilor tipice a gradului tipic sau atipic al unei infracțiuni concrete examinate la etapa incipientă permite orientarea rapidă și corectă în împrejurările create, înaintarea versiunilor necesare de cercetare, determinarea direcțiilor de cercetare, planificarea și realizarea acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații necesare.

Situațiile tipice de urmărire penală, care sunt create la momentul începerii cercetării infracțiunii traficului de copii se caracterizează printr-un nivel înalt de incertitudini informaționale, respectiv se referă la acele situații dificile de urmărire penală.

Aderăm la părerea cercetătorului rus S. Abramova [214, p.111-112], care a clasificat, după caracterul plenitudinii informaționale, situațiile tipice dificile de urmărire penală în trei categorii:

1) Informația cu privire la traficarea probabilă a copilului parvine de la rudele apropiate sau persoane care îi înlocuiesc, prieteni, vecini sau alte persoane, care sunt preocupați de dispariția copilului. Această situație se caracterizează prin faptul că informația despre fapta criminală, persoanele care au săvârșit infracțiunea și locul aflării copilului este incompletă. În această situație cel mai des trebuie stabilit motivele pentru începerea urmăririi penale. Pornirea cauzei penale și începerea investigațiilor se complică și mai tare, fiindcă persoanele implicate în activitatea criminală nu sunt interesate în stabilirea adevărului pe cauză și fac tot posibilul pentru a împiedica efectuarea urmăririi penale.

2) Motiv pentru intentarea cauzei penale poate fi autodenunțul persoanei care a vândut copilul, dorind să-și întoarcă propriul copil, din care considerent participă activ la descoperirea infracțiunii și la identificarea celorlalți infractori. În această situație de urmărire penală există date despre vânzător, modul, locul și timpul săvârșirii tranzacției. În același timp, această situație se caracterizează prin faptul că informațiile, la etapa respectivă, despre cumpărătorul minorului, locul de aflare a lui și a copilului vândut, pot fi incomplete sau în genere să lipsească. Sarcinile de bază ale etapei inițiale sunt stabilirea locului de aflare a vânzătorului și copilului traficant, reținerea cumpărătorului.

3) Motiv pentru începerea urmăririi penale este sesizarea depusă de victima însăși sau de reprezentantul său, privind săvârșirea față de copilul a infracțiunii de trafic. Pentru situația dată, este caracteristică existența datelor incomplete privind cumpărătorul și vânzătorul, locul de aflare a lor. Cele mai importante sarcini la etapa inițială de cercetare constau în stabilirea infractorilor și în reținerea acestora.

Toate situațiile tipice dificile ale urmăririi penale, care se formează la etapa inițială de cercetare a infracțiunii de trafic de copii, se caracterizează prin lipsa de informație despre persoanele care au recrutat minorul, l-au transportat, transferat, adăpostit, primit, locul de aflare a acestora, locul de aflare a copilului. Respectiv, sarcinile etapei inițiale de cercetare sunt identificarea persoanei sau a persoanelor, care au recrutat minorul, l-au transportat, transferat, adăpostit sau primit, locul de aflare a acestora și a copilului, reținerea traficanților.

Totodată, situațiile tipice dificile la etapa inițială de cercetare sunt informațiile despre circumstanțele în care s-au produs acțiunile criminale și modalitatea săvârșirii acestora. În astfel de situații este necesar a stabili cine și în ce mod a săvârșit infracțiunea.

În același timp, practica ne arată că la etapa inițială de cercetare a infracțiunii de trafic de copii există și situații tipice simple, cum ar fi în cazul autodenunțului persoanei sau a persoanelor care au recrutat minorul, l-au transportat, transferat, adăpostit sau l-au primit. În cazul traficului de copii, situații tipice simple există și în cazul când infractorii sunt reținuți în delict flagrant, adică în timpul săvârșirii infracțiunii sau imediat după comiterea acesteia, pe urme fierbinți.

Sarcinile de bază ale etapei inițiale de cercetare, în aceste situații, se vor orienta spre colectarea, administrarea și întărirea probelor, care în mod inevitabil vor dovedi vinovăția persoanelor implicate în traficul de copii.

Cele mai simple situații tipice, în cazul traficului de copii, care de fapt dau posibilitatea de a descoperi infracțiunea cu succes și în mod rapid, sunt cazurile în care persoanei care sesizează comiterea acestei infracțiuni îi sunt cunoscute informațiile cu privire la identitatea infractorilor, locul, timpul, modul și circumstanțele comiterii infracțiunii. În acest caz, sarcina principală a organelor abilitate este orientată spre reținerea infractorilor în flagrant delict.

Situațiile de urmărire penală, care apar la etapa inițială de cercetare a traficului de copii, vor fi examinate mai detaliat în paragrafele următoare ale lucrării respective.

După cum s-a menționat, în baza analizei și aprecierii situației de urmărire penală apărute, reprezentantul organului de urmărire penală determină scopurile și sarcinile investigării infracțiunii. Realizarea sarcinilor respective se efectuează prin efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație.

Acțiunile de urmărire penală constituie conținutul de bază al etapei inițiale de cercetare. Aceste acțiuni au loc la începutul investigărilor desfășurate în cauza penală și au scopul determinării, în linii generale, a caracterului evenimentului infracțiunii săvârșite. Stabilirea acțiunilor de urmărire penală de bază la etapa inițială constă în colectarea volum de probe, care ar da posibilitate de a pune fundamentul cercetării în continuare, a determina direcția investigațiilor, a elabora cercul versiunilor criminalistice, a întocmi un plan detaliat de efectuare a măsurilor speciale de investigație și a acțiunilor de urmărire penală necesare [311, p.12-13]. Marea majoritate a lor ele trebuie să se efectueze imediat și fără amânare, astfel încât să nu fie pierdută nici o probă importantă pentru soluționarea justă a cauzei [276, p.14]. În acest sens, N.P. Iablokov a remarcat pe bună dreptate că acțiunile inițiale de urmărire penală joacă un rol-cheie în metodică de cercetare, or, datele în urma efectuării acestora formează de fapt baza probațiunii și asigură posibilitatea planificării detaliate a activității de urmărire penală și atingerea scopului acestei activități [290, p.392-393].

Etapa inițială de cercetare este constituită și din măsurile speciale de investigație. Este de menționat faptul că, în unele cazuri, descoperirea infracțiunii cu ajutorul doar a acțiunilor de urmărire penală este destul de dificilă și uneori chiar imposibilă. De aceea legea procesual-penală permite atribuirea de înfăptuire a măsurilor speciale de investigație, iar ofițerul de urmărire penală, potrivit pct. 9) al alin. (2) al art. 57 Cod procedură penală, urmează să conducă, din momentul înregistrării faptei social periculoase, aceste măsuri pentru descoperirea infracțiunii și a persoanelor care au săvârșit-o.

În procesul investigării infracțiunilor, în special la etapa inițială, reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să ia multe hotărâri tactice și strategice, a căror realizare, prin efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație, uneori nu este posibilă. Unul din mijloacele importante de soluționare a chestiunilor tactice și strategice sunt operațiunile tactice criminalistice.

În literatura criminalistică nu există o părere unică vizavi de conceptul acestei categorii criminalistice [367, p.17; 253, p.42-44; 359, p.37-38; 312, p.12-13], de esența și natura ei [303, p.16-17; 301, p.86; 259, p.85; 227, p.128-129], precum și locul acesteia în sistemul criminalistic [328, p.21; 366, p.65; 254, p.46-53].

În pofida părerilor existente, se pot evidenția următoarele calificative esențiale ale operațiunii tactice criminalistice [214, p.115]:

- 1) Ansamblul interdependent al acțiunilor de urmărire penală, al măsurilor speciale de investigație și al altor acțiuni;
- 2) Acțiunile îndreptate spre rezolvarea sarcinilor tactice, apărute la o etapă anumită a cercetării în anumite situații de urmărire penală;
- 3) Organizarea și planificarea realizării acestora;
- 4) Realizarea sub unica conducere a reprezentantului organului de urmărire penală.

Luând în considerație criteriile evidențiate, considerăm că cea mai exactă noțiune a operațiunilor tactice criminalistice a fost dată de N.A. Marocikin, care le tratează ca pe un sistem de acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigații interdependente, elaborate având în vedere situația de urmărire penală apărută și realizate conform planului stabilit și sub conducerea persoanei cu funcție de răspundere, în scopul îndeplinirii anumitor însărcinări tactice întru elucidarea, examinarea și preîntâmpinarea infracțiunilor [312, p.13].

La etapa inițială de cercetare a infracțiunii de trafic de copii, reprezentantul organului de urmărire penală preferențial trebuie să decidă asupra următoarelor sarcini: stabilirea personalității cumpărătorului (vânzătorului, intermediarului), persoanele care au recrutat, transportat, transferat, adăpostit sau primit copilul; căutarea și reținerea acestor persoane; stabilirea locului de aflare a minorului traficat și eliberarea acestuia sau, după caz, localizarea minorului în țara de destinație și repatrierea lui în Republica Moldova. Aceste aspecte nu pot fi decise doar prin realizarea unor măsuri speciale de investigații și acțiuni de urmărire penală.

Aici este necesară efectuarea unui complex de acțiuni de urmărire penală bine planificate și coordonate conform tuturor cerințelor necesare, realizate de reprezentantul organului de urmărire penală, sub controlul și conducerea unică a acestuia, în interacțiune cu alte persoane [373, p.81].

Luând în considerație cele expuse, ținând cont de analiza literaturii de specialitate dedicată cercetării inițiale a infracțiunilor, se poate menționa că specific pentru investigarea traficului de copii la această etapă se consideră:

a) începutul etapei inițiale de cercetare urmează a fi considerată începerea urmăririi penale, prin întocmirea ordonanței respective, fie efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției corporale sau a ridicării, fie alte acțiuni de urmărire penală efectuate până la începerea urmăririi penale;

b) aceasta se prezintă ca un complex de acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigații sau un complex de operațiuni tactice criminalistice, efectuate ținând cont de circumstanțele care urmează a fi stabilite și dovedite în procesul penal, în scopul de a decide identificarea, căutarea și reținerea traficantilor, identificarea personalității și locului de aflare a victimelor minore, fixarea probelor și alte acțiuni legale efectuate astfel încât, în final, să fie dovedită vinovăția subiecților infracțiunii cu înaintarea unei învinuiri motivate;

c) condiționalitatea acestui complex al situației de urmărire penală și caracterul criminalistic al infracțiunii de trafic de copii.

Unii autori consideră finalizarea etapei de cercetare în momentul emiterii ordonanței de recunoaștere a persoanei în calitate de învinuit și în felul acesta leagă finisarea etapei inițiale de cercetare cu descoperirea infracțiunii [308, p.89; 358, p.39-40; 295, p.16; 344, p.98-99].

R.S. Belkin consideră că finisarea etapei inițiale de cercetare a infracțiunilor are loc nu numai atunci când persoanei i-a fost înaintată învinuirea, dar și în cazul în care timpul rapid din diverse motive s-a diminuat, or, caracteristic pentru această etapă este anume faptul că organul care îndeplinește măsurile speciale de investigații și organul de urmărire penală efectuează în mod rapid, operativ, urgent, fără anulare și amânare o serie de măsuri speciale de investigație și acțiuni de urmărire penală în scopul acumulării probelor necesare întru dovedirea vinovăției infractorilor [223, p.392-393; 221, p.238-239]. Cu alte cuvinte, autorul are în vedere că etapa inițială de cercetare poate fi considerată terminată odată cu suspendarea urmăririi penale, adică cu emiterea ordonanței în acest sens.

Analizând părerea cercetătoarei ruse S. Abramova care, de asemenea, susține părerea lui R.S. Belkin, am constatat că ea consideră că finisarea etapei inițiale de cercetare a infracțiunilor are loc și în cazul emiterii ordonanței de suspendare, în cazul în care învinuitul se sustrage de la organul de urmărire penală sau locul aflării acestuia nu este stabilit [214, p.118].

Nu suntem de acord cu această părere, din motivul că odată ce persoanei i-a fost înaintată învinuirea, etapa inițială se consideră finisată, indiferent de faptul dacă ordonanța de punere sub învinuire a fost emisă în lipsa persoanei. Oricum, în această perioadă de timp s-au efectuat

acțiunile de urmărire penală și măsurile speciale de investigații necesare pentru a demonstra vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii.

Pornind de la cele sus-menționate, ne raliem la opinia savantului rus R.S. Belkin, cu specificarea că etapa inițială de cercetare se finisează odată cu punerea persoanei sub învinuire, chiar și în cazul în care ordonanța respectivă a fost emisă în lipsa persoanei, precum și odată cu suspendarea urmăririi penale, prin emiterea ordonanței în acest sens, având ca temei cazul în care nu este identificată persoana care poate fi pusă sub învinuire.

În restul cazurilor, adică în cazul în care învinuitul a dispărut, sustrăgându-se de la urmărirea penală ori locul aflării lui nu este stabilit, sau în caz de refuz privind lipsirea persoanei de imunitate, fie în caz de refuz de extrădare a persoanei de către un stat străin, dacă urmărirea penală nu poate fi terminată în lipsa acestei persoane ori în cazul în care învinuitul s-a îmbolnăvit de o boală psihică sau de o altă boală gravă, care îl împiedică să ia parte la procesul penal, atestată printr-o concluzie medico-legală a unei instituții medicale de stat, luând în considerație faptul că în toate aceste cazuri persoana este pusă sub învinuire, suntem de părerea că etapa inițială de cercetare are finalitate odată cu emiterea nu a ordonanței de suspendare a urmăririi penale pe aceste temeiuri, ci odată cu emiterea ordonanței de punere a persoanei sub învinuire.

Analizând cauzele penale pornite în perioada anilor 2003-2011 de organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova pe traficul de copii, am constatat că etapa inițială de cercetare s-a finisat cu descoperirea infracțiunii în 97,3% de cauze penale, și respectiv în 2,7% din cauze a avut loc suspendarea urmăririi penale pe temeiul că nu era identificată persoana care putea fi pusă sub învinuire.

Astfel, caracterul situațiilor tipice de urmărire penală la etapa următoare de cercetare, în general, este determinat de rezultatele etapei inițiale de cercetare.

Dacă infractorul a fost găsit și sunt acumulate probe pentru tragerea lui la răspunderea penală, atunci la etapa ulterioară de cercetare se efectuează examinarea minuțioasă a motivelor învinuirii, sunt identificați toți participanții la infracțiune, etapele infracționale și concursul de infracțiuni, se studiază toate legăturile între elementele infracțiunii, se stabilesc cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

În cazul în care la etapa inițială de cercetare nu a fost posibil de a descoperi infracțiunea, atunci în baza materialelor și informațiilor obținute în perioada etapei respective se întocmește un plan detaliat de cercetare ulterioară infracțiunii.

Specificul situațiilor tipice de urmărire penală al etapei ulterioare de cercetare a traficului de copii constă în identificarea a cel puțin doi subiecți ai infracțiunii, adică a cumpărătorului și vânzătorului, la fel este necesar de a stabili locul de aflare a minorului și eliberarea acestuia. De

aceea situațiile tipice de urmărire penală la etapa ulterioară de cercetare pot fi caracterizate în felul următor:

a) persoanele care au recrutat, transportat, transferat, adăpostit și primit copilul, precum și persoanele care au dat sau primit unele beneficii ori plăți pentru obținerea consimțământului unei persoane care deținea controlul asupra copilului în scopurile indicate la alin. (1) al art. 206 Cod penal, au fost identificate și reținute. La fel, a fost identificat locul aflării copilului și repatriat în Republica Moldova (în cazul în care copilul a fost traficat peste hotarele țării), fie locul copilului traficat în interiorul țării a fost identificat și ulterior copilul a fost eliberat;

b) a fost identificată și reținută doar persoana care a recrutat minorul, în scopurile indicate la alin. (1) al art. 206 Cod penal, nefiind posibilă identificarea celorlalți participanți, fie că aceștia au fost identificați însă sunt necesare întreprinderea măsurilor în vederea căutării lor. Fie a fost posibilă doar identificarea acesteia, însă este necesară efectuarea acțiunilor și măsurilor necesare în vederea stabilirii locului aflării ei. Minorul este eliberat ori locul de aflare a acestuia nu a fost posibil de stabilit;

c) a fost identificată și reținută doar persoana care a transportat minorul, în scopurile indicate la alin. (1) al art. 206 Cod penal, nefiind posibilă identificarea celorlalți participanți, fie că aceștia au fost identificați însă este necesară întreprinderea măsurilor în vederea căutării lor. Sau a fost posibilă doar identificarea acesteia, însă este necesară efectuarea acțiunilor și măsurilor necesare în vederea stabilirii locului aflării ei. Minorul este eliberat ori locul de aflare a acestuia nu a fost posibil de stabilit;

d) a fost identificată și reținută doar persoana care a transferat minorul, în scopurile indicate la alin. (1) al art. 206 Cod penal, nefiind posibilă identificarea celorlalți participanți, fie că aceștia au fost identificați însă sunt necesare întreprinderea măsurilor în vederea căutării lor. Ori a fost posibilă doar identificarea acesteia, însă este necesară efectuarea acțiunilor și măsurilor necesare în vederea stabilirii locului aflării ei. Minorul este eliberat ori locul de aflare a acestuia nu a fost posibil de stabilit;

e) a fost identificată și reținută doar persoana care a adăpostit minorul, în scopurile indicate la alin. (1) al art. 206 Cod penal, nefiind posibilă identificarea celorlalți participanți, fie că aceștia au fost identificați însă sunt necesare întreprinderea măsurilor în vederea căutării lor. Fie a fost posibilă doar identificarea acesteia, însă este necesară efectuarea acțiunilor și măsurilor necesare în vederea stabilirii locului aflării ei. Minorul este eliberat ori locul de aflare a acestuia nu a fost posibil de stabilit;

f) a fost identificată și reținută doar persoana care a primit minorul, în scopurile indicate la alin. (1) al art. 206 Cod penal, nefiind posibilă identificarea celorlalți participanți, fie că aceștia au fost identificați însă sunt necesare întreprinderea măsurilor în vederea căutării lor. Sau

a fost posibilă doar identificarea acesteia, însă este necesară efectuarea acțiunilor și măsurilor necesare în vederea stabilirii locului aflării ei. Minorul este eliberat ori locul de aflare a acestuia nu a fost posibil de stabilit;

g) a fost identificată și reținută doar persoana care a dat beneficii ori plăți pentru obținerea consimțământului unei persoane care deținea controlul asupra copilului, în scopurile indicate la alin. (1) al art. 206 Cod penal, nefiind posibilă identificarea celorlalți participanți, fie că aceștia au fost identificați însă sunt necesare întreprinderea măsurilor în vederea căutării lor. Ori a fost posibilă doar identificarea acesteia, însă este necesară efectuarea acțiunilor și măsurilor necesare în vederea stabilirii locului aflării ei. Minorul este eliberat ori locul de aflare a acestuia nu a fost posibil de stabilit;

h) a fost identificată și reținută doar persoana care a primit beneficii ori plăți pentru obținerea consimțământului unei persoane care deținea controlul asupra copilului, în scopurile indicate la alin. (1) al art. 206 Cod penal, nefiind posibilă identificarea celorlalți participanți, fie că aceștia au fost identificați însă sunt necesare întreprinderea măsurilor în vederea căutării lor. Fie a fost posibilă doar identificarea acesteia, însă este necesară efectuarea acțiunilor și măsurilor necesare în vederea stabilirii locului aflării ei. Minorul este eliberat ori locul de aflare a acestuia nu a fost posibil de stabilit.

Etapă a treia de cercetare începe din momentul când procurorul a dispus terminarea urmăririi penale și se finisează prezentarea materialelor de urmărire penală a părților și întocmirea rechizitoriului. Unii autori sunt de părerea, la care de fapt aderăm și noi, că această etapă se finisează și prin dispunerea încetării urmăririi penale sau clasării cauzei penale [238, p.155]. La etapa dată se efectuează:

- 1) acțiuni procesuale de terminare a procedurii de cercetare;
- 2) măsuri organizaționale și tehnice, necesare pentru terminarea cercetărilor;
- 3) unele acțiuni de urmărire penală care sunt solicitate la cererile părților [221, p.242; 219, p.182-190].

La viziunea noastră, discutabilă este situația în care procurorul a dispus scoaterea de sub urmărire penală a persoanei. În această situație apare întrebarea dacă se poate considera că etapa finală, în acest caz, este terminată. În studiul efectuat, ajungem la concluzia că în unele cazuri putem considera finalizarea etapei respective în situația dată, iar în altele nu.

Așadar, în cazul în care organul de urmărire penală constată că fapta nu a fost săvârșită de bănuț, fie în acțiunile lui nu sunt întrunite elementele infracțiunii, propune procurorului scoaterea persoanei de sub urmărire penală, ori o decide procurorul din oficiu.

În asemenea caz, nu putem vorbi despre finisarea etapei de cercetare finale, or, conform prevederilor alin. (5) al art. 284 Cod procedură penală, în cazul în care procurorul dispune

scoaterea persoanei de sub urmărire, el restituie dosarul organului de urmărire penală, cu indicația de a continua urmărirea penală.

Astfel, prin decizia respectivă se constată că persoana nu a comis infracțiunea în cazul dat trafic de copii, însă fapta criminală există, adică organul de urmărire penală trebuie să efectueze acțiuni de urmărire penală și să conducă măsurile speciale de investigații întru stabilirea persoanelor care anume se fac vinovate de comiterea infracțiunii respective.

Însă atunci când organul de urmărire penală constată că fapta nu a fost săvârșită de bănuț, în cazurile în care nu există faptul infracțiunii, fapta nu este prevăzută de legea penală ca infracțiune ori fapta nu întrunește elementele infracțiunii, propune procurorului scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, sau aceasta o decide procurorul din oficiu. În asemenea cazuri putem considera că etapa a treia de cercetare este finalizată, fiindcă, concomitent cu scoaterea persoanei de sub urmărire penală, procurorul emite și ordonanța de încetare a urmăririi penale.

Pentru etapa finală de cercetare în cazurile traficului de copii sunt caracteristice următoarele situații tipice:

1. La prezentarea materialelor de urmărire penală la cunoștința părților nu au parvenit nici un fel de cereri. În această situație, activitatea va fi îndreptată spre întocmirea rechizitoriului conform prevederilor art. 296 Cod procedură penală și confirmarea acestuia în baza art. 296² Cod procedură penală.

2. La prezentarea materialelor de urmărire penală la cunoștința părților au parvenit cereri cu privire la efectuarea suplimentară a unor acțiuni de urmărire penală. În asemenea caz, activitatea este îndreptată spre admiterea sau neadmiterea cererilor parvenite. În primul caz, prin efectuarea acțiunilor de urmărire penală se va realiza controlul și elucidarea circumstanțelor adăugătoare, care pot duce la înaintarea unei învinuiri noi. În al doilea caz, se realizează îndeplinirea cerințelor legate de cercetarea finală, întocmirea și confirmarea rechizitoriului.

De menționat că etapa finală de cercetare este tipică pentru majoritatea infracțiunilor, de aceea ne vom axa pe etapele de cercetare inițială și ulterioară, or, anume aceste etape sunt specifice de la o infracțiune la alta, în special pentru infracțiunea traficului de copii.

3.3. Situațiile de urmărire penală și particularitățile efectuării urmăririi la etapele inițială și ulterioară în cazurile traficului de copii

În urma efectuării analizei practicii de urmărire penală în cazurile traficului de copii, noi am evidențiat situații de urmărire penală, pe care le vom expune în continuare.

Situația de urmărire penală nr. 1. *A parvenit sesizarea cu privire la faptul că minorul care a plecat în altă regiune a Republicii Moldova sau în altă țară și despre el o perioadă de*

timp nu se știe nimic, adică acesta nu telefonează și nu scrie, cu alte cuvinte este pierdut fără urmă. Există o bănuială că copilul se află în robie sexuală, dat fiind faptul că acesta a reușit ceva timp în urmă să anunțe rudele, prietenii sau cunoscuții despre acest fapt.

Pentru a verifica versiunea respectivă este necesar a fi efectuate următoarele măsuri speciale de investigații și acțiuni de urmărire penală:

- la locul de domiciliu al victimei, în mod operativ, fără amânare, vor fi stabilite rudele apropiate, prietenii, vecini și cunoscuții minorului, care vor caracteriza personalitatea și istoria vieții acestuia până la dispariție;
- se vor chestiona părinții, alte rude apropiate, cunoscuții și prietenii minorului în scopul stabilirii informației referitoare la posibilele relații ale victimei până la plecare. Rezultatul chestionării va ajuta probabil la stabilirea traficantului sau a traficantilor și locul aflării minorului, în special locul exploatării acestuia;
- se va verifica traversarea frontierei de stat, în scopul stabilirii faptului dacă minorul a ieșit din Republica Moldova și în ce direcție;
- prin Misiunea EUBAM se va verifica informația dacă victima minoră nu a părăsit țara prin segmentul regiunii transnistrene;
- se va interpela Departamentul poliției de frontieră pentru a afla date referitoare la traversarea frontierei de stat a minorului, de cine a fost însoțit, cu ce transport și în ce direcție;
- se vor interpela companiile aeriene, pentru a stabili modul de procurare a билетelor (biletul procurat de către traficanți din țările de destinație, sau nemijlocit de victima presupusă) și direcțiile de deplasare (până la punctul final, adică până în țara de destinație);
- prin intermediul Interpol sau, după caz, SELEC, se vor verifica țările de destinație de bază ale traficului de ființe umane (Turcia, EAU, regiunea de nord a Ciprului ș.a.), pentru a stabili dacă victima a intrat pe teritoriul acestor țări;
- prin intermediul OIM se va verifica dacă din momentul plecării din țară victima presupusă nu a fost identificată de către organizații internaționale ca victimă a traficului în țările de destinație;
- se vor interpela consulatele, ambasadele și se va verifica dacă presupusa victimă minoră nu a solicitat deschiderea vizei, iar în cazul afirmativ, se va verifica în baza căror documente a fost eliberată viza, pe ce perioadă și în ce țară, cu cine a venit minorul să primească pașaportul cu viza;
- se va interpela Ministerul Dezvoltării Informaționale și Comunicațiilor referitor la faptul dacă presupusei victime i s-a eliberat pașaportul, iar în caz afirmativ, se va verifica în baza căror acte a fost perfectat pașaportul, cine a achitat costul acestuia, cu cine presupusa victimă a venit să-l primească;

- se va cere acordul rudelor apropiate pentru a fi interceptate convorbirile telefonice și a alte convorbiri, controlul comunicărilor telegrafice, precum și culegerea de informații de la instituțiile de telecomunicații, în scopul stabilirii locului de unde poate să parvină apeluri, scrisori etc., iar acest loc poate fi cel de exploatare a victimei, și nu în ultimul rând pot fi stabiliți infractorii și regiunea unde se află minorul pentru ca într-un final locul acestuia să poată fi localizat și minorul repatriat în RM (în cazul în care copilul de află peste hotarele țării);

- se vor verifica toate persoanele posibile să aibă legătură cu traficul copilului, precum și dacă aceste persoane dețin apartamente, case sau alte proprietăți imobile, care sunt date în chirie pe o anumită perioadă de timp.

Totodată, în urma informațiilor obținute, în cazul în care a fost posibilă stabilirea locului aflării minorului, se va purcede la efectuarea următoarelor acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigații:

- recunoașterea victimei în calitate de parte vătămată și parte civilă, precum și audierea detaliată a minorului în calitate de parte vătămată, în scopul stabilirii tuturor circumstanțelor comiterii infracțiunii, modalitatea recrutării, transportării, transferului, adăpostirii și primirii copilului, în ce regiune au fost comise acțiunile criminale, unde a fost exploatat, în ce mod, cine sunt infractorii (dacă cunoaște identitatea acestora sau poate să-i recunoască doar vizual), cu ce transport a fost transportat, a fost remunerat în urma exploatarei sau nu, precum și alte detalii importante pentru cauză;

- se va acumula informații referitoare la locul aflării infractorilor și se va organiza reținerea acestora, sau după caz, acumularea materialelor pentru anunțarea lor în căutare;

- se va afla domiciliul infractorilor, numerele de telefoane, inclusiv cele mobile, de pe care au comunicat cu victima în momentul racolării ei, fie transportarea, transferul etc.;

- se vor intercepta convorbirile telefonice și alte convorbiri ale subiecților infracțiunii;

- se vor culege informații de la instituțiile de telecomunicații, pentru a stabili legătura între victimă și infractor, precum și legătura persoanei care a recrutat minorul cu ceilalți participanți, iar în final se vor identifica numerele de telefoane ale celorlalți și se vor intercepta și convorbirile acestora;

- după caz, se vor monitoriza sau controla tranzacțiile financiare;

- se vor documenta infractorii cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea acestora prin sistemul de poziționare globală (GPS);

- se va colecta informația de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;

- după caz, se va efectua investigația sub acoperire;

- în cazul în care minorul a fost traficat și exploatat în interiorul țării se va stabili locul exploatarei, în proprietatea cui se află apartamentul, vila, casa etc., se va cerceta acest loc și se

vor instala în el aparate audio și video, de fotografiat, de filmat etc., pentru a identifica infractorii și alte victime ale infracțiunii, persoanele care au atribuție la comiterea infracțiunii etc.;

- se va supraveghea domiciliul respectiv prin utilizarea mijloacelor tehnice;
- totodată se va efectua urmărirea vizuală a infractorilor, locul acestora, mijloacele de transport, legăturile acestora, în scopul reținerii tuturor participanților la crimă;
- vor fi audiați martori ai infracțiunii, rudele, vecinii, prietenii victimei, în scopul obținerii informațiilor utile pentru cercetarea cazului;
- se vor efectua percheziții la domiciliul subiecților infracțiunii, în scopul depistării documentelor, obiectelor, sau altor bunuri și urme, care vor dovedi prezența în apartament a minorului, documente ce au servit la eliberarea vizei, fie alte date cu privire la infracțiune, agende ale infractorilor, în care posibil sunt numere de telefoane a altor participanți, adresele de domiciliu ale acestora (inclusiv peste hotare), date de identitate, chiar și ale unor persoane publice, ale cetățenilor străini care au putut beneficia de serviciile minorului, acte ale minorului traficat, alte documente ale altor victime. Tot aici se va stabili dacă în domiciliul în care se face percheziția nu sunt obiecte ale minorului, haine, bunuri, precum și se va cerceta, spre exemplu, radiatorul de care a fost legat minorul, urme biologice etc.;
- după caz, se vor efectua percheziții și ridica de la persoanele juridice (firme turistice, cele care angajează la lucru peste hotare persoane), în scopul depistării unor acte, contracte etc., care au servit la traficul minorului;
- se vor dispune expertizele criminalistice necesare: medico-legală, a documentelor, biologică, psihiatrică, a scrisului ș.a., după caz;
- se va cerceta transportul infractorilor;
- se vor colecta mostre pentru cercetarea comparativă;
- după reținerea infractorilor, aceștia vor fi audiați privitor la acțiunile criminale, prezența în domiciliul lor a bunurilor minorului traficat și exploatat, precum și la alte detalii importante pentru cazul cercetat;
- se vor ridica de la martori sau alți participanți bunuri sau obiecte importante pentru cercetarea cazului;
- se vor examina descifrările convorbirilor telefonice, a actelor, a documentelor ridicate, și după caz, vor fi recunoscute ca corpuri delictive și vor fi anexate la cauza penală;
- după caz, vor fi întocmite și expediate dispoziții, delegații și comisii rogatorii, inclusiv internaționale.

Situația de urmărire penală nr. 2. *Victima minoră a reușit să fugă de la infractori și revenind în țară a sesizat organul de urmărire penală despre faptul traficării ei, ori sesizarea a fost făcută de o organizație nonguvernamentală, fie de la o instituție de stat sau din altă țară,*

despre faptul că a fost identificată o victimă a traficului de copii și cunoaște identitatea acesteia, locul aflării ei, fie victima s-a adresat acestei organizații personal sau prin alte mijloace.

În această situație considerăm că este necesar a fi efectuate următoarele acțiuni:

- prin intermediul OIM victima va fi identificată în țara de destinație și repatriată în Republica Moldova (în cazul în care despre trafic a sesizat organizația nonguvernamentală sau o instituție de stat ori din altă țară);
- vor fi efectuate actele de constatare necesare, precum și măsurile speciale de investigații în acest sens;
- dacă din cuprinsul sesizării și al actelor de constatare va rezulta o bănuială rezonabilă că a fost comisă infracțiunea de trafic de copii și nu vor exista circumstanțe care exclud urmărirea penală, organul de urmărire penală va începe urmărirea penală;
- va fi recunoscută victima în calitate de parte vătămată și parte civilă, precum și va fi audiată victima detaliat, în scopul stabilirii tuturor circumstanțelor comiterii infracțiunii;
- se va dispune expertiza medico-legală în scopul fixării urmelor exploatării sau abuzului;
- se va efectua investigația sub acoperire;
- se vor urmări infractorii și se vor colecta date despre fapte și infractori;
- se vor stabili locurile unde victima a fost exploatată în scopul efectuării ulterioare a percheziției și ridicării urmelor infracțiunii;
- dacă este vorba de exploatarea sexuală sau în prostituție a minorului, se vor efectua apeluri de telefon controlate chipurile pentru a beneficia de serviciile acordate în scopul organizării pe viitor a livrării controlate;
- se vor efectua și alte acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigații enumerate la situația de urmărire penală nr. 1.

Situația de urmărire penală nr. 3. *Despre pregătirea vânzării-cumpărării minorului a comunicat persoana căreia i-a fost propusă cumpărarea copilului.*

În situația dată sunt cunoscuți vânzătorul (vânzătorii), cumpărătorul, minorul, locul și timpul săvârșirii tranzacției.

Pregătirea sau organizarea operațiunilor tactice constă în realizarea următoarelor măsuri:

- a intercepta convorbirile telefonice ale vânzătorilor cu cumpărătorii (a înregistra toate convorbirile telefonice între vânzător și cumpărător);
- a identifica locul, timpul și condițiile tranzacției;
- în cazul în care este stabilit că locul tranzacției va avea loc, spre exemplu, într-un apartament, acesta se va cerceta preventiv și se vor instala în el aparate ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat;

- este necesar a stabili numărul persoanelor ce vor participa la tranzacția cu minorul și, în funcție de aceasta se va stabili numărul lucrătorilor operativi și al ofițerilor de urmărire penală care vor participa la reținerea infractorilor, astfel încât să fie posibil de a-i reține pe toți subiecții (cei care fac tranzacția și primesc sumele de bani necesare, cei care asigură paza apartamentului, cei care au transportat infractorii până la locul de destinație etc.);

- este necesar a stabili genul infractorilor, deoarece, în cazul în care cel puțin unul din subiecții infracțiunii este de gen feminin, atunci este necesară includerea în grupa de reținere a unui ofițer de investigație de gen feminin, fie un ofițer de urmărire penală de acest gen, or, datorită faptului respectiv va fi necesară percheziția corporală și aceasta trebuie făcută conform prevederilor legale;

- în unele cazuri, persoana care a sesizat despre faptul că i s-a propus să cumpere copilul, la întâlnirea cu infractorul sau la tranzacție, aceasta poate fi însoțită de un angajat al organului de constatare sau al celui de urmărire penală, iar în momentul întâlnirii ultimul va avea statutul de cumpărător, iar persoana căreia i s-a propus de fapt tranzacția va avea rolul de intermediar;

- a stabili cuantumul mijloacelor financiare pentru care se dorește a vinde copilul, după care se vor pregăti bancnotele respective și controlul transmiterii banilor;

- a pregăti mijloacele tehnice pentru înregistrarea audio și video, transportul, mijloacele de legătură etc.;

- a repartiza sarcinile fiecărui participant al grupului de reținere, consecutivitatea lor, cine va efectua reținerea propriu-zisă, în ce moment, cine va supraveghea domiciliul din exterior etc.;

- după reținere va fi necesară efectuarea unor altor acțiuni de urmărire penală, ca de pildă percheziția corporală, percheziția domiciliului etc., iar pentru aceasta este necesar ca reprezentantul organului de urmărire penală să se pregătească din timp și să planifice orice altă situație care poate să apară;

- toate acțiunile de urmărire penală trebuie efectuate cu precauție, iar organizarea reținerii trebuie planificată la cel mai înalt nivel, astfel încât să nu se dea posibilitatea evadării infractorilor de la reținere [76, p.14-17];

- în cazul în care se planifică reținerea mai multor infractori, atunci este necesară implicarea mai multor lucrători operativi pentru ca infractorii să fi deținuți separat unul de altul, să nu poată comunica între ei [321, p.140-143].

La realizarea operațiunilor tactice este necesar:

- a înregistra actul de vânzare-cumpărare pe banda video (filmarea poate să fie efectuată de către cumpărător chipurile pentru împiedicarea posibilei întoarceri a copilului, sau chipurile pentru a evita faptul că copilul este răpit și că este căutat de poliție) [214, p.124];

- a pune vânzătorul să scrie cu mâna proprie o recipisă precum că a primit pentru copil suma respectivă de bani sau cel puțin ce sumă de bani a primit și de la cine.

Acțiunile de urmărire penală și măsurile speciale de investigație, care se efectuează la investigarea traficului de copii în situația respectivă:

- reținerea tuturor participanților tranzacției (vânzătorul, cumpărătorul, intermediarul) la locul infracțiunii;

- efectuarea perchezițiilor corporale ale reținuților;

- efectuarea cercetării locului infracțiunii;

- ridicarea, cercetarea și examinarea preventivă a obiectelor și documentelor care au tangență cu fapta vânzării-cumpărării (recipisele privind vânzarea-cumpărarea, certificatul de naștere și extrasul din cartela copilului privind bolile de care suferă);

- identificarea copilului și amplasarea lui în centrele de reabilitare, unde copilului i se va acorda asistența juridică, psihologică și medicală;

- cercetarea bancnotelor care au servit drept plată pentru copil;

- dispunerea expertizelor corespunzătoare.

Situația de urmărire penală nr. 4. *Există informația operativă privind recrutarea unui copil în scopul prevăzut de alin. (1) al art. 206 Cod penal, sau de la persoana, care a aflat din întâmplare despre aceasta.*

În această situație informația despre recrutor, minor, locul și timpul recrutării poate lipsi sau să fie incompletă ori incertă.

În această situație se vor efectua următoarele măsuri speciale de investigații:

- a) a chestiona detaliat persoana care a înștiințat despre recrutarea minorului;

- b) a culege informații despre recrutor și a-l identifica;

- c) a stabili personalitatea recrutorului;

- d) a stabili legăturile acestuia;

- e) după caz, a urmări vizual infractorul;

- f) a intercepta convorbirile telefonice;

- g) a ridica descifrările convorbirilor telefonice;

- h) a intercepta și înregistra comunicările și imaginile de la distanță;

- i) a efectua și alte măsuri prevăzute la situații de urmărire penală nr. 3.

Acțiunile de urmărire penală ce necesită a fi efectuate, luând în calcul necesitatea planificării și organizării realizării acestora:

a) pregătirea mijloacelor tehnice (aparatura pentru înregistrarea audio și video, transportul, mijloacele de legătură etc.);

b) repartizarea sarcinilor fiecărui participant al grupului de reținere, consecutivitatea lor, cine va efectua reținerea propriu-zisă, în ce moment, cine va supraveghea domiciliul din exterior etc.;

c) reținerea în flagrant a recrutorului;

d) efectuarea percheziției corporale a acestuia;

e) cercetarea locului săvârșirii infracțiunii;

f) ridicarea și examinarea obiectelor și documentele care au legătură cu fapta infracțională;

g) identificarea copilului și plasarea acestuia într-un centru de reabilitare;

h) dispunerea expertizelor corespunzătoare.

Acțiunile ulterioare de urmărire penală, măsurile speciale de investigații și alte activități sunt următoarele:

a) audierea detaliată a minorului;

b) audierea recrutorului;

c) efectuarea perchezițiilor la domiciliul, la locul de muncă, în transportul infractorului;

d) audierea martorilor (rude, vecini, prieteni, cunoscuți);

e) emiterea unei dispoziții organului care înfăptuiește activitatea specială de investigații în vederea stabilirii legăturii recrutorului cu grupe criminale organizate;

f) stabilirea locului adăpostirii minorului și efectuarea în el a percheziției, în scopul dovedirii faptului că minorul a fost anume în acel loc, ridicarea documentelor, înscrisurilor, urmelor biologice, firelor de păr, hainelor minorului etc.;

g) dispunerea expertizelor medico-legale, biologice, a scrisului, înregistrării audio, ș.a.

Situația de urmărire penală nr. 5. *Este informația că există un grup de cetățeni ai Republicii Moldova și străini care recrutează copii și organizează transportarea acestora peste hotarele țării, în scopul exploatarei sexuale. În situația respectivă nu se cunosc infractorii, însă se cunoaște informația cu privire la copilul recrutat și care este potențiala victimă.*

În acest caz, se vor efectua următoarele măsuri speciale de investigație și acțiuni de urmărire penală:

- se anunță Departamentul poliției de frontieră în scopul preîntâmpinării scoaterii copilului din țară și reținerea persoanei care însoțește copilul, întru stabilirea tuturor circumstanțelor cazului;

- se interpelează Ministerul Dezvoltării Informaționale și Comunicațiilor în scopul verificării actelor ce au stat la baza perfecționării pașaportului cetățeanului Republicii Moldova (spre exemplu declarațiile notariale);

- în timpul traversării frontierei de stat, este necesar a se ridica actele de identitate ale minorului și ale persoanei care îl însoțește în scopul examinării acestor acte, iar în special este necesar a verifica procura prin care i s-a dat dreptul călăuzei de a scoate copilul din țară [140];

- la locul de domiciliul victimei, în mod operativ, fără amânare, vor fi stabilite rudele apropiate, prietenii, vecinii și cunoscuții minorului, care vor caracteriza personalitatea și istoria vieții acestuia până la dispariție;

- se vor chestiona părinții, alte rude apropiate, cunoscuții și prietenii minorului în scopul stabilirii informației referitoare la posibilele relații ale victimei până la plecare. Rezultatul chestionării va ajuta probabil la stabilirea traficantului sau a traficantilor și a locului aflării minorului, în special a locului exploatării acestuia;

- se vor verifica toate persoanele posibile să aibă legătură cu traficul copilului, precum și dacă aceste persoane dețin apartamente, case sau alte proprietăți imobile care sunt date în chirie pe o anumită perioadă de timp.

- recunoașterea victimei în calitate de parte vătămată și parte civilă, precum și audierea detaliată a minorului în calitate de parte vătămată, în scopul stabilirii tuturor circumstanțelor comiterii infracțiunii, modalității recrutării, transportării, transferului, adăpostirii și primirii copilului, în ce regiune au fost comise acțiunile criminale, unde a fost exploatat, în ce mod, cine sunt infractorii (dacă cunoaște identitatea acestora sau poate să-i recunoască doar vizual), cu ce transport a fost transportat, a fost remunerat în urma exploatării sau nu, precum și alte detalii importante pentru cauză;

- se va afla domiciliul infractorilor, numerele de telefoane, inclusiv cele mobile, de pe care au comunicat cu victima în momentul racolării ei, fie transportării, transferului etc.;

- se vor intercepta convorbirile telefonice și alte convorbiri ale subiecților infracțiunii;

- se vor culege informații de la instituțiile de telecomunicații pentru a stabili legătura între victimă și infractor, precum și legătura persoanei care a recrutat minorul cu ceilalți participanți, iar în final se vor identifica numerele de telefoane ale celorlalți și se vor intercepta și convorbirile acestora;

- după caz, se vor monitoriza sau controla tranzacțiile financiare;

- se va colecta informația de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;

- după caz, se va efectua investigația sub acoperire;

- vor fi audiați martori ai infracțiunii, rudele, vecinii, prietenii victimei, în scopul obținerii informațiilor utile pentru cercetarea cazului;

- se vor efectua percheziții la domiciliul subiecților infracțiunii în scopul depistării documentelor, obiectelor, sau altor bunuri și urme, care vor demonstra prezența în apartament a minorului, documente ce au servit la eliberarea vizei, fie alte date cu privire la infracțiune, agende ale infractorilor, în care posibil sunt numere de telefoane ale altor participanți, adresele de domiciliu ale acestora (inclusiv peste hotare), date de identitate, chiar și ale unor persoane publice, ale cetățenilor străini care au putut beneficia de serviciile minorului, acte ale minorului traficat, alte documente ale altor victime. Tot aici se va stabili dacă în domiciliul în care se face percheziția nu sunt obiecte ale minorului, haine, bunuri, precum și se va cerceta, spre exemplu, radiatorul de care a fost legat minorul, urme biologice etc.;

- după caz, se vor efectua percheziții și ridica de la persoanele juridice (firme turistice, cele care angajează la lucru peste hotare persoane) în scopul depistării unor acte, contracte etc., care au servit la trafizarea minorului;

- se vor numi expertizele criminalistice necesare: medico-legală, a documentelor, biologică, psihiatrică, a scrisului ș.a., după caz;

- se va cerceta transportul infractorilor;

- se vor colecta mostre pentru cercetarea comparativă;

- după reținerea infractorilor, aceștia vor fi audiați privitor la acțiunile criminale, prezența în domiciliul lor a bunurilor minorului traficat și exploatat, precum și la alte detalii importante pentru cazul cercetat;

- se vor ridica de la martori sau alți participanți bunuri sau obiecte importante pentru cercetarea cazului;

- se vor examina descifrările convorbirilor telefonice, actelor, documentelor ridicate și, după caz, vor fi recunoscute ca corpuri delictive și vor fi anexate la cauza penală;

- după caz, vor fi întocmite și expediate dispoziții, delegații și comisii rogatorii, inclusiv internaționale.

Situația de urmărire penală nr. 6. *Este informația că sunt recrutați copii în scopul exploatarei sexuale sau în prostituție, fie pentru cerșit sau muncă forțată în străinătate sau în interiorul țării. În situația respectivă se cunosc infractorii, însă nu se cunoaște informația cu privire la copiii recrutați și locul exploatarei lor.*

În acest caz, se vor efectua următoarele măsuri speciale de investigație și acțiuni de urmărire penală:

- se studiază anturajul infractorilor, domiciliul acestora, locul de adăpostire a copiilor;

- se va efectua urmărirea vizuală a infractorilor, locul acestora, mijloacele de transport, legăturile acestora, în scopul reținerii a tuturor figuranților crimei;

- se vor intercepta convorbirile telefonice și alte convorbiri ale subiecților infracțiunii;

- se vor culege informații de la instituțiile de telecomunicații pentru a stabili legătura între victimă și infractor, precum și legătura persoanei care a recrutat minorul cu ceilalți participanți, iar în final se vor identifica numerele de telefoane ale celorlalți și se vor intercepta și convorbirile acestora;

- după caz, se vor monitoriza sau controla tranzacțiile financiare;

- se vor documenta infractorii cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea acestora prin sistemul de poziționare globală (GPS);

- se va colecta informația de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;

- după caz, se va efectua investigația sub acoperire;

- se va stabili locul exploatării, în proprietatea cui se află apartamentul, vila, casa etc., se va cerceta acest loc și se vor instala în el aparate audio și video, de fotografiat, de filmat etc., pentru a identifica infractorii și alte victime ale infracțiunii, persoanele implicate în comiterea infracțiunii etc.;

- se va supraveghea domiciliul respectiv prin utilizarea mijloacelor tehnice;

- se vor dispune expertizele criminalistice necesare: medico-legală, a documentelor, biologică, psihiatrică, a scrisului ș.a., după caz;

- se va cerceta transportul infractorilor;

- se vor colecta mostre pentru cercetarea comparativă;

- după reținerea infractorilor, aceștia vor fi audiați privitor la acțiunile criminale, prezența în domiciliul lor a bunurilor minorului traficat și exploatat, precum și la alte detalii importante pentru cazul cercetat;

- se vor ridica de la martori sau alți participanți bunuri sau obiecte importante pentru cercetarea cazului;

- se vor examina descifrările convorbirilor telefonice, actele, documentele ridicate și, după caz, vor fi recunoscute ca corpuri delictive și vor fi anexate la cauza penală;

- vor fi audiați martori ai infracțiunii, rudele, vecinii, prietenii victimei, în scopul obținerii informațiilor utile pentru cercetarea cazului;

- se vor efectua percheziții la domiciliul subiecților infracțiunii în scopul depistării documentelor, obiectelor sau altor bunuri și urme, care vor dovedi prezența în apartament a minorului, documente ce au servit la eliberarea vizei, fie alte date cu privire la infracțiune, agende ale infractorilor, în care posibil sunt numere de telefoane ale altor participanți, adresele de domiciliu ale acestora (inclusiv peste hotare), date de identitate, chiar și ale unor persoane publice, a cetățenilor străini care au putut beneficia de serviciile minorului, acte ale minorului traficat, alte documente ale altor victime. Tot aici se va stabili dacă în domiciliul în care se face

percheziția nu sunt obiecte ale minorului, haine, bunuri, precum și se va cerceta, spre exemplu, radiatorului de care a fost legat minorul, urme biologice etc..

Situația de urmărire penală nr. 7. *Este informația despre faptul că într-un loc anumit sunt exploatați sexual mai mulți copii. În această situație se cunoaște locul exact unde copii sunt exploatați, dar nu se cunosc identitatea copiilor, precum și date despre infractori.*

În acest caz, se va efectua următoarele măsuri speciale de investigație și acțiuni de urmărire penală:

- se va colecta informația cu privire la locul exploatării, proprietarii imobilului, persoanele ce dețin dreptul de folosință;
- de asemenea, informații utile pot fi obținute de la vecini, personalul tehnic care activează în cadrul localului respectiv;
- se va cerceta acest loc și se vor instala în el aparate audio și video, de fotografiat, de filmat, etc., pentru a identifica infractorii și alte victime ale infracțiunii, persoanele care sunt implicate în comiterea infracțiunii etc.;
- ulterior, după identificarea victimelor și a infractorilor, se va efectua urmărirea vizuală;
- se vor culege informații de la instituțiile de telecomunicații pentru a stabili legătura între victimă și infractor, precum și legătura persoanei care a recrutat minorul cu ceilalți participanți, iar în final se vor identifica numerele de telefoane ale celorlalți și se vor intercepta și convorbirile acestora;
- după reținerea infractorilor, aceștia vor fi audiați privitor la acțiunile criminale, prezența în domiciliul lor a bunurilor minorului traficat și exploatat, precum și la alte detalii importante pentru cazul cercetat;
- se vor ridica de la martori sau de la alți participanți bunuri sau obiecte importante pentru cercetarea cazului;
- se vor intercepta convorbirile telefonice și alte convorbiri ale subiecților infracțiunii;
- după caz, se vor monitoriza sau controla tranzacțiile financiare;
- se vor documenta infractorii cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea acestora prin sistemul de poziționare globală (GPS);
- se va colecta informația de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;
- după caz, se va efectua investigația sub acoperire;
- se va supraveghea domiciliul respectiv prin utilizarea mijloacelor tehnice;
- totodată, se va efectua urmărirea vizuală a infractorilor, locul acestora, mijloacele de transport, legăturile acestora în scopul reținerii tuturor participanților la crimă;

- vor fi audiați martori ai infracțiunii, rudele, vecinii, prietenii victimei în scopul obținerii informațiilor utile pentru cercetarea cazului;
- se vor efectua percheziții la domiciliul subiecților infracțiunii în scopul depistării documentelor, obiectelor, sau altor bunuri și urme, care vor demonstra prezența în apartament a minorului, documente ce au servit la eliberarea vizei, fie alte date cu privire la infracțiune, agende ale infractorilor, în care posibil sunt numere de telefoane ale altor participanți, adresele de domiciliu ale acestora (inclusiv peste hotare), date de identitate, chiar și ale unor persoane publice, ale cetățenilor străini care au putut beneficia de serviciile minorului, acte ale minorului traficant, alte documente ale altor victime. Tot aici se va stabili dacă în domiciliul în care se face percheziția nu sunt obiecte ale minorului, haine, bunuri, precum și se va cerceta, spre exemplu, radiatorul de care a fost legat minorul, urme biologice etc.;
- se vor efectua și alte acțiuni expuse în situațiile de urmărire penală anterioare.

3.4. Interacțiunea organului de urmărire penală cu alte organe de drept ale Republicii Moldova și ale altor state în cadrul organizării și efectuării urmăririi penale a traficului de copii

În conformitate cu prevederile art. 266 Cod procedură penală, efectuarea urmăririi penale în cazurile traficului de copii ține de competența organului de urmărire penală instituit în cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Cele mai multe infracțiuni de acest gen (aproximativ 75 la sută) sunt cercetate de subdiviziunea de urmărire penală instituită în cadrul Centrului pentru combaterea traficului de persoane, ca subdiviziune specializată.

Așadar, pentru investigarea eficientă a traficului de copii, practica a demonstrat că fără cooperare și fără interacțiune nu este posibil de a obține un rezultat pozitiv, mai mult ca atât aceste infracțiuni capătă adesea un aspect internațional și interstatal, adică cad sub jurisdicția a două sau a mai multor state [309, p.337].

În literatura criminalistică, o importanță primordială se acordă interacțiunii organului de urmărire penală și organelor de constatare, fiindcă fiecare lucrător al acestor organe are metodele și mijloacele sale de descoperire a infracțiunii, și de aceea este foarte important ca aceste posibilități să fie folosite în complex [248, p.4].

I.F. Gherasimov a menționat că interacțiunea între organele de urmărire penală și cele de constatare trebuie să fie bazată pe lege, iar metodele de lucru pe care le au ambele organe în comun trebuie îndreptate spre descoperirea, examinarea și preîntâmpinarea infracțiunilor [246, p.3-4].

În această ordine de idei, analiza efectuată a denotat că întru investigarea efectivă a traficului de copii organul de urmărire penală interacționează și conlucrează cu organele de constatare (cele care înlăptuiesc măsurile speciale de investigații, cele de menținere a ordinii publice), cu organizațiile neguvernamentale, instituțiile de stat și cele din afara țării [169, p.97-103].

Așadar, interacțiunea cu organul de constatare este una dintre cele mai răspândite conlucrări, și aceasta dă posibilitate, în primul rând, de a acumula materialele și informație necesară pentru bănuiala rezonabilă că a fost comisă infracțiunea de trafic de copii, care ulterior servește drept temei pentru începerea urmăririi penale, iar în al doilea rând, o conlucrare sănătoasă în cadrul urmăririi penale dă posibilitatea de a efectua măsurile speciale de investigații și cele de urmărire penală, în scopul stabilirii tuturor circumstanțelor comiterii acestei infracțiuni și probarea vinovăției făptuitorilor.

Fără o atare conlucrare, investigarea traficului de copii practic este dificilă, or, aceste două organe sunt un mecanism ale cărui piese trebuie să lucreze consecvent, uniform și strâns legate între ele, iar fără una din aceste piese mecanismul nu este funcțional.

Practica arată că conlucrarea acestor două organe este din momentul parvenirii informației sau sesizării cu privire la cazul de trafic de copii până la transmiterea cauzei penale procurorului, și chiar până în faza judecării cauzei.

Dacă la examinarea altor tipuri de infracțiuni conlucrarea acestor organe este mai puțin vizibilă, atunci la traficul de copii toate acțiunile sunt coordonate de la bun început și se lucrează împreună. De menționat că practic în toate cauzele penale sunt formate grupe de urmărire penală, în care sunt incluși atât ofițerii de urmărire penală, cât și lucrătorii operativi, ceea ce dă un produs foarte efectiv și calitativ.

O altă interacțiune a acestor organe se efectuează și prin intermediul dispozițiilor ofițerului de urmărire penală, care sunt executate imediat, calitativ și fără amânare, fapt care denotă importanța acordată la cercetarea acestui gen de infracțiune.

Totodată, este de menționat că există o conlucrare efectivă și între organele de urmărire penală, care se realizează prin dispunerea delegațiilor.

Vorbind despre conlucrare, nu putem trece cu vederea faptul că chiar la nivel de legislativ și executiv sunt întreprinse măsuri în vederea prevenirii și combaterii traficului de persoane, inclusiv minore. Aceste măsuri sunt luate, în primul rând, pentru a crea un cadrul efectiv de interacțiune nu numai între organul de urmărire penală și organul de constatare din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, ca instituție competentă, ci și între cele din alte ministere, organizații, administrarea publică etc. Despre aceste măsuri vom vorbi în continuare.

Așadar, la 09 noiembrie 2001, prin Hotărârea Guvernului nr. 1219, în scopul implementării politicilor statului în domeniul combaterii traficului de persoane, a fost creat un Comitet național pentru combaterea traficului de ființe umane, devenind un organ consultativ al executivului, funcționalitatea căruia se legaliza printr-un regulament.

Ulterior, în scopul eficientizării acțiunilor de combatere a acestui flagel, la 6 septembrie 2005, ca rezultat al semnării între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul SUA a Amendamentului III la Scrisoarea de acord, a fost creat Centrul pentru combaterea traficului de persoane al Ministerului Afacerilor Interne, în componența căruia fiind incluși specialiști din cadrul Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului Vamal, Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și Serviciului Grăniceri.

În urma formării structurii sus-numite, în formula redată, Centrul pentru combaterea traficului de persoane a devenit o subdiviziune specializată și multidisciplinară, cu statut de direcție, care are competență de investigație și urmărire penală a infracțiunilor de trafic de persoane și cele similare a căror, misiunea este de a investiga, reține și urmări penal persoanele și organizațiile implicate în traficul de persoane în Republica Moldova.

Strategia de combatere a traficului de ființe umane în Republica Moldova este reflectată în Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr.241-XVI din 20.10.2005, care cuprinde:

- a) prevenirea și combaterea traficului de ființe umane;
- b) cadrul de asistență la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, la protecția și acordarea de ajutor victimelor acestui trafic;
- c) colaborarea autorităților administrației publice cu organizațiile neguvernamentale și cu alți reprezentanți ai societății civile în activitatea de prevenire și combatere a traficului de ființe umane;
- d) cooperarea cu alte state și cu organizații internaționale și regionale competente în domeniu.

Urmare adoptării Legii menționate, activitatea Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane a fost reglementată prin lege organică, fiindu-i modificată componența și competențele acestuia față de cele avute anterior, adică în anul 2001.

Comitetul respectiv a devenit un actor principal în coordonarea activității de prevenire și combatere a traficului de persoane.

Comitetul vizat este obligat să prezinte Guvernului periodic, dar cel puțin o dată pe an, până la 01 februarie și la solicitare, un raport despre activitatea sa, iar autoritățile administrației publice centrale pot solicita Comitetului informații despre respectarea legislației de prevenire și combatere a traficului de ființe umane la orice altă dată interesată.

Totodată, în baza art. 11 al Legii vizate, la 22.06.2007, prin Ordinul Procurorului General nr. 124/15, a fost creat Consiliul coordonator al organelor de drept cu atribuții în domeniul combaterii traficului de persoane și Regulamentul acestuia [113]. Consiliul coordonator este o parte din sistemul anti-trafic și un organ consultativ interdepartamental care are ca sarcină consolidarea eforturilor organelor de drept investite cu atribuții în domeniul combaterii traficului de persoane și stabilirea unor obiective și măsuri coordonate în vederea prevenirii și combaterii infracțiunilor respective, precum și asigurarea executării uniforme de către aceste organe, în limita competenței lor, a prevederilor legale în domeniu.

Totodată, în scopul realizării prevederilor Legii privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, în baza Hotărârii Guvernului nr. 234 din 29.02.2008 au fost create Comisii teritoriale de profil, în componența cărora, cu drept de membru, sunt incluși, de regulă, reprezentanții organelor desconcentrate ale ministerelor, altor autorități administrative centrale, investite cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, ai organizațiilor neguvernamentale care desfășoară activități de prevenire, combatere și asistență a victimelor traficului de ființe umane, altor organizații, după necesitate [85].

Comisiile respective au ca sarcină consolidarea eforturilor organelor investite cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane din unitățile administrativ-teritoriale, precum și stabilirea unor obiective și măsuri coordonate în vederea prevenirii și combaterii infracțiunilor vizate, având ca atribuții de bază organizarea campaniilor de informare, seminarelor și întrunirilor în orașele și satele din unitatea administrativ-teritorială, în scopul informării populației despre consecințele traficului de ființe umane, coordonarea activității de prevenire și combatere a acestuia, de protecție și asistență a victimelor traficului, colaborării cu autoritățile publice locale, organele de drept, organizațiile neguvernamentale și organizațiile societății civile, în mod special cu reprezentanța OIM, precum și alte activități.

Este de menționat că dacă în 2001 [84] componența nominală a Comitetului național era compusă din membrii instituțiilor publice la nivel de viceministri, directori-adjuncți, consilieri, șefi de direcții, procurori la nivel de șefi de secție, atunci, în anul 2008 [86], Comitetul avea o componență nominală la nivel de rang mai înalt (viceprim-ministru, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, ministrul Afacerilor Interne, Procurorul General, ministrul Justiției, directorul Serviciului de Informații și Securitate, directorul Serviciului Grăniceri, ministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei etc.). Astfel, această activitate în domeniul prevenirii și combaterii traficului de persoane a devenit una imperativă și eficientă.

În același timp, în scopul asigurării drepturilor victimelor traficului de persoane la asistență calitativă, necesară pentru restabilirea și reintegrarea lor, la 23 mai 2008, între Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și

Copilului și Organizația Internațională pentru Migrație, Asociația Femeilor de Carieră Juridică, Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” a fost încheiat un memorandum de colaborare în scopul coordonării activităților de acordare a asistenței victimelor traficului și resocializării acestora.

De menționat că Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” și Organizația Internațională pentru Migrație sunt parteneri strategici și actori principali în combaterea acestui flagel. Practic pe toate cazurile se conlucrează cu aceste organizații prin acordarea asistenței psihologice și sociale victimelor, iar în unele cazuri cu ajutorul acestora se acordă și asistența juridică. Totodată, este de menționat că anume ele sunt organizațiile care identifică victimele, inclusiv în țările de destinație, și care sesizează imediat organul de urmărire penală și se implică activ în vederea localizării locului aflării victimei și repatrierii acesteia în Republica Moldova. Mai mult ca atât, OIM în comun cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei asistă centrele de reabilitare a victimelor din republică, grație cărora victimele traficului de copii sunt resocializate.

Totuși, în pofida activităților întreprinse de Guvern, în raportul Secretarului de Stat al SUA privind traficul de persoane pentru anul 2008 [116], dat publicității la 4 iunie 2008, RM a fost supusă criticii, inclusiv pentru colaborarea interdepartamentală și internațională insuficientă, statul nostru fiind plasat de pe poziția II [114; 115] pe poziția III în clasamentul de evaluare, cel mai jos nivel, alături de Algeria, Cuba, Iran, Sudan, Oman, Qatar etc.

Conform raportului nominalizat, această clasare a fost condiționată de activitatea încă insuficientă la acel moment a Guvernului Moldovei la acest capitol, care nu a reușit să întrunească standardele minime pentru eliminarea traficului de persoane și nu a depus eforturi semnificative pentru a le depăși.

Datorită inactivităților în acest sens, de către Guvernul SUA s-a stabilit un termen de 60 de zile pentru ameliorarea situației în domeniu, în caz contrar, RM risca să fie supusă restricțiilor în acordarea unor granturi, inclusiv cele din Programul „Provocările Mileniului”, (un fond american (Millenium Challaenge Account-MCA) care a calificat Republica Moldova ca stat eligibil pentru asistența financiară).

În vederea reacționării oportune la faptele expuse în Raportul SUA, a fost întreprins un complex de măsuri de ordin legislativ și instituțional.

Printre acestea, a fost și înființarea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, creat prin Hotărârea Guvernului nr. 847 [87] din 11 iulie 2008. Centrul respectiv este o instituție publică subordonată Ministerului Muncii,

Protecției Sociale, Familiei și Copilului. Această instituție a fost creată în baza Centrului de asistență operat până la acel moment de Organizația Internațională pentru Migrație.

La fel, în perioada termenului acordat s-a reorganizat Centrul pentru combaterea traficului de persoane al MAI, noua structură fiind coordonată cu Ambasada SUA în Republica Moldova. Ca scop al reorganizării s-a propus eficientizarea activității Centrului respectiv, eliminarea tendințelor negative în activitate și consolidarea capacităților funcționale, iar selectarea colaboratorilor s-a efectuat în exclusivitate pe bază de concurs, criteriile de selecție fiind profesionalismul și comportamentul ireproșabil. Totodată, în perioada respectivă un accent primordial s-a pus pe consolidarea capacităților de colaborare și interacțiune între toți actorii implicați în prevenirea și combaterea traficului de persoane, în special a celui de trafic de copii.

Astfel, la expirarea termenului acordat, la 29.07.2008, Republica Moldova a fost supusă unei noi verificări din partea delegației oficialilor Departamentului de Stat al SUA, în cadrul căreia eforturile depuse în vederea redresării situației la capitolul prevenirii și contracarării traficului de persoane, inclusiv a interacțiunii interdepartamentale și interne, au fost apreciate pozitiv, fiind recalificată de pe poziția a III-a pe a II-a în clasamentul respectiv de evaluare.

O altă vizită de evaluare a fost efectuată de către asistentul principal în cadrul Comitetului pentru relații externe al Congresului SUA la 18 februarie 2009. În cadrul acestei vizite, oficialul a fost informat despre ultimele rezultate obținute de către Republica Moldova în domeniul combaterii traficului de persoane, interacțiunea cu alte structuri de stat și societatea civilă, nivelul de cooperare internațională, precum și măsurile întreprinse ca reacție la recomandările din raportul Departamentului de Stat al SUA din iunie 2008.

Dacă în rapoartele anterioare de până la 2008 cu privire la traficul de ființe umane, Departamentul de Stat al SUA menționa că RM era o sursă majoră și o țară de tranzit al traficului de persoane, atunci în rapoartele respective pentru anii 2009-2011 [117; 118; 119] se constată că RM este o sursă, într-o măsură mai redusă, o țară de tranzit și de destinație, grație cărui fapt a fost reconfirmată plasarea Republicii Moldova în categoria a II-a de clasificare.

Menținerea poziției a II-a reflectă faptul că țara noastră întrunește deja condițiile minime la capitolul eliminării traficului de persoane și a îmbunătățit măsurile orientate spre prevenirea și combaterea acestui flagel criminogen, în special prin conlucrarea efectivă.

Ulterior, la 9 aprilie 2010, între Centrul pentru combaterea traficului de persoane al MAI și Asociația obștească „Femeia pentru societatea contemporană” a fost semnat Memorandumul de colaborare în domeniul combaterii traficului de ființe umane și asistenței victimelor acestui fenomen.

Tot în anul 2010, în cadrul Comitetului național, a fost creat Secretariatul permanent, care are drept scop eficientizarea coordonării și dirijării activităților anti-trafic desfășurate de către toți reprezentanții guvernamentali și non-guvernamentali în domeniul dat.

Concomitent, pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și protecția victimelor acestuia, Guvernul aprobă Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru un termen din 2 în 2 ani.

Planul include activitățile de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, de cooperare a autorităților administrației publice cu organizații internaționale, cu organizații neguvernamentale, cu alte instituții și cu reprezentanți ai societății civile, structurile responsabile de implementare, termenul de realizare, sursele financiare, rezultatele scontate.

Toate acestea vorbesc de interacțiunea efectivă a organului de urmărire penală și actorii implicați în vederea prevenirii și combaterii traficului de copii.

O interacțiune în vederea investigării traficului de copii, organul de urmărire penală o are cu Centrul Virtual Național SELEC, care activează în baza Acordului pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere, semnat la București, la 26 mai 1999; Cartei de organizare și funcționare a Centrului regional SELEC pentru combaterea infracționalității; Acordului privind colaborarea guvernelor statelor-membre ale GUUAM în sfera luptei cu terorismul, crima organizată și alte tipuri de infracțiuni grave, semnat la Ialta la 20 iulie 2002; Acordului privind crearea Centrului Virtual GUUAM pentru combaterea terorismului, criminalității organizate, traficului ilicit de droguri și altor tipuri de infracțiuni grave și a Sistemului Interstatal Informațional-analitic GUUAM, semnat la Ialta la 4 iulie 2003; Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.93 din 27 ianuarie 2006 „Cu privire la crearea Centrului Virtual Național SECI/GUAM pentru combaterea terorismului, criminalității organizate, traficului ilicit de droguri și altor tipuri de infracțiuni grave”; Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.740 din 03 iulie 2006 „Cu privire la activitatea și condițiile de detașare a unor specialiști la Centrul Regional al Inițiativei de Cooperare în sud-estul Europei pentru combaterea infracționalității transfrontaliere din mun. București, România”; ordinului interdepartamental al Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Serviciului Informații și Securitate, Serviciului Grăniceri și Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr. 164/26/242/184-0/58 din 25 mai 2006.

În cadrul Centrului Virtual Național SELEC participă Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Vamal, Serviciul Informații și Securitate, Serviciul Grăniceri (actualmente Departamentul poliției de frontieră), Centrul Național Anticorupție.

La cercetarea traficului de copii, organul de urmărire penală interacționează cu Biroul Național Central INTERPOL, care asigură cooperarea organelor de drept ale Republicii Moldova

cu organele de drept ale altor țări în activitatea de prevenire și combatere a criminalității. În cazul traficului de copii se solicită de către organul de urmărire penală căutarea internațională a persoanelor și a mijloacelor de transport.

Cât privește interacțiunea și cooperarea internațională, menționăm că în conformitate cu prevederile Capitolului IX al Codului de procedură penală, asistența juridică internațională în materie penală se înfăptuiește prin cererea de comisie rogatorie internațională, extradare, transferul persoanei condamnate și recunoașterea hotărârilor penale ale instanțelor străine, toate bazate pe actele internaționale la care Republica Moldova este parte.

În cazul traficului de copii, actele internaționale la care Republica Moldova este parte și grație cărora se cere asistența internațională în materie penală sunt:

- Convenția europeană de asistență juridică în materie penală, adoptată la 20.04.1959 la Strasbourg;
- Convenția cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnată la Minsk la 22.01.1993;
- Convenția cu privire la asistența juridică în materie civilă, familială și penală, semnată la Chișinău la 07.10.2002;
- Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, semnată la Varșovia la 16.05.2005;
- Convenția Consiliului Europei privind măsurile contra traficului de ființe umane, adoptată de Comitetul de Miniștri la 03.05.2005, la ședința a 925-a a viceministrilor;
- Convenția ONU împotriva criminalității organizate, din 15 noiembrie 2000, adoptată la New York;
- Protocolul adițional privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor și împotriva criminalității transnaționale organizate, din 15 noiembrie 2000, adoptat la Palermo;
- Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007.

Practica denotă că în cazul unei interacțiuni și conlucrări se pot obține rezultate pozitive în combaterea traficului de copii.

Astfel, Centrul pentru combaterea traficului de persoane în comun cu FBI și procuratura statului Philadelphia din SUA, în perioada anului 2006, au intrat în posesia unor informații precum că cetățeanul SUA Mark Antoni Bianki, prin intermediul cetățeanului R. Moldova I. Gusin, recrutează copii minori în scopul exploatării sexuale. Pe cazul dat a fost pornită urmărirea penală nr. 2006510029, în baza art. 206 Cod penal (trafic de copii).

În urma măsurilor speciale de investigații comune și a acțiunilor de urmărire penală informația s-a adeverit, fiind pornită urmărirea penală în 12 cazuri și identificați 16 copii. Ca urmare a unei interacțiuni strânse, vinovăția celor doi a fost demonstrată și cetățeanul RM a fost condamnat de autoritățile naționale la 20 ani privațiune de libertate, iar cetățeanul SUA a fost condamnat de autoritățile Philadelphiei la aceeași pedeapsă.

În cazul menționat, colaboratorii din cadrul Centrului pentru combaterea traficului de persoane împreună cu victimele traficului de copii au fost audiați în judecătoria din statul Philadelphia din SUA.

Totodată, un caz elocvent în care grație unei interacțiuni strânse a fost documentat cazul celor 57 persoane care au fost traficate în regiunea Herson, Ucraina (cazul respectiv a fost deja descris mai sus). În acest caz, activitatea specială de investigație și cea de urmărire penală a fost efectuată în comun cu autoritățile din Ucraina, iar ca rezultat au fost obținute probe concludente, utile și pertinente pentru dovedirea vinovăției făptuitorilor, iar victimele au fost repatriate în țară.

Un alt exemplu îl constituie datele din cauza penală nr. 2010515213, pornită la 28.10.2010, în baza art. 206 Cod penal, din care s-a constatat că cetățeanul Italiei A.P., prin înțelegere prealabilă și de comun acord cu alte persoane, aflându-se în mun. Chișinău, sub pretextul că a venit în R. Moldova cu misiunea de a selecta copii din mediul social vulnerabil pentru a-i ajuta pe aceștia să-și facă o carieră de fotbaliști, a recrutat mai mulți minori în scop de exploatare sexuală. În cazul respectiv, organele naționale au conlucrat efectiv cu poliția din or. Roma, Italia, reușind să identifice făptuitorii, fiindu-le demonstrată vinovăția.

3.5. Concluzii la capitolul 3

Practica denotă că organele de constatare întocmesc diferite acte extra-procesuale, pe care le expediază organului de urmărire penală să decidă pornirea urmăririi penale. Aceste acte știrbesc calitatea actului de justiție, iar în final se încalcă dreptul la un proces echitabil, deoarece sunt obținute în afara unei urmăririi penale propriu-zise, or, în conformitate cu articolele 93, 96 și 109 ale Codului de procedură penală, nici o acțiune de investigație nu poate fi efectuată în privința unei preinse infracțiuni săvârșite decât dacă urmărirea penală a fost pornită oficial. Din aceste considerente se ajunge la concluzia că organele de constatare sunt obligate să întocmească acte de constatare în ordinea art. 273 Cod procedură penală, fără a purcede la întocmirea unor acte neprevăzute de lege.

Practica arată probleme legate de modul și calitatea actului de sesizare întocmit de organele de constatare, de aceea s-a demonstrat științific că respectiva sesizare se va face printr-un proces verbal, or, astfel, acțiunile premergătoare începerii procesului penal intră în făgașul legii.

Analiza efectuată denotă faptul că depistarea elementelor infracțiunii de trafic de copii, pornirea imediată a urmăririi penale în asemenea cazuri și depistarea infracțiunii în flagrant delict este cheia succesului cercetării ulterioare în vederea constatării tuturor circumstanțelor, ca în final să se decidă dacă este sau nu cazul să fie trimisă în judecată cauza penală.

Studiul efectuat ne arată că pentru o investigare eficientă este necesară existența a celor patru etape de cercetare (prealabilă, inițială, ulterioară și finală), fiindcă până la efectuarea acțiunilor de urmărire penală se pot înfăptui măsuri speciale de investigații și acte de constatare, în baza cărora se pot lua decizii procesuale, uneori decisive. Aceste activități sunt efectuate până la etapa inițială de cercetare, adică la o etapă preventivă sau premergătoare urmăririi penale, și respectiv o considerăm importantă și necesară. Divizarea procesului de cercetare a infracțiunilor în prealabilă, inițială, ulterioară și finală trebuie să se efectueze în baza principiului informativ, datorită căruia strategia ulterioară de cercetare depinde de informația obținută din etapa anterioară, iar aceasta din urmă trebuie să fie una calitativă și efectivă.

Analiza realizată a desprins mai multe situații de urmărire penală, în baza cărora se pot pregăti și organiza operațiuni tactice în vederea realizării măsurilor speciale de investigații și acțiunilor de urmărire penală, iar fiecărei situații îi sunt specifice diferite activități.

Studiul efectuat demonstrează și faptul că fără o cooperare strânsă între diferite organe, instituții și organizații investigarea traficului de copii practic este dificilă, or, această conlucrare se prezintă a fi un mecanism ale cărui piese trebuie să lucreze consecvent, uniform și strâns legate între ele, iar fără una din aceste piese mecanismul nu este funcțional.

4. TACTICI DE EFECTUARE A UNOR ACȚIUNI DE URMĂRIRE PENALĂ ÎN CAZUL TRAFICULUI DE COPII.

În urma analizei efectuate, am constatat că în cauzele penale pornite pe traficul de copii cele mai rezultative acțiuni de urmărire penală sunt: audierea părții vătămate, a bănuितului și învinuitului, a martorilor, cercetarea la fața locului, percheziția și ridicarea, examinarea corporală, prezentarea spre recunoaștere și dispunerea unor expertize judiciare.

În continuare o să ne referim doar la specificul tacticii efectuării acțiunilor menționate *supra*, fiindcă tactica generală de efectuare a acestora este oglindită pe larg în literatura de specialitate și considerăm că nu este cazul să ne expunem și noi în această privință.

În cazul cercetării traficului de copii efectuarea acțiunilor de urmărire penală are un specific aparte comparativ cu cele folosite la investigarea altor infracțiuni. Astfel, un specific primar îl constituie efectuarea acțiunilor de urmărire penală cu luarea tuturor măsurilor în vederea protecției victimei minore. Un alt specific se prezintă a fi cel al cooperării internaționale între statele în care s-au produs acțiunile criminale. În fiecare caz concret este necesar a se folosi toate normele posibile, astfel încât făptuitorii să fie trași la răspunderea conform vinovăției lor. Specific se recomandă a fi și efectuarea acțiunilor de urmărire penală cu folosirea tehnicii audio-video, ceea ce dă posibilitate de a proba dovezile acumulate anterior, și nu în ultimul rând de a se vedea portretul real al celor realizate. Totodată, cu ajutorul tehnicii audio se pot înregistra convorbirile făptuitorilor, iar în caz de renunțare la cele imprimate, poate să fie dispusă expertiza respectivă ori se pot lua modele de comparație.

4.1. Particularități ale efectuării audierilor în cazul traficului de copii

După cum se știe, mărturia sau proba testimonială reprezintă unul din cele mai vechi mijloace de probațiune și printre cele mai folosite în cadrul procesului judiciar, în general, și al celui penal, în special [200, p.409], fiind denumită de un jurist filosof „*ochii și urechile justiției*” [207, p.179]. Informația obținută prin mărturie este de natură să servească aflării adevărului în cauzele penale [200, p.409].

În unele cazuri, audierile sunt practic probe unice în cazurile traficului de copii.

Astfel, prin Sentința Judecătorei Centru mun. Chișinău din 28.05.2012, emisă în Dosarul penal nr. 1-523/11, în care cetățeanul Norvegiei O. Sevitski și cetățeanul Italiei A. Pasquini au fost condamnați la câte 21 ani de închisoare, cetățeanul minor al RM, M. Bedeag a fost condamnat la 12 ani de închisoare și cetățeanul RM N. Cănațuie a fost condamnat la 10 ani închisoare, audierile au constituit circa 90% din probele acumulate. În cadrul cauzei respective a fost efectuată doar o percheziție la domiciliu, iar restul au fost doar audieri.

În această ordine de idei, este cazul a menționa că declarațiile și depozitiile, în special ale victimelor, au fost și rămân cele mai importante probe în procesul penal, indiferent de metoda de investigare utilizată, fapt reglementat și de către practicieni în numeroase rânduri [34, p.7].

Din cele de mai sus, se observă că audierea în cazurile de investigare a traficului de copii joacă un rol primordial, căreia este necesar să i se acorde o atenție sporită, de aceea audierea părților de către organul de urmărire penală sau de instanțele de judecată, indiferent de calitatea lor procesuală, nu poate fi concepută fără stăpânirea unor cunoștințe serioase de tactică criminalistică și de psihologie judiciară [204, p.134; 35, p.293; 206, p.121-122].

În continuare vom descrie particularitățile efectuării audierilor părții vătămate minore, a bănuیتului și învinuitului, or, aceștia sunt cei care ne interesează cel mai mult.

Audierea părții vătămate minore. Dacă, până în deceniul trecut, audierea victimei minore era cercetată numai de criminaliști, actualmente, de specificul audierii minorului (victimă sau martor) se interesează mult și organizațiile neguvernamentale din RM, care au elaborat un șir de îndrumare practice în acest sens [16, p.193].

Până a trece nemijlocit la particularitățile tactice de audiere a acestor părți, am dori să ne referim la unele aspecte legale, care în viziunea noastră sunt foarte importante.

Codul de procedură penală prevede două noțiuni diferite, prevăzute la articolele 58 și 59, adică cea de victimă și cea de parte vătămată. Diferența dintre aceste noțiuni este că partea vătămată este recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul ei.

Din start dorim să menționăm că victimei traficului de ființe umane, conform art. 58 CPP, pe lângă drepturile generale, îi sunt garantate drepturi specifice precum: de îndată ce a fost identificată, beneficiază în condițiile legii de dreptul la protecție și compensare, precum și de dreptul de a depune o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție, nu este obligată să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești și să dea explicații la solicitarea acestor organe. Însă, fiind recunoscută în cadrul urmăririi penale în calitate de parte vătămată, aceasta *de iure* este lipsită de asemenea drepturi, fiindcă art. 59 CPP stipulează alte drepturi și obligații pentru acest statut procesual, și invers, având calitatea de victimă, nu beneficiază de drepturile părții vătămate, cum ar fi, de exemplu, dreptul la recuperarea prejudiciului, la restituirea bunurilor ridicate, precum și la alte drepturi prevăzute de lege.

Cu toate că se prezumă că partea vătămată este, în primul rând, victimă și respectiv beneficiază și de drepturile victimei, noi considerăm că acest aspect nu este corect, din motiv că legea nu prevede expres aceasta și astfel, poate da naștere unor interpretări ambigue.

În această ordine de idei, este logic ca persoana traficată să nu accepte recunoașterea ei ca parte vătămată, păstrându-și calitatea de victimă și beneficiind de drepturile sale specifice.

În genere, este și mai dificilă situația victimei traficului de copii, deoarece drepturile specifice prevăzute la art. 58 CPP sunt caracteristice doar victimei traficului de ființe umane, din simplul motiv că legea penală prevede două infracțiuni diferite, adică traficul de ființe umane și traficul de copii. Mai mult ca atât, copilul traficat nici nu va putea avea calitatea de victimă în procesul penal, deoarece potrivit alin. (1) art. 59 CPP, minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său. După noi, în atare situație minorului i se încalcă orice drept specific menționat mai sus, fiind lipsit chiar și de cele de care beneficiază victimele traficului de ființe umane, adică victimele adulte. Astfel, considerăm că normele actuale trebuie revăzute pentru înlăturarea coliziunilor respective, astfel încât atât victimei, cât și părții vătămate ale traficului de persoane să li se garanteze drepturile specifice acestor categorii.

Continuând această idee, o atenție specială am acordat prevederilor art. 111 Cod procedură penală, care reglementează declarațiile și audierea părții vătămate. Norma în discuție, prin prisma alin. (3), stipulează că în anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, se interzice inculpatului învinuit de comiterea unei infracțiuni sexuale și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune. Așadar, articolul sus-menționat interzice de a prezenta probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei unei infracțiuni sexuale, adică faptelor stipulate de Capitolul IV al Codului penal (Infracțiuni privind viața sexuală).

Considerăm că prevederile actuale ale alin. (3) al art. 111 CPP încalcă drepturile victimei traficului de copii, ca și ale traficului de ființe umane, atunci când faptele criminale au fost comise în scopul exploatării sexuale. Respectiv, în aceste cazuri legea nu interzice inculpatului învinuit de comiterea traficului de persoane, comis cu acest scop, în special când acțiunile corespunzătoare au fost însoțite de abuz sau violență sexuală, să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, fapt ce necesită imperativ a modifica legea în acest sens.

Totodată, cunoscându-se deja că legea penală prevede două infracțiuni diferite, adică traficul de ființe umane și traficul de copii, la 20.10.2005 a fost adoptată Legea nr. 241-XVI privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Era firesc ca legea respectivă să conțină o denumire comună ambelor infracțiuni și nu doar celei a traficului de ființe umane.

Dacă e să ne referim la prevederile acestei legi speciale, în viziunea noastră, aceasta conține unele coliziuni juridice vizavi de drepturile copiilor traficați.

Astfel, unul din obiectele de reglementare a legii în cauză este prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, adică doar a infracțiunii prevăzute de art. 165 CP, deși în art. 2 al legii menționate se utilizează și noțiunea de „trafic de copii”.

Normele legii vizate reglementează în mare parte doar aspectele ce țin de victimele traficului de ființe umane, pe când prevenirea și combaterea traficului de copii, protecția și

asistența lor sunt prevăzute doar de Capitolul IV, care nu acordă minorilor o serie de drepturi de care beneficiază victimele adulte, în acest fel drepturile copiilor fiind grav afectate.

Reiterăm că legea specială ne vorbește doar de victime și nu de părți vătămate, ceea ce limitează ultimelor unele drepturi fundamentale reglementate de Codul de procedură penală.

Cu alte cuvinte, chiar dacă vorbim în linii mari despre drepturile victimelor oglindite în Legea nr. 241 din 2005, ele vor beneficia de aceste drepturi doar până la recunoașterea lor ca parte vătămată, ceea ce în cazul minorilor, după cum s-a văzut la contrazicerile normelor procesuale prevăzute la art. 58 și 59 Cod procedură penală, se limitează drepturile în calitate de victimă și respectiv minorii nu pot avea nici drepturile prevăzute de legea specială.

Potrivit alin. (5) al art. 29 din Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, copilului identificat drept victimă a acestei fapte infracționale i se acordă un răgaz de reflecție de 30 de zile pentru a decide personal sau prin reprezentantul său legal ori tutorele său dacă va face declarație împotriva traficantului, fapt ce nu este reglementat în CPP.

În același timp, legea procesual-penală, prin prisma alin. (4) al art. 2, menționează că normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în Codul de procedură penală. Respectiv, rămâne la discreția persoanei ce efectuează urmărirea penală dacă victimei minore să i se acorde acest timp de răgaz, ceea ce este inadmisibil, or, legea trebuie să oblige acest lucru, dar nu să fie imprevizibilă. Mai mult ca atât, aceste cerințe se regăsesc și în actele internaționale la care R. Moldova este parte.

Cele menționate sunt legate în mod direct de efectuarea audierilor, fiindcă, până a fi audiat copilul, trebuie să se decidă acordarea celor 30 de zile de reflecție, să i se acorde protecția respectivă și nu în ultimul rând să beneficieze și de alte drepturi. Practica denotă că atât organul de urmărire penală, cât și instanțele judecătorești sunt flexibile la aceste prevederi și acordă posibilitate victimei minore să beneficieze de toate drepturile oglindite în actele internaționale și naționale, ceea ce în viziunea noastră este corect [165, p.201-207].

Este de menționat că până la audierea victimei minore, organul de urmărire penală trebuie să țină cont de faptul că pentru minor, participarea la proces este o experiență dificilă și stresantă, iar mărturiile acestuia sunt singura cale de a pune capăt suferințelor lui.

În acest context, organul de urmărire penală trebuie să țină cont și de faptul că are în față două sarcini importante:

- de a obține un temei credibil și complet pentru înaintarea învinuirii;
- de a proteja bunăstarea psihologică a copilului, care deja a fost prejudiciată prin experiența de abuz [16, p.65].

De aceea specialiștii [16, p.79] recomandă a se lua în considerație un șir întreg de factori [383, p.17], care influențează exactitatea și credibilitatea mărturiilor:

- vârsta copilului;
- nivelul dezvoltării cognitive, emoționale și sociale;
- sexualitatea copilului;
- numele/forma de adresare preferată a copilului;
- reconstituirea verbală a evenimentelor (nivelul dezvoltării verbale);
- detaliile furnizate (memoria evenimentelor);
- informația cu privire la eveniment obținută de la alte persoane (potențială presiune exercitată de către familie);
- modalitatea de stabilire a contactului;
- perceperea organului de urmărire penală ca autoritate pentru copil și modalitatea în care reprezentantul acestui organ este perceput (amenințatori, utili etc.);
- stilul de audiere și structurarea întrebărilor;
- factorii de personalitate;
- nevoile copilului;
- starea sănătății în timpul perceperii;
- trăsăturile de caracter: hotărât, nehotărât, liniștit, agitat, vesel, atent etc.;
- influența traumei.

De menționat că audierea copilului-victimă este necesară a fi desfășurată în câteva etape: planificarea, conducerea (audierea propriu-zisă), finalizarea și evaluarea audierii. În același timp, este necesar ca organul de urmărire penală să ajusteze locul și timpul desfășurării audierii la particularitățile de vârstă, la urmărire prejudiciabile față de copil (de exemplu, traumele suportate de copil în urma traficului).

Pregătirea în vederea desfășurării audierii persoanei vătămate minore în cauzele de trafic de copii este o activitate imperioasă, necesară aflării adevărului, aspect ce impune efectuarea ei în toate împrejurările, indiferent de gradul de dificultate a cauzei penale și de modul în care a fost constatată infracțiunea [213, p.193].

La etapa de pregătire reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să studieze materialele cauzei penale amănunțit, astfel încât să constate:

- datele necesare despre minor, care este obiectul traficului de copii;
- de către cine și care acțiuni ale traficului de copii au fost realizate (recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea, primirea copilului);
- datele referitoare la persoanele care au participat la săvârșirea infracțiunii, locul, timpul, modul și alte circumstanțe ale săvârșirii acțiunilor criminale, indicate în legea penală;

- au fost date sau primite plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deținea controlul asupra copilului și în ce formă au fost ele estimate, în ce formă s-a exprimat plata pentru minor și care este modul de realizare a achitării de către traficanți;
- a avut loc violența fizică sau psihică, fie abuzul sau violența sexuală în privința minorului și în ce formă acestea s-au exprimat;
- au profitat făptuitorii de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului;
- au avut loc amenințări cu privire la divulgarea informațiilor confidențiale familiei copilului sau altor persoane și dacă acestea s-au realizat;
- a avut loc prelevarea organelor sau țesuturilor umane;
- prin ce s-a manifestat exploatarea (muncă sau servicii forțate, prostituție, industrie pornografică, cerșit, sclavie sau condiții similare sclaviei, vânzare-cumpărare etc.);
- au fost sechestrate documentele minorului în țara de destinație, în ce mod s-a realizat acest lucru;
- avea posibilitate copilul să circule liber, modul și tipul de hrană, plățile pe care le primea în urma exploatării;
- date referitoare la tipurile de transport utilizate de infractori, căile parcurse, locul unde a fost adăpostit, de cine a fost întâlnit în țara de destinație, comportamentul persoanei care l-a primit;
- stabilirea circumstanțelor care caracterizează exploatarea copilului (locul, timpul, organizația etc.);
- scopul comiterii infracțiunii;
- care circumstanțe au contribuit la săvârșirea infracțiunii;
- date referitoare la persoanele care au săvârșit traficul de copii, determinând acțiunile concrete ale fiecărui participant (calitatea lui: recrutor, persoană care a transportat minorul, l-a adăpostit etc.);
- date referitoare la proprietatea făptuitorilor (case, vile, apartamente, utilizarea transportului, tipul și modelul acestuia etc.);
- condițiile de viață a copilului până a fi traficat și caracterizarea acestuia;
- starea materială a familiei copilului și a lui personală;
- ocupația minorului (învață, lucrează etc.);
- alte date importante pentru justa soluționare a cazului.

Totodată, este de menționat că reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să planifice audierea astfel încât această să se efectueze o singură dată, sau în cazuri excepționale de două ori.

Or, potrivit prevederilor lit. e) pct.1) art. 35 al Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007, numărul audierilor este cât mai limitat posibil, menținându-se în limitele minime necesare pentru scopurile procesului penal.

La fel, la această etapă reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să stabilească persoanele care vor participa la audierea copilului (reprezentant legal, psiholog, pedagog, apărător). Cât privește reprezentantul legal, acesta poate fi unul din părinți sau persoane care îl înlocuiesc, iar participarea acestuia este obligatorie, cu excepția cazurilor în care sunt temeiuri de a considera că acțiunile lui aduc prejudicii intereselor minorului.

În același timp, în cazul în care există o bănuială rezonabilă că reprezentantul legal al copilului poate fi implicat în traficul acestuia, participarea acestuia este interzisă. Or, conform prevederilor lit. f) pct.1) art. 35 al Convenției de la Lanzarote, copilul poate fi însoțit de către reprezentantul său legal sau, dacă este adecvat, de către un adult ales de către copil, cu excepția cazului în care o decizie motivată prevede contrariul în legătură cu persoana respectivă. La fel, pct. 4) art. 31 din același act internațional prevede că atunci când infractorul este părinte, fiecare Parte va prevedea posibilitatea ca autoritățile judiciare să desemneze un reprezentant special pentru victimă.

Practica denotă că în majoritatea cazurilor reprezentantul legal al copilului în timpul audierii, în special primare, este numită o persoană din cadrul subdiviziunilor administrației publice locale (primării) pentru ocrotirea drepturilor copilului.

Concomitent, reprezentantul organului de urmărire penală este obligat să planifice activitatea astfel încât să se evite contactul între minor și infractor, cu excepția cazului în care autoritățile competente stabilesc altfel în interesul superior al copilului sau atunci când cercetările sau procesul necesită acest contact, cerințe care rezultă din lit.g) pct. 1) art. 31 al Convenției de la Lanzarote.

Un aspect important la această etapă este desfășurarea unor activități premergătoare ca: stabilirea locului unde urmează a se face audierea, stabilirea ordinii și a modalităților de aducere a persoanelor la locul și data fixată pentru audiere, asigurarea prezenței interpretului, tutorelui, părintelui ori educatorului și a apărătorului [171, p.44].

O atenție sporită este necesar a fi acordată locului efectuării audierii victimei minore a traficului de persoane.

Potrivit Recomandării (2001) 16 privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale [183], cel ce efectuează audierea trebuie să țină seama de o serie de chestiuni prealabile ascultării propriu-zise, privitoare la locul unde se va desfășura audierea, pregătirea copilului în vederea audierii, iar această acțiune de urmărire penală trebuie efectuată în condiții speciale de audiere

pentru a reduce numărul audierilor și efectele traumatizante pentru victime, precum și pentru a crește credibilitatea declarațiilor lor în sensul respectării demnității acestora.

Totodată, unii autori [289, p.835] menționează faptul că cu cât mai confortabile sunt condițiile audierii și atmosfera discuțiilor cu reprezentantul organului de urmărire penală, cu atât mai mare este șansa de a obține declarații veridice și certe despre mecanismul actelor infracționale.

Este de menționat că în unele cazuri audierea trebuie efectuată de o persoană de același gen ca și partea vătămată. În acest sens, audierea părții vătămate a traficului de copii de gen feminin, care se efectuează de o femeie având drepturi în acest sens, este recomandată atât din punct de vedere metodic, cât și din punct de vedere practic [353, p.151].

În urma analizei efectuate am constatat că dacă până nu demult audierile se făceau în birourile ofițerilor de urmărire penală, atunci pentru moment, practic în toate cazurile, în special cele cercetate de organul de urmărire penală instituit în cadrul Centrului pentru combaterea traficului de persoane, audierile se desfășoară în locuri special amenajate pentru audierea copiilor, și mai mult în afara sediului organului de urmărire penală. Aceste încăperi se află în sediile organizațiilor neguvernamentale, unde copilul este pregătit psihologic pentru audiere, acesta se simte mai relaxat și în final mărturiile lui sunt mai credibile. Camerele de audiere sunt divizate în două, printr-un geam cu vizibilitatea unilaterală.

Am constatat că audierile se desfășoară în două modalități:

- a) sunt efectuate de reprezentantul organului de urmărire penală;
- b) sunt efectuate prin intermediul psihologului.

De menționat că în ambele cazuri audierea este condusă de ofițerul de urmărire penală.

În primul caz, ofițerul de urmărire penală este asistat de psiholog, care îl ajută să formuleze întrebările astfel încât să fie accesibile minorului audiat, precum și rolul de a observa când minorul trebuie să facă pauză, adică a obosit sau din cauza altor circumstanțe. Prezența psihologului este necesară întrucât, spre exemplu, la descrierea abuzului sau violenței sexuale, precum și violenței fizice sau psihice, copiii au diferite moduri de exprimare, în funcție de vârstă și dispoziție [145, p.57]. Copii-victime sunt adesea incapabili să transpună în cuvinte cele întâmplate, întrucât limbajul lor s-ar putea să nu fie atât de dezvoltat încât să le permită expunerea evenimentului traumatizant [147, p.151] ori sentimentele de frică sau emoție să determine inhibiția și neputința acestora de a da declarații [141, p.176].

În al doilea caz, audierea este efectuată de reprezentantul organului de urmărire penală, prin intermediul psihologului. Reprezentantul organului de urmărire penală nu se află în fața minorului, adică nu se află în odaia în care este audiat minorul. Reprezentantul organului de urmărire penală se află în odaia cu vizibilitate, și prin intermediul tehnicii conduce audierea,

pune întrebările necesare, întocmește procesul-verbal de audiere. În acest caz, ofițerul de urmărire penală nu are contact direct la audiere și copilul nu îl aude. Adică, psihologul are micro-căști, și orice întrebare pe care îl interesează pe ofițer acesta o pune astfel încât să fie pe înțelesul copilului. În practică o atare modalitate are un rezultat foarte bun.

Menționăm că în odaia unde se află minorul se recomanda a fi doar psihologul, în unele cazuri și ofițerul de urmărire penală, iar în cealaltă odaie, din care se urmărește audierea, reprezentantul legal și apărătorul, și respectiv, după caz, ofițerul de urmărire penală.

Audierile părții vătămate în cazurile traficului de copii, în majoritatea cazurilor, se efectuează cu utilizarea înregistrărilor audio și video, astfel acestea servind drept ca dovadă de bază la judecarea cauzelor penale. Acest fapt este recomandat și de Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007.

Înainte de a începe audierea, minorul trebuie informat despre faptul că poate oricând să spună dacă nu înțelege întrebarea, că poate oricând să ceară clarificări cu privire la orice întrebare sau activitate care se desfășoară în timpul audierii, că este puțin probabil să-și amintească toate lucrurile care i s-au întâmplat și că nu este nici o problemă dacă nu își amintește unele evenimente, că cel care îl va audia poate adresa unele întrebări care îl pot întrista sau îi pot readuce în prezent amintiri dureroase, că poate să ceară mai mult timp pentru unele răspunsuri și, de asemenea, poate să ceară o pauză ori de câte ori simte nevoia, că trebuie să povestească tot ce își aduce aminte fără să ascundă nimic ș.a. [143, p.79].

Audierea propriu-zisă a părții vătămate a traficului de copii începe cu povestirea sau relatarea liberă a evenimentelor [155, p.35]. Aceasta este etapa-cheie a audierii, când victima trebuie să povestească cu propriile cuvinte ceea ce i s-a întâmplat, într-o manieră spontană și neîntreruptă prin adresarea de întrebări din partea reprezentantului organului de urmărire penală [384, p.80]. Relatarea liberă implică ascultarea activă din partea adultului și permisiunea copilului de a povesti evenimentul în mod spontan. Cercetările arată că relatările libere ale copiilor oferă informațiile cele mai exacte și precise ale evenimentului [382].

În timpul audierilor specialiștii recomandă să fie adresate întrebări deschise. Astfel, întrebarea „Spune-mi de ce ești aici...” sau „Povestește-mi ce s-a întâmplat...” deseori încurajează copiii la mărturie. În plus, dacă vom repeta porțiunile finale ale propozițiilor spuse de copil și îl vom ruga să ne „povestească mai multe”, această tehnică va fi mai productivă decât întrebările directe sau care scontează un răspuns închis. Doar în cazurile în care copilul se abate de la obiectul investigației sunt premise întrebări de clarificare [16, p.102].

Întrebările se vor adresa pe rând, astfel încât reprezentantul organului de urmărire penală va oferi copilului posibilitatea să răspundă într-un timp decis de minor, iar apoi i se va adresa

părții vătămate a doua întrebare ș.a.m.d. Întrebările trebuie să fie scurte și clare, nu se pun două întrebări într-o singură propoziție, reprezentantul organului de urmărire penală va folosi limbajul utilizat de partea vătămată minoră, nu va folosi limbajul sexual inadecvat, va evita jargonul profesional și tonul ridicat.

La fel, unii specialiști [143, p.82-83] recomandă ca în cazul în care reprezentantul organului de urmărire penală dorește să obțină informații despre un anumit subiect este indicat să folosească întrebări deschise de genul: „Poți să-mi spui mai multe despre...?”, „Poți să-mi explici mai mult despre...?”, „Ai menționat faptul că..., îți mai aduci aminte ceva legat de acest eveniment?”, „Spune-mi tot ce s-a întâmplat...?”, „Spune-mi tot ce s-a întâmplat de la început și până la sfârșit” etc. De asemenea, în practică se folosesc și întrebări specifice („Unde?”, „Când?”, „Ce?”, „Cine?”, „De ce?”), cu ajutorul cărora pot fi analizate evenimente concrete ale traficului de copii și clarificate ambiguități care pot apărea pe parcursul audierii. Astfel, asemenea întrebări pot fi: „Ce tip de mâncare îți dădea?”, „Ți se dădea voie vreodată să...?”, „Ți se dădea ceva de mâncare?”, „De ce nu ai fugit în momentul în care ai avut ocazia?”, „Ce anume te-a împiedicat să fugi?”, „Mai era altcineva care te-a împiedicat să evadezi?” etc. La fel, se pot adresa și întrebări închise, care d-au posibilitatea de a fixa un set de posibile răspunsuri din care partea vătămată minoră este rugată să aleagă unul (spre exemplu: „Te-a violat înainte sau după ce ai trecut hotarul Republicii Moldova, sau nu îți poți aminti despre acest lucru?”). Aceste întrebări se pot adresa doar în cazul în care întrebările deschise și cele specifice au eșuat. Totodată, aceiași specialiști recomandă a fi adresate și întrebări de îndrumare, în care răspunsul este implicit, ca de exemplu: „Îți lua toți banii, nu-i așa?”. Aceste întrebări se adresează în cazul în care au eșuat celelalte întrebări. Totuși întrebările respective sunt contestate, fiindcă ele sugerează răspunsul și nu se admit în cadrul audierilor, însă ca urmare ele pot aduce noi versiuni pentru a se verifica și alte circumstanțe.

Este recomandabil să le permitem copiilor să deseneze pe parcursul audierii, deoarece aceasta le ocupă mâinile și îi ajută să-și tempereze puțin emoțiile. Odată ce copilul a povestit despre abuz, putem clarifica termenii folosiți de el pentru denumirea părților corpului, inclusiv prin desene schematici nesugestive ce reprezintă părți ale corpului. Întrebarea dacă copilul dorește să deseneze sau să scrie despre situația traumatică (după ce a mărturisit că aceasta a avut loc) poate fi o soluție și un instrument bun de lucru cu copiii care întâmpină greutăți în relatarea celor întâmplate, ulterior înscriserile sau desenele pot fi utilizate ca material probant. Toate instrumentele utilizate pe durata audierii trebuie considerate drept probă și păstrate corespunzător (desenele copiilor, descrierile în scris ale evenimentelor, reprezentările grafice ale corpului) [16, p.103-104].

După audierea propriu-zisă, reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să finalizeze sau să încheie audierea, indiferent dacă aceasta a fost completă sau nu. La această etapă sunt întrebate părțile care participă la audiere dacă au sau nu întrebări suplimentare sau obiecții, se reproduce înregistrarea audierii, se mulțumește părții vătămate minore pentru timpul și efortul depus de ea, se anunță ora de finalizare a audierii, consemnăm starea copilului după audiere, vorbim cu copilul i îi explicăm că a făcut un lucru bun și că el a ajutat organul de urmărire penală în elucidarea acestui caz și că el a jucat un rol foarte important pentru aceasta.

Totodată, copilului i se explică faptul că în cazul în care făptuitorii vor fi condamnați aceasta nu este vina lui, ci din cauza acțiunilor criminale comise de traficanți, adică e vina lor și că minorul nu poartă aici nici o vină, reiterăm dorința de a-l ajuta pe copil și îi oferim informație cu privire la ceea ce este preconizat a se întreprinde, ce se va întâmpla cu copilul în continuare, îi dăm copilului asigurări că poate reveni cu informații suplimentare, îi recomandăm să solicite asistență, finalizăm discuția cu un subiect pozitiv, așa încât copilul să știe că suntem interesați în el ca personalitate, și nu doar ca victimă a infracțiunii de trafic de copii.

Ultima etapă este evaluarea audierii, care are o importanță deosebită atât pentru specialistul care o conduce, cât și pentru bunăstarea copilului, iar în ultimă instanță și pentru calitatea procesului de urmărire penală. Ea nu numai că ne va arăta dacă am răspuns la întrebările Cine, Când, Unde, Cum, Cu cine și Ce? și am obținut suficientă informație, dar oferă șansa de a ne însuși noi experiențe, de a ne autoaprecia, de a ne verifica abilitățile de autoperfecționare. Și tot la această etapă este binevenit să ne identificăm greșelile sau cauzele care generează necesitatea audierilor suplimentare, care pot provoca copilului dacă nu o victimizare secundară, cel puțin un stres repetat. În sfârșit, calitatea și complexitatea evaluării poate servi ca bază temeinică pentru studiul procesului de audiere a copiilor, victime-martori ai exploatării sexuale comerciale, pentru cercetări mai aprofundate ale fenomenului în cauză.

La etapa respectivă, reprezentantul organului de urmărire penală va examina dacă scopurile și obiectivele audierii au fost atinse, va evalua în ce măsură informația obținută de la copil este relevantă, va aprecia dacă informația oferită de copil se încadrează în cadrul probator existent sau mai solicită acțiuni adiționale, va revizui investigația în lumina informației obținute în urma audierii, va analiza dacă minorul sau rudele acestuia au nevoie de măsuri speciale de protecție.

Dacă cele relatate la capitolul dat se efectuau până la 27.10.2012 (de fapt, până în perioada respectivă au fost supuse analizei materialele cauzei penale pornite pe traficul de copii și analizată practica judiciară din domeniu), atunci, după intrarea în vigoare a Legii nr. 66 din 05.04.2012, în conformitate cu prevederile art. 110¹ al Codului de procedură penală (după modificările și completările respective), audierea victimei sau a părții vătămate minore în vârstă

de până la 14 ani în cauzele penale privind traficul de copii în condițiile art. 109 alin. (5) Cod procedură penală, se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio-video, prin intermediul unui psihopedagog. Victima sau partea vătămată minoră și psihopedagogul se vor afla într-o cameră separată de judecătorul de instrucție și de celelalte părți care participă la această acțiune procesuală. Bănuitul, învinuitul, apărătorul acestora și procurorul adresează întrebările judecătorului de instrucție, care, prin intermediul mijloacelor audio-video, le transmite psihopedagogului. În caz de necesitate, psihopedagogul își rezervă dreptul de a reformula întrebările, dacă acestea au fost formulate în felul în care pot traumatiza martorul minor. Audierea minorului respectiv trebuie să evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia. Totodată, minorului care la data audierii nu a împlinit vârsta de 14 ani i se atrage atenția că urmează să spună adevărul. Declarațiile minorului audiat se înregistrează prin mijloace audio-video și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu art. 260 și 261 Cod procedură penală. Instanța de judecată sigilează suportul informațional pe care a fost înregistrată declarația minorului și îl păstrează în original împreună cu copia de pe procesul-verbal al declarației.

Deși se pare că după modificările și completările respective ale legii procesual-penale, Republica Moldova a îndeplinit cerințele actelor normative internaționale, cerințele Uniunii Europene în contextul integrării RM în Europa, precum și practica avansată a altor țări în domeniul dat, noi considerăm că nu s-au rezolvat multe aspecte atât de ordin legislativ, cât și de ordin logistic, creând mai multe divergențe și interpretări ambigue.

Așadar, în conformitate cu prevederile alin. (11) al art. 58 Cod procedură penală, victima minoră în vârstă de până la 14 ani este audiată în cauzele penale privind traficul de copii, în condițiile art. 110¹ CPP. Astfel, apare întrebarea, cum poate fi audiat acest minor în calitate de victimă, dacă, în primul rând, CPP nu prevede cu exactitate audierea minorului în această calitate, adică de victimă, iar în al doilea rând, conform alin. (1) al art. 59 Cod procedură penală, minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său. Cu alte cuvinte, minorul va fi audiat doar în calitate de parte vătămată. De fapt, legiutorul a prevăzut acest aspect prin prisma alin. (5) al art. 59 Cod procedură penală.

Totodată, dacă partea vătămată a traficului de copii de până la 14 ani va fi audiată conform aspectelor și condițiilor prevăzute mai sus, atunci reiese că părțile vătămate minore între 14 și 18 ani, vor putea fi audiate atât de reprezentantul organului de urmărire penală, cât și de procuror, în biroul de serviciu, fără a încălca legea. Legislația națională și internațională, implicit Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007, ne spun că persoana este considerată minoră până la 18 ani. La fel, convenția respectivă și practica judiciară internațională

cere ca minorul (adică toate persoanele care nu au împlinit vârsta de 18 ani) să fie audiat în condiții și în locuri speciale. În acest sens, părțile vătămate minore de la 14 până la 18 ani vor fi limitate în drepturi, astfel încalcându-se prevederile actelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Audierea bănuیتului sau învinuitului. Declarațiile bănuیتului/învinuitului (sau ale inculpatului) reprezintă un aspect foarte important, al căror rol este edificator în soluționarea procesului și stabilirea adevărului. Sens în care legea procesual-penală moldavă, prin prisma pct.1) al alin. (2) al art. 93, înscrie declarațiile bănuیتului, învinuitului și inculpatului între mijloacele de probă în procesul penal. Declarațiile sincere făcute de către acești subiecți procesuali contribuie la soluționarea justă a cauzei, iar organul de urmărire penală are posibilitatea să stabilească cu multă exactitate împrejurările în care s-a săvârșit fapta [203, p.156].

Acestor declarații se obișnuiește să li se acorde o anumită greutate în alcătuirea probatoriului [200, p.463], deși legea nu conferă declarațiilor bănuیتului sau învinuitului o valoare probantă deosebită, stabilind că ele pot fi puse la baza învinuirii doar în măsura în care este confirmată de fapte și circumstanțe ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză (alin. (2) al art. 103 Cod procedură penală).

Sublinierea făcută de legiuitor este pe deplin justificată, practica de urmărire penală demonstrând că nu trebuie să se acorde prea multă încredere declarațiilor bănuیتului sau învinuitului, mulți dintre ei denaturând adevărul în mod voluntar sau involuntar [381, p.463; 11, p.463].

Totodată, este de menționat că declarațiile făcute de aceste părți procesuale constituie un drept al acestora și nu o obligație (*nemo tenetur edere contra se*). În virtutea acestui drept, aceștia, în declarațiile date, pot pune la dispoziția organelor de urmărire penală informațiile necesare aflării adevărului, dar în același timp își pot exercita și dreptul de apărare [11, p.464].

În procesul audierii bănuیتilor sau învinuitilor în cazurile de trafic de copii, este important de a stabili contactul psihologic cu aceștia.

Dacă în momentul audierii organul de urmărire penală are deja o baza probatorie destulă în ceea ce privește vinovăția făptuitorului sau a făptuitorilor, atunci audierea se va efectua pe schema de defăimare a celui audiat, prin probe existente, până chiar la posibilitatea reținerii acestuia în baza art. 166-167 Cod procedură penală.

În această situație bănuیتului trebuie să i se dea de înțeles că este trasă concluzia privind existența în acțiunile lui a calificativelor componente de infracțiune, indiferent dacă el acceptă a face declarații, refuză a le da sau va da declarații mincinoase, iar atragerea la răspunderea penală a lui este un factor obligatoriu. În același timp are rost de a folosi acțiuni tactice ca „acceptarea

legendei celui audiat”, „stoparea minciunii”, „tempoul accelerat al audierii”, de a înainta bănuitului, aleatoriu, probele defăimătoare [353, p.160; 280, p.191].

În cazul în care bănuitul sau învinuitul dorește să dea declarații, recunoaște vina în comiterea infracțiunii de trafic de copii, mai mult ca atât, în situația în care aceștia sunt membri ai unei grupări criminale, atunci este necesar ca acesta să fie audiat amănunțit asupra fiecărei etape infracționale. Aici este important a stabili:

- toți membrii grupului sau organizației criminale;
- înțelegerea prealabilă între ei, cum s-a realizat aceasta;
- cine și la ce etapă infracțională a comis acțiunile criminale;
- rolul fiecărui membru;
- cum a avut loc recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea, primirea copilului, cine a comis aceste acțiuni;
- cine, cui, ce sau cât a fost dat pentru obținerea consimțământului persoanei care deținea controlul asupra copilului;
- locul, timpul și împrejurările comiterii fiecărei acțiuni criminale;
- locul unde a fost adăpostit copilul și în ce condiții;
- a cui proprietate este apartamentul, casa sau vila unde a fost exploatat minorul;
- cine efectuat paza acestui loc;
- cine avea grijă de condițiile logistice;
- cine sunt persoanele care beneficiau de serviciile copilului;
- câte rapoarte sexuale avea minorul pe zi, pe noapte etc.
- câți bani avea copilul în urma acordării serviciilor sexuale sau altor servicii în cazul în care a avut loc în genere plata;
- cine filme și cum se comercializa pornografia infantilă (în cazul în care aceasta a avut loc), venitul din urma acesteia;
- în ce formă a fost exploatat copilul;
- cum s-a efectuat transportarea acestuia, cu ce mijloace de transport;
- cine este cumpărătorul;
- câți bani a avut de la traficul de copii;
- cum i s-au perfectat copilului documentele, au fost oare implicate în acesta persoane publice și care anume, câți bani au primit pentru aceasta;
- locul și modul falsificării documentelor, cine le-a falsificat și cum le-au folosit;
- au mai comis infracțiuni analogice;
- asupra a câți copii au avut loc acțiunile criminale;
- cunoșteau vârsta minorului;

- precum și alte circumstanțe importante pentru justa soluționare a cauzei, descoperirea tuturor subiecților infracțiunii.

Cu alte cuvinte, este necesar a clarifica toate amănuntele, începând cu procedura recrutării, întocmirea documentelor corespunzătoare și până la momentul trecerii frontierei de stat, sosirii în țara de destinație și locul exploatării copilului, până în cele mai mici detalii.

Bănuiții trebuie să fie audiați după o pregătire minuțioasă, ținându-se cont de probele deja existente la dosar, psihologia bănuیتului sau a învinuitului, precum și depozițiile părților vătămate și ale martorilor.

Unii autori [317, p.56] recomandă organului de urmărire penală de a ține cont și de faptul că bănuیتul sau învinuitul în timpul audierii poate să de-a vina pe ceilalți participanți, chipurile el nu are nici o vină în comiterea infracțiunii încredinate lui.

În cazul în care bănuیتul sau învinuitul nu recunoaște vinovăția, este necesar a fi audiați ceilalți participanți, în special cei care efectuau lucrul tehnic, curierii, transportatorii, însoțitorii etc. Ulterior, analizând probele deja acumulate la dosar, este necesar ca în timpul audierii bănuیتului să i se prezinte, spre exemplu, un document și expertiza care confirmă semnătura lui, și a-l întreba referitor la acțiunile lui vizavi de documentul prezentat. În acest fel, bănuیتul poate fi pus în situația în care nu va avea altă ieșire decât să-și recunoască vinovăția. Cu alte cuvinte, bănuیتului în acest caz trebuie să-i fie adresate întrebări capcană și în funcție de răspuns să i se prezinte argumente contradictorii (spre exemplu, va fi întrebat dacă a traversat frontiera de stat împreună cu minorul. În cazul în care el va nega acest lucru, atunci i se va prezenta informația de la Departamentul poliției de frontieră, în care este menționat că anume el, cu automobilul său personal, și împreună cu minorul-victimă a traversat frontiera. Apoi se va întreba referitor la faptul ce poate comunica despre aceasta etc.). Această metodă nu numai că va duce la aceea că el își va recunoaște vinovăția, dar și pot fi identificați alți participanți ai procesului penal.

În cadrul audierii trebuie să i se accentueze bănuیتului faptul că organul de urmărire penală are probe suficiente că anume el este implicat în comiterea traficului de copii și, treptat, prin prezentarea doar a unor probe (spre exemplu, în timpul percheziției la el la domiciliu au fost depistate și ridicate actele de identitate ale minorului, certificatul lui de naștere, obiecte ale minorului etc.), a-l determina să conlucreze cu organele de drept. Această metodă este una efectivă atât din punct de vedere tactic, cât și din punct de vedere psihologic [330, p.78].

La audierea bănuیتilor este necesar de a folosi doar fragmentele bine alese ale declarațiilor părții vătămate, ale martorilor, ale altor bănuїți. Astfel, celui audiat i se va crea impresia că toate circumstanțele activității sale infracționale sunt stabilite în detaliu și că organul de urmărire penală are destule probe pentru a-i dovedi vinovăția în comiterea traficului de copii, și că indiferent de depozițiile sale va fi tras oricum la răspunderea penală. La fel, reprezentantul

organului de urmărire penală trebuie să-i insuflă bănuitalui faptul că în cazul în care acesta va conlucra efectiv în vederea identificării tuturor participanților la comiterea traficului de copii, stabilirii tuturor circumstanțelor săvârșirii actelor criminale și altor circumstanțe necesare pentru descoperirea infracțiunii, atunci acestea vor fi calificate ca circumstanțe atenuante, care vor juca un rol important în reducerea pedepsei.

Analiza efectuată de noi a scos în evidență unele neconcordanțe legale, care de la bun început nasc păreri contradictorii în ceea ce privește recunoașterea persoanei în calitate de bănuিত până la începerea urmăririi penale.

Astfel, alin. (1) al art. 279 CPP menționează că acțiunile procesuale se efectuează în strictă conformitate cu prevederile CPP și numai după înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune. Acțiunile de urmărire penală pentru a căror efectuare este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, precum și măsurile procesuale de constrângere pot fi realizate doar după pornirea urmăririi penale, dacă legea nu prevede altfel.

Potrivit acestei norme procesuale, s-ar permite recunoașterea persoanei în calitate de bănuিত în baza actului prevăzut la pct. 3) alin. (1) art. 63 CPP, or, această acțiune nu necesită autorizarea judecătorului de instrucție și nu face parte din măsurile procesuale de constrângere, cu excepția cazului în care persoana este recunoscută în calitate de bănuিত în baza actelor indicate la pct. 1) și 2) ale alin. (1) al art. 63 CPP, adică prin procesul-verbal de reținere și în baza ordonanței sau încheierii de aplicare a unei măsuri preventive neprivative de libertate.

Reglementările menționate, pe de o parte, dau naștere unor interpretări ambigue, iar pe de altă parte, sunt neaplicabile. Părerile noastre sunt bazate pe următoarele aspecte.

În primul rând, atunci când organul de urmărire penală are probe în privința unei persoane și decide recunoașterea ei în calitate de bănuিত, se prezumă că deja a rezultat o bănuitală rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune. În astfel de condiții, organul de urmărire penală este obligat, în temeiul alin. (1) al art. 274 CPP, să înceapă urmărirea penală și apoi, în cadrul acesteia, să recunoască și să audieze persoana în calitate de bănuিত.

În al doilea rând, persoana recunoscută în calitate de bănuিত se bucură de drepturile prevăzute la art. 64 CPP. Astfel, bănuিতul având dreptul de a cunoaște despre încadrarea juridică a faptelor infracționale de săvârșirea cărora este suspectat, ne vorbește despre faptul că organul de urmărire penală a încadrat deja juridic faptele infracționale, adică a început urmărirea penală. Totodată, bănuিতul având dreptul să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal, se prezumă că urmărirea penală este deja începută. Aceeași situație este atunci când ne referim la recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, unde legislatorul a prevăzut că aceste reglementări se efectuează doar în cadrul urmăririi penale. Dreptul bănuিতului la o procedură specială de urmărire penală sau la încheierea unui acord de

recunoaștere a vinovăției, sunt realizate doar în cadrul urmăririi penale, respectiv nu pot fi realizate din momentul înregistrării sesizării cu privire la infracțiune și până la începerea urmăririi penale propriu-zise. Așadar, cele menționate interzic organului de urmărire penală și procurorului să recunoască și să audieze persoana bănuită până la începerea urmăririi penale, din care motiv este necesar a modifica prevederile alin. (1) al art. 279 CPP, pentru ca în final această normă să stipuleze clar și aceste deziderate (*a se vedea pct. 7) art. II din anexa nr. 10*).

4.2. Cercetarea la fața locului în cazul traficului de copii

Cercetarea la fața locului în cazurile traficului de copii are o însemnătate foarte mare, atât din punct de vedere procesual-penal, cât și criminalistic, or, marea majoritatea savanților și practicienilor sunt de acord că aceasta este un procedeu probator cu adâncă semnificație în aflarea adevărului [212, p.279; 4, p.294; 203, p.143; 148, p.287; 200, p.359].

În aceste cazuri, cercetarea la fața locului nu este o simplă acțiune de urmărire penală, ci o activitate de maximă importanță cu caracter imediat și de neînlocuit, în multe situații fiind aproape imposibil de repetat în aceleași condiții și cu aceleași rezultate [9, p.253].

Astfel, în scopul descoperirii urmelor infracțiunii de trafic de copii, a mijloacelor materiale de probă pentru a stabili circumstanțele infracțiunii respective ori alte circumstanțe care au importanță pentru cauză, organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului a terenurilor, încăperilor, obiectelor și documentelor.

La terenurile și încăperile care pot fi obiecte ale cercetării la fața locului, la investigarea traficului de copii, se referă diferite adăposturi, care sunt folosite de către subiecții activității infracționale pentru deținerea temporară a victimei minore, de exemplu, în perioada de până la deplasarea în locul de destinație, la fel în procesul folosirii muncii lor forțate [345, p.143], fie pentru cerșit sau alte scopuri prevăzute de lege. Totodată, cercetarea la fața locului se va efectua și în încăperile unde minorul a fost exploatat. Cât privește cercetarea terenurilor, este de menționat că aceste cazuri sunt rare și se efectuează doar atunci când în urma audierilor, părțile spun despre existența unor urme ce pot avea importanță pentru cauză, iar acestea se pot afla, spre exemplu, pe drumul parcurs în timpul traficării minorului (deal, vale, păduri, câmpii etc.) [156, p.37]. Tot aici, copilul-victimă poate să declare că în timpul transportării lui s-au oprit într-o pădure să se odihnească și acolo el a lăsat un bun oarecare. În acest caz, cercetarea la fața locului va avea ca scop ridicarea și examinarea lucrului lăsat, iar aceasta va servi ca probă materială în cauza penală și va demonstra, în primul rând, că depozițiile victimei sunt certe, iar în al doilea caz că într-adevăr a avut loc transportarea lui prin locul indicat.

În acest context, la obiectele posibile ale cercetării pot fi atribuite următoarele:

- elementele împrejurărilor și ale urmelor minorilor exploatați, care confirmă limitarea libertății acestora de a se deplasa în limitele unei clădiri izolate, încăperi sau unui sector îngrădit din localitatea unde a avut loc exploatarea sau adăpostirea acestuia. În special, îngrădirea unei case, vile etc. unde este imposibil de trecut sau de fugit (spre exemplu, construcția unui gard din piatră cu o înălțime mare, care este greu dărâmat sau de sărit), prezența punctelor de pază și control al locului unde copilul este adăpostit sau exploatat, lipsa din partea interioară a ușii încăperii a pârgheii care închide mecanismul lacătului, gratii de fier la ferestre sau în genere lipsa ferestrelor, orice alte mijloace și metode de îngrădire a posibilității victimei de a se deplasa;
- încăperile nelocuite, inclusiv cele amplasate pe teritoriul unui sat, cătun, al fermei sau al organizației (întreprinderii) unde se deținea și (sau) se exploata partea vătămată minoră;
- încăperile „centrelor de relaxare”, băilor și saunelor particulare, cluburilor de noapte, hotelurilor, saloanelor SPA, ale celor de masaj etc.

Este necesar de a lua în considerație că deseori în calitate de astfel de „centre” sunt apartamentele simple în casele de locuit. În afară de pază, care poate exista, apartamentele sunt deseori echipate cu videocamere, fie scara casei de locuit unde se află apartamentul are acces interzis prin instalarea ușilor cu interfon ș.a., fapt ce trebuie luat în considerație în procesul pătrunderii în astfel de obiecte, care constituie obiectul cercetării la fața locului.

Această acțiune de urmărire penală poate fi efectuată atât la faza inițială, cât și la etapa ulterioară a cercetării. În același timp, trebuie luat în considerație direcționarea dublă a acestei acțiuni de urmărire penală. Se are în vedere două feluri de situații tactice în funcție de scopul de bază și facultativ al cercetării:

- a) efectuarea cercetării la fața locului în scopul fixării urmelor exploatării minorilor și deținerea lor în scopurile indicate în lege;
- b) cercetarea la fața locului în scopul descoperirii locului care a servit pentru adăpostirea victimei minore a traficului de copii, fapt despre care partea vătămată a declarat în timpul audierii.

Specificul cercetării teritoriului și încăperii care aparțin diferitor organizații nonguvernamentale este prezența pazei la obiectul cercetării. Ea poate să împiedice trecerea grupei operative sau a reprezentantului organului de urmărire penală pe teritoriu. Situația poate să aibă și o dezvoltare mai conflictuală [280, p.164-165; 353, p.140]. În urma acestor impedimente probele ce necesită a fi examinate și ridicate pot fi distruse de persoanele interesate, de aceea este necesar a planifica activitatea astfel, încât să se prevadă și situațiile respective, or, cercetarea la fața locului trebuie efectuat imediat, fără amânare.

Cercetarea la fața locului a încăperilor și terenurilor în cazul traficului de copii permite a descoperi și fixa diferite urme, care demonstrează aflarea victimei minore recrutate sau

adăpostite anume în acel loc. În cazul dat este vorba de descoperirea urmelor digitale, secreții ale organismului uman, obiectelor, lucrurilor, înscrisurilor despre care a anunțat partea vătămată în timpul audierii.

Pentru o cercetare mai detaliată este necesar mai întâi de a audia partea vătămată minoră, referitor la orice detaliu important pentru soluționarea justă a cauzei. Aceasta va ajuta să descoperim lucrurile care îi aparțin, urmele lăsate, la fel să fixăm circumstanțele despre care a anunțat anterior partea vătămată.

Scopul cel mai important al cercetării este descoperirea și fixarea [256, p.209]:

a) condițiilor de trai (întreținere) sau exploatare a victimelor traficului de copii (locul de amplasare a încăperii pentru adăpostirea sau exploatarea minorului, mărimea ei, prezența ferestrelor și locurilor pentru somn, a subsolului, camerelor, băii și toaletei, bucătăriei etc.);

b) condițiilor comune de trai și locul exploatării. În particular: împrejurările, prezența murdăriei, a mirosului neplăcut, a temperaturii nenormale în încăperi etc.;

c) instrumentelor de muncă de care se foloseau părțile vătămate minore în procesul exploatării lor (în cazul în care traficul a fost săvârșit în scopul exploatării prin muncă, servicii forțate sau în alte scopuri josnice);

d) mijloacelor de impunere și asigurare a controlului asupra comportamentului minorilor exploatați, la fel urmelor și rezultatelor aplicării lor. La ele se referă: armele sau obiectele folosite în această calitate, mijloacele care limitează libertatea acțiunilor (cătușe, funie), diferite substanțe psihotrope, narcotice și alte preparate care încetinesc procesele psihice ale omului; faptul găsirii pașapoartelor persoanelor exploatate într-un loc necunoscut de ei; recipisele sau alte documente care reflectă relațiile contractuale care pun persoanele exploatate în situația debitorilor;

e) urmelor de sânge, spermă, prezervative folosite și alte urme ale practicării prostituției;

f) hainelor rupte, lucrurilor personale, la fel înscrisurilor care erau făcute pe ascuns de părțile vătămate;

g) obiectelor și documentelor care poartă urme, grație cărora pot fi identificate persoanele implicate în traficul de copii, exploatarea victimelor, personalitatea acestora. Acestea pot fi: înregistrările audio-video, fotografii, pașapoarte și alte documente, caiete de notițe, tehnică, telefoane mobile, cartele SIM, descifrări telefonice, chitanțe, obiecte care aparțin posibil anumitor persoane și pe care le-au putut atinge etc.;

h) documentelor de fondare și altor documente, ștampilelor persoanei juridice, sub activitatea legală a căreia se efectua exploatarea. La ele se referă: contractele de fondare,

statutele, licențele, contractele de procurare, înstrăinare a cotei-părți în cadrul acestei persoane juridice;

i) documentelor care reflectă activitatea financiară a acestei persoane juridice, în care sunt reflectate: lista și catalogul de prețuri ale producției fabricate și serviciilor prestate; contractele de muncă și blaturile necompletate; contabilitatea legală și „ascunsă”; numărul conturilor deschise în băncile care deservesc persoana juridică și informația operațiunilor efectuate de ea; evidența consumatorilor de servicii, a producției produse ilegal, furnizorul de mijloace materiale ale exploatarei; volumul și caracterul lucrului efectuat de fiecare persoană exploatată; contractele de prestare a serviciilor de publicitate, a încăperilor în care s-a efectuat exploatarea; schemele mișcării mijloacelor bănești și împărțirea venitului;

j) documentelor care atestă spălarea banilor primiți în urma exploatarei părților vătămate minore, inclusiv a celor care reflectă tranzacțiile patrimoniale și a celor civile cu persoanele juridice, înregistrate în zonele „offshore”, care purtau probabil un caracter fictiv, la fel participarea la astfel de firme, operații cu hârtii de valoare, prin procurarea sau înstrăinarea imobilului sau proprietății mobile de valoare.

Toate persoanele depistate în procesul cercetării la fața locului a teritoriului sau încăperii pentru adăpostirea sau exploatarea părților vătămate ale traficului de copii trebuie să fie imediat identificate și audiate cu aplicarea tehnicii audio-video. La fel, după terminarea cercetării sunt detaliat audiate și alte persoane, care sunt prezente la obiectul cercetării. În continuare se rezolvă întrebarea privind posibilitatea reținerii tuturor bănușilor.

La efectuarea cercetărilor la fața locului, de fapt și a perchezițiilor și ridicărilor în încăperi, unde a avut loc recrutarea victimelor potențiale sau a faptului de exploatare [153, 121], este necesar a fi identificate și ridicate următoarele obiecte și documente:

1) Materialele prin care se confirmă faptul că persoanele care au efectuat recrutarea minorilor s-au scris cu ceilalți participanți, pre exemplu cei care au adăpostit victima sau cei care au exploatat-o etc. Ele pot conține date despre: comenzile preventive de victime potențiale (numărul lor, genul, vârsta, culoarea pielii și părului, datele fizice, profesia, grupa de sânge, starea organelor și țesuturilor, prețul fiecărui recrutat etc.);

2) Tehnica computerizată și alți purtători electronici de informație pe care se poate păstra informația care reflectă: comunicarea electronică cu victimele potențiale sau comunicarea între participanții la infracțiune, cereri de răspândire a publicităților privind angajarea la muncă pe site-urile specializate din Internet, file-uri textuale cu contracte tip și de muncă, recipise, transferuri bănești electronice, la fel evidențele în format electronic a celor recrutați și a victimei potențiale, a participanților la infracțiune, transportatorilor, contabilitatea legală și cea „ascunsă”;

3) Contractele privind serviciile de recrutare a victimelor potențiale, la fel și producția publicitară pregătită;

4) Pașapoartele victimelor sau potențialelor victime, fie xerocopiile acestor documente;

5) Invitațiile cetățenilor străini sau a companiilor pe numele potențialei victimei, cererile sau blanchetele pentru eliberarea vizelor;

6) Documentele care confirmă rezervarea din timp a hotelurilor, biletelor pentru transportarea și amplasarea persoanelor recrutate;

7) Contractele de muncă, foile turistice, contractele de prestare a serviciilor matrimoniale, studiilor, schimbului cultural și alte documente care servesc drept motiv pentru primirea vizei;

8) Carnetele de notițe și alți purtători pe foi fizice;

9) Înregistrările video ale evenimentelor, înregistrate pe sisteme de supraveghere video, instalate în încăperile oficiilor unde a avut loc recrutarea victimelor, la intrare, pe coridoarele încăperii în care s-a amplasat oficiul, pe clădirile și construcțiile aferente;

10) Conturile pentru convorbirile telefonice;

11) Peliculele cu înregistrările de pe robotul telefonului;

12) Obiectele și documentele care au urme, care permit de a identifica persoana care este implicată în traficul de copii, exploatarea victimelor, care permit de a stabili circumstanțe aparte ale evenimentului infracțiunii, mai ales a fotografiilor, înregistrărilor video și anchetelor, care conțin date personale ale potențialelor victime;

13) Istoria bolii și alte documente care reflectă starea sănătății, a organelor aparte și țesuturilor potențialelor victime, literatura medicală specializată pe tema transplantului de organe și țesuturi;

14) Pașapoarte care se presupun a fi false, blanchetele și aparatul pentru fabricarea lor;

15) Documente care stabilesc dreptul asupra încăperii, în care are loc recrutarea;

16) Documente de fondare, ștampilele persoanei juridice, sub activitatea legală a căreia s-a înscenat recrutarea victimelor;

17) Documente care reflectă activitatea financiar-economică a acestei persoane juridice;

18) Bani și valori care, după cum se presupune, sunt obținuți pe cale infracțională;

19) Documente care atestă spălarea banilor primiți în urma activității infracționale;

20) Obiectele ridicate din circuitul liber civil.

În încăperile unde a avut loc adăpostirea victimelor în procesul transportării lor prin tranzit pot fi descoperite și ridicate:

1) Informațiile din cărțile de înregistrare a hotelurilor, căminelor și altor încăperi de locuire temporară, despre timpul aflării și plecării persoanelor indicate;

2) Informațiile din punctele medicale, dacă victimele s-au adresat în timpul opririi pentru ajutor medical;

3) Obiecte sau lucruri care au fost uitate, aruncate sau lăsate, documentele care aparțineau persoanelor sus-menționate care permit a stabili circumstanțe aparte ale evenimentului infracțional, a identifica proprietarii lor;

4) Contracte de arendă sau alte documente în baza cărora traficanții de copii s-au folosit de aceste încăperi.

Cercetarea încăperilor, terenurilor este necesar a se efectua cu utilizarea înregistrărilor video sau foto. Fototabelul corect întocmit, care se anexează la procesul-verbal de cercetare la fața locului, poate fi folosit în cadrul audierii martorilor și bănușilor (învinușilor), la fel se folosește și în cazul verificării declarațiilor la fața locului [289, p.835].

Toate obiectele descoperite și ridicate în procesul percheziției pot fi suplimentar cercetate în condiții de staționar și îndreptate spre verificarea expertizelor necesare.

Rezultatele cercetării încăperilor, terenurilor sau a mijloacelor de transport au o mare importanță probantă pentru formularea învinușirii și pot fi folosite în procesul interogării bănușilor (învinușilor), care ascund date cunoscute de ei sau falsifică declarațiile.

4.3. Efectuarea percheziției și ridicării în cazul traficului de copii

În cauzele privind traficul de copii sunt efectuate percheziții corporale infractorilor reținuși în flagrant delict, percheziții la locul de trai și locul de muncă al bănușilor (învinușilor), în localul depistării copiilor traficați (de regulă, acestea sunt apartamente închiriate sau case în care copiii au fost recrutați, adăpostiți sau exploatați sexual. În cazul celor exploatați prin muncă, perchezițiile se efectuează la locul de muncă al acestora, spre exemplu, al încăperilor minifabricilor ascunse sau miniuzinelor), în clădirile organizațiilor, sub acoperirea cărora lucrează infractorii (companii turistice, companii (firme) care se ocupă cu angajarea cetățenilor moldoveni la muncă peste hotare, organizații etc.).

Obiectul percheziției este:

1) Probele recrutării victimelor traficului de copii (anunșurile publicitare privind prestarea serviciilor de angajare, ajutorul în adopție, propunerile privind mamele de surogat și altele, jurnalele sau carnetele cu înșcrisuri ale întâlnirilor, scrisorile depuse în ambasade, cartelele de vizită, listele clienșilor care s-au adresat la firmă și agenție etc.);

2) Probele care țin de plățile efectuate în folosul traficanșilor de copii (înșcrierea calculelor, formele transferurilor bănești, recipisele, contractele de donație, documentele de tranzacții financiare, cartele de credit, chitanțe, sume cash, cecuri de casă etc.);

3) Valorile care au fost folosite în calitate de mijloace de plată pentru traficul copiilor;

4) Probele transportării victimelor minore (documente de rută, tichete de bagaj, cupoane, chitanțe, taloane, documente ce confirmă eliberarea pașapoartelor, vizelor etc.);

5) Probele exploatării victimei traficului de copii (material publicitar, listele evidenței, cartelele de vizită, listele clienților, reviste și jurnale cu anunțuri publicitare, documente care se referă la arendă sau darea în arendă a încăperilor, fotografii, înregistrări video demonstrate clienților, material cu pornografie infantilă etc.);

6) Documente care atestă identitatea părților vătămate (pașapoarte, certificate de naștere);

7) Minorii sau, după caz, cadavrele lor (când este vorba de cadavre avem în vedere cazul în care în urma acțiunilor de trafic de copii, victimele s-au sinucis sau au decedat);

8) Probele referitoare la locul aflării minorilor (hainele copiilor, hrana pentru copii, lucrurile igienice, jucării), mai ales în acele locuri unde ele nu trebuiau să fie.

Percheziția este foarte utilă nu doar pentru a depista probe materiale, ci și pentru a identifica alte victime ale infracțiunii. Astfel, organul de urmărire penală, într-un dosar penal, făcând doar o singură percheziție a depistat dosare personale a mai multor elevi, întocmite sub pretextul transferării acestora în internate sportive din Italia și a depistat încă trei victime minore [186].

La pregătirea și realizarea percheziției în încăperile organizațiilor (firmelor), care sunt implicate în traficul de copii, este necesar de a lua în considerație dotarea încăperilor cu tehnică computerizată. La pregătirea pentru percheziție, în afară de studierea împrejurărilor și a încăperii în care va fi efectuată, este obligatoriu de a elucida următoare fapte: dacă este înzestrată sau nu organizația cu tehnică computerizată, câte computere sunt și care este distribuția pe secții și servicii, care sunt caracteristicile tehnice ale computerelor, care subdiviziuni structurale sunt înzestrate cu computere, ce fel de software este folosit și dacă calculatoarele sunt unite între ele în rețea (după caz, securizată sau nu), dacă au acces la rețeaua globală Internet (prin intermediul cărui provider se efectuează accesul, numărul IP și adresa acestuia), dacă există și alte legături electronice (poșta electronică, rețele de socializare, aplicații de comunicare digitală etc.), pe ce suporturi materiale se păstrează informațiile electronice (pe HD-disc, floppy-disc, CD, DVD, flash-card, memory-stick, casete video etc.), care este sistemul de protecție a informației (coduri, parole etc.), cine utilizează nemijlocit computerele, cine este responsabil de veridicitatea informațiilor introduse, care este sistemul de semnalizare a pazei etc.

Astfel de date pot fi primite din următoarele izvoare: din declarațiile martorilor, părților vătămate, bănușilor (învinuiților); din actele de control ale organelor de verificare (actele controlului fiscal și financiar ale firmelor de audit, paza împotriva incendiilor, serviciile ecologiei, de avariere și altele); din alte documente, în care sunt date privind cumpărarea și

folosirea tehnicii computerizate; din datele operative; din alte materiale a cauzelor penale [231, p.36-37].

Este necesar de a asigura participarea la percheziție a specialiștilor în domeniul tehnicii computerizate. În același timp, dacă există posibilitatea, trebuie colaborat cu persoana responsabilă de tehnica computerizată care urmează a fi ridicată, iar în prezența rețelei – a administratorului acesteia.

Pentru ridicarea informației din calculatoare, reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să aibă flash-cartela, CD-R sau CD-RW etc., pachete, cutii pentru împachetare, material pentru sigilarea dischetelor și computerelor.

Cercetarea cauzelor penale privind traficul de copii nu are lor fără ridicarea documentelor (mai rar a obiectelor) care au importanță pentru cauză. În cadrul investigării traficului de copii se efectuează ridicări de documente simple (pașapoarte, procuri, acorduri, contracte, cereri depuse la ambasade, consulate și la secțiile de documentare a populației, a biletelor de călătorie în transport etc.), ridicări de documente ce conțin secret bancar, ridicări din casierii a banilor, ridicări ale trimiterilor poștale și telegrafice, ridicări ale obiectelor și documentelor ce conțin informații privind depozitele și conturile bancare.

Analiza practicii cercetării traficului de copii a arătat că destul de rezultativă este procedura ridicării de documente din:

1) *Instituțiile bancare*. În acest caz, prin intermediul ridicării documentelor de la aceste instituții, putem proba faptul că bănuții sau învinuiții dețin conturi bancare și pe acestea sunt periodic transferați bani, care pot fi obținuți din activitatea criminală. Totodată, se va atrage atenția la data parvenirii pe cont a mijloacelor financiare, din ce regiune, în ce sumă, de la cine, precum și alte detalii. Acestea vor ajuta organul de urmărire penală să contrapună data traficării copilului și data când au parvenit banii, precum și să identifice alți participanți la comiterea infracțiunii și locul aflării acestora.

2) *Întreprinderile de transport*. În acest caz, prin intermediul ridicării, putem afla rutele de transport, precum și data plecării și sosirii acestuia. La fel, prin acțiunea respectivă de urmărire penală se poate afla tipul transportului cu care victima minoră putea fi transportată, fie a fost deja transportată. În practică sunt întâlnite des cazuri când sunt ridicate documente ce confirmă faptul că au fost rezervate bilete de avion, cine le-a rezervat, în ce direcție (este rută directă sau prin transbordare), țara de destinație, precum și alte detalii. De asemenea, în practică este adesea utilizată ridicarea informațiilor de la Poliția de Frontieră, prin intermediul căreia se poate demonstra faptul că persoana a părăsit țara, în ce direcție, de cine a fost însoțit minorul, datele de identitate ale minorului și ale persoanei însoțitoare, tipurile de transport, tipurile de documente etc.

3) *Agențiile de imobil.* În acest caz, este de remarcat faptul că traficanții (în special cei străini) închiriază adesea apartamente, case, vile etc., unde de fapt sunt adăpostiți copiii până la transportarea acestora peste hotare sau în care sunt exploatați minorii. De la aceste agenții se ridică documente care confirmă faptul cine anume a închiriat locuința, pe cât timp, modul de achitare. Din hoteluri se pot ridica documente (spre exemplu, registrul în care sunt înregistrați cei care au arendat o odaie), care pot, de asemenea, confirma despre identitatea făptuitorilor, anume că ei au închiriat odaia unde a fost exploatat minorul, cine îl vizita sau cine venea în ospetie ș.a.

4) *Instituțiile de telecomunicații.* De la aceste instituții sunt ridicate documente care dețin informații cu privire la proprietarul telefonului, la numărul de telefon (spre exemplu, contractul de utilizare a numărului de telefon sau contractul de vânzare-cumpărare a telefonului mobil), marca telefonului etc. Totodată, de la aceste instituții organul de urmărire penală, practic în toate cazurile de trafic de copii, ridică descifrările convorbirilor telefonice. Prin obținerea descifrărilor telefonice se poate stabili cu cine discută bănușii, în ce țări telefonează, numerele de telefoane ale altor participanți, și nu în ultimul rând se poate proba legătura dintre bănușii și victimă, ori persoanele care beneficiau de serviciile minorului etc.

Ridicarea obiectelor și documentelor poate fi efectuată și de la părțile deja audiate, în special în cazul în care acestea declară că dețin asupra lor sau la domiciliu obiecte care poartă urmele infracțiunii de trafic de copii și intenționează a le preda organului de urmărire penală benevol (în cazul în care nu doresc a le preda benevol, se va purcede la ridicarea forțată efectuată în conformitate cu prevederile alin. (4) al art. 128 Cod procedură penală).

De la partea vătămată minoră (de la ea personal sau din domiciliul acesteia) se pot ridica acte ce confirmă identitatea acesteia (certificatul de naștere, buletinul de identitate, pașaportul), tichete care confirmă rezervarea biletelor de transport, a unor obiecte ale infractorilor, copia diferitor contracte sau acte pe care le-a depus, spre exemplu, pentru obținerea vizei, procuri prin care i s-a acordat dreptul bănușului să scoată copilul din țară, obiecte sau cadouri făcute de bănuș în timpul recrutării, carnete cu înscrisuri, numere de telefoane, numele persoanelor cu care ținea sau ține contactul, inclusiv ale făptuitorilor sau ale persoanelor intermediare, fotografii, casete video, invitații în străinătate, vize, chitanțe pentru bagaj etc.

De la bănuș (învinuit) se pot ridica documente ce confirmă identitatea victimei minore, carnete în care consemnau datele de identitate și numerele de telefoane ale clienților, bilete de transport, chitanțe de bagaj, documente ce confirmă transferul sau primirea mijloacelor financiare, contracte, procuri, invitații de peste hotare (în aceste invitații pot fi chemați atât infractorul, cât și victima minoră, fie invitația a fost făcută doar pe victimă, dar se află în locuința bănușului, etc.) lucrurile personale ale copilului și altele.

Este de menționat faptul că perchezițiile trebuie în mod imperativ efectuate în strictă conformitate cu legea procesual-penală, astfel încât să fie motivate, să se refere la obiectele concrete care urmează a fi ridicate în urma efectuării percheziției, locul concret unde necesită a fi efectuată percheziția [155, p.89] etc. Or, în cazul în care aceste ingerințe legale nu se vor respecta, acțiunea respectivă va fi lovită de nulitate sau se va constata încălcarea art. 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului [103; 104; 105; 106; 107; 108; 109].

În această ordine de idei, analizând cerințele legale, am constatat unele divergențe referitoare la timpul și procedura efectuării percheziției.

Astfel, în conformitate cu prevederile alin. (4) al art. 125 CPP, percheziția se poate efectua și fără autorizația judecătorului de instrucție, în baza unei ordonanțe motivate a procurorului, în cazurile care nu suferă amânare sau în caz de flagrant delict. În același timp, potrivit alin. (1) al art. 128 Cod procedură penală, este interzis de a efectua ridicări de obiecte și documente sau de a face percheziții în timpul nopții, cu excepția cazurilor de flagrant delict.

Ca urmare, în timpul nopții, dacă există un caz ce nu suferă amânare, percheziția nu se va putea efectua, chiar și în cazul în care aceasta va fi autorizată în prealabil de judecătorul de instrucție, deoarece legea permite efectuarea percheziției doar în cazul flagrant.

Așadar, există o contradicție între aceste norme și, firește, dacă cercetând un caz de trafic de copii, spre exemplu, la orele 22:30, vom obține probe ori date concrete că în apartamentul unui cetățean se află documente, acte sau alte dovezi care pot dovedi vinovăția persoanei de comiterea infracțiunii investigate, adică va exista un caz ce nu suferă amânare, percheziția nu va putea fi efectuată până a doua zi la ora 06:00. În acest timp, persoanele ce se află în apartament de la orele 22:30 și până la 06:00 pot să nimicească urmele, obiectele și documentele, iar ca urmare, organul de urmărire penală nu va putea, prin alte probe, să demonstreze vinovăția persoanelor. Cu alte cuvinte, organul de urmărire penală ori procurorul se află într-o dilemă, pe de o parte făcând percheziția și ridicând probe utile pentru cauza penală, riscă ca acțiunea efectuată să fie lovită de nulitate, iar pe de altă parte, neefectuând-o, riscă să nu mai găsească probele. Acesta este un caz simplu, dar cum vor proceda într-un caz mai complicat, să zicem atunci când poate fi periclitată viața și sănătatea unor victime etc.

În acest context, propunem ca alin. (1) al art. 128 CPP să fie modificat, astfel încât, în timpul nopții, să se permită efectuarea percheziției și ridicării de obiecte și documente, nu numai în cazurile flagrante, ci și în cazurile ce nu suferă amânare (*a se vedea pct.5) Art. II Anexa 10*).

Privind mai larg aceste prevederi legale, considerăm oportun a modifica și prevederile alin. (4) al art. 125 și alin. (2) al art. 301 ale CPP, astfel încât atunci când avem un caz de flagrant delict sau un caz ce nu suferă amânare, ordonanța în acest sens să fie emisă de organul de urmărire penală și nu de procuror (*a se vedea pct.4), și respectiv pct. 11) Art. II Anexa 10*).

Această propunere este întemeiată pe analiza practicii și operativității de descoperire a urmelor infracțiunii. Să luăm un exemplu: atunci când urmărirea penală se efectuează în orașul Chișinău și în urma acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație rezultă o presupunere rezonabilă că la domiciliul unui cetățean concret situat în raionul Ocnița, pe adresa concretă, se află învinuitul în privința căruia au fost dispuse investigațiile în vederea căutării acestuia. Primim de la judecătorul de instrucție autorizarea de efectuare a percheziției, și deplasându-ne pe adresa concretă nu găsim persoana care este dată în căutare, însă stăpânul încăperii în care s-a efectuat percheziția ne spune că învinuitul a plecat cu câteva ore în urmă la fratele său și ne comunică adresa concretă. În situația dată aveam un caz ce nu suferă amânare, și respectiv pentru a efectua percheziția la a doua adresă aveam nevoie de ordonanța procurorului. Apare întrebarea: cum procedăm? Fie procurorul emite ordonanța și o expediază prin fax, fie vine el de la Chișinău la Ocnița, ceea ce în mod direct încalcă principiul operativității și aspectul dat este unul inefficient. Mai grav este atunci când vorbim despre un caz de flagrant în timpul nopții, aici procurorul trebuie să se deplaseze imperativ la fața locului, fiindcă nu cunoaște circumstanțele și este nevoie de ordonanța sa, timpul curge, organul de urmărire penală este în imposibilitate de a acționa, iar probele pot fi distruse etc.

Astfel, organul de urmărire penală, având această împuternicire legală, adică să i se permită a emite ordonanța respectivă, va acționa imediat, va putea acumula probe „pe urme fierbinți”, iar după aceasta el va prezenta imediat procurorului materialele acumulate, iar acesta va verifica legalitatea și în termen de 24 ore le va prezenta judecătorului de instrucție.

4.4. Examinarea corporală a copilului traficat și a altor persoane

În conformitate cu prevederile art. 119 Cod procedură penală al Republicii Moldova, organul de urmărire penală are dreptul să efectueze examinarea corporală a bănuitului, învinuitului, inculpatului, martorului sau părții vătămate, cu consimțământul acestora sau în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală, cu autorizarea judecătorului de instrucție, pentru a constata dacă pe corpul acestora există urme ale infracțiunii sau semne particulare, în cazul în care pentru aceasta nu este necesară expertiza medico-legală. Dacă este necesar, examinarea corporală a face cu participarea medicului. În cazul în care este necesar a efectua examinarea corporală unei persoane de sex opus și dacă este necesară dezbrăcarea acesteia, persoana care efectuează examinarea nu asistă. În acest caz, examinarea corporală se face de către un medic.

În această ordine de idei, reprezentantul organului de urmărire penală care cercetează cazul traficului de copii este obligat să planifice această activitate, astfel încât să identifice persoana care urmează a fi supusă examinării, să invite medicul, să creeze condiții pentru

efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală, și nu în ultimul rând trebuie să ia măsuri încât în cursul examinării corporale să nu fie efectuate acțiuni care înjosesc demnitatea persoanei examinate sau care îi pun în pericol sănătatea.

Așadar, reieșind din prevederile art. 119 al Codului de procedură penală, în cazul traficului de copii, examinarea corporală se efectuează pentru:

a) a constata dacă pe corpul părții vătămate minore, a bănuितului (învinuitului), a martorului există urme ale infracțiunii;

b) a constata dacă pe corpul părții vătămate minore, a bănuितului (învinuitului), a martorului există semne particulare.

O condiție legală este că examinarea se va efectua doar în acele cazuri în care pentru constatarea aspectelor menționate nu este necesară dispunerea expertizei medico-legale. Astfel, legea interzice efectuarea acestei măsuri în cazul în care pe corpul victimei minore există diferite leziuni, gradul cărora se va stabili doar în urma expertizei respective.

În urma celor expuse, considerăm că examinarea corporală, în cazurile investigării traficului de copii, are următoarele sarcini:

1). Depistarea pe corpul copilului traficant a semnelor particulare. Acestea au o însemnătate specifică în cadrul urmăririi penale la recunoașterea copilului de către martori (spre exemplu, de către vameși, polițiștii de frontieră, părinți etc.).

2). Depistarea pe corpul infractorilor a semnelor particulare. Acestea au o importanță deosebită pentru identificarea infractorului, precum și la recunoașterea acestuia. Spre exemplu, în timpul audierii unui martor sau a părții vătămate minore, aceștia au declarat existența unui tatuaj pe corpul infractorului, identitatea căruia nu este stabilită încă pentru moment. În acest caz, se va limita cercul de bănuiti și infractorul va putea fi identificat și reținut. Totodată, aceste semne particulare pot ajuta la recunoașterea infractorului de către minorul traficant sau martor.

3). Depistarea pe corpul și hainele copilului a urmelor infracțiunii. În procesul săvârșirii infracțiunii, pe corpul copilului pot să rămână urme ale infractorului, diferite substanțe etc. Astfel, pe hainele copilului trebuie căutat microure, fibre din hainele infractorului, amprente digitale ale acestuia, sânge, spermă (la violența sexuală), păr, bucăți de unghii etc.

4). Depistarea pe corpul și hainele bănuितului (învinuitului) a urmelor infracțiunii. În acest caz, menționăm că în procesul comiterii infracțiunii nu numai pe corpul sau hainele copilului se pot depista urme ale infracțiunii, ci și pe corpul sau hainele infractorilor. Aceste urme pot fi lăsate de copil, fie de la alte persoane sau obiecte, care denotă faptul contactului infractorului cu minorul sau urme de pe unele obiecte din locul unde copilul a fost adăpostit (spre exemplu, în apartamentul unde era adăpostit minorul un perete era vopsit și infractorul s-a atins de el, astfel vopseaua a rămas pe hainele și corpul acestuia. În urma audierii, partea vătămată minoră a

declarat despre aceasta și în urma examinării corporale se confirmă cele declarate. Astfel, se probează faptul că infractorul a fost în apartamentul respectiv) etc.

Participarea medicului la examinarea corporală atât a părții vătămate minore, cât și a bănuțitului (învinutului) are o mare însemnătate. În primul rând, aceasta este o obligație legală. În al doilea rând, el examinează copul acestor categorii de participanți la procesul penal pentru depistarea urmelor infracțiunii și a semnelor particulare. În al treilea rând, medicul poate stabili unele semne care pun în pericol sănătatea copilului și informând urgent reprezentantul organului de urmărire penală, ultimul este obligat să ia măsuri în vederea aceasta, sau aspectele ce se examinează necesită a fi stabilite prin expertiza medico-legală sau alte tipuri de expertize. În ultimul rând, medicul poate determina caracterul acțiunilor efectuate, care din punct de vedere medical pun în pericol sănătatea copilului [351, p.127]. În acest din urmă caz, acțiunea va fi întreruptă.

4.5. Tactica prezentării spre recunoaștere în cazul traficului de copii

În cazul traficului de copii, se efectuează prezentarea spre recunoaștere a persoanelor, a obiectelor și a documentelor. Așadar, în cazul reținerii persoanelor bănuite de comiterea traficului de copii, acestea trebuie să fie prezentate părților vătămate minore și martorilor pentru recunoaștere. Nu se prezintă spre recunoaștere acei bănuți (învinuți), care sunt cunoscuți părții vătămate și martorilor, nu doar pe nume și porecle, dar care cunosc identitatea acestora (spre exemplu, în cazul în care minorul a fost traficant de un prieten, rudă, vecin, cunoscut etc.). În cazul în care partea vătămată sau martorii nu au date exacte despre bănuț (învinuț) sau ele pot fi greșite, atunci prezentarea spre recunoaștere este necesar a fi efectuată în orice caz [218, p.236].

Prezentarea spre recunoaștere în cadrul cercetării traficului de copii se efectuează destul de des în practică și are o importanță specifică, deoarece ea este unica acțiune de urmărire penală esența de bază a căreia este identificarea [343, p.29].

Până la începerea prezentării spre recunoaștere, minorul va fi audiat detaliat asupra circumstanțelor în care a văzut persoana, precum și asupra semnelor și particularităților distinctive după care ar putea să o recunoască.

Este de remarcat faptul că legislația procesual-penală a Republicii Moldova în vigoare, prin prisma alin. (3) al art. 116, stipulează că prezentarea spre recunoaștere a persoanei, în mod obligatoriu, se efectuează în afara spațiului vizibilității, comparativ cu legislația procesual-penală de până în anul 2003, care nu reglementa acest fapt [53, p.144-145]. Reglementarea respectivă este imperativ necesară, în special în cazul traficului de copii, or, anume în acest fel acțiunea de urmărire penală efectuată evită intimidarea, inhibarea și alte efecte psihologice asupra copilului.

La prezentarea spre recunoaștere pot participa nu numai partea vătămată minoră sau martorii, ci și subiecții secundari ai infracțiunii, cum ar fi, de exemplu, cei care transportau victima minoră în locul unde aceasta era folosită în prostituție, paznicii, persoanele care primeau comenzile de la clienți, persoanele care beneficiau de serviciile minorului etc. În urma prezentării spre recunoaștere, organul de urmărire penală poate concretiza rolurile fiecărui participant la mecanismul activității infracționale.

În cazul în care, spre exemplu, persoanele care primeau comenzile de la clienți nu cunosc identitatea recrutorului, persoanei care transporta copilul etc., precum și nu a avut cu aceștia contact vizual, însă în procesul acțiunilor criminale doar discutau prin telefon și îi cunoaște vocea, prezentarea spre recunoaștere va fi efectuată după voce.

Recunoașterea pe viu se va efectua după trăsăturile exterioare personale și cele derivate [291, p.3]. La personale se referă cele anatomice și funcționale ale exteriorului persoanei. Identificarea, în acest caz, se va efectua conform caracteristicilor anatomice ale exteriorului persoanei prezentate spre recunoaștere, cum ar fi organele anatomice (capul, maina etc.), regiuni întregi ale corpului (pieptul, spatele etc.), părți aparte (fruntea, ochii, buzele etc.), La cele funcționale se referă mersul, vocea, gesticulația, mimica etc. [228, p.48].

Recunoașterea poate fi efectuată și după unele semne distinctive, cum ar fi prezența pe corpul persoanei a alunițelor, tatuajelor, cicatricelor ș.a.

Totodată, la cercetarea traficului de copii se efectuează prezentarea spre recunoaștere a obiectelor. Spre exemplu, în urma percheziției la domiciliul infractorului au fost ridicate obiecte sau haine care în mod vădit nu sunt ale infractorilor (jucării, haine de altă mărime, haine femeiești de mărimi mici, încălțăminte etc.) și se presupune că ar fi ale victimelor minore, mai mult ca atât, în procesul audierii, partea vătămată minoră a declarat despre aceste bunuri. În acest caz, se va efectua prezentarea spre recunoaștere a bunurilor respective, ceea ce va da posibilitate de a proba apartenența acestor bunuri victimei și implicit faptul că aceasta s-a aflat la domiciliul infractorului. În cazul în care bunurile nu au fost recunoscute, organul de urmărire penală este pus în situația de a presupune că acestea aparțin altor victime și respectiv activitățile vor fi îndreptate în vederea identificării acestor victime.

Obiectul prezentării spre recunoaștere, în cazul traficului de copii, pot fi documentele care au servit ca bază pentru obținerea consimțământului părinților de a fi scos copilul peste hotarele țării, cele care au stat la baza eliberării vizelor sau perfectării actelor de identitate, a diferitor procuri, contracte, pașapoarte, bilete de transport etc. [164, p.196-200].

În aceste cazuri, documentele respective pot fi prezentate spre recunoaștere părinților, care au căzut de acord de a fi scos copilul peste hotare; părții vătămate minore, care a văzut, spre exemplu, un oarecare document în apartamentul unde era exploatat sau adăpostit, iar în urma

percheziției acest document a fost găsit în domiciliul infractorului.

În cazul în care prezentarea spre recunoaștere este imposibilă, recunoașterea se va efectua după fotografie. În acest caz, minorul va fi audiat înainte de acțiunea respectivă și se va întreba dacă poate recunoaște persoana după fotografie, precum și după care semnalmente [164, p.196-200].

4.6. Dispunerea expertizelor judiciare la cercetarea traficului de copii

La cercetarea traficului de copii, un rol important îl au probele obținute pe calea efectuării diferitor expertize judiciare. Or, potrivit art. 97 Cod procedură penală al Republicii Moldova, în procesul penal se constată, prin anumite mijloace de probă, următoarele circumstanțe: cauza decesului – prin raportul expertizei medico-legale; caracterul și gradul leziunilor corporale în cauzele penale privind infracțiunile grave, deosebit de grave și excepțional de grave – prin raportul expertizei medico-legale; incapacitatea persoanei, în momentul săvârșirii faptei prejudiciabile, de a-și da seama de acțiunile sau inacțiunile sale sau de a le dirija ca urmare a unei boli mintale sau a unei dereglări psihice temporare, a unei alte dereglări a sănătății sau debilității – prin raportul expertizei psihiatrice; incapacitatea martorului de a percepe și a reproduce circumstanțele ce urmează a fi constatate în cauza penală, ca urmare a unei boli mintale, unei dereglări psihice temporare, a unei alte dereglări a sănătății sau a debilității – prin raportul expertizei psihiatrice; atingerea de către partea vătămată, bănuț, învinut, inculpat a unei anumite vârste, dacă aceasta are importanță în cauză – prin certificatul de vârstă, iar în caz de incapacitate legată de vârstă – prin raportul expertizei medico-legale sau psihiatrice.

Expertiza se dispune în cazurile în care pentru constatarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală sunt necesare cunoștințe speciale în domeniul științei, tehnicii, artei sau meșteșugului.

Totodată, este de menționat că, potrivit prevederilor legale, sunt cazuri când expertizele se dispun și se efectuează în mod obligatoriu, iar în unele cazuri acestea nu sunt obligatorii.

Totuși, luând în calcul specificul cercetării traficului de copii, pe lângă dispunerea și efectuarea expertizelor obligatorii [155, p.281] specificate la pct. 1)-5) ale art. 143 CPP, trebuie dispuse și alte expertize, care după noi capătă un caracter obligatoriu, pentru cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a cazului dat, or, potrivit pct. 6) al aceleiași norme, expertiza se dispune și se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea altor cazuri când prin alte probe nu poate fi stabilit adevărul în cauză. Drept exemplu poate servi dispunerea și efectuarea expertizelor psihologice, tehnico-criminalistice a documentelor ș.a.

Așadar, în continuare ne vom opri în detaliu la specificul expertizelor dispuse și efectuate în cauzele penale pornite pe faptul traficului de copii.

Expertiza psihologică. Studiarea cauzelor penale privind traficul de copii a arătat că practic în fiecare caz sunt dispuse și efectuate astfel de expertize. Din materialele ce au fost puse studierii s-au evidențiat două tipuri de astfel de expertize:

- 1) Expertiza psihologică (a personalității) a bănuیتului (învinitului) pentru stabilirea stării psihologice și a motivației de săvârșire a infracțiunii respective;
- 2) Expertiza psihologică (a personalității) a părții vătămate pentru stabilirea stării psihologice a acesteia;
- 3) Expertiza capacității martorului sau a părții vătămate de a percepe corect circumstanțele care au importanță pentru cauză și de a da depoziții corecte privitor la acestea.

Reprezentantul organului de urmărire penală care cercetează cauza penală pornită pe trafic de copii este obligat să stabilească circumstanțele care influențează asupra nivelului și caracterului responsabilității, clarificării motivelor și mecanismului infracțiunii, stabilirii cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, precum și stabilirea gravității infracțiunii comise, personalitatea infractorului, circumstanțele care atenuează ori agravează răspunderea penală, precum și condițiile de viață ale familiei celui care a comis infracțiunea. Acestea sunt criteriile generale de individualizare a pedepsei.

După cum se vede, un criteriu aparte este personalitatea infractorului, care nu poate fi studiată numai din informațiile obținute de către reprezentantul organului de urmărire penală prin efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, fără implicarea altor specialiști. Cu alte cuvinte, pentru a studia personalitatea infractorului sunt necesare și unele cunoștințe speciale, cum ar fi, spre exemplu, cele de psihologie.

Pentru a dovedi latura subiectivă a infracțiunii traficului de copii, este necesar a acorda o atenție sporită motivelor psihologice ale traficantilor, comportamentul acestora, temperamentul lor, capacitățile și interesele acestora etc. Toate acestea pot fi stabilite prin dispunerea și efectuarea expertizei psihologice, iar expertul urmează a răspunde la următoarele întrebări [214, p.206]:

- 1) Care sunt caracteristicile psihologice ale bănuیتului (învinitului);
- 2) Dacă bănuitul (învinitul) are sau nu caracteristici psihologice, precum (se enumeră caracteristicile personalității bănuیتului sau învinitului care interesează organul de urmărire penală). Pe organele de drept le pot interesa și trăsăturile personale ale celui supus examinării. Astfel, pentru persoana care a recrutat, transportat, adăpostit minorul pot fi caracteristice trăsături precum simpla sugestibilitate, supunere, dependență, desfrânare, iar pentru persoanele care au primit copii în scopul exploatării sau care i-au exploatat - agresivitate, cinism, cruzime, caracter de lider. O mare însemnătate o are și caracteristica pregnantă a orientărilor de valoare, orale, atitudinea socială, sferele emotive și volitive ale personalității etc.;

3) Puteau caracteristicile psihologice ale bănuیتului (învinuitului) să influențeze simțitor comportamentul lui în timpul săvârșirii infracțiunii respective.

Din poziția expertizei judiciar-psihologice, caracteristicile individuale și psihologice ale bănuیتului (învinuitului) au o influență asupra comportamentului lui în cazul în care ele se rezumă la capacitatea lui de a aprecia mintal [152, p.24-25] și controlului volitiv al acțiunilor sale ilegale, adică capacitatea de a realiza în deplină măsură importanța acțiunilor sale sau de a realiza reglarea lor de sine stătătoare și controlul în momentul săvârșirii faptelor incriminate [346, p.107].

Astfel, un exemplu elocvent servesc datele din cauza penală nr. 2012515088, pornită la 14.03.2012 în baza lit. f) a alin. (3) al art. 206 Cod penal, pe faptul recrutării mai multor minori de până la 14 ani, cu scopul exploatării sexuale comerciale în industria pornografică. În urma efectuării expertizei psihologice a unui bănuیت, expertul a menționat că acesta are înclinații încă din copilărie de a-și satisface pofta sexuală cu minori.

În cadrul cercetării cauzelor de trafic de copii poate apărea necesitatea de a dispune efectuarea expertizei psihologice a capacității martorului sau a părții vătămate minore de a percepe corect circumstanțele care au importanță pentru cauză și de a da depoziții corecte privitor la acestea. În cauzele penale pornite pe traficul de copii sunt recunoscute acele părți vătămate care nu au atins vârsta de 18 ani. Corespunzător, obiecte ale expertizei date sunt caracteristicile activității psihice ale tinerilor și minorilor. Sigur că luând în considerație specificul psihologiei minorilor, este necesar de a recunoaște motivată recomandarea care este dată de către literatura criminalistică despre faptul că este necesar de a face față fără depozițiile copiilor, dacă după circumstanțele cauzei este posibil acest lucru [260, p.359]. Însă, luând în considerație specificul infracțiunilor sus-numite, și anume faptul că tranzacția în privința minorului se realizează pe ascuns, spre exemplu, între vânzător și cumpărător, care nu sunt interesați de divulgarea acesteia, copilul poate fi unicul martor al propriei sale traficări.

După cum menționează F.S. Safuanov, constatarea neînțelegerii caracterului și însemnătății acțiunilor violente sexuale în privința părții vătămate practic duc mereu la concluzia privind incapacitatea lor de a percepe circumstanțele importante pentru cauză la nivel semnificativ-semantic [346, p.156].

În cazurile în care copilul este traficat cu scopul folosirii lui în sclavie sau în condiții similare sclaviei, incapacitatea minorilor de a aprecia corect scopurile care sunt urmărite de traficanți poate fi condiționată nu doar de vârsta copilului, dar și de faptul că, de regulă, părinții lor duc un mod amoral, antisocial de viață. Deseori în familia personală, ei sunt supuși exploatării și violenței. Practic copiii nimeresc în condiții analogice, iar un alt tip de viață ei nu

cunosc. Dacă condițiile existenței minorului se vor adeveri a fi mai bune în timpul exploatării decât în propria familie, copilul poate aprecia aflarea sa la noul loc ca ceva bun [214, p.209].

Motivele pentru dispunerea expertizei psihologice pot servi: dubiile în capacitatea persoanelor de a înțelege corect circumstanțele importante și a da declarații despre ele, bazate pe aprecierea condițiilor perceperii (de exemplu, efemeritatea evenimentelor, multitudinea stimulilor, care interacționează concomitent asupra subiectului, starea încordării psihice ridicate în momentul perceperii), date privind caracterul deranjant al perceperii (puterea-slăbiciunea), neconcordanța declarațiilor unei persoane determinate cu alte materiale ale cauzei [347, p.176].

Expertiza psihiatrică. În cauzele penale pornite pe traficul de copii sunt numite expertize psihiatrice în privința bănuیتului (învinuitului), a părții vătămate minore și a martorilor.

După cum am menționat mai sus, dispunerea expertizei psihiatrice a bănuیتului, învinuitului, inculpatului este obligatorie, în cazul în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea lor de a-și apăra de sine stătător drepturile și interesele legitime în procesul penal. Acest aspect este foarte important pentru stabilirea răspunderii penale a traficantilor de copii, fiindcă în conformitate cu prevederile alin. (1) al art. 23 Cod penal al Republicii Moldova, nu este pasibilă de răspundere penală persoana care, în timpul săvârșirii unei fapte prejudiciabile, se afla în stare de iresponsabilitate, adică nu putea să-și dea seama de acțiunile ori inacțiunile sale sau nu putea să le dirijeze din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice. Față de o asemenea persoană, în baza hotărârii instanței de judecată, pot fi aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical.

Astfel, numai prin dispunerea și efectuarea expertizei psihiatrice organul de urmărire penală și instanța poate să stabilească dacă persoana vinovată de comiterea traficului de copii este responsabilă sau nu.

În cazul cercetării traficului de copii, în fața experților pot fi puse următoarele întrebări:

1. Dacă martorul, partea vătămată sau bănuitul (învinuitul) suferă de o maladie psihică sau nu? Dacă da, indicați diagnosticul tulburării psihice de care suferă.

2. A fost oare martorul, partea vătămată sau bănuitul (învinuitul) bolnavi psihic în situația criminală? Dacă da, atunci care e caracterul dereglării psihologice?

3. Concretizați: este vorba de o maladie psihică cu evoluție cronică sau temporară (tranzitorie); sau suferea oare martorul, partea vătămată minoră sau bănuitul (învinuitul) în momentul comiterii infracțiunii de trafic de copii de o tulburare psihică sau nu? Dacă da, atunci putea oare această tulburare psihică să influențeze capacitatea acestora de a-și da seama de acțiunile sau inacțiunile lor, de a le dirija și de a le prevedea consecințele?

4. Indicați momentul debutului (momentul de început) al acestei maladii [64, p.100-101];

5. Este oare martorul și partea vătămată în stare, în legătură cu starea ei psihică, de a îndeplini drepturile și obligațiunile sale procesuale?

6. Are oare partea vătămată dereglări psihice care sunt în legătură directă cu acțiunile infracționale săvârșite împotriva ei?

7. Se exclude simularea sau disimularea unei boli psihice?

8. Se impun măsuri de ordin medical pentru prevenirea, tratarea și reinserția socială?
[121, p.147]

În literatura de specialitate se întâlnesc următoarele temeuri pentru dispunerea expertizei psihiatrico-legale [64, p.100]:

a) demersul (cererea) din partea apărătorului, după caz, a reprezentantului legal al minorului (în cazul în care se solicită dispunerea expertizei în privința copilului);

b) dubiile reprezentantului organului de urmărire penală sau ale judecătorului referitoare la sănătatea mintală a bănuیتului, învinuitului, inculpatului, martorilor, părții vătămate minore;

c) datele precise despre prezența unei tulburări psihice la participanții în proces (În acest caz, reprezentantul organului de urmărire penală, pentru obținerea unor astfel de date, trebuie să solicite instituțiilor medicale psihiatrice, informația cu privire la faptul dacă persoana (concret cine), s-a adresat cu probleme la medicul psihiatru, stă la evidența la acesta etc.);

d) absența unui motiv evident al infracțiunii comise;

e) suspectarea manifestărilor de simulare, disimulare, agravare, calomniere, autocalomniere;

f) persoana manifestă un comportament virulent, etc.

Expertiza judiciară complexă psihologico-psihiatrică. Specificul obiectului expertizei psihologico-psihiatrice îl formează direcționarea cercetării expertului spre stabilirea efectului (rezultatului) interacțiunii factorilor psihici intermediari prin personalitatea bolnăvicioasă (psihopatologică) și nebolnăvicioasă (de vârstă, emoțională, de situație, în grup) și determinarea nivelului reflectării personalității acestei calități de sistem într-o măsură mai exactă și mai completă a influenței ei asupra caracterului reflectării psihice, reflexelor și dirijării comportamentului persoanei supuse expertizei în perioada care îl interesează pe reprezentantul organului de urmărire penală [331, p.381].

Aplicabile la infracțiunile cercetate de noi pot fi dispuse următoarele tipuri de expertize judiciare complexe psihologico-psihiatrice [214, p.213-214]:

1) Stabilirea caracteristicilor individual-psihologice ale bănuیتului (învinuitului) și influența lor asupra comportamentului în timpul săvârșirii faptelor incriminate acestuia. Importanța expertizei constă în elucidarea calităților personalității.

2) Stabilirea capacității martorului sau părții vătămate luând în considerație starea lor psihică, caracteristicilor psihologice individuale și specificul (nivelului) dezvoltării psihice de a interpreta corect circumstanțele importante și de a da depoziii corecte despre acestea.

3) Stabilirea imposibilității persoanei responsabile cu dereglări psihice de a realiza pe deplin caracterul faptic și pericolul social al acțiunilor incriminate acestuia sau să le întreprindă cu soluționarea chestiunii privind existența sau lipsa motivelor pentru dispunerea măsurilor forțate cu caracter medical.

4) Stabilirea capacității părții vătămate, luând în considerație starea ei psihică, caracteristicile individual-psihologice și specificul dezvoltării psihice, de a înțelege caracterul și însemnătatea acțiunilor săvârșite în privința ei.

Expertiza medico-legală a constatării vătămarilor corporale și în cazul stabilirii existenței raportului sexual. În cadrul cercetării traficului de copii, dispunerea și efectuarea expertizei medico-legale este pe larg folosită. Aceasta oferă posibilitatea de a stabili dacă pe corpul copilului traficat sunt prezente vătămări corporale (în special în cazul în care a fost aplicată violența fizică), dacă a avut copilul raport sexual cu infractorul sau cu persoane care beneficiau de serviciile minorului etc.

Totodată, în cazul traficului de copii, victimele sunt constrânse să întrețină relații sexuale, din care motiv o sarcină principală a expertizei medico-legale constă în constatarea raportului sexual și în evidențierea semnelor de constrângere fizică a victimei sau a imposibilității acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința.

Constrângerea fizică a victimei se apreciază prin depistarea urmelor de violență (echimoze, excoriații) pe suprafețele antero-mediale ale coapselor, pe gât, în jurul gurii, pe torace și membrele superioare.

În cazul în care a avut loc exploatarea sexuală a minorului mascul, aceasta se realizează prin raport anal sau bucal. La examenul traficantului, pe penisul acestuia pot fi depistate leziuni, urme de mase fecale, fire de păr, sânge de la partener, maladii venerice. La minori, în rect pot fi depistate urme de spermă, fire de păr, leziuni ale mucoasei, maladii venerice [64, p.79].

În cazul cercetării traficului de copii, reprezentantul organului de urmărire penală poate adresa expertului următoarele întrebări, care trebuie soluționate:

- există pe corpul părții vătămate minore vătămări, care este caracterul lor, localizarea, timpul și mecanismul de formare și gravitatea acestora?
- este dereglată integritatea anatomică a membranei himenaice a minorului și cât timp a trecut după aceasta?
- care sunt semnele informative, caracteristice pentru un raport sexual recent?
- a avut loc penetrarea anală a copilului?

- care sunt consecințele raportului sexual?

În urma analizei efectuate, am constatat că expertiza medico-legală dispusă pentru stabilirea faptului dacă a avut loc penetrarea anală a copilului traficat a fost pusă ca bază pentru condamnarea cetățeanului Italiei A. Pasquini, cetățeanului Norvegiei O. Sevitski și cetățenilor Republicii Moldova M. Bedeag și N. Cănațuie. În cadrul urmăririi penale minorii traficați în vârstă de 11-12 ani nu au recunoscut în timpul declarațiilor că au fost exploatați sexual și că au avut relații sexuale anale cu infractorii. Totuși, prin dispunerea și efectuarea expertizei medico-legale, aceasta a arătat că anusul minorilor a fost penetrat și că aceștia au avut relații sexuale, fapt care ulterior a fost recunoscut și de părțile vătămate [186].

Expertiza medico-legală biologică. Dispunerea și efectuarea acestui tip de expertiză are o mare importanță în cazurile de trafic de copii, fiindcă prin intermediul lor se pot obține probe referitoare la unele aspecte ale traficului, cum ar fi: stabilirea faptului cui îi aparțin urmele de sânge găsite, de pildă, în domiciliul infractorului sau în locul în care a fost adăpostit minorul, ori a acordat servicii sexuale, la fel și stabilirea persoanei căreia îi aparțin urmele de păr, salivă, spermă, alte urme biologice lăsate de victimele minore etc.

Astfel, organul de urmărire penală instituit în cadrul Centrului pentru combaterea traficului de persoane, la 22.06.2011, a pornit cauza penală nr. 2011515149 pe faptul că la 11 iunie 2011 cet. G.A., în urma înțelegerii prealabile și împreună cu cet. R.V., acționând în scopul recrutării cet. Z.E. pentru exploatarea sexuală ulterioară și cunoscând cu certitudine că ultima prestează servicii sexuale contra plată, s-au prezentat în calitate de clienți în apartamentul de pe str. Zelinski 5/4, ap. 9, din mun. Chișinău, unde au obținut serviciile sexuale, prestate de ultima. În continuare, după satisfacerea poftelor sexuale, persoanele sus-menționate, în scopul atingerii intențiilor lor infracționale, profitând de poziția de vulnerabilitate a cet. Z.E., exprimată prin situația precară din punctul de vedere al supraviețuirii sociale a acesteia, manifestată prin lipsa surselor de existență și amenințând-o cu reținerea și tragerea la răspundere în conformitate cu legislația în vigoare pentru practicarea prostituției, au recrutat-o în scopul exploatarei sexuale comerciale în mun. Chișinău. La 21 iunie 2011 cet. G.A., continuând amenințările sus-numite pentru impunerea Z.E. la prestarea serviciilor sexuale mai multor clienți, a obligat-o să achite săptămânal suma de 100 de euro, pentru protejarea activității ultimei. Ulterior, la 04.07.2011, tot cet. G.A., s-a prezentat din nou la domiciliul temporar al cet. Z.E., situat pe adresa mun. Chișinău, bd. Dacia, 1/3, ap. 34, unde, în scopul exploatarei sexuale necomerciale a ultimei, a impus-o să între cu dânsul în raport sexual.

Făcând declarații, Z.E. a menționat că G.A. și R.V. au recrutat-o în scopul practicării prostituției, lunar achitându-le suma de 100 euro, precum și faptul că G.A. a întreținut cu ea raporturi sexuale. Totodată, la întrebările detaliate ale ofițerului de urmărire penală, partea

vătămată a declarat că infractorul în momentul relației sexuale s-a folosit de prezervativ, fiindcă ea avea ciclu menstrual (menzis). În urma efectuării percheziției la domiciliu, a fost găsit prezervativul, care datorită eliminărilor avea pe el o substanță de culoare roșie, asemănătoare cu sânge, iar în interiorul lui se afla o substanță asemănătoare cu sperma.

În urma dispunerii și efectuării expertizei biologice, s-a constatat că, substanța de culoare roșie era sânge și că aceasta îi aparținea părții vătămate, iar substanța din interiorul prezervativului era spermă și aparținea infractorului. Această constatare a servit ca probă de bază pentru înaintarea învinuirii făptuitorului.

Este de menționat că la cercetarea traficului de copii pot fi dispuse și expertize dactiloscopice, în scopul stabilirii faptului că traficanții sau partea vătămată într-adevăr s-au aflat în apartament, spre exemplu, în cel în care a fost adăpostită sau exploatată victima; expertize ale documentelor pentru a constata dacă ele conțin semne de falsificare; expertiza scrisului etc.

Analizând normele procesual-penale cu privire la dispunerea expertizelor, am constatat că acestea se contrazic în raport cu momentul dispunerii lor.

Astfel, alin. (1) al art. 279 CPP stipulează că acțiunile procesuale se efectuează în strictă conformitate cu prevederile prezentului cod și numai după înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune. Acțiunile de urmărire penală pentru efectuarea cărora este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, precum și măsurile procesuale de constrângere sunt pasibile de realizare doar după pornirea urmăririi penale. Cu alte cuvinte, după înregistrarea sesizării se pot efectua toate acțiunile de urmărire penală, cu excepția celor enumerate *supra*, adică inclusiv dispunerea efectuării expertizelor.

Din reglementările alin. (1) al art. 142 CPP, reiese că efectuarea expertizei poate fi dispusă doar după pornirea urmăririi penale. Aceasta se prezumă din următoarea reglementare „...Posedarea unor asemenea cunoștințe specializate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către judecător nu exclude necesitatea dispunerii expertizei...”. Adică, prin reglementarea „persoana care efectuează urmărirea penală”, legiuitorul subliniază că urmărirea penală a fost deja începută.

Din aceste considerente, propunem modificarea alin. (1) al art. 142 Cod procedură penală, astfel încât să se permită dispunerea efectuării expertizei și până la începerea urmăririi penale (*a se vedea pct. 6), Art. II, Anexa nr. 10*).

4.7. Concluzii la capitolul 4

În scopul excluderii unor contradicții, divergențe și lacune [166, p.123-128], este necesară revizuirea articolelor 58 și 60 CPP, astfel încât să fie clar stipulate drepturile specifice ale victimelor și părților vătămate ale traficului de ființe umane și ale celui de copii (*a se vedea*

pct. 1) și pct. 2) Art. II, Anexa nr. 10).

Se demonstrează necesitatea modificării art. art. 60, 111 CPP, astfel încât partea vătămată a traficului de copii să fie audiată în condiții și încăperi speciale până la vârsta de 18 ani (*a se vedea pct. 2) și pct. 3) Art. II, Anexa nr. 10).*

În scopul respectării drepturilor victimelor traficului de copii, precum și ale traficului de ființe umane, se demonstrează necesitatea completării art. 111 Cod procedură penală cu un alineat nou, astfel încât, în anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, să i se interzică inculpatului învinuit de comiterea traficului de copii (traficului de persoane), însoțit de abuz sau violență sexuală ori exploatare sexuală, în prostituție sau în industria pornografică, și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului în care instanța acordă această permisiune (*a se vedea pct. 3) Art. II, Anexa nr. 10).*

În scopul unificării legislației și excluderii interpretărilor ambigue, precum și al respectării drepturilor victimelor traficului de persoane, este necesară completarea art. 111 Cod procedură penală cu un nou alineat, care va deveni alin. (5) și care va conține aspecte privitoare la termenul de reflecție de 30 de zile până la audierea victimei traficului de persoane, termen acordat prin Legea nr. 241-XVI din 20.10.2005 (*a se vedea pct. 3) Art. II, Anexa nr. 10).*

Se demonstrează necesitatea modificării art. 142 CPP, astfel încât dispunerea expertizelor să fie posibilă până la începerea urmăririi penale (*a se vedea pct. 6) Art. II, Anexa nr. 10).*

În scopul respectării drepturilor victimelor traficului de copii este necesară modificarea și completarea Legii nr. 241-XVI din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, astfel încât să se facă o claritate între drepturile victimei traficului de ființe umane și a traficului de copii (*a se vedea pct. 1) și pct. 2) Art. III, Anexa nr. 10).*

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În baza cercetărilor efectuate în lucrarea dată putem evidenția următoarele concluzii:

- 1) Norma prevăzută de art. 206 CP nu pedepsește exploatarea copiilor pentru utilizarea lor ca mame-surogat sau în scop de reproducere, pe când acestea sunt specifice traficului, ceea ce impune includerea prevederilor respective în legislația națională. Astfel, se propune modificarea și completarea alin. (1) al art. 206 Cod penal după cum urmează: alin. (1) al art. 206 Cod penal se completează cu o literă nouă, care va deveni lit. i) cu următorul conținut „i) reproducerii sau utilizării fetelor în calitate de mame-surogat” (*a se vedea pct. 1) Art. I, Anexa nr. 10*);
- 2) În scopul excluderii unor contradicții, divergențe și lacune, se propune revizuirea articolelor 58 și 60 ale Codului de procedură penală, astfel încât să fie clar stipulate drepturile victimelor și părților vătămate ale traficului de copii, deoarece actuala redacție a normelor respective nu oglindește clar aceste deziderate (*a se vedea pct. 1), pct. 2) și pct. 3) Art. II, Anexa nr. 10*);
- 3) În scopul aducerii în concordanță a normelor procesual-penale cu legislația internațională și națională, precum și în scopul respectării drepturilor victimei și ale părții vătămate se propune modificarea și completarea art. 111 CPP, astfel încât partea vătămată a traficului de copii să fie audiată în condiții și încăperi speciale până la vârsta de 18 ani (*a se vedea pct. 2) și pct. 3) Art. II, Anexa nr. 10*);
- 4) În scopul respectării drepturilor victimelor traficului de copii, precum și ale traficului de ființe umane, se propune completarea art. 111 CPP cu un alineat nou, astfel încât, în anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, să i se interzică inculpatului învinuit de comiterea traficului de copii (traficului de persoane), însoțit de abuz sau violență sexuală ori exploatare sexuală, în prostituție sau în industria pornografică, și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune (*a se vedea pct. 3) Art. II, Anexa nr. 10*);
- 5) În scopul unificării legislației și excluderii interpretărilor ambigue, precum și al respectării drepturilor victimelor traficului de persoane, se propune completarea art. 111 CPP cu aspecte privitoare la termenul de reflecție de 30 zile până la audierea victimei traficului de persoane (*a se vedea pct. 3) Art. II, Anexa nr. 10*);
- 6) Se propune modificarea art. 142 CPP, astfel încât dispunerea expertizelor să fie posibilă până la începerea urmăririi penale (*a se vedea pct. 6) Art. II, Anexa nr. 10*);
- 7) În scopul respectării drepturilor victimelor traficului de copii este necesară modificarea și completarea Legii nr. 241-XVI din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, astfel încât să se facă o claritate între drepturile victimei traficului de ființe umane și a traficului de copii. În același timp, se propune redenumirea legii respective (*a se vedea pct. 1) și pct. 2) Art. II, Anexa nr. 10*);

- 8) În scopul respectării principiului operativității, descoperirii infracțiunii „pe urme fierbinți”, precum și în baza analizei practicii judiciare, se propune modificarea alin. (4) al art. 125 CPP și alin. (2) al art. 301 CPP, astfel încât în cazurile de delict flagrant și în cazurile ce nu suferă amânare percheziția să se dispună prin ordonanța organului de urmărire penală (*a se vedea pct. 4) și pct. 8) Art. II, Anexa nr. 10*);
- 9) În scopul excluderii unor contradicții se propune modificarea alin. (1) art. 128 CPP, astfel încât percheziția în timpul nopții să se permită nu doar în cazul flagrantului delict, ci și în cazurile ce nu suferă amânare (*a se vedea pct. 5) Art. II, Anexa nr. 10*);
- 10) Urmare a realizărilor noilor concepte privind reforma Ministerului Afacerilor Interne, datorită cărora s-au creat două organe de urmărire penală, unul în cadrul Inspectoratului General al Poliției și altul în cadrul Departamentului Poliției de Frontieră, se propune crearea (restabilirea) în cadrul MAI a organului de urmărire penală, care va deveni ierarhic superior;
- 11) În obiectivul excluderii unor interpretări ambigue referitoare la recunoașterea și audierea persoanei în calitate de bănuیت până la începerea urmăririi penale, precum și în scopul respectării drepturilor persoanei bănuite, se demonstrează științific și se propune modificarea alin. (1) al art. 279 CPP, conținutul căruia va interzice efectuarea acestor acțiuni de urmărire penală până la faza respectivă a procesului penal (*a se vedea pct. 7) Art. II, Anexa nr. 10*);
- 12) Este științific motivată necesitatea întrebuintării largi a datelor caracteristicilor criminalistice ale infracțiunilor analizate în legătură strânsă cu circumstanțele care urmează a fi stabilite și probate. În pofida faptului că aceste categorii sunt elemente a diferitor sisteme (sistemul activității infracționale și sistemul cercetării), dar, după cum arată analiza efectuată, un astfel de produs permite ridicarea considerabilă a nivelului investigării acestor infracțiuni. Astfel, caracteristica criminalistică a infracțiunii de trafic de copii cuprinde, prin conținutul său, următoarele elemente: date despre personalitatea victimei sau a părții vătămate (ori profilul victimei), date despre personalitatea infractorului, date despre modalitatea săvârșirii infracțiunii, date despre împrejurările săvârșirii infracțiunii, date despre motivele și scopurile infracțiunii, date despre specificul grupelor criminale organizate care săvârșesc traficul de minori, date privind legăturile grupei de infracțiuni cercetate între ele și alte tipuri de infracțiuni;
- 13) Luând în vedere obiectul abstract al probatoriului fixat în art. 96 Cod procedură penală, se consideră că elementul probatoriului, specific traficului de copii, trebuie să identifice unele împrejurări specifice, necesare cunoașterii tuturor aspectelor unui caz particular, și anume: existența racolării, transportării, transferului, adăpostirii sau primirii unui copil; existența dării sau primirii unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului; existența violenței fizice sau psihice; existența abuzului ori violenței sexuale; existența faptului de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a

copilului; vârsta persoanei vătămate, precum și raporturile care au existat între victimă și făptuitor; participanții și contribuția lor la săvârșirea infracțiunii; consecințele infracțiunii; caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune; intenția, motivele și scopurile comiterii infracțiunii; cauzele și condițiile care au determinat săvârșirea infracțiunii; datele personale care caracterizează inculpatul și victima; existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui au fost transmise ele; existența condițiilor care pot agrava ori atenua răspunderea penală a făptuitorului/făptuitorilor; stabilirea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

În urma cercetării efectuate, au fost înaintate unele recomandări vizavi de cercetările de perspectivă, referitoare la studierea atentatelor la libertatea, cinstea și demnitatea persoanei, implicit a minorilor. Astfel, se consideră oportună efectuarea unei cercetări ample a aspectului criminologic și juridico-penal al infracțiunii de trafic de persoane (traficul de ființe umane și traficul de copii); ținând cont de studiul efectuat și de concluziile înaintate, precum și de modificările legislative, se propune elaborarea unei noi Hotărâri a Plenului Curții Supreme de Justiție referitoare la infracțiunile privind traficul de ființe umane și traficul de copii; elaborarea unor indicații metodice referitoare la încadrarea juridică și investigarea judiciară a atentatelor la libertatea, cinstea și demnitatea persoanei, implicit luându-se în calcul prioritatea minorilor. Aceste indicații metodice vor fi de folos pentru practicieni la cercetarea traficiului de ființe umane și a traficiului de copii.

Într-un final, prin cercetarea respectivă a fost rezolvată problema științifică importantă, prin fundamentarea științifică a metodologiei de investigare și urmărire penală a cazurilor de traficare a copiilor, înaintarea argumentată a soluțiilor de eliminare a deficiențelor unor norme juridice contradictorii, care constituie impedimente la descoperirea, cercetarea și prevenirea traficiului de copii, iar aportul autorului a condus la implementarea unei metodologii sistemice, în vederea aplicării ei uniformizate de către organele de urmărire penală pe teritoriul întregii țări, precum și elaborarea tacticilor și metodei de investigare a acestui gen de infracțiune.

BIBLIOGRAFIE

1. Aionițoaie C. ș.a., Tratat de tactică criminalistică. Craiova; Carpați, 1992, 327 p.;
2. Aionițoaie C. ș.a., Tratat de metodică criminalistică. Craiova; Carpați. 1994, 375 p.;
3. Amendamentul III la scrisoarea de acord privitor la controlul drogurilor și aplicarea legilor din 28.08.2001, semnat la 06 septembrie 2005 între Guvernul RM și cel al SUA;
4. Antoniu G., Explicații teoretice ale Codului de procedură penală, Partea generală, volumul I, Editura Academiei Române, București, 1975, 434 p.;
5. Barbăneagra A. ș.a., Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu, Chișinău; Sarmis, 2009, 859 p.;
6. Basarab M., Drept procesual penal, vol. I, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj, Facultatea de Drept, 1973, 208-209 p.;
7. Bercheșan V., Metodica investigării infracțiunilor. Curs de criminalistică, Ed. Paralela 45, București, 2000, 364 p.;
8. Bercheșan V., Cercetarea penală – Îndrumar complet de cercetare penală, Editura Icar, București, 2001, 420 p.;
9. Bercheșan V., Cercetarea penală (Criminalistică – teorie și practică), Îndrumar complet de cercetare penală. Editura și tipografia ICAR, București, 2002, 420 p.;
10. Bercheșan V., Ruiu M., Tratat de tehnică criminalistică. București; Little Star, 2004. 752 p.;
11. Boroi A., Drept penal și drept procesual penal, Curs selectiv pentru examenul de licență, Editura C.H. Beck, București, 2006, 590 p.;
12. Botnaru Gh., Bujor V. și Bejan O., Caracterizare criminologică și juridico-penală a traficului de ființe umane, Chișinău, 2008, 158 p.;
13. Brînză S., Infracțiuni contra vieții, sănătății, libertății și demnității persoanei, Chișinău, USM, 1999, 234 p.;
14. Brînză S. ș.a., Drept penal. Partea specială. Vol. II, Cartier Juridic, Chișinău 2005, 804 p.;
15. Budeci A. ș.a., Audierea copiilor victime-martori ai exploatării sexuale comerciale, Chișinău, 2011, 176 p.;
16. Budeci A. ș.a., Audierea copiilor victime-martori ai exploatării sexual comerciale, Îndrumar practic sub egida Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” și Institutului Național al Justiției, Chișinău, 2011, 176 p.;
17. Cauza penală nr. 2003168025, pornită la 19.09.2006;
18. Cauza penală nr. 2003017041, pornită la 09.12.2004;
19. Cauza penală nr. 2010515213, pornită la 28.10.2010;
20. Cauza penală nr. 2011515048, pornită la 16.02.2011;
21. Cauza penală nr. 2011515311, pornit la 11.04.2011;

22. Cauza penală nr. 2011515177, pornită la 19.07.2011;
23. Cauza penală nr. 2011515215, pornită la 03.09.2011;
24. Cauza penală nr. 2011515242, pornită la 01.10.2011;
25. Cauza penală nr. 2011515289, pornită la 30.11.2011;
26. Cauza penală nr. 2012515014, pornită la 12.01.2012;
27. Cauza penală nr. 2012515041, pornită la 08.02.2012;
28. Cauza penală nr. 2012515080, pornită la 05.03.2012;
29. Cauza penală nr. 2012515088, pornită la 14.03.2012;
30. Cauza penală nr. 2012515093, pornită la 21.03.2012;
31. Cauza penală nr. 2012515111, pornită la 04.04.2012;
32. Cauza penală nr. 2011515311, pornită la 11.04.2012;
33. Cauza penală nr. 2012515141, pornită la 24.05.2012;
34. Ciobanu V., Tehnici speciale de investigare a infracțiunilor privind traficul de ființe umane în Buletinul Informativ al Procuraturii Republicii Moldova nr. 3, noiembrie, 2004, Chișinău, 24 p.;
35. Ciopraga A. și Iacobuță I., Criminalistica, Ed. Chemarea, Iași, 1997, 427 p.;
36. Conescu (Stănoiu) R., Obiectul probațiunii judiciare în procesul penal, în S.C.J. nr. 3/1963;
37. Contracarea traficului cu ființe umane, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, Chișinău, 2004, 148 p.;
38. Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Roma, 04.11.1950, Council of Europe F-67075 Strasbourg cedex www.echr.coe.int;
39. Convenția ONU din 07.02.1949 privind suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției;
40. Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 (traducere) (republicată în Monitorul Oficial nr. 314 din 13 iunie 2001), http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/18_1990.php. [Accesat: 07.08.12];
41. Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată prin Rezoluția ONU nr. 34/180 din 18 decembrie 1979, în vigoare din 3 septembrie 1981;
42. Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, New York, 15.11.2000;
43. Convenția Europei cu privire la lupta împotriva traficului de ființe umane, semnată de Republica Moldova la 06.05.2005 în Varșovia, Polonia;
44. Convenția Europei privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională și finanțarea terorismului, Varșovia, Polonia, 16.05.2005;
45. Convenția Europeană de asistență juridică în materie penală, Strasbourg, 20.04.1959;
46. Convenția Europeană privind transferul de proceduri în materie penală, Strasbourg, 15.05.1972;

47. Convenția Internațională pentru represiunea răspândirii și traficului publicațiilor obscene, Geneva, 12 septembrie 1923;
48. Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985-XV din 18.04.2002;
49. Codul penal al Republicii Moldova, cu modificările de până la 08.08.2003,, Comentariu sub redacția dr. Barbăneagră A., Centrul de Drept al Avocaților, Chișinău, 2003, 836 p.;
50. Codul penal, comentat și adnotat, sub red. dr. Barbăneagră A., Ed. Cartier Juridic, Chișinău, 2005, 565 p.;
51. Codul penal, Comentariu, Chișinău, 2009, 860 p.;
52. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003;
53. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 24.03.1961;
54. Decizia-cadru [2002/629/JAI](#) a CE din 19.07.2002 privind combaterea traficului de persoane;
55. Decizia CSJ în Dosarul nr.1r - 5/10 din 15 iulie 2010;
56. Decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 28.09.2005 în Dosarul penal nr. 1a-806/05;
57. Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 28.03.2006 în Dosarul penal nr. 1 ra – 146/06;
58. Decizia CSJ din 29.11.2005 în Dosarul penal nr. 1ra-698/2005;
59. Decizia CSJ din 28.03.2007 în Dosarul penal nr. 1 ra – 347/2007;
60. Decizia CSJ din 29.11.2005 în Dosarul penal nr. 1 ra – 698/2005;
61. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948;
62. Directiva 2004/81/CE a CE din 29.04.2004 privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale traficului de persoane sau care au făcut obiectul unei facilitări a imigrației ilegale și care cooperează cu autoritățile competente;
63. Dolea Ig.ș.a. Drept procesual penal, Chișinău, Cartier Juridic, 2005, 960 p.;
64. Dolea Ig. ș.a., Expertiza judiciară în cauzele privind minorii, Chișinău, 2005, 136 p.;
65. Dolea Ig. și Vidaicu M., Combaterea traficului de ființe umane (Drept material și Drept procesual), Chișinău, 2009, 187 p.;
66. Dolea Ig. și Zaharia V., Jurisprudența CtEDO și interesele copilului, Institutul de Reforme Penale, Editura Cartea Juridică, Chișinău, 182 p.;
67. Doltu I., Unele aspecte ale probațiunii penale, în R.D.P. nr. 2/1999, pag. 97-105;
68. Dongoros V. ș.a., Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, vol. I, Partea generală. Editura Academiei Române, București, 1975, 435 p.;
69. Dongoroz V. ș.a., Explicații teoretice ale Codului de procedură penal român, vol. VI, Ediția-II. București; Ed. Academiei Române și ALL BECK. 2003, 450 p.;
70. Doraș S., Criminalistica vol. II Elemente de tactică, Chișinău, 1999, 281 p.;
71. Doraș S., Criminalistica, vol. I. Chișinău, Ed. Știința, 1996, 271 p.;

72. Dublea A. ș.a., Ghidul de practici instituționale în instrumentarea cauzelor cu minorii, Iași, 2005, 234 p.;
73. Gladchi Gh. ș.a., Cercetarea infracțiunilor de trafic de ființe umane de către organele afacerilor interne, Chișinău, 2004, 62 p.;
74. Gheorghiță M., Criminalistica, Chișinău, Ed. Museum, 1995, 144 p.;
75. Gheorghiță M., Tactica cercetării la fața locului, Chișinău, 2004, 72 p.;
76. Gheorghiță M., Tactica reținerii bănuțului, învinutului, Chișinău, 2004, 114 p.;
77. Golubenco Gh., Urmele infracțiunii, Teoria și practica examinării la fața locului, Chișinău, Ed. Garuda-art, 160 p.;
78. Golubenco Gh., Criminalistica, Chișinău, 2008, 216 p.;
79. Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16.02.2012 privind aprobarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, Publicată la 05.06.2012 în Monitorul Oficial Nr. 109-112, art. 371, intrată în vigoare la 16.02.2012;
80. Hotărârea Parlamentului nr. 153 din 15.07.2011 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, Publicată la 14 octombrie 2011 în MO nr. 170-175, art. 499;
81. Hotărârea Parlamentului nr. 90 din 12.05.2011 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011-2014, Publicată la 22.07.2011 în Monitorul Oficial nr. 118-121, art. 331, în vigoare din 12.05.2011;
82. Hotărârea Parlamentului nr. 257 din 05.12.2008 privind aprobarea Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și a Planului de acțiuni privind implementarea SNR pe anii 2010-2011;
83. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1207 din 27.12.2010, privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei independente de avizare pe lângă Ministerul Sănătății și a criteriilor de autorizare pentru desfășurarea activităților de prelevare și transplant, Monitorul Oficial nr. 259-263/1324 din 31.12.2010;
84. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1219 din 09.11.2001 cu privire la aprobarea componenței nominale a Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane și Planului național de acțiuni pentru combaterea traficului de ființe umane, Monitor Oficial nr. 136-138/1274 din 15.11.2001;
85. Hotărârea Guvernului nr. 234 din 29.02.2008 privind aprobarea Regulamentului-cadru al comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane;
86. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 472 din 26.03.2008 cu privire la aprobarea componenței nominale a Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, Regulamentului Comitetului național și Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane;

87. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 847 din 11.07.2008 cu privire la crearea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, Monitorul Oficial nr. 127-130/851 din 18.07.2008;
88. Hotărârea Guvernului nr. 559 din 31.07.2012 cu privire la aprobarea Planului național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2012-2013, modificarea și completarea unor hotărâri de Guvern, Publicată la 07.08.2012 în MO nr. 165, art. 616;
89. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 948 din 07.08.2008 pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de repatrierea copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți, Publicată la 12.08.2008 în Monitorul Oficial Nr. 152-153 art. nr. 949;
90. Hotărârea Plenului CSJ nr. 37 din 22.11.2004 cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii, Buletinul CSJ, 2005, nr. 8;
91. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii, nr. 39 din 22 noiembrie 2004;
92. Hotărârea CtEDO *Golden contra Regatul Unit*, CEDO, 1975, Seria A 1;
93. Hotărârea CtEDO *Labita v. Italia* [GC], nr. 26772/95, § 131, ECHR 2000-VI;
94. Hotărârea CtEDO *Barbu Anghelescu v. România*, nr. 46430/99, § 66, 5 octombrie 2004;
95. Hotărârea CtEDO *Ergi v. Turcia* din 28 iulie 1998, *Rapoartele* 1998-VI, § 83-84;
96. Hotărârea CtEDO *Pradel*, *Recueil Dalloz Sirey*, 1990;
97. Hotărârea CtEDO *Mătășaru și Savițchi contra Moldovei* din 02.11.2010 (cererea 38281/08);
98. Hotărârea CtEDO *Guțu v. Moldova*, nr. 20289/02, § 61, 7 iunie 2007;
99. Hotărârea CtEDO *Tanrikulu v. Turkey* [GC], nr. 23763/94, ECHR 1999-IV, § 104 et seq. și *Gül v. Turkey*, nr. 22676/93, § 89, 14 decembrie 2000;
100. Hotărârea CtEDO *Camenzind v. Switzerland*, 16 decembrie 1997, § 46;
101. Hotărârea CtEDO *Funke v. France*, 25 februarie 1993, § 57, Seria A nr. 256-A;
102. Hotărârea CtEDO *Smirnov v. Russia*, nr. 71362/01, § 44, 7 iunie 2007;
103. Hotărârea CtEDO *Mancevschii contra Moldovei* nr. 33066/04 din 07.10.2008;
104. Hotărârea CtEDO *Niemietz v. Germany*, 16 decembrie 1992, §§ 29-33, Seria A nr. 251-B;
105. Hotărârea CtEDO *Tamosius v. the United Kingdom* (dec.), nr. 62002/00, ECHR 2002-VIII;
106. Hotărârea CtEDO *Sallinen and Others v. Finland*, nr. 50882/99, § 71, 27 septembrie 2005;
107. Hotărârea CtEDO *Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria*, nr. 74336/01, 2007;
108. Hotărârea CtEDO *Buck v. Germany*, nr. 41604/98, § 45, ECHR 2005-IV;
109. Hotărârea CtEDO *Chappell v. the United Kingdom*, 30 martie 1989, § 60, Seria A nr. 152-A;
110. <http://www.gov.md> [Accesat la 23.07.2012];

111. http://www.un.md/news_room/pr/2012/undaf/United_Nations_Republic_of_Moldova_Partnership_Framework_Rom.pdf [Accesat la 17.09.2012];
112. <http://unimedia.md/?mod=news&id=44490> [Accesat la 07.08.2012];
113. http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Ghid_Procuratura.pdf [Accesat la 13.09.2012];
114. <http://romanian.moldova.usembassy.gov/tiprpt2006.html> [Accesat la 20.10.2012];
115. <http://romanian.moldova.usembassy.gov/tiprpt2007.html> [Accesat la 20.10.2012];
116. <http://romanian.moldova.usembassy.gov/tiprpt2008.html> [Accesat la 20.10.2012];
117. <http://romanian.moldova.usembassy.gov/tiprpt2009.html> [Accesat la 20.10.2012];
118. <http://romanian.moldova.usembassy.gov/tiprpt2010.html> [Accesat la 20.10.2012];
119. <http://romanian.moldova.usembassy.gov/tiprpt2011.html> [Accesat la 20.10.2012];
120. http://www.lastrada.md/publicatii/ebook/Brosura_trafic_rom.pdf [Accesat la 20.10.2012];
121. http://www.ifulga.com/cap_8.pdf [Accesat la 18.11.2012];
122. <http://www.coe.int/trafficking> [Accesat la 05.11.2012];
123. http://www.iom.md/attachments/016_IOM%20MD%20all%20benef%2000%20-%202010.pdf [Accesat la 11.11.2012];
124. Identificarea victimelor traficului de ființe umane în Moldova, Chișinău, 2006, 74 p.;
125. Lebedeva L. ș.a., Cooperarea în scopul combaterii traficului de persoane. Analizarea situației și modelul optim național de cooperare, Ministerul Afacerilor Interne al Letoniei, Riga, 2007, 96 p.;
126. Legea nr. 120 din 25.05.2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative;
127. Legea nr. 985 din 18.04.2004, republicarea Codului penal;
128. Legea nr. 231 din 25.11.2011 privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, Publicată în Monitorul Oficial Nr. 1-6, art. 6;
129. Legea nr. 338-XIII din 15.12.1994 privind drepturile copiilor;
130. Legea nr. 42-XVI din 06.03.2008 privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane;
131. Legea nr. 245 din 02.12.2011 privind modificarea și completarea unor acte legislative;
132. Legea nr. 263 din 19.12.2011 cu privire la ratificarea de către Republica Moldova a Convenției Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual, semnată la 25.10.2007 la Lanzarote;
133. Legea nr. 241 din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane;
134. Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații;
135. Legea nr. 45 din 12.04.1994 privind activitatea operativă de investigații;
136. Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații;
137. Legea nr. 273 din 09.11.1994 privind actele de identitate din sistemul de pașapoarte;

138. Legea nr. 105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal;
139. Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova;
140. Legea nr. 269 din 09.11.1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova;
141. Luca S. ș.a., Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare, Editura Hamangiu, București, 2009, 248 p.;
142. Luca C. ș.a., Traficul de persoane. Practici și resurse pentru combatere și colaborare, București, 2008, 194 p.;
143. Mateuț Gh. și Rudică T., Traficul de ființe umane – Infractor, victimă, infracțiune, Asociația Magistratilor Iași și Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, 189 p.;
144. Mateuț Gh. ș.a., Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune, Iași, 2005, 189 p.;
145. Mighiu C. și Luca C., Rolul psihologului în lucrul cu copilul abuzat/neglijat, în Ghid de bune practici pentru prevenirea abuzului asupra copilului, Iași, 2005, 234 p.;
146. Mircea I., Criminalistica, Ed. Lumina Lex, București, 1998, 429 p.;
147. Muntean A., Intervenția, în Copilul maltratat – Evaluare, prevenire, intervenție, lucrare colectivă coordonată de Șerban Ionescu, Fundația Internațională pentru Copil și Familie, București, 2001, pag. 151. <http://www.carti.ro/downloadinfo/Copillul-Maltratat-Evaluare-Prevenire-Interventie-Serban-Ionescu-38297066>;
148. Neagu I., Drept procesual penal, Editura Academiei Române, București, 1988, 736 p.;
149. Neagu I., Tratat de procedură penală, Partea generală, București, 2010, 709 p.;
150. Neagu I., Tratat de procedură penală, Partea specială, București, 2010, 679 p.;
151. Odagiu Iu. și Andronache A., Particularitățile audierii subiecților procesului penal, Chișinău, 2013, 144 p.;
152. Odagiu Iu. și Luchin L., Expertize judiciare, Ghid practic, Chișinău, 2011, 132 p.;
153. Odagiu Iu. ș.a., Urmele materiale și corpurile delictive în activitatea de urmărire penală, Chișinău, 2008, 104 p.;
154. Odagiu Iu. ș.a., Cercetarea la fața locului, Ghid practic, Chișinău, 2013, 202 p.;
155. Odagiu Iu. ș.a., Drept procesual penal, Partea generală, Chișinău, 2009, 451 p.;
156. Odagiu Iu. și Nestor S., Criminalistica, Chișinău, 2011, 140 p.;
157. Odagiu Iu. ș.a., Metodica investigării unor genuri de infracțiuni, Chișinău, 2012, 213 p.;
158. Ordinul MAI nr. 356 din 17.09.2003 cu privire la aprobarea Regulamentului Departamentului urmărire penală;
159. Ordinul MAI nr. 89 din 24.03.2010 cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Departamentului urmărire penală;

160. Ordinul comun al PG, MAI, SV, CCCEC nr. 121/254/286-O/95 din 18.07.2008, privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni;
161. Ordinul MAI nr. 93 din 24.03.2010 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Centrului pentru combaterea traficului de persoane;
162. Osoianu T., Andronache A. și Orîndaș V., Urmărirea penală, Chișinău, 2005, 236 p.;
163. Ostavciuc D., Analiza unor date statistice ce țin de traficul de ființe umane în Republica Moldova. În: Anuarul științific al Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Probleme actuale de prevenire și combatere a criminalității. Ediția a X-a. Științe socioumane. Chișinău, 2010, p. 264-273;
164. Ostavciuc D., Unele particularități tactice privind efectuarea prezentării spre recunoaștere a persoanelor în cazul infracțiunii traficului de copii. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe socioumane. Ediția a XI-a, nr. 2. Chișinău, 2011, p. 196-200;
165. Ostavciuc D., Procedee tactice cu privire la pregătirea în vederea audierii victimei minore a traficului de persoane. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe socioumane. Ediția a XI-a, nr. 2. Chișinău, 2011, p. 201-207;
166. Ostavciuc D., Coliziile unor acte legislative ale Republicii Moldova ce reglementează traficul de copii și propunerile de rigoare întru excluderea acestora. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe socioumane. Ediția a XII-a, nr. 2. Chișinău, 2012, p. 123-128;
167. Ostavciuc D., Sistemul anti-traffic din Republica Moldova, unele rezultate obținute grație acestuia și tendințele pe viitor. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe socioumane. Ediția a XII-a, nr. 2. Chișinău, 2012, p. 129-135;
168. Ostavciuc D., Circumstanțele care urmează a fi stabilite și probate în cazurile traficului de copii. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe socioumanistice. Ediția a XIII-a, nr.1, Chișinău, 2013, p.84-96;
169. Ostavciuc D., Interacțiunea organului de urmărire penală cu alte organe de drept ale Republicii Moldova și altor state în cadrul organizării și efectuării urmăririi penale a traficului de copii. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe socioumanistice. Ediția a XIII-a, nr.1, Chișinău, 2013, p. 97-103;
170. Olteanu G., Considerații cu privire la tactica efectuării cercetării la fața locului, Editura AIT Laboratories s.r.l., 2004, 203 pag.;

171. Olteanu G. ș.a., Ascultarea persoanelor în cadrul anchetei judiciare, București, Editura AIT Laboratories s.r.l., 2005, Ediția online la www.itcode.ro, 2008;
172. Popescu A., Implicații juridico-penale ale traficului de persoane, Iași, 67 p.;
173. Protocolul pentru prevenirea, suprimarea și sancționarea traficului de persoane, în special femeii și copii, anexat la Convenția ONU contra crimei organizate transnaționale, 02.11.2000;
174. Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor și împotriva criminalității transnaționale organizate, 15.11.2000, Palermo;
175. Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, 15.11.2000, Palermo;
176. Protocolul adițional la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Paris, 20.03.1952;
177. Protocolul nr. 4 la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, recunoscând anumite drepturi și libertăți, altele decât cele care figurează deja în Convenție și în primul Protocol adițional la Convenție, Strasbourg, 16.09.1963;
178. Protocolul nr. 7 la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Strasbourg, 22.11.1984;
179. Protocolul nr. 12 la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Roma, 04.11.2000;
180. Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția infantilă și pornografia infantilă, New York, 06.09.2000;
181. Protocolul opțional la Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptat de Adunarea Generală a ONU la 06.10.1999;
182. Recomandarea nr. (91) 11 a Comitetului de Miniștri referitoare la exploatarea sexuală, pornografie, prostituție și traficul de copii și tineri;
183. Recomandarea Rec (2001) 16 privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale adoptată de Comitetul Miniștrilor la 31.10.2001, la cea de-a 771-a reuniune a Delegațiilor Miniștrilor, par. 30, http://www.coe.ro/documente_traduse.php?tip_doc=1 [Accesat: 12.08.12];
184. Rezoluția Parlamentului European din 10 februarie 2010 referitoare la prevenirea traficului de persoane;
185. Sentința Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 28.05.2012, emisă în Dosarul penal nr. 1-111/2012, 271/2012, 195/2012;
186. Sentința Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 28.05.2012, emisă în Dosarul penal nr. 1-523/11;
187. Sentința Judecătoriei Telenești din 28.01.2006 în Dosarul penal nr. 1-95/06;
188. Sentința Judecătoriei Basarabeasca din 26.04.2005 în Dosarul penal nr. 1-61;

189. Sentința judecătorei Basarabeasca din 26.06.2008, în Dosarul nr. 1-27;
190. Sentința Judecătorei Telenești din 19.10.2006 în Dosarul penal nr. 1-95/06;
191. Sentința Judecătorei Ștefan-Vodă din 04.09.2009 în Dosarul penal nr. 1 – 139/09;
192. Sentința Judecătorei Rîșcani din 30.06.2006, menținută prin Deciziile Colegiilor penale ale Curții de Apel Bălți din 11.10.2006 și Curții de Justiție din 17.01.2007, inclusiv prin Decizia Colegiului penal al CSJ din 01.04.2010 în Dosarul nr. 4 – 1 re – 361/2010;
193. Sentința Judecătorei Sîngerei din 17.03.2006 în Dosarul penal nr. 1-11;
194. Sentința Judecătorei Slobozia din 04.09.2009 în Dosarul penal nr. 1-139/09;
195. Sentința Judecătorei Buiucani din 03.10.2006 în Dosarul penal nr. 1-139/06;
196. Sentința Judecătorei Buiucani din 16.12.2005, menținută prin Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 06.03.2006 și ulterior prin Decizia Curții Supreme de Justiție din 04.07.2006 și Decizia Colegiului Penal al CSJ din 15.03.2010 în Dosarul nr. 4 – 1 re – 233/2010;
197. Sîmboteanu D., Audierea legală a copiilor victime/martori ai abuzului și neglijării, Ghid pentru profesioniști, Chișinău, 2009, 60 p.;
198. Stancu E., Criminalistică, vol. I, București, Actami, 1995, 376 p.;
199. Stancu E., Criminalistică, vol. II, București, Actami, 1995, 399 p.;
200. Stancu E., Tratat de criminalistică, Ediția a V-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, 839 p.;
201. Suciuc C., Criminalistica, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972, pag. 503;
202. Theodoru Gr., Drept procesual penal român. Partea specială, vol. II, Universitatea „A.I. Cuza”, Facultatea de Drept, Iași, 1974, pag. 65;
203. Theodoru Gr. și Moldovan L., Drept procesual penal, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 130;
204. Theodoru Gr. și Moldovan L., Drept procesual penal, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, 351 p.;
205. Traficul de ființe umane în sud-estul și estul Europei. Probleme și perspective, Chișinău, 2005, 182 p.;
206. Tratat de tactică criminalistică, Academia de Poliție, Ministerul de Interne, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 121-122;
207. Tudorache A., Criminalistica, Editura Nomina Lex, București, 2010, 202 p.;
208. Traficul de persoane în Moldova, Comentarii, tendințe, recomandări, Chișinău, 2011, 59 p.;
209. Volonciu N., Drept procesual penal, Ed. Didactică și București, Pedagogică, 1972, 541 p.;
210. Volonciu N., Drept procesual penal, vol. II, București, T.U.B, 1989, 320 p.;
211. Volonciu N., Tratat de procedură penală, Partea specială, Vol. II, București, 1994, 449 p.;
212. Volonciu N., Tratat de drept procesual penal, Editura Paideia, București, 1994, p. 279;

213. Volonciu N. citat de Pletea C., Criminalistica, Elemente de anchetă penală, Vol. I, Editura Little Star, București, 2003, p. 193;
214. Абрамова С., Методика расследования торговли несовершеннолетними, подмены ребенка и незаконного усыновления, Москва, 2009, 265 с.;
215. Аверьянова Т. и др., Криминалистика, 2-е изд., НОРМА, Москва, 2005, 973 с.;
216. Александров Е., Основы теории эвристических решений, Москва, 1975, 256 с.;
217. Аненков С., Криминалистические средства и методы борьбы с хищениями государственного или общественного имущества, совершенные путем мошенничества: автореф. дисс. ... канд. юрид. Наук, Саратов, 1981, 17 с.;
218. Баев О., Солодов Д., Производство следственных действий: криминалистический анализ УПК РФ, практика, рекомендации, 2-е изд., Москва, 2010, 240 с.;
219. Бархин В., О тактике повторного следствия, Сибирские юридические записки. IV-е изд., Иркутск-Омск, 1974, 231 с.;
220. Белкин Р., Модное увлечение или новое слово в науке (Еще раз о криминалистической характеристике преступления). Социалистическая законность, 1987, № 9, с. 56-58;
221. Белкин Р., Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы. От теории к практике". Москва, 1988, 304 с.;
222. Белкин Р., Собираение, исследование и проверка доказательств. Сущность и методы. Москва, 1966, 295 с.; <http://www.lawlibrary.ru/izdanie5767.html>;
223. Белкин Р., Курс криминалистики в 3 тома, Том : Криминалистические средства, приемы и рекомендации. Москва, 1997, 464 с.;
224. Белкин Р., Курс криминалистики: Учеб. пособие для вузов, Москва, 2001, 837 с.;
225. Белкин Р., Избранные труды, Москва, Норма, 2008, 768 с.;
226. Белкин Р., Криминалистическая энциклопедия, Москва, 1997, 334 с.;
227. Белкин Р., Курс советской криминалистики. 3-й том, Москва, 1979, 407 с.;
228. Белкин Р., Криминалистика. Краткая энциклопедия, Москва, 1993, 112 с.;
229. Бурданова В., Обстоятельства подлежащие доказыванию по уголовному делу, в структуре частной криминалистической методики // Труды Санкт-Петербургского юридического института Генеральной прокуратуры РФ: № 2 / науч. ред. А. М. Дворянский. СПб, 2000, 62-66 с.;
230. Бурданова В., Обстоятельства, подлежащие доказыванию по уголовному делу, как важнейший элемент частных криминалистических методик // Вестник криминалистики, 2001, 2-е изд., 38-42 с.;

231. Варпаховская Е. и др., Торговля людьми (ст. 127.1 УК РФ): особенности квалификации, выявления и расследования: учебно-методическое пособие, Иркутск, 2007, 72 с.;
232. Васильев А., Предмет, система и теоретические основы криминалистики, Москва, 1984, 143 с.;
233. Васильев А., Планирование расследования преступлений, Москва, 1957, 199 с.;
234. Ведерников Н., Личность обвиняемого и подсудимого (понятие, предмет и методика изучения). Томск, 1978, 174 с.;
235. Ведерников Н., Личность преступника как элемент криминалистической характеристики преступления // Криминалистическая характеристика преступлений: сб. науч. Трудов. Москва, 1984, 139 с.;
236. Винберг А. И., Шавер Б. М., Криминалистика. 2-е изд., Москва, 1945, Том 3-й, 1949;
237. Волчецкая Т., Криминалистическая ситуациология: монография / под ред. Проф. Яблокова Н. Калининград, 1997, 248 с.;
238. Возгрин И., Криминалистическая методика расследования преступлений. Минск, 1983, 215 с.;
239. Возгрин И., Введение в криминалистику. История, основы, библиография. Санкт-Петербург, 2003, 475 с.;
240. Гармаев Ю. П., Лубин А. Ф., Проблемы создания криминалистических методик расследования преступлений: Теория и практика, Санкт Петербург, Юридический центр Пресс, 2006, 303 с.;
241. Герасимов И.Ф., Методика расследования преступлений: Общие положения // Криминалистическая характеристика преступлений в методике расследования, Москва, 1976, 101 с.;
242. Герасимов И.Ф., Некоторые проблемы раскрытия преступлений. Свердловск, 1975, 184 с.;
243. Герасимов И.Ф., Криминалистика: Учеб. для вузов / Под ред. И.Ф. Герасимова, Л.Я. Драпкина - 2-е изд., перераб. и доп. Москва, Высш. шк, 2000, 672 с.;
244. Герасимов И.Ф., Драпкин Л.Я., Ищенко Е.П. и др., Криминалистика: Учеб. для вузов, Москва, Высш. шк. 1994, 530 с.;
245. Герасимов И.Ф., Криминалистическая характеристика преступлений в структуре частных методик // Криминалистическая характеристика преступлений в методике расследования преступлений. Свердловск, 1978;

246. Герасимов И.Ф., Взаимодействие органов предварительного следствия и дознания при расследовании особо опасных преступлений: автореф. дисс. ...канд. юрид. Наук. Свердловск, 1966, 18 с.;
247. Глазырин Ф. В., Изучение личности обвиняемого и тактика следственных действий. Свердловск, 1973, 156 с.;
248. Денежкин Б., Основы взаимодействия органов предварительного следствия с другими государственными органами и общественностью при расследовании предупреждении преступлений: учеб. Пособие. Саратов, 2006, 144 с.;
249. Драпкин Л., Понятие и классификация следственных ситуаций // Следственные ситуации и раскрытие преступлений: науч. Труды. Изд. 41. Свердловск, 1975, 228 с.;
250. Драпкин Л., Структура и функции первоначальных следственных действий в методике расследования преступлений // Методика расследования преступлений (Общие положения)”, Москва, 1976, 85-89 с.;
251. Драпкин Л., Ситуационный подход в криминалистике и проблема периодизации процесса расследования преступлений // Проблемы оптимизации первоначального этапа расследования преступлений”, Свердловск, 1988, 71 с.;
252. Драпкин Л., Карагодин В., Криминалистика, Москва, 2007, 482 с.;
253. Дулов А., Тактические операции при расследовании преступлений. Минск, 1979, 128 с.;
254. Дулов А., Криминалистика, 1996, 415 с.;
255. Ермолович В. Ф., Криминалистическая характеристика преступлений, Изд. «АМАЛФЕЯ», Минск, 2001, 304 с.;
256. Журавлев С. Ю., Пигаев А. М., Торговля людьми: механизм преступной деятельности, методика расследования, Москва, Юрлитинформ, 2006, 218 с.;
257. Журавлев С. Ю. и др., Расследование торговли людьми: методика, тактика, специальные познания, Из. Юрлитинформ, Москва, 2010, 296 с.;
258. Захаров Г. К., Три тезиса о криминалистической характеристике преступления // Вестник криминалистики, 2006, Вып. 3(19), с. 39-42;
259. Закатов А., Совершенствование уголовно-процессуальной регламентации розыскной деятельности // Уголовно-процессуальная деятельность и правоотношения в стадии предварительного расследования. Волгоград, 1981, 88 с.;
260. Зорин Г. А., Теоретические проблемы криминалистики. Минск, 2000, 131 с.;
261. Зуйков Г. Г., Криминалистическое учение о способе совершения преступления / Криминалистика: Учебник под ред. А. В. Волинского. Москва, 1999, 96 с.;

262. Иванов А., Криминалистика. Основные положения: учеб.-справ. Пособие. Саратов, 2005, 586 с.;
263. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 3 (100), экз. № 3024, Москва, 1999, 127 с.;
264. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 5 (106), Москва, 2000, 199 с.;
265. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 1 (107), экз. № 374, Москва, 2001, 175 с.;
266. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 4 (114), экз. № 171, Москва, 2002, 239 с.;
267. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 4 (118), экз. № 93, Москва, 2003, 167 с.;
268. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 1 (119), экз. № 1496, Москва, 2004, 167 с.;
269. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 2 (128), экз. № 122, Москва, 2006, 143 с.;
270. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 1 (131), экз. № 319, Москва, 2007, 175 с.;
271. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 2 (136), экз. № 0406, Москва, 2008, 143 с.;
272. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 4 (142), экз. № 0054, Москва, 2009, 159 с.;
273. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 4 (146), экз. № 0089, Москва, 2010, 159 с.;
274. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 2 (148), экз. № 0071, Москва, 2011, 167 с.;
275. Информационный бюллетень Следственного комитета при МВД России 1 (151), экз. № 0071, Москва, 2012, 159 с.;
276. Ищенко Е., Проблемы первоначального этапа расследования преступлений. Красноярск, 1987, 168 с.;
277. Каневский Л. Л., Дискуссионные проблемы сущности типовой криминалистической характеристики преступлений и ее использование в процессе расследования // Вестник криминалистики. 2002. Вып. 1(3), 24-31 с.;
278. Кириченко В. В., Следственные ситуации и тактические комбинации при расследовании. Ленинград, 1990, 24 с.;

279. Колесниченко А. Н., Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений: автореф. дисс. д-ра юрид. Наук, Харьков, 1967, 27 с.;
280. Колесов А., Проблемы первоначального этапа расследования торговли людьми, использования рабского труда и связанных с ними преступлений. Нижний Новгород, 2010, 271 с.;
281. Колесов А., Пигаев А., Выявление криминальной ситуации и формирование исходной информации о признаках преступной деятельности, связанной с торговлей людьми и использованием рабского труда. Тактика отдельных проверочных действий // Расследование преступлений, связанных с торговлей людьми и использованием рабского труда: методические рекомендации / под ред. С.Ю. Журавлева. Н. Новгород, 2007, 274 с.;
282. Кульков В., Обстановка совершения преступлений и ее криминалистическое значение: автореф. дисс. ... канд. юрид. Наук. Москва, 1983, 27 с.;
283. Кривошеев А., Изучение личности обвиняемого в процессе расследования, Москва, 1971, 80 с.;
284. Криминалистика, Москва, 1959, Госюриздат, 512 с.;
285. Криминалистика: учебник / отв. ред. Н. П. Яблоков. Москва, 2005, 781 с.;
286. Криминалистика: учебник для вузов / Герасимов И., Драпкин Л., Ищенко Е. и др. Минск, 1994, 560 с.;
287. Криминалистика: учебник / отв. ред. Н. П. Яблоков. Москва, 2000, 718 с.;
288. Криминалистика: учебник / отв. ред. Филипов А. Г., Москва, 1998, 543 с.;
289. Криминалистика. Учебник / отв. ред. Филиппов А. Г., 4-е изд., перераб. и доп. Москва, Юрайт, 2011, 835 с.;
290. Криминалистика: учебник / отв. ред. Васильев А. Н. Москва, 1980, 496 с.;
291. Криминалистическое описание внешности человека: учеб. Пособие / В. А. Снетков, И. Ф. Винниченко, А. М. Зинин и др., Москва, 1984, 121 с.;
292. Кудрявцев В. Н., Способ совершения преступления и его уголовно-правовое значение // Советское государство и право, 1957, № 8, 104 с.;
293. Кульков В. И., Криминалистическое понятие обстановки совершения преступлений // Вестник Московского университета, 1982, № 5, 80 с.;
294. Кустов А. М. Теоретические основы криминалистического учения о механизме преступления. Москва, 1997, 228 с.;
295. Кузьменко Н. С., Систематизация неотложных следственных действий при раскрытии и расследовании преступлений, Киев, 1981, 96 с.;
296. Колесниченко А. Н., Общие положения методики расследования отдельных видов преступления, Харьков, 1965, 229 с.;

297. Колесниченко А. Н., Криминалистическая характеристика преступлений, Харьков, 1985, 98 с.;
298. Колдун В. Я., Полевой Н. С., Информационные процессы и структуры в криминалистике, Москва, 1985, 134 с.;
299. Копылов И., Следственная ситуация и тактическое решение. Волгоград, 1988, 24 с.;
300. Кузьменко Н. С., Систематизация неотложных следственных действий при раскрытии и расследовании преступлений. Учебное пособие. Киев: НИ и РНО Киевской высшей школы МВД СССР им. Ф. Э. Дзержинского, 1981, 96 с.;
301. Куклин В. И., Методика расследования отдельных видов преступлений. Иваново, 1983, 92 с.;
302. Лавров В. П., Некоторые научные аспекты изучения способов сокрытия преступлений // Способы сокрытия следов преступлений и криминалистические методы их установления, Москва, 1984, 39 с.;
303. Лагутин А. В., Тактические операции при расследовании преступлений // Криминалистика и судебная экспертиза, Киев, Вып. 20, 1980, с.17-19;
304. Ларин А. М., Криминалистика и пара-криминалистика: научно-практическое и учебное пособие. Москва, 1996, 192 с.;
305. Левченко О. П., Торговля людьми: выявление, раскрытие, расследование, Владивосток, 2009, 100 с.;
306. Левченко О. П., Торговля людьми и легализация преступных доходов, Москва, 2009, 271 с.;
307. Лузгин И. М., Криминалистическая классификация способов совершения преступления // Криминалистическая сущность, средства и методы установления способов сокрытия следов преступлений. Москва, 1987;
308. Лузгин И. М., Методологические проблемы расследования, Москва, 1973, 216 с.;
309. Лукашук И., Международное право. Особенная часть: учебник. Москва, 2001, 544 с.;
310. Lupinskaya П. А., Доказательства и доказывание // Уголовно-процессуальное право Российской Федерации, Москва, 2009, 1072 с.;
311. Мальцев Е., Первоначальные следственные действия в методике расследования отдельных видов преступлений, автореф. дисс. канд. юрид. Наук. Москва, 1969, 18 с.;
312. Марочкин Н. А., Теоретические проблемы тактических операций в криминалистике: учеб. Пособие. Саратов, 1999, 32 с.;
313. Матушкина Н. В. Криминалистическая модель преступной деятельности по уклонению от уплаты налогов и ее использование в целях выявления и раскрытия преступления этого вида: дисс. канд. юрид. наук. Ижевск, 1997, 214 с.;

314. Методология криминалистики: учеб. пособие по курсу Основы криминалистики / Звирбуль А. С., Любичев С. Г., Пантелеев И. Ф. и др. Москва, 1982, 88 с.;
315. Михеев П. П., Криминалистика в вопросах и ответах, Москва, 1929, 61 с.;
316. Назаров С. А., О соотношении криминалистической характеристики и механизма преступления // Вестник криминалистики, 2004, Вып. 2(10), с. 18-20;
317. Новиков Д. А., Рефлексивные игры, Москва, 2003, 160 с.;
318. Облаков А. Ф., Криминалистическая характеристика преступлений и криминалистические ситуации, Хабаровск, 1985, 88 с.;
319. Образцов В. А., Криминалистика: учеб. Пособие, Москва, 1994, 208 с.;
320. Образцов В. А., Теоретические основы раскрытия преступлений, связанных с ненадлежащим исполнением профессиональных функций в сфере производства. Иркутск, 1985, 108 с.;
321. Образцов В. А., Выявление и изобличение преступника. Москва, 1997, 336 с.;
322. Образцов В. А., О криминалистической классификации преступлений // Вопросы борьбы с преступностью. Москва, 1980, 186 с.;
323. Образцов В. А., Криминалистическая характеристика личности преступника и ее связь с потерпевшим и другими структурными элементами события преступления // Криминалистическая виктимология (вопросы теории и практики): сбор. науч. Трудов. Иркутск, 1980, 42 с.;
324. Олейник П. А., Проблемы раскрытия преступления на первоначальном этапе // XIII Международный криминалистический симпозиум социалистических стран. I-е изд., Будапест, 1981, 51 - 52 с.;
325. Олимпиев А. Ю., Противодействие торговле людьми. Методика расследования уголовных дел и способы проведения оперативно-розыскных мероприятий, Из. Юнити-Дана, Закон и право, Москва, 2009, 112 с.;
326. Олимпиев А. Ю., Международное сотрудничество в противодействии торговле людьми, Монография, Из. Юнити-Дана, Закон и право, Москва, 2011, 87 с.;
327. Пантелеев И. Ф., Методика расследования преступлений, Москва, 1975, 456 с.;
328. Пантелеев И. Ф., Теоретические проблемы советской криминалистики: учеб. Пособие. Москва, 1980, 96 с.;
329. Подольный Н. А., Подготовительный этап к расследованию преступлений // Следователь. 2002. №8. 18 – 23 с.;
330. Ратинов А. Р., Судебная психология для следователей, Москва, 1967, 290 с.;
331. Руководство по судебной психиатрии, под ред. Дмитриева Т. В., Шостаковича Б. В., Ткаченко А. А., 2004, 594 с.;

332. Самойлов, Г. А., Основы криминалистического учения о навыках: Учебное пособие: Одобрено Советом Высшей школы МВД СССР / Под ред. Р. С. Белкина; Высшая школа МВД СССР. Москва: НИ и РИО, 1968, 119 с.;
333. Самыгин Л. Д., Расследование преступлений как система деятельности. Москва, 1989, 180 с.;
334. Селиванов Н. А., Советская криминалистика: система понятий. Москва, 1982, 152 с.;
335. Селиванов Н. А., Криминалистическая характеристика преступлений и следственные ситуации в методике расследования // Социалистическая законность. 1977. № 2. 57 с.;
336. Сергеев Л. А., Расследование и предупреждение хищений, совершаемых при производстве строительных работ: автореф. дисс. канд. юрид. Наук. Москва, 1966, 16 с.;
337. Сборник методических и аналитических материалов по вопросам противодействия торговле людьми в России, Пристанская О. В., Винокуров С. И. и др., Москва, 257 с.;
338. Советская криминалистика. Методика расследования отдельных видов преступления, под ред. Лисиченко В. К., Киев, 1988, 405 с.;
339. Соловьев Н.А., Методика расследования, Учебное пособие, Волгоградский Государственный университет, Волгоград, 2004, 142 с.;
340. Сорокотягина Д. А., Получение данных о способе совершения преступления при изучении личности потерпевшего // Криминалистические характеристики в методике расследования преступлений. Свердловск, 1978, 83 с.;
341. Сорокотягина Д. А., Социально-психологическая характеристика личности потерпевшего // Проблемы изучения личности участников уголовного судопроизводства. Свердловск, 1980, 59 – 70 с.;
342. Степанов В. В., О выявлении преступлений как самостоятельном этапе борьбы с преступностью // Теория и практика криминалистики и судебной экспертизы: меж. науч. Сб. 7-е изд. Саратов, 1989, 18 с.;
343. Степанов В. В., Научные и правовые основы предъявления для опознания при расследовании преступлений / Степанов В. В., Михайлова Ю. Н., Саратов, 2003, 168 с.;
344. Сидоров Е. В., Начальный этап расследования : организация, взаимодействие, тактика, Москва, 1992, 176 с.;
345. Смирнов Г. К., Варчук Т. В., Дубовая Л. С., Типологический подход при производстве по уголовным делам о торговле людьми, Москва, Юнити-Дана, 2009, 145 с.;
346. Сафуанов Ф. С., Судебно-психологическая экспертиза в уголовном процессе: науч.-практ. Пособие, Москва, 1998, 192 с.;
347. Справочник следователя. Выпуск третий. (Практическая криминалистика: подготовка и назначение судебных экспертиз), Москва, 1992, 320 с.;

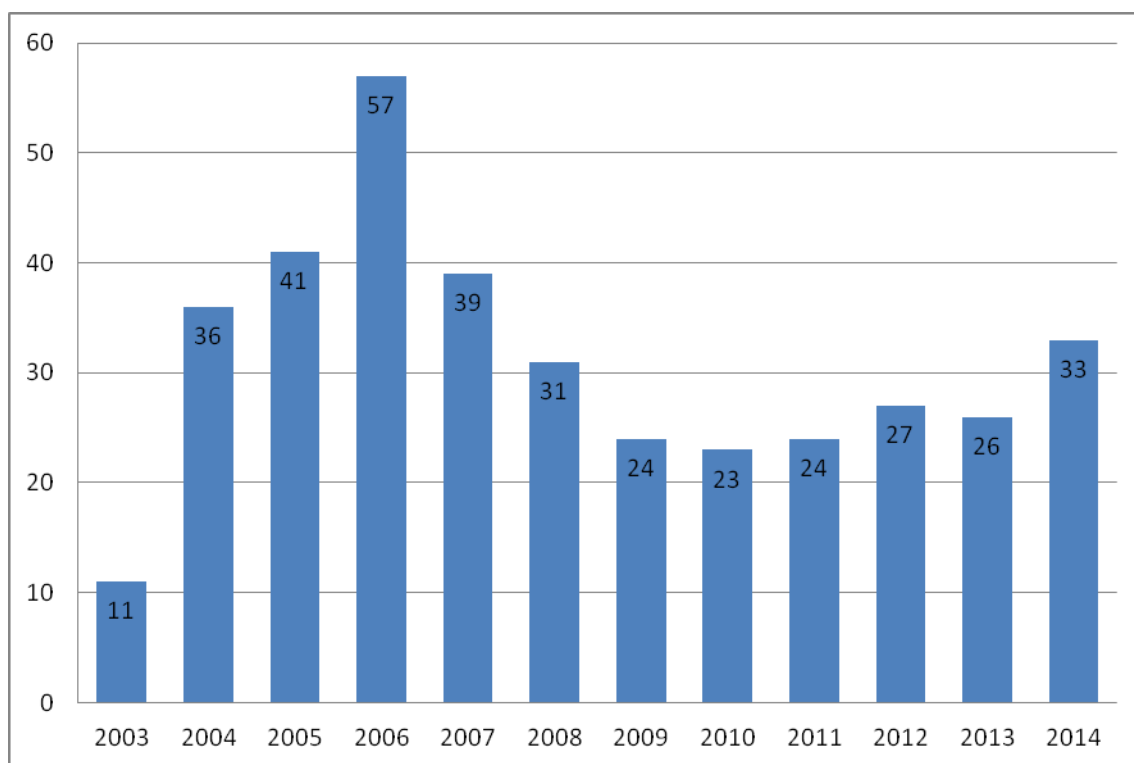
348. Танасевич В. Г., Образцов В. А., О криминалистической характеристике преступлений / Вопросы борьбы с преступностью. Москва, 1976, 25 изд. 100 с.;
349. Танасевич В. Г., Теоретические основы методики расследования преступлений // «Советское государство и право», 1976, № 6, с. 91-92;
350. Тербилов В. И., К вопросу о следственных версиях и планировании расследования // Советская криминалистика на службе следователя. 6-у изд. ВНИИ Криминалистики прокуратуры СССР. Москва. Госюрисдат, 1995, 324 с.;
351. Торбин Ю. Г., Теория и практика освидетельствования, Санкт Петербург, 2004, 176 с.;
352. Уткин М. С., Некоторые вопросы общей методики расследования преступлений. Лекция. Омская высшая школа милиции МВД, 1988. 20 с.;
353. Фахрутдинов Р., Методика расследования торговли людьми, Челябинск, 2011, 240 с.
354. Филиппов А. Г., Заметки на полях (о статьях Г. К. Захарова и С. Н. Чурилова) // Вестник криминалистики. 2006. Вып. 3(19), 50-53 с.;
355. Филиппов А. Г., Общие методики расследования отдельных видов и групп преступлений (криминалистической методики) // Криминалистика: Учебник / Под ред. А.Г. Филиппова, А.Ф. Волынского. Москва, 1998;
356. Фойницкий И. Я., Курс уголовного судопроизводства. Том 2, Санкт Петербург, 1996, 552 с.;
357. Харьков А., Вопросы криминалистической характеристики преступлений в практике расследования уголовных дел // Уголовное право. 2006. № 1. с. 118;
358. Хлюпин Н. И., Планирование расследования преступлений // Вопросы организации суда и осуществления правосудия в СССР. Вып. 4. Калининград, 1975, 130 с.;
359. Хлюпин Н. И., Тактические операции в структуре методики расследования отдельных видов преступлений // Особенности расследования отдельных видов и групп преступлений. Свердловск, 1980, с. 37 - 38;
360. Хыров А. А., Криминалистическая характеристика преступления и пути доказывания по уголовному делу // Правоведение. 1978. № 3. с. 59 - 60;
361. Цветков П. П., Исследование личности обвиняемого. Ленинград, 1973, 149 с.;
362. Чельшева О. В., Механизм преступления и криминалистическая характеристика // Вестник криминалистики. 2004. Вып. 2(10). 11-17 с., (с. 13);
363. Чурилов С. Н. Криминалистическое понятие, ставшее неприемлемым // Вестник криминалистики. 2006. Вып. 3(19). с. 44;
364. Шаталов А. С., Актуальные проблемы криминалистической методики: история и перспективы их решения // Государство и право. 1999, № 3, 60 с.;

365. Шаталов А. С., Криминалистические алгоритмы и программы. Теория. Проблемы. Прикладные аспекты, Москва, 2000, 214 с.;
366. Шиканов В. И., Теория тактических операций следователя (перспективы развития) // Алгоритмы и организация решений следственных задач. Иркутск, 1983, 189 с.;
367. Шиканов В. И., Теоретические основы тактических операций в расследовании преступлений. Иркутск, 1983, с. 17;
368. Шнейдер Л. А. Криминалистическая характеристика подделки документов // Криминалистическая характеристика преступлений: сб. науч. труд. Москва, 1984, 130 с.;
369. Шурухнов Н. Г., Криминалистика. Москва, 2006, 620 с.;
370. Эйсман А., О содержании понятия криминалистической характеристики преступления // Криминалистическая характеристика преступлений. Москва, 1984, 174 р.;
371. Яблоков Н. П., Криминалистика, Ed.ВЕК Москва, 1996, 604 с.;
372. Яблоков. Н. П., Криминалистика: Учебник 2-е изд., перераб. и доп. Москва 2001 изд. Юристъ, 718 с.;
373. Яблоков. Н. П., Криминалистическая методика расследования. Москва, 1985, 98 с.;
374. Яблоков. Н. П., Проблемы расследования и предупреждения преступлений в области охраны и техники безопасности, Москва, 1972, 74 с.;
375. Яблоков. Н. П., Криминалистическая характеристика преступлений — важный элемент криминалистической теории и практики //Актуальные проблемы криминалистики на современном этапе. Краснодар, 2002, с. 30;
376. Яблоков Н. П., Самошина З. Г., Общие положения криминалистической методики расследования // Криминалистика. 3-е изд., Москва, 2005, 781 с.;
377. Яблоков Н. П., Структура способа совершения преступления как элемента его криминалистической характеристики // Способы сокрытия следов преступления и криминалистические методы их устранения. Москва, 1984;
378. Яблоков Н. П., Криминалистическая характеристика преступлений и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики расследования преступлений // Вопросы борьбы с преступностью. 1979. № 30, с. 117 - 118;
379. Якимов И. Н., Криминалистика. Уголовная тактика. Москва, 1929, 312 с..
380. Aronowitz A., Toiermann G. și Tiuriucanova E., Analysing the Business Model of Trafficking in Human to Better Prevent the Crime”, Viena, Austria, 2011, 130 p.;
381. Bouzat P. și Pinatel J., Traite de droit penal et criminologie, vol.21, Ed. Dalloz, Paris, 1972, 1163 p.;
382. Gudjonsson G.H., L.R.C. Haward, Forensic Psychology, A guide to practice, London, 1998;

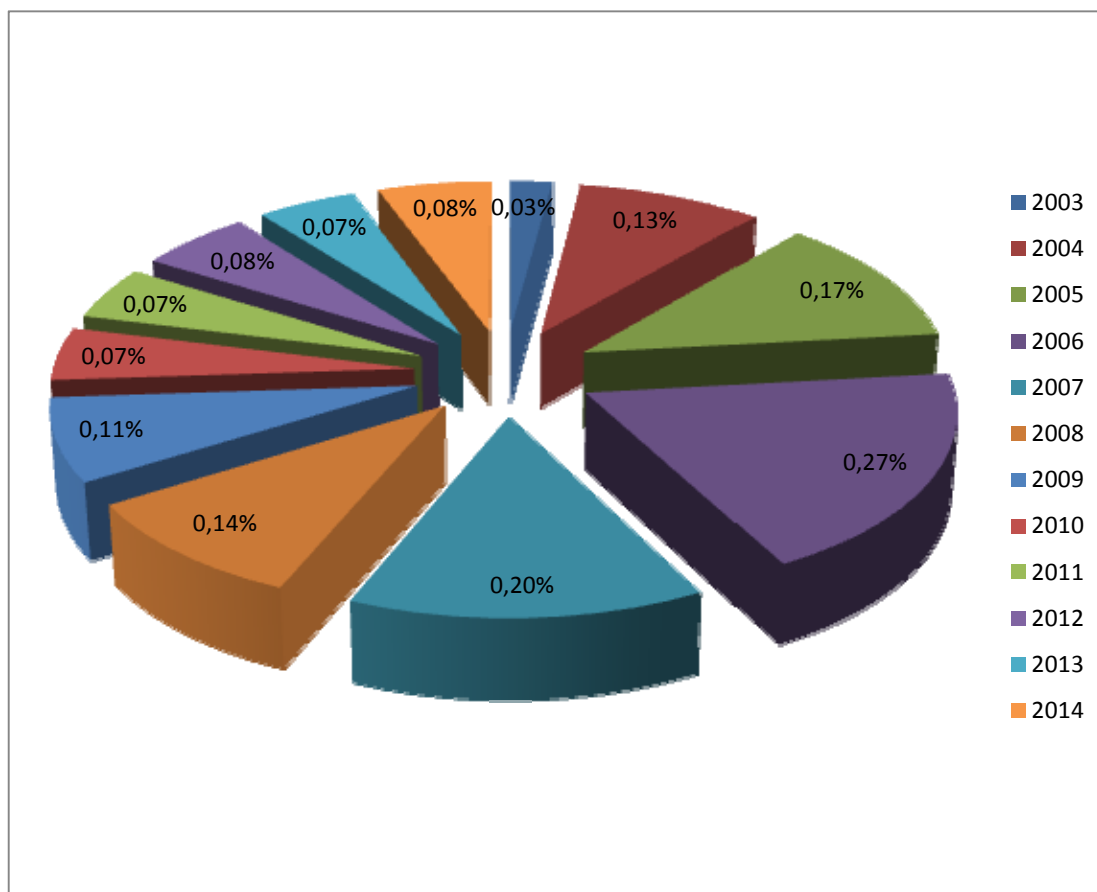
383. ILO-IPEC Rapid Assessment on Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Moldova, 2003, 66 p.;
384. Marische N., Ricca S., Tomann L., Human Trafficking and Forced Labour Exploitation – Guidance for Legislation and Law Enforcement, Biroul Internațional al Muncii, Geneva, 2006, 98 p.

ANEXE

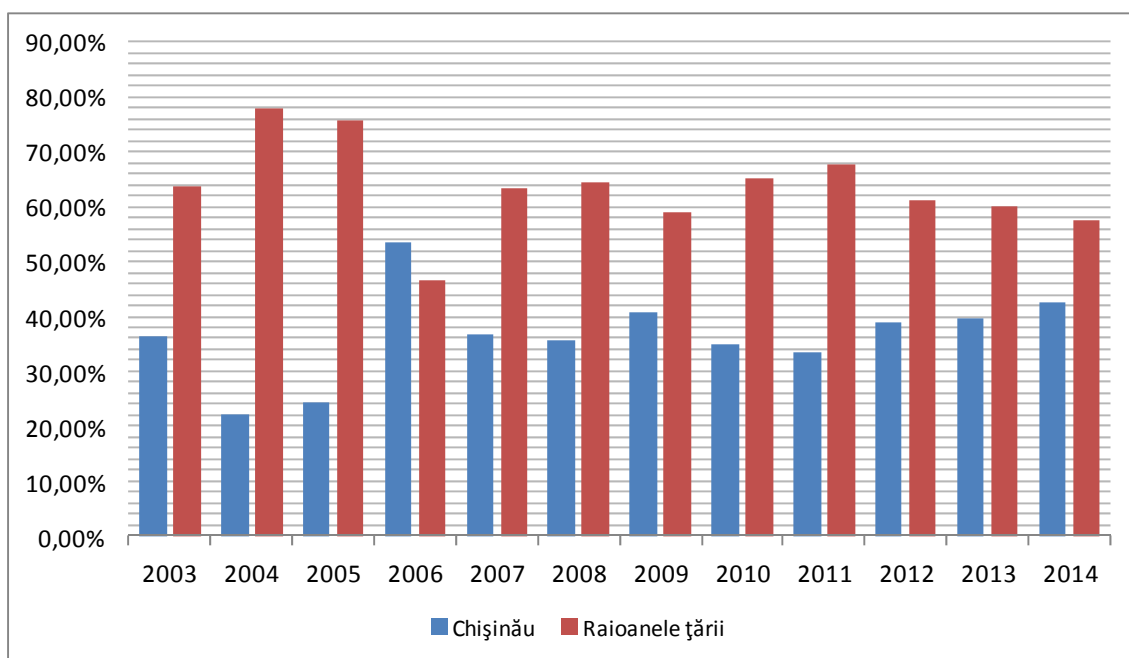
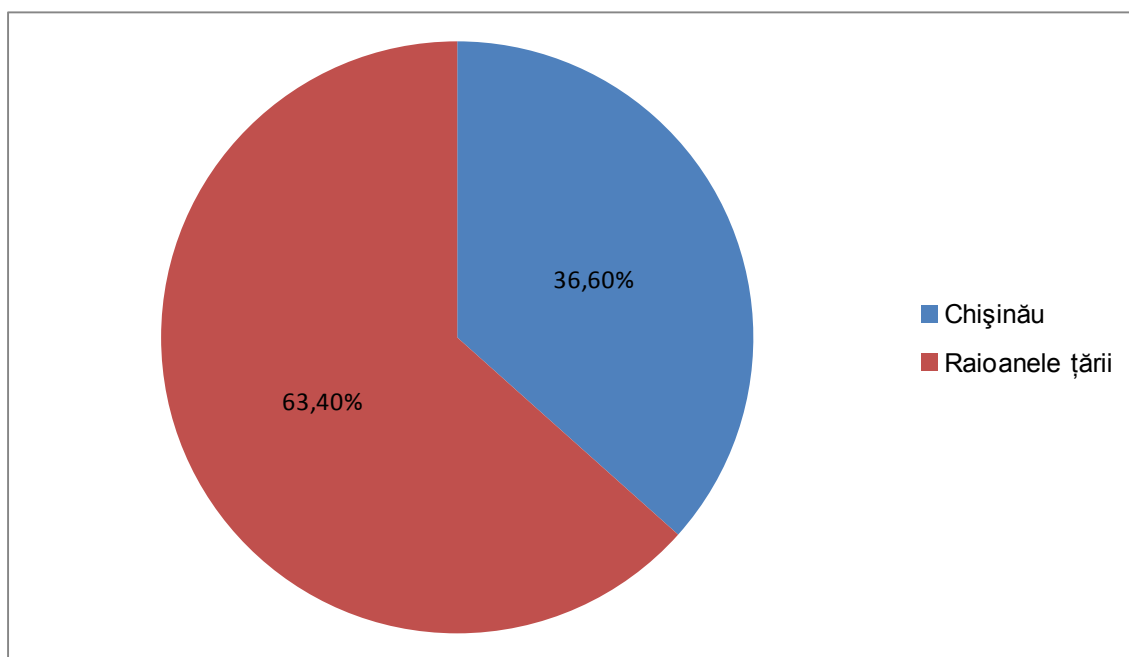
Anexa 1. Numărul infracțiunilor de trafic de copii săvârșite
în Republica Moldova în perioada anilor 2003-2014

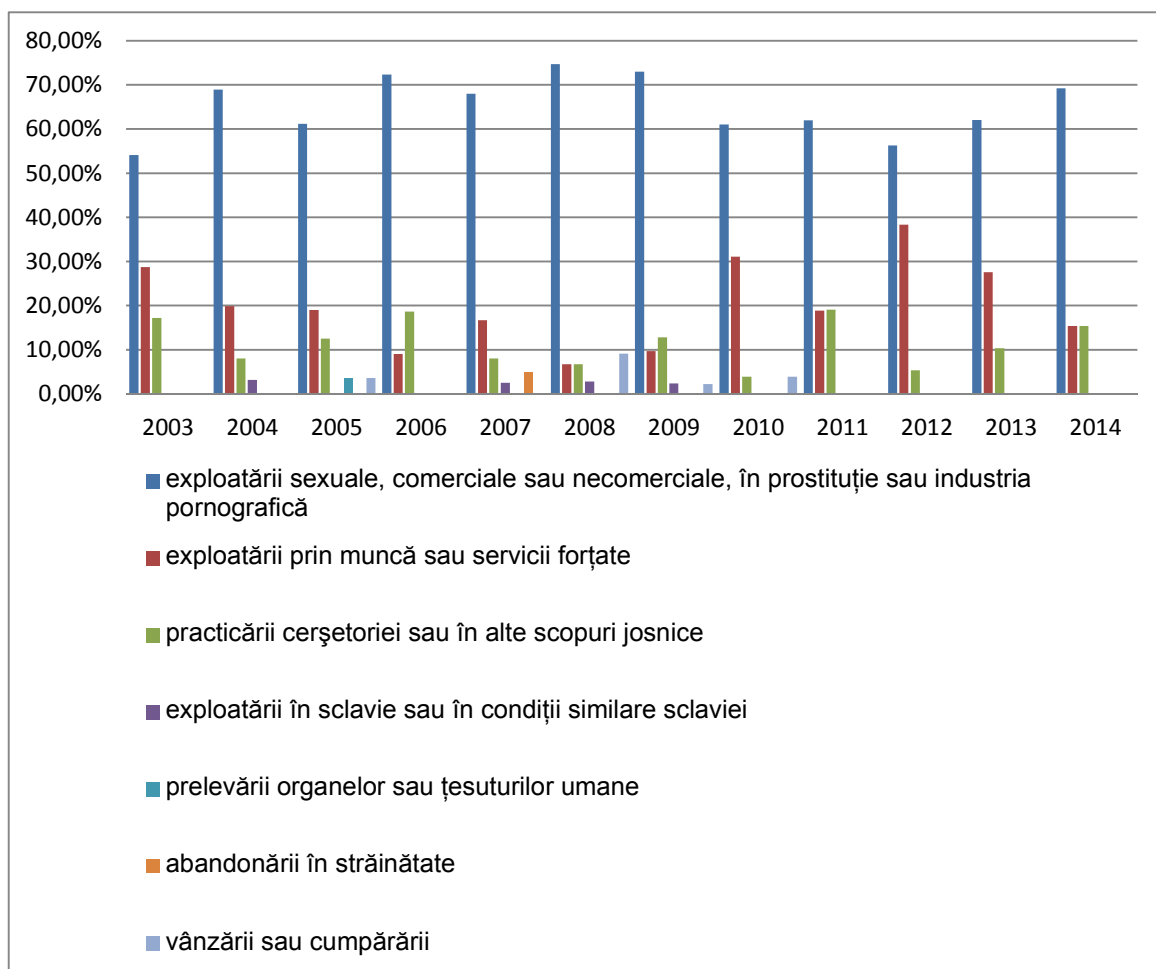
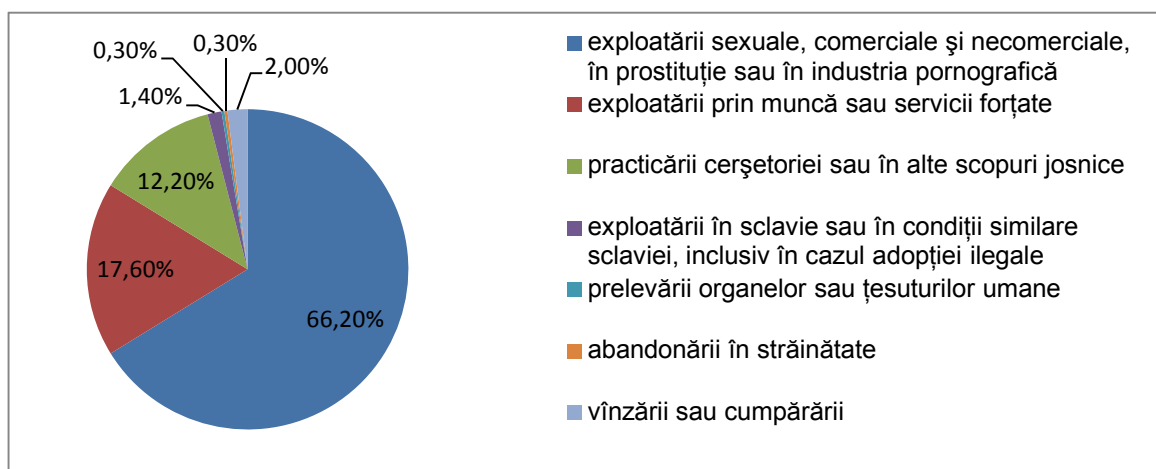
Anexa 2. Nivelul criminalității de trafic de copii
 în Republica Moldova pe anii 2003-2014
 (cota-parte a traficului de copii în raport cu numărul
 total de infracțiuni înregistrate)

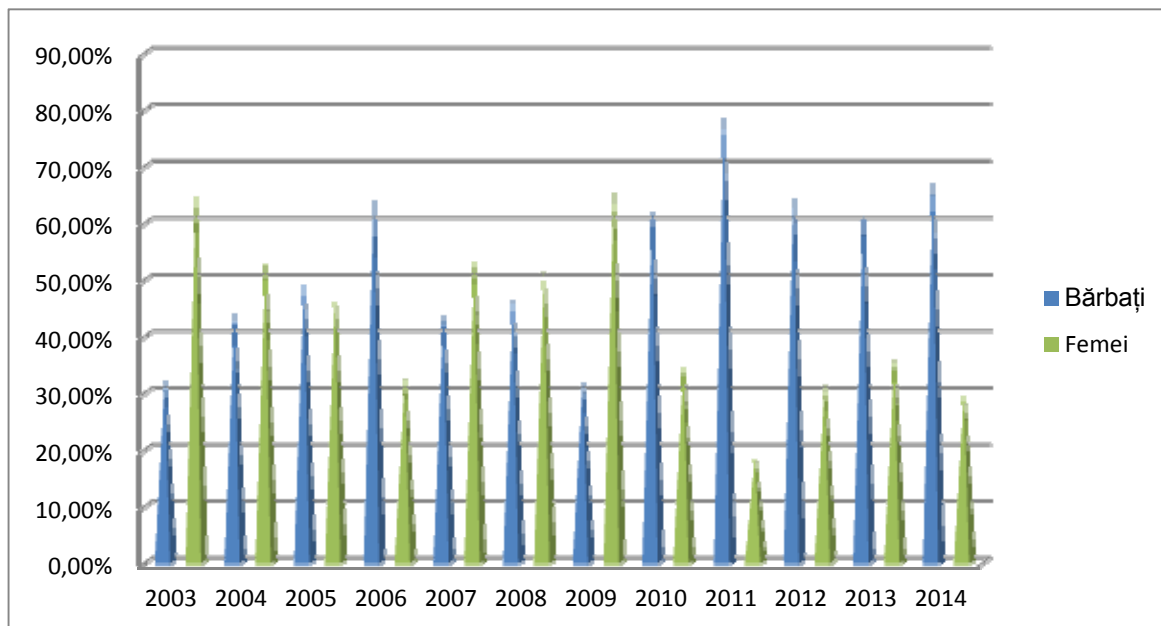
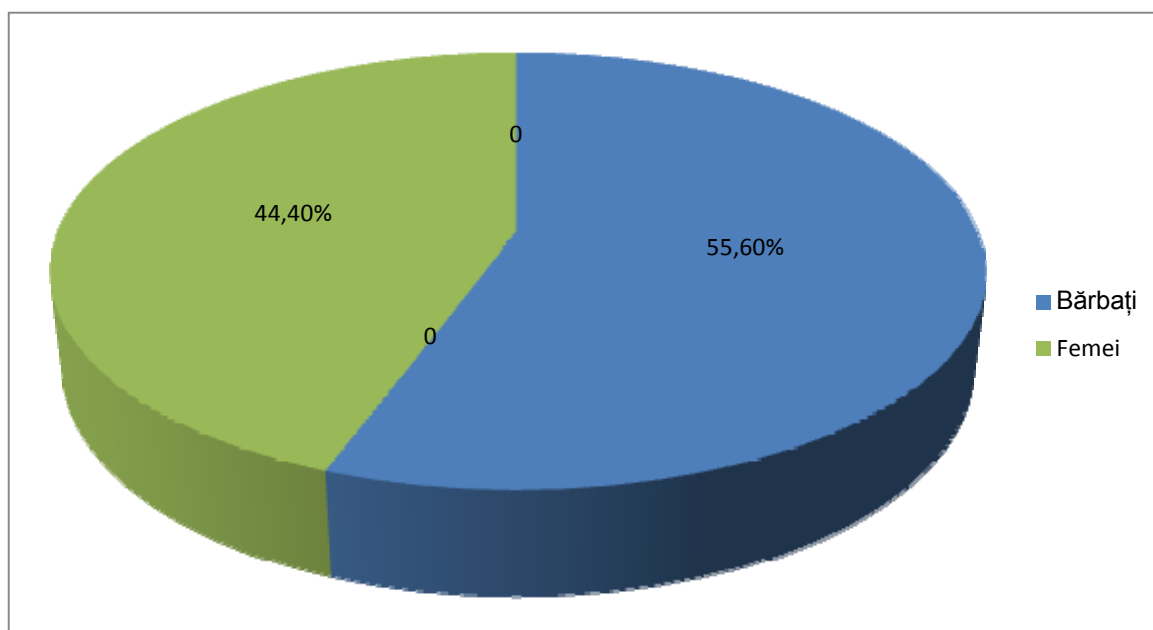
Anexa 3. Repartizarea traficului de copii după locul de recrutare a victimelor în perioada anilor 2003-2014

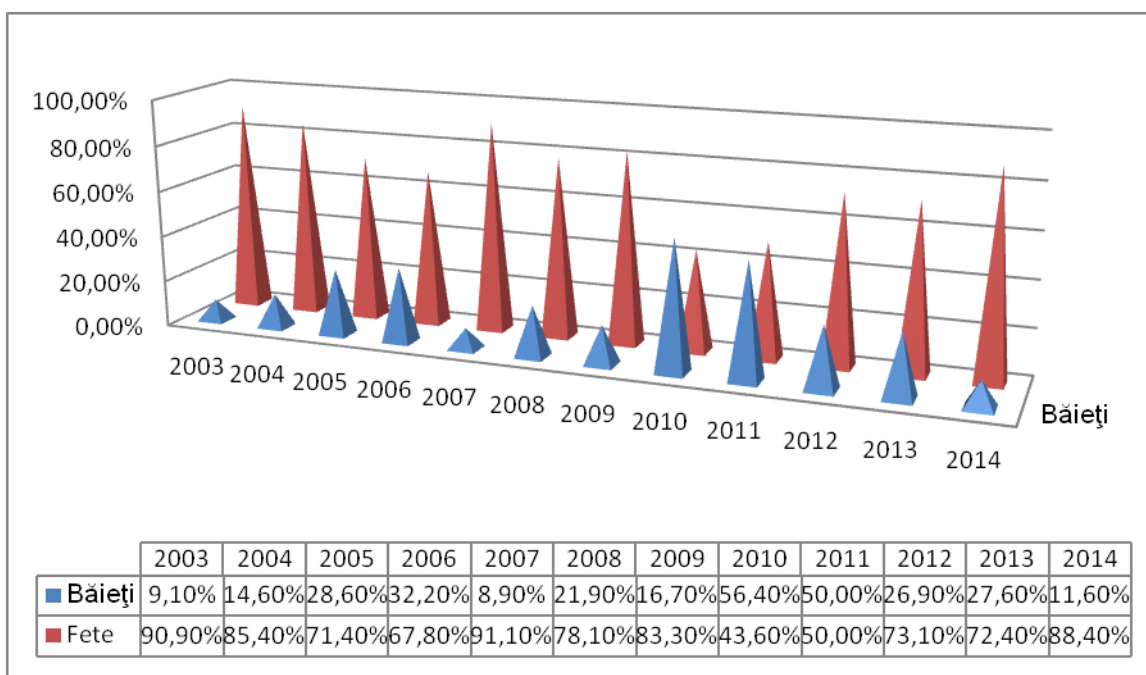
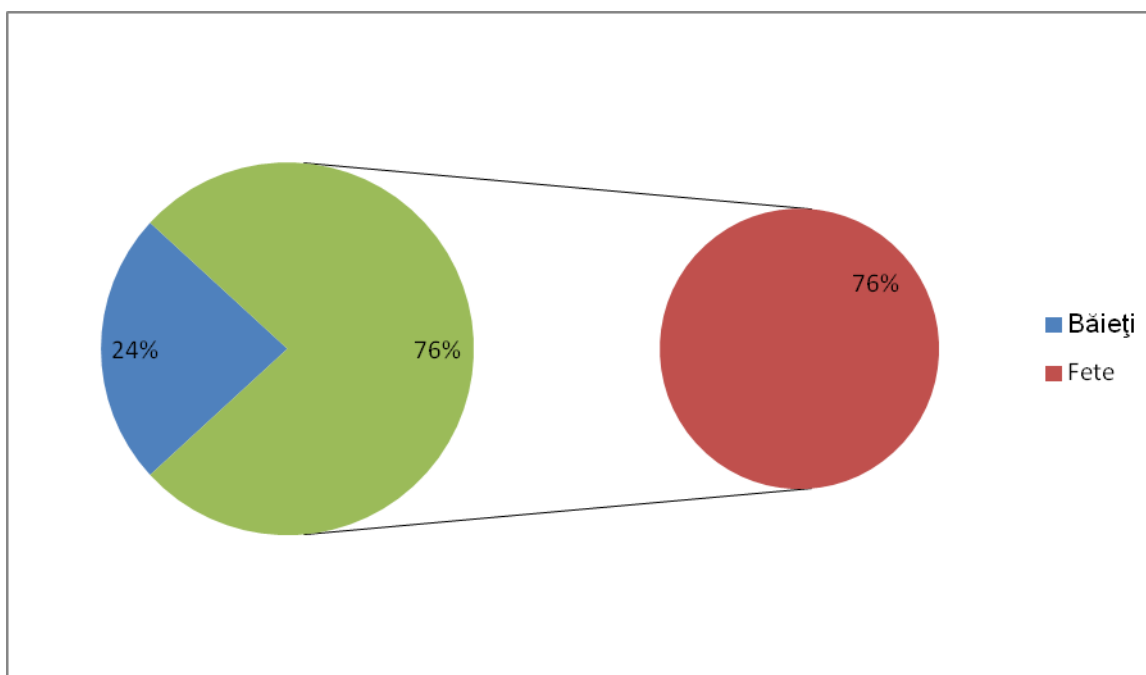
Anexa 4. Repartiția traficului de copii după scopul
primar al recrutării victimelor în perioada anilor 2003-2014

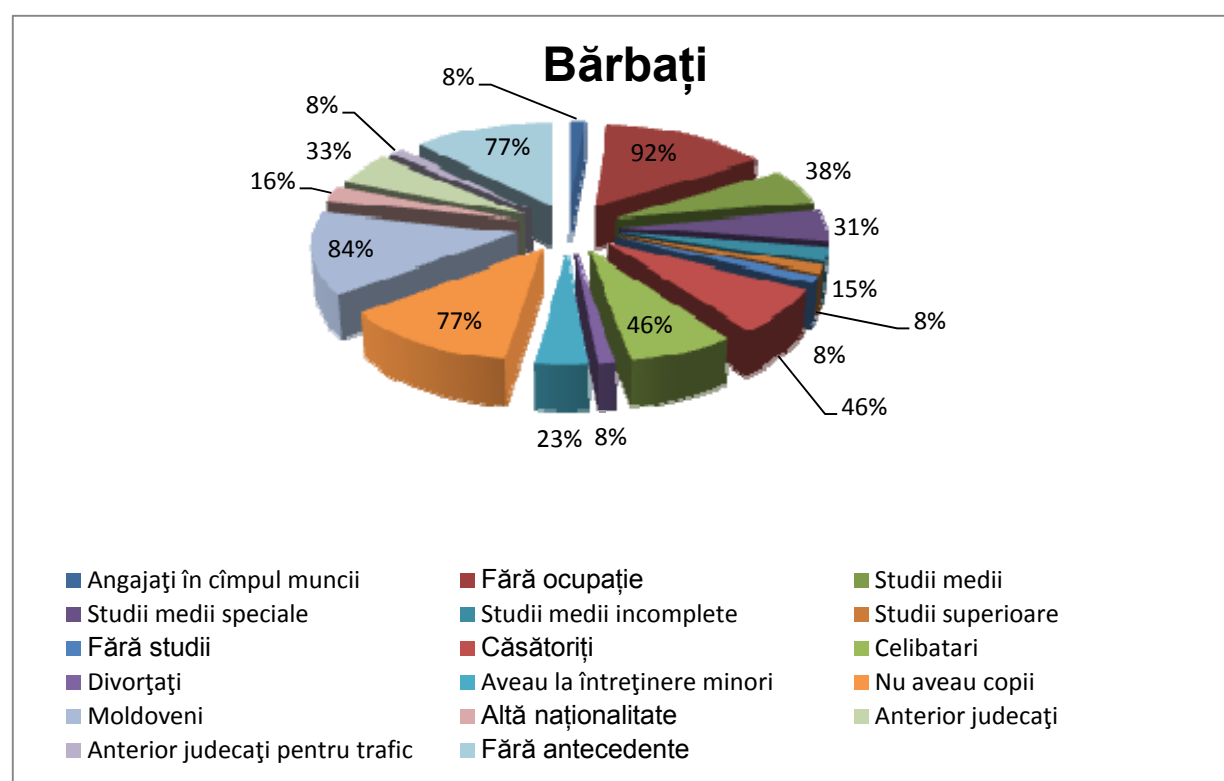
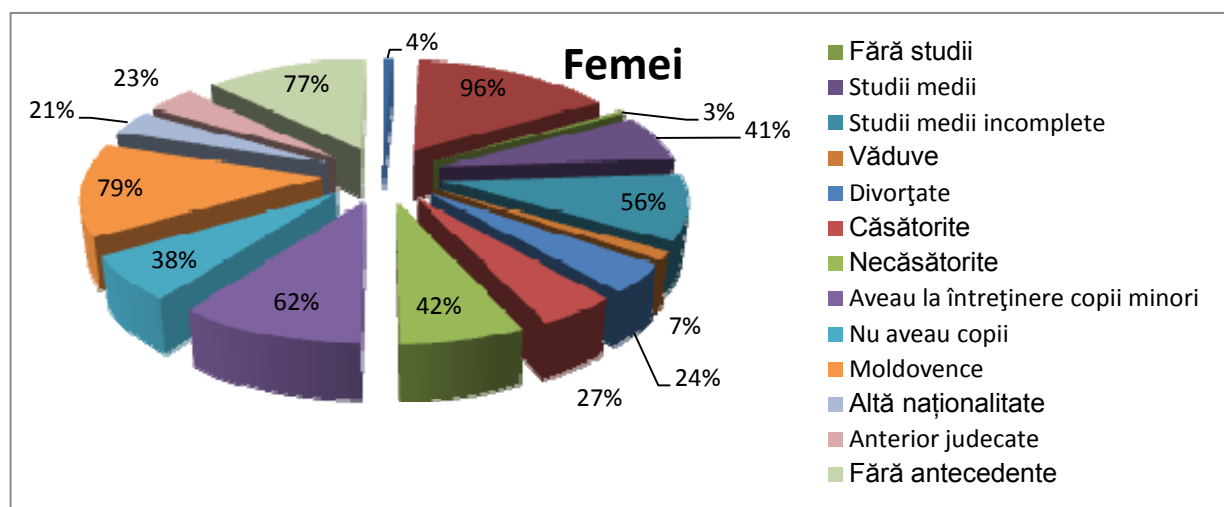
Anexa 5. Repartiția traficului de copii, comis în perioada anilor 2003-2014, după sexul traficantilor

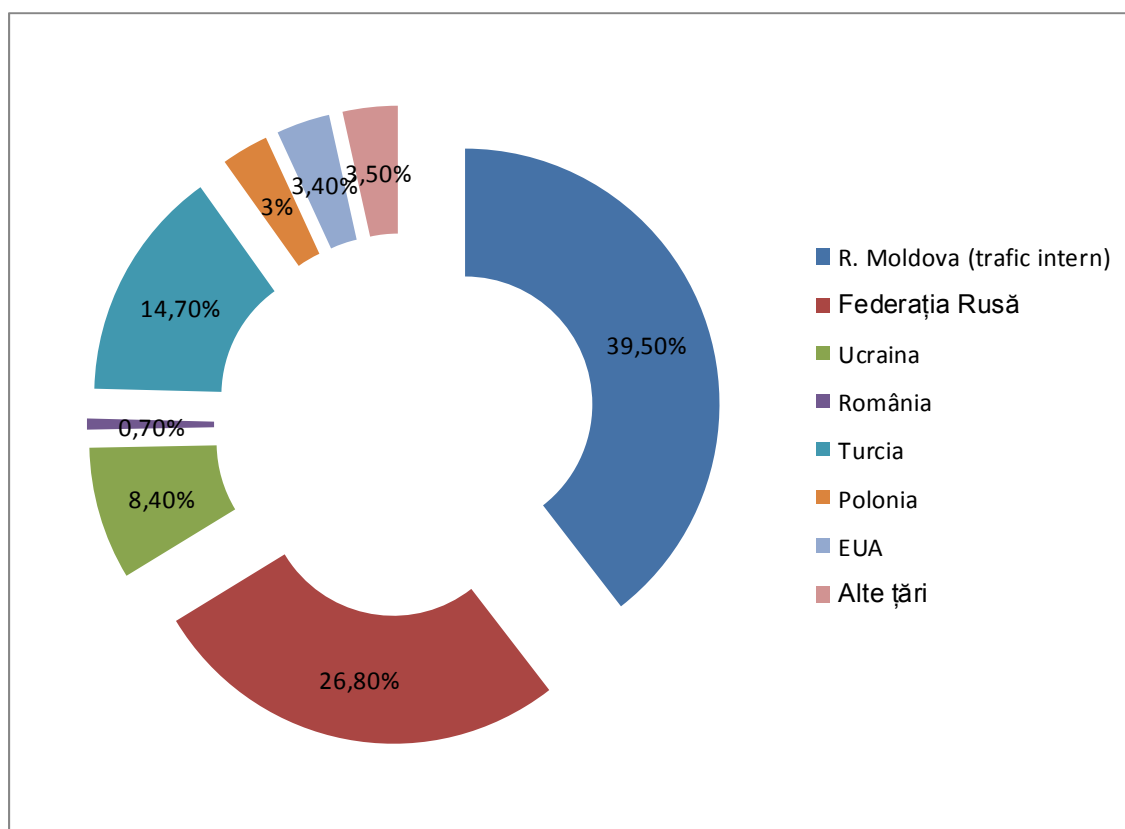
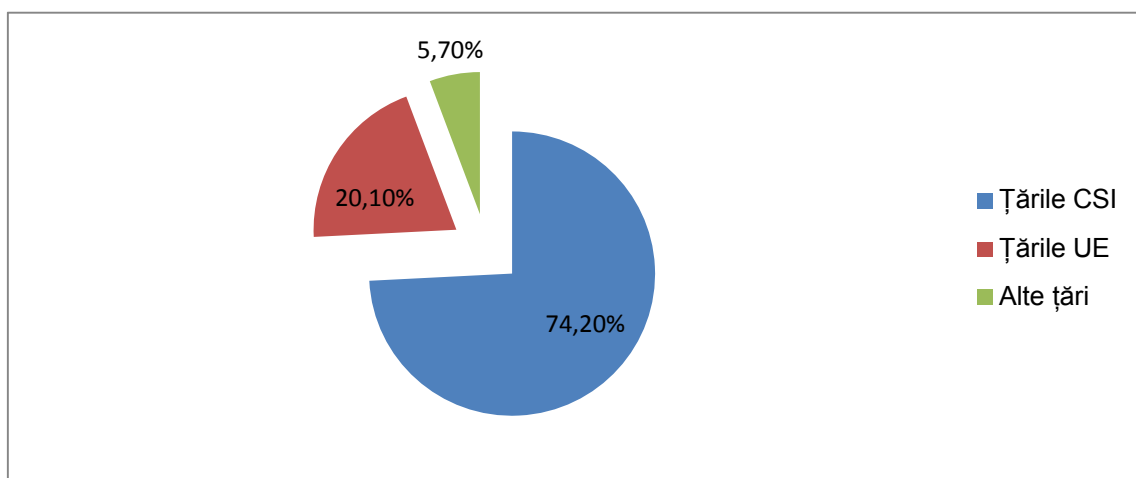
Anexa 6. Repartiția traficului de copii, comis în perioada anilor 2003-2014, după sexul victimelor

Anexa 7. Repartiția traficului de copii, comis în perioada anilor 2003-2014, după vârsta, studiile, naționalitatea, starea familială și socială a traficantilor

Anexa 8. Repartiția traficului de copii, comis în perioada anilor 2003-2014, după țara de destinație

PROIECT

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÎRE nr. _____
din _____
Chișinău

Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru
modificarea și completarea unor acte legislative

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

**Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru
modificarea și completarea unor acte legislative.**

Prim-ministru

Contrasemnează:

Ministrul Afacerilor Interne

**Ministrul Muncii, Protecției
Sociale și Familiei**

Ministrul Justiției

Vizează:

Secretarul general al Guvernului

Aprobată în ședința Guvernului din “ ____ ” _____ ” _____ ”

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

L E G E

pentru modificarea și completarea unor acte legislative

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74, art. 195), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 206:

alineatul (1) se completează cu litera i), care va avea următorul cuprins:

„i) reproducerii sau utilizării copiilor în calitate de mame-surogat,”.

Art. II. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110, art.447), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 58:

la alineatul (8) în pct. 1) după cuvintele „traficului de ființe umane” se introduce sintagma „și a traficului de copii”;

la alineatul (11) cifra „14” se substituie cu cifra „18”.

se completează cu alineatul (5²), care va avea următorul cuprins:

„(5²) Victima infracțiunii de trafic de ființe umane și trafic de copii dispune, de asemenea, și de alte garanții prevăzute de Legea nr. 241-XVI din 20.10.2005.”.

2. Articolul 60:

se completează cu alineatul (1²), care va avea următorul cuprins:

„(1²) Partea vătămată recunoscută în infracțiunile de trafic de ființe umane și trafic de copii va beneficia de garanțiile speciale prevăzute la art. 58 și de alte garanții prevăzute de Legea nr. 241-XVI din 20.10.2005.”;

la alineatul (5) cifra „14” se substituie cu cifra „18”.

3. Articolul 111:

se completează cu alineatul (4), care va avea următorul cuprins:

„(4) Condițiile și prevederile menționate la alin. (3) se răsfrâng și în cazul infracțiunilor de trafic de ființe umane și trafic de copii, în special când acțiunile sunt însoțite de abuz sau violență sexuală ori exploatare sexuală, în prostituție sau în industria pornografică.”;

se completează cu alineatul (5), care va avea următorul cuprins:

„(5) Până la audierea părții vătămate recunoscute în cazurile infracțiunilor de trafic de ființe umane și trafic de copii, la cererea acesteia, i se oferă un termen de reflecție de 30 zile”;

4. Articolul 125:

la alineatul (4) după cuvântul „procurorului” se introduce sintagma „sau a organului de urmărire penală”;

5. Articolul 128:

la alineatul (1) după cuvintele „cu excepția cazurilor” se introduce sintagma „ce nu suferă amânare sau”;

6. Articolul 142:

se completează cu alineatul (5), care va avea următorul cuprins:

„(5) Expertiza poate fi dispusă în cadrul procesului penal și până la începerea urmăririi penale.”;

7. Articolul 279:

la alineatul (1), după cuvintele „autorizarea judecătorului de instrucție,” se completează cu sintagma „recunoașterea și audierea persoanei în calitate de bănuît sau învinuit.”.

8. Articolul 301:

la alineatul (2) după cuvântul „procurorului” se introduce sintagma „sau a organului de urmărire penală”;

Art. III. – Legea Republicii Moldova nr. 241 din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.164-167, art.812), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 2:

se completează cu punctul 15), care va avea următorul cuprins:

„15) *trafic de persoane* – cuprinde traficul de ființe umane și traficul de copii, noțiuni specificate la pct.1) și pct.2).”.

2. În denumire și în tot cuprinsul legii cuvintele „trafic de ființe umane” se substituie cu sintagma „trafic de persoane”.

Art. IV. – Legea Republicii Moldova nr. 333 din 10.11.2006 privind statutul ofițerului de

urmărire penală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.195-198, art.918), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 4:

în alineatul (1) cuvintele „Ministerului Afacerilor Interne” se substituie cu sintagma „Inspectoratului General al Poliției, Departamentului Poliției de Frontieră”.

2. Articolul 6:

în alineatul (1) cuvintele „Ministerul Afacerilor Interne” se substituie cu sintagma „Inspectoratul General al Poliției, Departamentul Poliției de Frontieră”.

Președintele Parlamentului

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, Ostavciuc Dinu, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Ostavciuc Dinu

/...../

„_____” _____20

CV AL AUTORULUI

Date personale: Dinu OSTAVCIUC

Data și locul nașterii: 26.02.1983, satul Mihălășeni, raionul Ocnîța

Studii:

Superioare juridice, 1999-2003 - Academia MAI „Ștefan cel Mare”.

Studii postuniversitare de masterat, 2004-2005 - Academia MAI „Ștefan cel Mare”.

Studii de doctorat, 2005-2008 - Academiei MAI „Ștefan cel Mare”.

Stagii:

2003-2004 - Ofițer de urmărire penală al Secției urmărire penală a CPs Rîșcani, mun. Chișinău.

2004-2007 - Ofițer superior de urmărire penală al SUP a CPs Rîșcani, mun. Chișinău.

februarie 2007-noiembrie 2007 - Ofițer superior de urmărire penală pentru cazuri excepționale al Secției analiză, planificare și instruire a Direcției generale urmărire penală.

2007-2009 - Șef-adjunct de direcție, șef al Secției ajutor metodic și control procesual a Direcției analiză și planificare a Direcției generale urmărire penală.

2009-2010 - Șef al Secției analiză, planificare și instruire a Direcției generale urmărire penală.

2010-2012 - Șef al Direcției analiză, planificare și instruire a Departamentului urmărire penală.

2012 - prezent - Șef al Direcției urmărire penală a Departamentului Poliției de Frontieră.

Domeniile de interes științific: drept penal, drept procesual-penal, criminalistică, activitatea specială de investigații.

Participări la foruri științifice (naționale și internaționale):

1. *Combaterea și prevenirea traficului de femei.* Conferință internațională științifico-practică, organizată de către Institutul Juridic din Donețk al Ministerului Afacerilor Interne al Ucrainei și Fondul German Gans Zaideli, la 12 aprilie 2012 în or. Donețk, Ucraina. Subiectul raportului: „Роль органов власти Республики Молдова и негосударственных организаций в предупреждении и раскрытии преступлении, связанных с торговлей людьми”;

2. *Consolidarea colaborării între organele de drept cu abilități în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane.* Sesiune de comunicări științifice organizată la 20.05.2009 de catedrele Procedură penală și Criminalistică și Investigații operative ale Academiei MAI „Ștefan cel Mare”.

Lucrări științifice și științifico-metodice publicate: 10 articole științifice.

Premii: 20.

Mențiuni: 12.

Distincții: 6.

Titluri onorifice: 1.

Limbi vorbite: română – la perfecție; rusa – bine.

Date de contact de serviciu:

adresa: or. Chișinău, str. Petricani, 19.

tel: +37322264575

e-mail: dinu.ostavciuc@border.gov.md